

Széchenyi István Egyetem

Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

a Doktori Iskola vezetője: Dr. Szigeti Péter DSc. egyetemi tanár

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Szalai Péter

A megkülönböztető képesség jelentése a védjegyjogban

Témavezető:

dr. Lenkovics Barnabás

egyetemi tanár

Győr

2014

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
I. Fejezet - Bevezetés	4
II. Fejezet - A védjegy fogalma és megkülönböztető képessége a tételes jogban, itthon és külföldön..	15
1. A védjegy általános fogalmi jellemzői	15
2. A védjegy funkciói	33
3. A védjegy fogalmának kialakulása a magyar védjegyjog történetében.....	39
4. A hatályos védjegy törvény és a megkülönböztető képesség	57
5. A védjegy megkülönböztető képessége a nemzetközi szerződések tükrében, illetve az Európai Unióban és egyes országok tételes jogában.....	64
III. Fejezet – A megkülönböztető képesség gyakorlati értelmezése és a látható megjelölések.....	104
2. A látás mint a védjegyek érzékelésének elsődleges módja.....	105
3. A grafikai ábrázolhatóság követelménye mint a megkülönböztető képesség előfeltétele.....	111
4. A megkülönböztető képesség gyakorlati értelmezése	113
5. Egyes „új típusú” vizuális megjelölések sajátos problematikájáról	147
6. Összefoglalás	154
IV. Fejezet – A hangmegjelölések oltalomképessége.....	159
1. A hangmegjelölések sajátosságai.....	159
2. A hallás modalitásának szerepe az érzékelésben	160
3. A hangmegjelölések fizikai ismérvei és a hallás anatómiai alapjai	161
4. A hangok mint egyes termékek attribútumai	164
5. Hangmegjelölések megítélése a gyakorlatban	165
6. Következtetések	178
V. Fejezet - Az illatok problematikája a védjegy jogban.....	182
1. Bevezető	182
2. A szaglás mint az észlelés eszköze	184
3. Az illatok oltalmazhatósága a joggyakorlatban	189
4. Összefoglalás	194
VI. Fejezet – A megkülönböztető képesség és az árujegyzék	197
1. Az árujegyzék szerepe a védjegyoltalomban.....	197
2. A Nizzai Osztályozás jelentősége az oltalom terjedelme vonatkozásában.....	199
3. A fejezetcímek használatának problematikája az SZTNH joggyakorlatában	201
4. A fejezetcímek használatának problematikája az angol jogban és a hozzá kapcsolódó közösségi jogi gyakorlatban	204

5. Az IP Translator-ügy az Európai Unió Bírósága előtt (C 307/10. sz. ügy)	207
6. Következtetések	214
VII. Fejezet - Megkülönböztető képesség és nyelv	217
1. A nyelvi vonatkozás jelentősége a megkülönböztető képesség kapcsán.....	217
2. A nyelvi vonatkozás megjelenése a tételes jogban	218
3. Idegen szavak nemzeti védjegyoltalom alatt	218
4. A közösségi védjegy és a nyelvi kérdés	222
5. A megjelölés nyelvi jelentése és az árujegyzék megkülönböztetést biztosító eltérése.....	223
6. A megjelölés leíró jellege egy „másik” nyelven; a Matratzen-ügy	224
7. A nyelvi jelentés kapcsolódása a közkerkölcsöz	227
8. A leíró jelleg „kimentése” grafikai ábrázolással.....	228
VIII. Fejezet - A megkülönböztető képesség szubjektív oldala – a fogyasztó	229
1. Bevezetés.....	229
2. A fogyasztó tételes jogi fogalma és felfogása a védjegyjogi gyakorlatban.....	231
3. A fogyasztók megkérdezéséről	259
IX. Fejezet - A védjegy megkülönböztető képességének megszerzése	262
1. Bevezető	262
2. A védjegy megkülönböztető képessége mint az oltalomképesség feltétele.....	262
3. Az Európai Bíróság vonatkozó gyakorlata	265
4. Hazai példák a megkülönböztető képesség megszerzésére	268
5. Összegzés	276
X. Fejezet - A védjegy megkülönböztető képességének elvesztése	278
1. Bevezető	278
2. A védjegy megkülönböztető képessége mint az oltalomképesség konstans feltétele	278
3. A védjegy megkülönböztető képességének elvesztése.....	279
4. Magyar eredetű védjegyek.....	284
5. Külföldi eredetű védjegy	294
6. A megkülönböztető képesség elvesztésének megelőzése.....	306
7. Összegzés	308
XI. Következtetések.....	310
Felhasznált irodalom.....	316

I. Fejezet - Bevezetés

„Az oltalomképes megjelölés lényegadó ismérve, hogy megkülönböztető képességgel kell rendelkeznie. Csak a megkülönböztetésre alkalmas megjelölések tudják betölteni a forgalomban a védjegy funkcióit. A megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölések kizárólagos joggal való lefoglalása, használatukra a védjegyjogosult monopóliumának biztosítása indokolatlan volna mind a versenytársak, mind a fogyasztók szempontjából. Védjegyoltalomban tehát az áruk és szolgáltatások, azaz a különböző vállalkozásoktól származó termékek és szolgáltatások megkülönböztetésére alkalmas megjelölések részesülhetnek.” (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, A védjegy ügyintézés módszertana)¹

1. A védjegy rendkívül jelentős piacgazdasági eszköz, a piacgazdaság egyik alappillére. A védjegy teszi lehetővé, hogy a piacon elérhető áruk és szolgáltatások rendkívüli választékában eligazodjon a fogyasztó, azáltal, hogy a védjegy megjelöli és azonosítja, illetve a többitől megkülönbözteti az őt érdeklő termékeket.

Ahogy az Európai Bíróság fogalmaz a Merz & Krell-ügy² 21. pontjában: a védjegy az Európai Uniót létrehozó szerződésekkel létrehozni szándékozott torzítatlan piaci verseny egyik alapvető eleme; ebben a rendszerben pedig a piaci résztvevőknek képesnek kell lenniük arra, hogy termékeik minőségével magukhoz vonzzák és megtartsák a fogyasztókat; ez csak olyan megkülönböztető jelzésekkel lehetséges, amelyek lehetővé teszik az identifikációt.³

Mivel a védjegy elsődleges funkciója ez a megkülönböztető funkció, kézenfekvő, hogy a védjegyoltalom egyik feltétele az, hogy a megjelölés objektíve rendelkezzen megkülönböztető képességgel. Ennek megfelelően a védjegyekre vonatkozó különféle szabályozások hagyományosan a megkülönböztető képességet tartják a védjegyoltalom egyik

¹ http://www.sztih.gov.hu/vedjegy/vedj_modszertan/vedj_modszertan.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

² a C-517/99. számú ügy

³ A Merz & Krell-ügyben az Európai Bíróság többek között a C-349/95. számú Loendersloot v. Ballantine-ügyben meghozott ítéletére is hivatkozott, amely 22. pontjában rögzíti azt is, hogy ahhoz, hogy a védjegy ezt a megkülönböztető funkcióját betölthesse, biztosítani kell azt, hogy minden vele megjelölt termék annak a meghatározott vállalkozásnak az irányítása alatt készült, amely felelősséget vállal a kérdéses áruk minőségéért.

alapfeltételének, amelynek hiányában a lajstromozásra bejelentett megjelöléstől meg kell tagadni az oltalmat.

2. Doktori értekezésem témájául azért választottam a védjegy megkülönböztető képességének elemzését, mert egyfelől ezt a rendkívül jelentős jogintézményt a hazai jogirodalom fókuszáltan még kevésbé dolgozta fel, másfelől a védjegy jog gyakorlati alkalmazása során számos alkalommal szembesültem a megkülönböztető képesség változatos, ugyanakkor meglehetősen bizonytalan értelmezésével, amely értelmezés időnként éles kontrasztot húzott a megkülönböztető képesség egyébként szilárdnak és kézenfekvőnek tűnő törvényi elvárása mellé.

A témaválasztás kapcsán azt is meg kell említeni, hogy a piacra kerülő különböző termékek köre az elmúlt évtizedekben a korábbihoz képest jellegét tekintve jelentősen kibővült; olyan áruk és szolgáltatások váltak elérhetővé, amelyeket korábban elképzelni sem tudtunk. Ezen termékek értékesítésének elősegítésére a marketinges tevékenység olyan megjelöléseket – térbeli formák, hangok, illatok, stb. – vesz igénybe, amelyek különböznek a hagyományosnak mondható szöveges és ábrás megjelölésektől. A piaci résztvevők marketingtevékenysége olyan újszerű és leleményes módon építi fel az egyes márkákat, ahogy az korábban elképzelhetetlen volt. Felmerült az igény arra, hogy a fogyasztók ne csak látás útján kapcsolhassanak össze egy-egy megjelölést a márkával, hanem hallás, szaglás, ízlelés vagy éppen tapintás útján: a lehető legteljesebb élményt⁴ élhessék meg egy-egy termék kapcsán. Egy adott terméktípus piacán ma már olyan jelentős a kínálat, hogy a gyártóknak szinte szó szerint el kell kápráztatniuk a fogyasztókat annak érdekében, hogy az ő terméküket válasszák; már nem elég a jó íz vagy a megbízhatóság: a termékhez színeket, hangokat, formákat, és ezeken keresztül hangulatot, sőt, életérzést kell kapcsolni. Ehhez pedig már nem elég egy jól megválasztott ábrás megjelölés vagy csinos női arc mellé szerkesztett frappáns jelmondat. A gyártók és forgalmazók gyakran ugyanúgy védjegyoltalmat kívánnak szerezni az ilyen, hallás, szaglás, ízlelés vagy éppen tapintás útján érzékelhető megjelölésekre, mintha valamilyen hagyományos ábrás megjelölésről volna szó. Napjainkban már a védjegy jog egyik legfontosabb kérdése az, hogy a védjegy jog tradicionális keretei alkalmasak-e a fenti igények,

4 A „termékélményt”; lásd a téma komplex kifejtését IZSÓ Lajos – BECKER György: Termékélmény c. könyvében (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011.)

folyamatok befogadására, integrálására, vagy szükséges ehhez a dogmatikai keretek módosítása, bővítése.

A dolgozatban kiemelten foglalkozom tehát azzal a kérdéssel, hogy az elmúlt időszakban feltűnt, a hagyományostól eltérő megjelölések oltalmazását képes-e megoldani a védjegy jog a jelenlegi dogmatikai rendszerben; egyáltalán feladata-e, van-e valódi lehetősége az új típusú megjelölések befogadására, a rendszer keretein belül való kezelésére.

3. A téma érdemi tárgyalását megelőzően fontos, hogy a dolgozat témáját pontosan meghatározzam, egyben rögzítsem nemcsak azt, hogy miről kívánok írni, hanem azt is, hogy mi az, ami közelebbről nem képezi a dolgozat tárgyát.

3.1 A megkülönböztető képességgel mint a védjegy oltalom egyik alapfeltételével, azaz a védjegy fogalmi elemével, illetve a megkülönböztető képesség hiányával mint ún. abszolút vagy feltétlen kizáró okkal foglalkozom. A megkülönböztető képesség ugyanis tágan értelmezhető más összefüggésben is: az adott megjelölésnek más, esetleg hasonló megjelölésekkel való, illetve a vizsgált megjelöléssel érintett árukhoz, szolgáltatásokhoz hasonló vagy azokkal azonos áruk, szolgáltatások viszonyában. Ennek a viszonynak is nagy jelentősége van a védjegy jogban, ez azonban adott esetben ún. olyan relatív vagy viszonylagos kizáró okot – összetéveszthetőséget – jelenthet, amely nem általánosságban, hanem csak konkrét megjelölések viszonylatában eredményezheti az oltalomképesség hiányát. Dolgozatomban azonban relatív kizáró okokkal részletesen nem foglalkozom.

3.2. Másodsorban tisztázandó, hogy a dolgozat alapvetően jogi kérdéseket tárgyal, jogintézmények tartalmát kísérli meg feltárni. Emiatt – bár a dolgozatban felbukkannak ezek a fogalmak – nem a logó és a márka, hanem a védjegy mint jogintézmény a dolgozat közvetlen tárgya. A bevezetőben ugyanakkor – egyben tekintettel az említett két fogalom általános ismertségére és használatára – röviden kitérek mindkettőre.

A logó a köznyelvben használatos, jogdogmatikai szempontból nem szabatos kifejezés; egy cég, szervezet vagy szolgáltatás egyedi, jól felismerhető, azonosításra szolgáló ábrás megjelölés, amely gyakran verbális elem nélkül is közismert lehet. Célja az áru vagy szolgáltatás azonosítása, illetve megkülönböztetése. A logó sok esetben egyenesen a márka

szinonimájaként funkcionál.⁵ A közfelfogás szerint a logó ábrás (esetleg szöveges) megjelölés⁶, tehát a nem vizuális megjelölésre (hang, térbeli megjelölés, stb.) nem szokás a logót kifejezést használni. Ebből következik, hogy a védjegy a logónál fogalmilag tágabb kört ölel fel, hiszen a védjegyoltalom alatt álló megjelölésnek nem kell elsődlegesen vizuális jellegűnek lennie. Összefoglalóan megállapítható, hogy a logó olyan megjelölés, amely áruk és/vagy szolgáltatások megjelölésére szolgál, és vizuálisan érzékelhető, azonosítható, azaz szóbeli elem(ek)ből, ábrákból vagy ezek kombinációjából áll. A köznyelv természetesen gyakran a védjegyekre is a logó kifejezést használja, tehát a két fogalom jelentős köznyelvi átfedésben is lehet.

A márka kifejezés a logóval szemben tágabb fogalmi kört takar, mint a védjegy. A márka (a közkeletű angol megfelelője a brand)⁷ sem jogi fogalom; leginkább a közgazdaságtan, közelebbről a marketing által használatos terminus. Érdeemes megjegyezni, hogy egyes jogszabályokban is előfordul a márkajelzés kifejezés, a védjegy mellett vagylagosan is. Így például a megkülönböztető funkcióra utal a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény 121. § (1) bekezdésének e) pontja: „földgázelosztó és a földgáztároló engedélyes kommunikációjában, és - márkajelzés alkalmazása esetén - márkajelzésében köteles megkülönböztetni magát (a kiemelés tölem) a vertikálisan integrált földgázipari vállalkozás földgáz-kereskedelmi engedéllyel rendelkező tagjától,” és a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény 101. § (1) bekezdés e) pontja: „az elosztó kommunikációjában és márkajelzés alkalmazása esetén a márkajelzésében köteles megkülönböztetni magát (a kiemelés tölem) a vertikálisan integrált villamosenergia-ipari vállalkozástól”. Ezek a jogszabályok definíciót nem tartalmaznak a márkajelzés kapcsán, így csak feltételezhetjük, hogy az alatt – még ha dogmatikai szempontból nem is helyes a szóhasználat – a védjegyet értik. Ez már csak azért is valószínű, mert a márka számos idegen nyelven a védjegy

5 Lásd WHEELER, Alina - Designing Brand Identity: Designing Brand Identity: An Essential Guide for the Whole Branding Team; John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2009.

6 A köznyelvi felfogás illusztrálásához lásd: http://hu.wikipedia.org/wiki/Log%C3%B3#cite_ref-1; utolsó letöltés: 2014.10.18.

7 Valójában óskandináv eredetű kifejezésről van szó; a brandr szó a tüzet, illetve a tűzzel való megjelölést jelenti; arra utal, hogy a terméket gyártója tűzzel égetett megjelöléssel látja el. <http://www.marketingmagazine.co.uk/article/534969/Mark-Ritson-branding-Norse-fire-smokes-bland-brands>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

szinonimája⁸, jogi környezetben mégsem helyeselhető ennek önálló, a védjegytől eltérő tartalmú kategóriaként történő használata⁹, ugyanis a tételes jog a védjegy terminust használja. A márka közgazdaságtani fogalom: olyan név, kifejezés, szimbólum, design, vagy ezek kombinációja, amelynek célja, hogy adott eladó vagy eladók adott csoportjának termékeit vagy szolgáltatásait azonosítsa és megkülönböztesse őket a versenytársakétól¹⁰. Ez a meghatározás hasonlít a védjegy jog meghatározására, azonban a marketing olyan tényezőket is a márka fogalmi körébe von, amelyek a védjegy jog terrénumán kívül esnek: ilyen a márka személyisége, menedzsmentje, pozicionálása, bővítése, stb. Kotler így fogalmazza meg a megjelölést körülvevő tényezők jelentőségét: „Ha a vállalat csak névként kezeli a márkát, akkor a márkateremtés értelmét veszíti el. A márkateremtés során a márka körüli jelentések kialakítása¹¹ és elmélyítése jelenti a feladatot.”¹² A közgazdaságtan tehát átfogóbb, szélesebb körű jelentést tulajdonít a márka fogalmának, mint a jogtudomány a védjegynek. A közgazdaságtan szempontjából a márka kapcsán olyan fogalmak, mint. pl. a márkahűség is jelentősek, amelyek a jog számára nehezen vagy egyáltalán nem megragadhatók.

A márka fogalom összefoglalja egy termék, és/vagy előállítójának egész arculatát, amibe beletartozik a védjegyen túl a vizuális arculat (design), a szlogen, a reklámtevékenység a maga összességében, és mindaz, amit a fogyasztók a termékhez és annak a legszélesebb értelemben vett megjelenítéséhez asszociatív úton hozzákapcsolnak (előnyök, esetleges hátrányos, értékek, kultúra, közösség). Ezek az asszociatív tulajdonságok, attribútumok pozicionálják a piacon a márka helyzetét, ez ad összehasonlítási alapot a konkurensekhez képest. Ezekkel a vélt vagy valós értékekkel lesz több, értékesebb a márka.

8 Angol – mark/trademark, olasz - marchio, német – die Marke (de a „das Zeichen” is használatos), stb.

⁹ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv – Szerzői jog és iparjogvédelem, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012., 288. o.

¹⁰ KOTLER, Philip – Marketing menedzsment, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001., 491. o.

¹¹ Kotler szerint a márka a következő jelentéseket hordozhatja: ismertetőjegyek, előnyök, értékek, kultúra, személyiség, felhasználók. Ha a fogyasztó mind a hat jelentésében képes maga elé képzelni a márkát, akkor a márka „mély értelműnek”, azaz teljesnek, értékesnek tekinthető.

¹² KOTLER, Philip, id. mű, ugyanott

A márkák csoportokba sorolhatók¹³:

- "A" márkák, nemzetközi márkák, jelentős marketingtámogatásban részesülnek;
- "B" márkák, minden olyan kisebb márka, ami alacsony marketingtámogatásban részesül;
- kereskedelmi márkák, vagyis az olyan márkák, amelyeket csak az azt „birtokló”¹⁴ kereskedelmi lánc egységeiben lehet megvásárolni.

A márka felépítése ennek megfelelően hosszú és összetett folyamat, amely jóval többet jelent, mint a grafikai ábrázolható és megkülönböztető képességgel rendelkező megjelölés védjegyoltalomban részesítése. Egyes nézetek szerint a márka olyannyira jelentős a gazdasági forgalomban, hogy az előállító valójában nem is terméket vagy szolgáltatást, hanem magát a márkát adja el. A márka – vagy annak oltalmazható eleme – még csak nem is feltétlenül áll védjegyoltalom alatt; másfelől a védjegyoltalom biztosítása önmagában közelről sem jelenti azt, hogy az oltalmazott megjelölés – pl. „felépítettség” hiányában már közgazdasági értelemben is márkának tekinthető. Mivel a márka jogi leképezése elsősorban mégis elsődlegesen a védjegy¹⁵, a márkaépítés középpontjában is a védjegyoltalom megszerzése és fenntartása áll, mégpedig a lehető legszélesebb körben.

A márka felépítése során a piaci résztvevők célja az általuk értékesített termék megkülönböztetése a versenytársak termékeitől, akként, hogy kialakítják azokat az adott márkára jellemző sajátosságokat, egyéni ismérveket, amelyeket a fogyasztók vonzónak találhatnak a márka „védernyője” alá tartozó termékekben, különösen a konkurens termékekkel való összehasonlításban. Az így kialakított márka pozíciója miatt versenyelőnyre tesz szert a márkázott termék, amelynek megszerzéséért és az általa biztosított „életérzésért” a megnyert fogyasztó akár jelentős felárat is hajlandó fizetni.

¹³ REKETTYE Gábor - A kereskedelmi márkák szerepe a versenyben, Magyar Tudomány 2009.06. szám, 689. o.

Más egyéb megkülönböztetések is léteznek, Kotler pl. különbséget tesz termelői és kereskedelmi márkák között, ami párhuzamba állítható a védjegyjogban ismert áruvédjegy – kereskedelmi védjegy fogalom párral is.

¹⁴ A kiemelés tőlem; jogi szempontból nyilván helytelen a birtoklásra való hivatkozás védjegyek esetében.

¹⁵ Jelentősek lehetnek még szerzői jogi és egyéb iparjogvédelmi vonatkozások, versenyjogi szempontok, személyhez fűződő jogok (jó hírnévhez való jog, stb.)

Sikeresnek akkor nevezhető a márkaépítés, ha a márka észlelése után a potenciális fogyasztók be tudják azonosítani a márka mögött levő terméket, szolgáltatást, szervezetet. Eredményesnek akkor, ha a vásárló hajlandó a márka után többletet kifizetve vásárolni, és amikor újra szükséglet lép fel nála, ismét az adott márkát választja.¹⁶

A márka tehát több és más, mint a védjegy; a védjegy kulcsszerepet játszik a márka kialakítása során, de a piaci szereplők tevékenysége során általában a márka szélesebb fogalmi köre játszik elsődleges szerepet. Mindazonáltal jogi szempontból folytatott vizsgálódásom tárgya jelen dolgozatban nem a márka, hanem a védjegy, közelebbről annak az a megkülönböztető képessége, amely a márka kialakítása szempontjából a marketinges tevékenység során is az egyik legfontosabb szempont.

3.3 Foglalkozom a dolgozatban a megkülönböztető képesség „dinamikájával”: azzal a kérdéskörrel, hogy hogyan kezeli a tételes jog és a joggyakorlat azt a jelenséget, amikor az eredendően megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölés utóbb mégis lajstromozhatóvá válik az által, hogy jogosultja oly módon használja azt a kereskedelmi forgalomban, hogy idővel a fogyasztók képesek lesznek a megjelöléssel jelölt termékeket a jogosulthoz kötni; vagyis a megjelölés megszerzi a megkülönböztető képességet. Az ellenkező irányú folyamat is ismert: a lajstromozott védjegy elveszítheti megkülönböztető képességét, és így potenciálisan az oltalmat is abban az esetben, ha az általa jelölt termék kapcsán a megjelölés általánosan, fajtajelleggel válik használatossá.

3.4 A védjegy másik fogalmi eleme, a grafikai ábrázolhatóság a dolgozatban vizsgálat tárgyát képezi olyan esetekben, amikor a két feltétel nem, vagy nehezen választható el egymástól, mint például az egyes különleges megjelölések (illatok, ízek) esetében.

A dolgozatban nem foglalkozom részletesen a szellemi tulajdon terminológiájával és a védjegy jogágazati elhelyezkedésével és egyéb rendszertani kérdésekkel, mert a dolgozat témája ennél sokkal szűkebb kört érint, és a téma iránt érdeklődő olvasó minden bizonnyal járatos az iparjogvédelem területén, így reményeim szerint beéri a II. fejezetben utalás jelleggel írottakkal.

¹⁶ KOTLER, Philip, id. mű, 491. o.

4. Fontos kiemelnem a dolgozat multidiszciplináris jellegét. Ezt a fajta megközelítést a választott téma indokolja: a megkülönböztető képesség ugyanis nem tisztán, talán elsődlegesen nem is jogi fogalom. Ahhoz, hogy megjelölések megkülönböztető képességét vizsgáljuk, nemcsak jogi, hanem pszichológiai, biológiai-anatómiai és közgazdasági kérdéseket is figyelembe kell venni. Nyilvánvaló, hogy amikor az ember által érzékelhető különféle megjelöléseket vizsgálunk, akkor ezek között az egyes különböző érzékszervek által érzékelhető, és az agy által feldolgozható impulzusokról van szó, amelyeket jellegüktől függően másként érzékel a szem vagy a fül, és amelyeket ismét csak másként dolgoz fel és értelmez az agy, nem ritkán az érzékelő pillanatnyi vagy általános mentális állapotától (kulturális tényezők, szakmai előismeretek, hangulati faktorok, stb. miatt). Ennek megfelelően nélkülözhetetlen az érintett tudományágak ismereteinek legalább érintőleges felhasználása.

Nagy a kísértés, hogy a különböző típusú védjegyekhez kötődő marketingfogásokkal, stratégiával is foglalkozzak, hiszen nehéz meghúzni a vonalat a tisztán jogi kérdések vizsgálata, és a közgazdaságtani, pszichológiai, stb. területekre eső kérdések között. A védjegy mint jogintézmény nem önmagában áll, hanem funkcióit más tudományterületekre eső ismeretek felhasználásával, gyakorlatba való átültetésével éri el. A dolgozatban igyekeztem következetesen érvényesíteni azt az elvet, hogy addig, olyan mélységben foglalkozom egy-egy kérdéssel, amíg annak közvetlen védjegyjogi jelentőséget tudok tulajdonítani. Éppen emiatt – bár kétségkívül érdekesítőnek tűnő források garmadája áll rendelkezésre a témában – az olyan kérdésekkel, mint például egy-egy sajátos megjelölés gyakorlati haszna, eredményessége, nem foglalkoztam. Ennek a dolgozat terjedelmi korlátai is határt szabtak.

5. Kutatásomnak kettős célkitűzése volt. Banálisnak tűnhet, de szerettem volna a választott témát alaposan megismerni, és a megkülönböztető képesség jelentését, jelentőségét mind elméleti, mind gyakorlati megközelítésben átlátni; ebben a körben kiemelten az érdekelt, hogy milyen tényezők befolyásolják az egyébként tömör egyértelműséggel megfogalmazott törvényi követelmény gyakorlati értelmezését. Arra a kérdésre szerettem volna továbbá választ kapni, hogy a marketingben alkalmazott új típusú megjelölések rendelkeznek-e megkülönböztető képességgel, egyáltalán oltalomképesek-e a jelenlegi dogmatikai keretek között.

A téma vizsgálata során egyre határozottabban megfogalmazódott bennem az a kérdés is, hogy az olyan absztraktumok, mint pl. egy hangjelzés és egy szolgáltatás kapcsolata, mennyiben lehet tárgya egy olyan abszolút szerkezetű, tulajdon-szerű, tehát a jogosult kizárólagosságára, közvetlen kontrolljára épülő jogviszonynak, mint a védjegyjog. Van-e egyáltalán jogi értelemben vett tényleges lehetőség egy ilyen jogviszony valós megalapozására, avagy, a megjelölések ilyenfajta „kisajátítása” csak a jogosult számára díj fejében biztosított jogi illúzió? A dolgozat végén a levont konklúziók között az e kérdésre vonatkozó gondolataimat is igyekeztem megfogalmazni.

6. Ami az alkalmazott kutatási módszert illeti: a jogtörténeti megközelítés elsősorban a magyar tételes jogi szabályozás, és a témához kapcsolódó nemzetközi egyezmények vázlatos bemutatása során kapott szerepet. A jog-összehasonlító módszer elsősorban az egyes államok és az Európai Unió tételes jogi szabályozásának bemutatása során került előtérbe; a kutatás azonban – nem meglepő módon – nem azt mutatta ki, hogy egy adott jogintézményt különböző jogrendszerek milyen különböző módokon szabályoznak, hanem azt, hogy mennyire hasonlóan. A joggyakorlat elemzése kiterjedt nemcsak a magyar, hanem, sőt, elsősorban az európai uniós szervek gyakorlatára is (hiszen az elvi jelentőségű ügyek többnyire ezen a szinten kerültek elbírálásra). Amennyiben valamilyen példaértékű ügyet, esetet, jelenséget más országból, akár Európán kívülről sikerült megtalálnom, akkor azt megemlítettem a dolgozatban, anélkül, hogy az adott állam gyakorlatának teljes körű bemutatására törekedtem volna. A források felkutatása és elemzése során a hatályos jogforrásokat természetesen igyekeztem hiánytalanul figyelembe venni; egyébként – különösen a tudományos elemzések, publikációk kapcsán – nem törekedtem a teljességre. A tudományos munkák közül igyekeztem a mértékadó jelentőségű magyar és külföldi szerzők írásait figyelembe venni, a gyakorlatból pedig a legjelentősebb, legismertebb példákat ismertetni. Ennek során arra törekedtem, hogy elkerüljem a hosszadalmas, részletes esetleírást, és csak – a megértéshez szükséges mértékben – a jogesetek szűkebb lényegére, konklúzióira, összefüggéseire fókuszáltam.

7. A fejezetek néhol jelentősebben eltérő terjedelme azzal indokolható, hogy a megkülönböztető képesség az érintett kérdések között eltérő súllyal jelenik meg: a tételes jogi szabályozás ismertetésének terjedelme a tárgynál fogva jelentősebb, mint pl. a

megkülönböztető képesség nyelvi vonatkozásának kifejtése vagy az árujegyzékkel kapcsolatos kérdések taglalása. Bizonyos értelemben persze a bemutatott gyakorlati példák, esetek mennyisége, jellege a saját döntésemre alapult; a gyakorlati példák sora szinte vég nélkül folytatható lett volna a fejezetek többségében; ezek számát, és így a fejezetek terjedelmét igyekeztem annak figyelembe vételével meghatározni, hogy a téma kidolgozottsága megfelelő legyen, de közben a dolgozat terjedelmi keretei is tarthatóak maradjanak.

Szintén az egyes fejezetekhez, illetőleg a dolgozat tagolásához kapcsolódó szerkezeti kérdés az, hogy hol kaptak helyet az összefoglaló gondolatok. Célszerűnek tartottam azt, hogy az egyes fejezetek végén összefoglaljam az adott fejezetben leírtakból levonható következtetéseket, saját kapcsolódó kritikai megjegyzéseimet, ahol ezek nagyobb számban felmerültek. A dolgozat végén, XI. Fejezetben azokat a következtetéseket foglaltam össze, amelyeket a dolgozat egésze, illetve a kutatás célja, eredménye szempontjából fontosnak tartottam, így ebben a körben több olyan gondolat is felbukkan, amit az egyes fejezetek végén már korábban megfogalmaztam.

8. A dolgozatban alkalmazott szóhasználat kapcsán előjáróban jelzem, hogy a megjelölés és a védjegy kifejezéseket igyekeztem következetesen használni. A két fogalom a védjegyjogban rendkívül erősen összekapcsolódik, mégis mást jelent: a megjelölés a védjegy természetes összetevője, illetve alkotóeleme, amellyel kölcsönösen hatnak egymásra egy szerkezetileg, genetikailag és funkcionálisan egységes kapcsolatban.¹⁷ A megjelölés mint tény képezi a védjegy azonosságát, és olyan azonosítható információhalmazt képez, amelyet az ember valamely érzékszervével érzékelni tud (majd ennek alapján az idegrendszer feldolgozza az információt, és valamilyen jelentést tartalmat tulajdonít neki). Több megjelölés is alkothat egy védjegyet, pl. az ún. összetett védjegyeknél, ahol akár szó- és ábrás elemek, akár szín- és szóelemek, stb. is megtalálhatóak. Nem minden megjelölés lajstromozható védjegyként, de minden védjegy valamilyen megjelölésből áll. Megjelölés említésekor tehát a tényre, vagyis az érzékelhető, fizikai tulajdonságokkal bíró jelzésre utalok, amelynek ismérvei természetesen meghatározzák a ráragódó jogi vonatkozásokat is.

¹⁷ a BLUE JEANS GAS/GAS STATION ügyben az OHIM harmadik fellebbezési tanácsának 2003. január 30-i határozata (R-340/2002-3. számú ügy)

A védjegy ugyanakkor jogkérdés, avagy jogviszony: ennek megfelelően védjegy említésekor vagy már lajstromozott megjelölésre utalok (és ekkor éppen a lajstromozott jelleg lehet a hangsúlyos) vagy a jogszabályok szövegét idézem, ahol a fogalom remélhetőleg nem az imént körülírtaktól eltérő tartalommal jelentkezik.

A dolgozatban számos alkalommal felbukkan az áruk és a szolgáltatások említése a védjegyoltalom, illetve nem ritkán az árujegyzék kapcsán; amikor az érintett áruk és szolgáltatások különbözősége a tárgyalt kérdés kapcsán nem lényeges, igyekeztem a rövidebb és egyszerűbb termék kifejezést használni helyettük.

II. Fejezet - A védjegy fogalma és megkülönböztető képessége a tételes jogban, itthon és külföldön

Ebben a fejezetben a védjegy jogszabályokban megjelenő fogalmát vizsgálom meg. Elsődlegesen természetesen a magyar védjegyfogalom kialakulásával és jelenlegi tartalmával foglalkozom, de kitekintek a nemzetközi jogfejlődés fontosabb állomásaira és néhány, Magyarország szempontjából lényeges ország jelenlegi védjegyfogalmára is. Az országok kiválasztása némileg önkényes a részemről, hiszen eltérő szempontok szerint feltehetőleg más országok védjegyfogalmának rövid bemutatása is indokolt lehetne. Választásom szempontja egyfelől a magyar joggal (jogfejlődéssel) való kapcsolat (Németország, Ausztria és Svájc kapcsán), másfelől az eltérő védjegyjogi kultúrák bemutatása és egyben egyes, Magyarországgal jelentős gazdasági kapcsolatban álló országok védjegyfogalmának ismertetése (az Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország, Kína). Az egyes országok védjegyjogi fejlődésének vizsgálatára a jelen dolgozat terjedelmi korlátai nem adnak lehetőséget, ugyanakkor ez a témakör további kutatás tárgya lehet.

1. A védjegy általános fogalmi jellemzői

Az egyes jogintézmények fogalmának meghatározásánál általában a jogtudomány által absztrahált fogalmakra támaszkodhatunk; ennek oka az, hogy a tételes jogi szabályok gyakran nem tartalmaznak értelmező rendelkezéseket vagy egyéb olyan meghatározást, ami a szabályozás tárgyát képező jogintézményt definitíven meghatározná. A védjegy esetében Magyarországon hagyományosan más a helyzet. A későbbiekben be fogom mutatni, hogy a magyarországi védjegyjog fejlődése során az volt a jellemző, hogy a védjegy törvények rendre tartalmaztak a védjegyre vonatkozó fogalmi meghatározást; így a jogtudomány feladata az elmúlt közel 150 évben sokkal inkább a törvényi fogalom elemzése, tartalmi kifejtése, mintsem megalkotása volt. Már itt utalok arra is, hogy a védjegyfogalom stabilitása nemzetközi jogi vonatkozások miatt sem véletlen. Az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezmény¹⁸ (PUE), amelynek Magyarország 1909. óta részese, ha nem is a magyar védjegyjog kezdeteitől fogva, de régóta meghatározza a fő kereteket, amelyektől a tagállamok

¹⁸ Magyarországon kihirdette az 1970. évi 18. tvr. az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről

jogalkotása jellemzően nem tér el. Ugyanezen ok miatt a magyar jogtudományban nem alakultak ki jelentősebb eltérések a formális védjegy-fogalom kapcsán.

1.1. Nem tűnik tehát elhamarkodottnak már itt, a fejezet elején meghatározni a védjegy fogalmi kereteit: a védjegy az általánosan elfogadott felfogás szerint a) a vállalat- és árujelzők legjelentősebb fajtája; olyan b) megjelölés, amely c) képes arra, hogy megkülönböztesse a védjegyjogosult áruit/szolgáltatásait más, hasonló áruktól/szolgáltatásoktól. Más megfogalmazásban a védjegy áruk vagy szolgáltatások megkülönböztetésére szolgáló olyan jelzés, megjelölés, amelynek d) használata kizárólagos jelleggel a védjegyoltalom jogosultját illeti meg.¹⁹

A védjegy a vállalat- és árujelzők gyűjtőfogalmába sorolható, melyhez a védjegyen kívül tartozik még a földrajzi árujelző (származási jelzés), a kereskedelmi név,²⁰ a cégnév²¹ és a domain nevek jogi oltalma is. Utóbbiak közvetlenül nem tartoznak az iparjogvédelem területére, hiszen nem sorolhatók a nevesített iparjogvédelmi oltalmak körébe; ugyanakkor jelentősen kapcsolódnak elsősorban a védjegyoltalomhoz, sok esetben mintegy erősítik, kiegészítik azt.

A védjegyre azonban nem tekinthetünk pusztán jogi instrumentumként. Létezése és elterjedtsége funkcióin, a gazdasági folyamatokban betöltött szerepén keresztül válik érthetővé. A védjegy – ahogy arra a Bevezetőben már utaltam – a marketingtevékenység egyik legfontosabb jogi alapja, amely az adott megjelölés kizárólagos használati jogosultságán keresztül biztosítja az áru vagy szolgáltatás értékesítésében érdekelt gyártó, forgalmazó számára a termék kialakítását, azonosíthatóságát, a fogyasztókban kialakítandó képzetek, értékítéletek megalapozását, egyáltalán, a márka felépítését. Mindaz, amit a marketing elmélete és gyakorlata a termékek vonzó kialakításáról és tálalásáról kimunkál és

¹⁹ 10. LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv – Szerzői jog és iparjogvédelem, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012., 287. o.

²⁰ A kereskedelmi név valamely piaci vállalkozás által termékei kapcsán használt olyan név, amely lajstromozásra nem kerül, illetőleg nem azonos a vállalkozás cégnevével. A kereskedelmi név elsődlegesen a vállalkozás, másodlagosan pedig az általa előállított áruk, illetve nyújtott szolgáltatások megkülönböztetésére alkalmas; jogi oltalma elsősorban a Ptk-n alapul.

²¹ A cégnév csak vállalatjelző, árujelzőként közvetlenül nem értelmezhető; funkciója a cég azonosítása és más jogi személyektől való megkülönböztetése.

megvalósít, csak a védjegy által biztosított kizárólagos jogosultságon keresztül válik működőképessé, ugyanakkor ennek a kizárólagos jogosultságnak a jogi feltételeit éppen azoknak a szempontoknak a figyelembe vételével kell kialakítani, amely szempontokat a védjegynek a gazdasági folyamatokban betöltött szerepe határoz meg. Itt utalok vissza a Bevezetőben a márka fogalmáról írottakra: a fogyasztó számára sokkal inkább a márka jelenti a közvetlen, egyben absztrakt kapcsolatot a termékkel, nem a védjegy, ugyanakkor a márka nem képes létezni, működni a védjegy által biztosított jogi alapok nélkül.

A védjegy és más árujelzők esetében a piaci jó hírnév („goodwil”), vásárlói elismertség, presztízs, gazdaság-pszichológiai értéként való megjelenítéséről van szó annak szimbólumain keresztül. A gyártóról vagy forgalmazóról, illetve árujáról vagy szolgáltatásáról a piaci köztudatban kialakult jó hírnév, vonzó imázs, reputáció mint gondolati és érzelmi tartalmú pozitív értékelés, meglegedettség kapcsolódik a termékhez, tudati-pszichikai hatást gyakorol a fogyasztóra, bizalmat, vásárlási motivációt képes kelteni és a rokonszenv, biztonságérzet még magasabb ár esetén is az adott áru javára befolyásolja a fogyasztót értékítéletében az áruk összehasonlításából és kiválasztásából álló szelekciós döntése során.²²

A védjegy és más árujelzők tehát a piacgazdaságban az iparjogvédelem egyéb tárgyaihoz hasonlóan piacteremtő, fenntartó és fejlesztő eszközök, amelyek jelképként gyakran erősebben hatnak a fogyasztói képzeletre, mint a racionális tényezők.²³ További jellegzetessége a védjegynek a szabadalmakhoz és használati mintákhoz képest, hogy az idő múlásával erkölcsileg nem amortizálódik, sőt, a régi, jó hírű védjegy értéke, hitele megfelelő gondosság mellett az idő múlásával növekszik, mi több, az innovációs változások forgatagában a konstans védjegyek és más árujelzők képviselik a stabil orientációs pontokat, a vállalkozás „piaci kontinuitását”.²⁴

²² CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, Novotni Alapítvány a Magánjog fejlesztéséért, Miskolc, 2001., 37. o.

²³ BOBROVSZKY Jenő - Az iparjogvédelem funkciói a piacgazdasági innovációs folyamatokban és helye az innovációs stratégiákban (Iparjogvédelmi Szemle, 1991. évi 3. szám, 8. o., hivatkozik CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 37. o)

²⁴ CSÉCSY György, id. mű 9. o.

A védjegy mint az árujelzők legfontosabb fajtája, a kínálati piacgazdaságban az iparjogvédelem egyik legfontosabb jogintézménye, amely sokoldalú szerepet tölt be. A védjegyek megkülönböztető képességén alapul a versenytársak közötti piaci verseny és a fogyasztók tájékozódása, illetve választása az egyes áruk és szolgáltatások között. A védjegy továbbá kifejezi az áru, a szolgáltatás földrajzi vagy egyéb származását, eredetét, előállítójához, forgalmazójához, vagy a szolgáltatás nyújtójához való kötődését.²⁵ A védjegynek a minőség jelzésében is van szerepe. Nem jelent ugyan jogi garanciát a fogyasztó számára az áru (szolgáltatás) állandó jó minőségére, viszont a védjegy és a védjegyjogosult közötti kapcsolat utóbbi alapvető érdekévé teszi a védjegyével ellátott áruk (szolgáltatások) jó minőségének biztosítását és fenntartását.

1.2. A védjegyoltalom jogi jellege

1.2.1. A védjegyoltalom abszolút szerkezetű jogviszonyon alapuló, kizárólagos használatra jogosító oltalmat, egyfajta törvényi monopóliumot biztosít jogosultja számára (hasonlóan a többi iparjogvédelmi oltalmi formához). A törvény által biztosított monopólium intézménye azért érdekes, mert bizonyos szempontból „szembe megy” a piaci verseny logikájával, azzal, hogy a piaci versenytársak egyenlő feltételek mellett kínálhassák termékeiket a fogyasztóknak. A piaci szabad verseny biztosítására elsődlegesen hivatott jogág, a versenyjog látszólag épp az olyan monopolisztikus helyzetek kialakulása ellen küzd, mint amit az iparjogvédelmi oltalmak a törvény erejénél fogva létrehoznak.

Ez az ellentmondás azonban látszólagos: a védjegyoltalom megszerzése minden versenytársnak adott lehetőség; az, hogy az ebből származó előnyöket miképpen használják ki, már csak rajtuk – leleményességükön, agilitásukon – múlik. Azt, hogy a védjegy jog a piacgazdaság alapvető eleme, az Európai Bizottság is kifejtette: „Európában, a globális tudásalapú gazdaság feltételei között erős ipari tulajdonjogokra van szükség a forradalmian új megoldások védelme, valamint a versenyképesség megőrzése érdekében.”²⁶ „A tulajdon –

²⁵ Éppen ezért, ha ez a kifejezés mód megtévesztő lehet a fogyasztó számára, úgy az lajstromozási akadályként merül fel a megjelöléssel szemben.

²⁶ Egy európai iparjogvédelmi stratégia (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak), COM(2008) 465 végleges; Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2009/C 306/02, 2. o.

akár materiális akár nem – a piacgazdaság működése szempontjából döntő jelentőségű. (...) A védjegyjogok elengedhetetlenek a torzítatlan verseny rendszerének működéséhez, mivel lehetővé teszik a fogyasztó számára a különböző vállalkozások áruinak és szolgáltatásainak megkülönböztetését. A védjegyek a kommunikáció rendkívül hatékony eszközei. Egyrésztől információt és reklámtartalmat közvetítenek, másrésztől jelképként működnek, megteremtve és képviselve egy vállalkozás erejét és arculatát. Amennyiben nem jelennek meg versengő utánszatok, a termelő növelheti piaci részesedését, nagyobb árrést alkalmazhat, és fokozhatja a fogyasztóknak a termékei iránt tanúsított hűségét.”²⁷ Ezen összefoglaló leírás alapján azt mondhatjuk, hogy a védjegyjogból származó jogosultságot valójában inkább egyfajta sajátos tulajdonjogként fogja fel az Európai Unió joga, semmint valamiféle piactorzító hatású monopóliumként.

A védjegyoltalom kapcsán tehát hangsúlyozni kell annak a piaci versenyben betöltött szerepét, és azt, hogy a védjegy maga is egyfajta versenyeszköz. A védjegy versenyfunkciójával később külön részletesen foglalkozom.

1.2.2. Korábbi védjegyjogunk, és a később bemutatásra kerülő külföldi jogi szabályozások közül is több eleve olyan szóhasználattal operál, amiből evidensnek tűnik, hogy a védjegy gazdasági tevékenységhez kötötten szerezhető meg, illetve használható (például a védjegyjogosultságot „vállalkozás” számára teszik lajstromozhatóvá). A rend kedvéért azonban megjegyzem, hogy a hatályos magyar védjegyjog nem feltétlenül kíván meg piaci/gazdasági tevékenységet a védjegy megszerzéséhez és használatához; önmagában az árujegyzék formális használatából sem következik, hogy a védjegy csak gazdasági tevékenység kapcsán volna használható; ennek megfelelően a vele ellátott termékek kapcsolódhatnak akár nonprofit tevékenységhez (oktatás, nevelés, egészségügy, turizmus, stb.) is.²⁸

²⁷ Egy európai iparjogvédelmi stratégia, 3. o.

²⁸ A védjegy bitorlása azonban csak akkor állapítható meg a hatályos magyar jog szerint, ha az engedély nélküli használat gazdasági tevékenység körében történik.

1.2.3. A védjegy helye a jogrendszerben

Ahogy arra már a Bevezetőben utaltam, a védjegyjog jogrendszerbeli elhelyezkedéséről csak a rend kedvéért, a szükséges minimumra szorítkozva írok, tekintve, hogy a jelen dolgozat témája egy speciális kérdéskört ölel fel, így ahhoz elegendő a jogrendszerbeli gyökerekre utalni.

A védjegyjog az általános felfogás szerint a polgári jog, azon belül is az iparjogvédelem jogterületére tartozik.²⁹ A magyar jogban a korábban bevett elnevezéssel a szellemi alkotások jogába, manapság egyre inkább a szellemi tulajdonnak³⁰ hívott jogterület fogalmi körébe tartozó iparjogvédelem bevett megközelítéssel a műszaki szellemi alkotások jogvédelmét (a szabadalommal, a használati mintaoltalommal) és a vállalat- és árujelzők közé sorolható egyes megjelölések (védjegy és földrajzi árujelző) jogi oltalmát biztosítja. A védjegyekkel kapcsolatos normák és intézmények polgári jogi jellegét illetően a magyar civilisztikai elmélet egységes: a szabályozási tárgy és módszer hasonlósága, valamint a hagyományok is indokolják, hogy – bár ezek a jogintézmények személyiségi elemmel már alig rendelkeznek, azt oltalom tárgya pedig szoros értelemben véve nem alkotás – mégis az iparjogvédelem körében helyezkednek el.

Az iparjogvédelem (a szerzői joggal együtt) a magyar jog felfogása szerint a polgári jog viszonylag önálló, sajátos területe. Ennek a tételes jogi megoldás éppúgy alapjául szolgál, mint a polgári jog tárgyára, területére vonatkozóan kifejtett különböző elméleti megközelítésű álláspontok. Korábban a jogterülethez kapcsolódó elméletek képviselői – más-más érveléssel, de – egyaránt a polgári jog szerves részének minősítették ezt a jogterületet, és az új Polgári Törvénykönyv előkészítése kapcsán lefolytatott viták sem módosították ezt az álláspontot. A védjegyjog által biztosított, az adott megjelölésen fennálló kizárólagos jogosultság a tulajdonjog abszolút jellegével mutat erős hasonlóságot, noha az ilyen kizárólagos jogosultság

29 Ebben a tekintetben nincs vita a jogterület neves magyar művelői, így BECK Salamon, LONTAI Endre, VIDA Sándor, VÉKÁS Gusztáv, BOBROVSZKY Jenő, TATTAY Levente, CSÉCSY György között, de nemzetközi kitekintés alapján is az látható, hogy az iparjogvédelem jogterületi elhelyezkedése körül nincsenek ellentmondások, mint ahogy abban sem, hogy a védjegy a „szellemi tulajdon” területére tartozik.

30 Személyes véleményem, hogy a „szellemi tulajdon” kifejezés csak mintegy jobb híján alkalmazható, hiszen az ehhez a jogterületre tartozó alkotásokon fennálló abszolút szerkezetű jogviszony legfeljebb tulajdonszerű, de semmiképpen sem azonosítható a szűk értelemben vett tulajdonjoggal.

a jogviszony sajátos tárgya (absztrakt jellege) folytán értelemszerűen eltér a klasszikus tulajdonjogtól; a tulajdonjoghoz képest pl. az oltalomnak jelentős időbeli, területi, közérdekű korlátai is vannak (pl. a védelmi idő, területi hatály, egyre bővülő szabad használati jog, árujegyzékre korlátozottság). Emellett a védjegyjognak az oltalmat szolgáló szankciórendszere nagymértékben hasznosítja a személyiségi jogok védelmére kiépített általános polgári jogi megoldásokat.

A magyar Alkotmánybíróság értelmezése az iparjogvédelmi és a szerzői jogokat bevonta a tulajdonjoghoz való alapvető alkotmányos jogok és kötelezettségek körébe. A 17/1992. (III. 30.) AB határozatban az Alkotmánybíróság elvi érveléssel mutat rá arra, hogy a korábbi Alkotmány³¹ 13.§-ának (1) bekezdése nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására vonatkozik. A korábbi Alkotmány 9.§ (1) bekezdése ezért a tulajdonvédelem körében az egyéb vagyoni jogok védelmét is biztosítja. A jogösszehasonlítás is azt mutatja, hogy több külföldi alkotmánybíróság gyakorlata a vagyoni jogosultságokat az alkotmányos tulajdonvédelem körébe vonja. Megemlítendő, hogy Magyarország jelenleg hatályos Alaptörvénye nem tartalmaz kifejezett utalást a szellemi alkotások jogával kapcsolatos kérdésekre.³²

A magyar jogelmélet sem vitatja ugyanakkor a szellemi alkotások jogterületén az úgynevezett külső komplexitás érvényesülését.³³ A szellemi alkotásokkal és más oltalmi tárgyakkal, így a védjegyekkel kapcsolatos jogi szabályozás nem korlátozódhat csak a polgári jogi módszerekkel célszerűen szabályozható aspektusokra. Az érdekek hatékony érvényesítésében számos más jogág is szerepet játszik, sőt a jogon kívüli, szervezeti-gazdasági tényezők adott esetben nagyobb súllyal jelentkeznek, mint a jog által nyújtott lehetőségek. Mindemellett a magyar jogtudományban uralkodó álláspont szerint a szellemi alkotások jogi szabályozásában a polgári jog, ha nem is kizárólagos, de domináns szerepet kap.

³¹ Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról.

³² A Nemzeti Hitvallás azonban tartalmazza, hogy „Büszkék vagyunk a magyar emberek nagyszerű szellemi alkotásaira.”

³³ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű 27. o.

A kodifikációs technika a jogterület polgári jogi jellegét sajátosan juttatja kifejezésre. Hasonlóan a hagyományos megoldáshoz és a külföldi jogrendszerekben is szinte kizárólagosan érvényesülő koncepciókhoz, a szerzői jogra és az iparjogvédelemre vonatkozó szabályanyagot nem a jogágazat átfogó kódexének, azaz a Ptk-nak a keretében szabályozza a magyar jog, hanem önálló, külön jogszabályokban. Ez a kodifikációs megoldás is kifejezésre juttatja azonban – összhangban a tudomány álláspontjával – a jogterület polgári jogi jellegét.³⁴ Az egyes részterületeket szabályozó jogszabályok következetesen is visszautalnak a Ptk-ra mint mögöttes jogszabályra.

A szellemi alkotások szabályozásában is szerephez jutó egyéb jogágak közül a fogyasztóvédelmi joggal való kapcsolatról a dolgozatban később, a fogyasztó fogalmának meghatározása kapcsán még részletesebben szólni fogok.

A védjegyjog különösen szorosan kapcsolódik a versenyjoghoz, amely a hatályos jogban elsődlegesen a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpvt.) rendelkezéseiben jelenik meg. A védjegyjog és a versenyjog látszólag ellentmondásos viszonyára korábban utaltam: a versenyjog éppen az olyan monopóliumok kialakulása ellen küzd, amelyek létesítését a védjegyjog lehetővé teszi. A versenyjog része ugyanakkor a tisztességtelen piaci magatartások tilalma és az ilyen magatartások meghatározása. Ilyet tartalmaz a Tpvt. 6.§-a is, amikor meghatározza, hogy „Tilos valamely forgalomképes ingó dolgot (terméket) vagy szolgáltatást a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredetmegjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani, forgalmazni vagy reklámozni, továbbá olyan nevet, árujelzőt vagy egyéb megjelölést használni, amelyről a versenytársat, illetve annak termékét, szolgáltatását szokták felismerni.” A Tpvt.-ben 2014. július 1. óta hatályos, az összehasonlító reklám tilalmára vonatkozó új 6/A. § szerint „Tilos valamely termék, szolgáltatás, dolog módjára hasznosítható természeti erő, ingatlan, értékpapír, pénzügyi eszköz vagy vagyoni értékű jog (a továbbiakban együtt: áru) értékesítésének vagy más módon történő igénybevételenek előmozdítására, vagy e céllal összefüggésben a vállalkozás nevének, megjelölésének, tevékenységének népszerűsítésére vagy áru, árujelző ismertségének növelésére irányuló olyan közlés, tájékoztatás, amely közvetve vagy közvetlenül

³⁴ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű 28. o.

felismerhetővé teszi a vállalkozás versenytársát, vagy a versenytárs által előállított, forgalmazott vagy bemutatott, a bemutatott áruval azonos vagy ahhoz hasonló rendeltetésű árut, ha az

- a) versenytárs vagy annak neve, áruja, árujelzője vagy egyéb megjelölése jó hírnevéből adódó tisztességtelen előnyszerzésre vezethet,
- b) versenytárs vagy annak neve, áruja, árujelzője vagy egyéb megjelölése jó hírnevét sértheti,
- c) az árut valamely védjeggyel vagy egyéb védett megjelöléssel ellátott más áru utánzataként vagy másolataként mutatja be, vagy

d) arra vezethet, hogy a piaci szereplők a vállalkozást versenytársával, illetve a vállalkozás nevét, áruját, árujelzőjét vagy egyéb megjelölését a versenytársával összetéveszthessék.

Az olyan esetekben, amikor egy magatartás egyidejűleg megvalósítja az idézett tilalom megsértését (azaz a jellegbitorlást) és a védjegy bitorlását is, a jogosult mindkét jogalapon bírósághoz fordulhat.

A büntetőjog a szellemi alkotásokon fennálló jogosultságok legsúlyosabb megsértési formáit tiltja. Ezekről a büntetőjogi tényállásokról általánosságban elmondható, hogy a szellemi alkotásokon fennálló jogosultságokat sértő olyan szándékos magatartásokat büntetik, amelyek célzatosan vagyoni hátrány okozásával járnak vagy a cselekményből származó jogosulatlan vagyoni előny megszerzésére irányulnak. Ezek a tényállások a hatékony jogvédelem biztosítása érdekében, részben nemzetközi jogi kötelezettségek teljesítése alapján, az elmúlt két évtizedben több lépcsőben kerültek be a Büntető Törvénykönyvbe (Btk.). A jelenleg hatályos Btk.³⁵ önálló fejezetben (XXXVII. Fejezet) sorolja fel a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekményeket. Ezek közül a védjegyoltalom szempontjából lényeges tényállás az iparjogvédelmi jogok megsértése (388.§). Releváns ugyanakkor a versenytárs utánzása elnevezésű tényállás is (419.§), amely a korábbi Btk-ban áru hamis megjelölése néven ismert tényállás helyébe lépett, és tartalmilag az általa biztosítani kívánt védelem nem korlátozódik a védjegyként lajstromozott megjelölések jogosulatlan használatára, hanem a Tpv-t-ben meghatározott jellegbitorlás egyfajta büntetőjogi megfelelőjének tekinthető.

³⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

A közigazgatási jog területével jelentős kapcsolódási pont a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) Jelentőségét az adja, hogy az iparjogvédelmi oltalmak keletkezésére irányuló és a hozzájuk kapcsolódó egyéb hatósági eljárások a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SzTNH) előtt ennek általános szabályai alapján folynak; az egyes oltalmi formákra vonatkozó törvények a szükséges kérdésekben csak az ettől való eltérésekről rendelkeznek. Szintén közigazgatási jogi vonatkozású kapcsolódási pont az egyes szellemi tulajdonjogokat sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről szóló 556/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet³⁶, amely lehetővé teszi, hogy a szellemi tulajdonjog jogosultja és a vámhatóság között létrejött megállapodás alapján a vámhatóság fokozott figyelemmel kísérje az adott árukat vámeljárása során, és jogsértő áruk észlelése esetén hatékony jogvédelmet biztosítson a jogosult számára.

Részben kapcsolódó jogterületként, részben a szabályozás további szintjeként kell megemlíteni a szellemi alkotások nemzetközi jogi szabályozását, továbbá az európai uniós jogot. Jelentőségüknél fogva mindkettőről részletesebben szólok a fejezet későbbi részében.

1.2.4. A védjegyoltalom tartalma

A védjegyoltalom tulajdonjog-szerű, abszolút szerkezetű jogviszony, amelyben – az ilyen szerkezetű jogviszonyokra jellemző módon – egy vagy több konkrétan meghatározott jogosult oldalán pozitív jogosultságok, míg a vele (velük) szemben álló minden további jogalany oldalán negatív tartalmú kötelezettségek találhatók.

A védjegyjogosult szempontjából pozitív tartalmú meghatározás szerint a védjegyoltalom alapján a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van a védjegy használatára.³⁷ Ehhez logikusan nyomban hozzá lehet fűzni azt is, hogy a jogosult kizárólagos joga az is, hogy a védjegy használatára másnak engedélyt (licenciát) adjon. A védjegyoltalom lényege tehát a védjegy

³⁶ 2014. január 1-jén lépett hatályba az Európai Parlament és a Tanács 608/2013/EU rendelete a szellemi tulajdonjogok vámhatósági érvényesítéséről és az 1383/2003/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről; a hivatkozott Korm. rendelet is az unós szabályozás alapján váltotta fel a 371/2004. (XII. 26.) Korm. rendeletet.

³⁷ Az oltalom tartalmát a Vt. 12.§ (1) bekezdése határozza meg így, de ez a megfogalmazás általánosnak tekinthető nemzetközi összehasonlításban is.

használatához való kizárólagos jog; ez a használati jog a tulajdonjog részjogosítványai közül azonban nem annyira a használattal³⁸, mint a hasznosítással rokon.

Ennek a használatnak a konkrétabb tartalmát a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt). fordított logikával határozza meg, mégpedig a védjegyjogviszony kötelezetti oldalán álló egyéb jogalanyok oldaláról. A Vt. 12.§ (2) bekezdése szerint ugyanis a kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

- a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel;
- b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; vagy
- c) a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést a védjegy árujegyzékében szereplőkkel nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, feltéve, hogy a védjegy belföldön jóhírnevet élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét.

A fellépés kifejezés mindazoknak az igényeknek az érvényesítésére utal, amelyeket a védjegyjogosult bitorlás esetén érvényesíthet.³⁹

A Vt. tehát valójában akként határozza meg, hogy mit tartozik a jogosult kizárólagos használati jogába, hogy leírja, mi tekinthető bárki más által jogosulatlan használatnak.⁴⁰

³⁸ A használat feltételezi a birtoklást is, azonban a védjegyjog tárgya, a megjelölés nem fizikai létezésében ragadható meg elsődlegesen, így aztán közvetlen birtoklása sem lehetséges (valójában a megjelölést hordozó termék vagy csomagolása az, ami birtokba vehető).

³⁹ Vt. 27.§ (2) bekezdésében foglalt jogkövetkezmények.

⁴⁰ A (3) bekezdés további konkrét cselekményeket is jogellenesnek minősít: tilos különösen

- a) a megjelölés elhelyezése az árun vagy csomagolásán;
- b) a megjelölést hordozó áru forgalomba hozatala, eladásra való felkínálása, valamint forgalomba hozatal céljából történő raktáron tartása;
- c) szolgáltatás nyújtása vagy annak felajánlása a megjelölés alatt;

A védjegyoltalom tartalmára vonatkozó szabályozás szempontjából a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2008/95/EK irányelve a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről (Védjegy-irányelv) a meghatározó. A Védjegy-irányelv az 5. cikkének megfogalmazásából kitűnően egyértelműen azt a megközelítést képviseli, hogy a védjegyoltalom lényegét a védjegyjogosult arra való felhatalmazásában látja, hogy másokat a védjegy használatától eltilthasson. A védjegyjogosultat megillető kizárólagos jog lényege e felfogás szerint az, hogy a védjegytulajdonosnak joga van eltiltani a védjegy használatától mindenki mást, akinek a használatra nem adott engedélyt. A Vt. már idézett szabályozása és egyben felfogása is e megközelítésen alapul: egyfelől – igazodva a hazai iparjogvédelmi hagyományhoz – pozitívan határozza meg a védjegyoltalom lényegét, másfelől e kizárólagos jogot eltiltási jogosultságként is megfogalmazza, felhatalmazva a jogosultat, hogy mások engedély nélküli védjegyhasználatával szemben fellépjen.

Az irányelv a kereskedelem során történő védjegyhasználat megtiltására jogosítja fel a védjegyjogosultat, tehát csak a gazdasági szempontból releváns használat számít a védjegytulajdonos hozzájárulásától függő védjegyhasználatnak, ennek hiányában pedig bitorlásnak. Ennek az irányelvi kritériumnak felel meg, hogy a Vt. szerint – ahogy már utaltam rá – a védjegyoltalom csak a gazdasági tevékenység körében való használatra terjed ki.⁴¹ Szintén az irányelv határozza meg kötelező erővel a Vt. idézett 12.§ (2) bekezdésében foglalt fellépés eseteit is.

d) a megjelölést hordozó áruknak az országba történő behozatala vagy onnét történő kivitele;

e) a megjelölés használata az üzleti levelezésben vagy a reklámozásban.

A felsorolás csak példálózó jellegű, tehát egyéb cselekmények is minősülhetnek jogellenesnek. A felsorolás tartalmilag megfelel a védjegy-irányelvnek, de nem kizárt, hogy a tagállamok a védjegyhasználat más eseteit is nevesítsék.

⁴¹ Hasonlóan a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 19. §-ának (6) bekezdés a) pontjához, amelyből szintén következik, hogy a kizárólagos szabadalmi jog csak a gazdasági tevékenység körében végzett cselekményekre vonatkozik.

Az irányelv kapcsán védjegyoltalom tartalmi kérdés még, hogy az nemcsak a védjeggyel azonos megjelölés használatától⁴² való eltiltására jogosít, hanem a védjegyjogosultnak olyan esetben is joga van valamely megjelölés más által történő használatának a megtiltására, amikor e megjelölés és a védjegy hasonlósága, valamint az érintett áruk vagy szolgáltatások azonossága, vagy hasonlósága miatt fennáll az összetévesztés valószínűsége, veszélye. Az összetévesztés egyik nevesített esetének minősíti az irányelv azt, ha annak valószínűsége állapítható meg, hogy a megjelölést és a védjegyet egymással kapcsolatba hozzák gondolati képzettársítás (asszociáció) útján.

Szintén meg kell említeni, hogy a védjegyoltalom kizárólagossága tárgyi körét illetően nem abszolút jellegű a kereskedelmi forgalomban, hanem egy szűk körű kivétellel az árujegyzékben található áruk és szolgáltatások vonatkozásában áll fenn. Az árujegyzék és a megkülönböztető képesség kapcsolatával később külön fejezetben foglalkozom; itt csak a védjegyoltalom tartalmának kérdéséhez kapcsolódóan az imént jelzett szűk körű kivételt, az úgynevezett jóhírű védjegy jelenségét említem.

A jóhírű védjegy a hatályos szabályozásban elsősorban relatív lajstromozást kizáró okként jelenik meg,⁴³ de a védjegyoltalom tartalmi kérdése, hogy a lajstromozott védjeggyel azonos vagy azzal összetéveszthető megjelölés használata az árujegyzékben nem szereplő termék kapcsán is minősülhet jogszerűtlennek, ha az adott védjegy jóhírűnek bizonyul,⁴⁴ azaz a jóhírnév a már fennálló védjegyoltalmat tartalmilag is kibővítheti.⁴⁵

⁴² Olyan árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak azokkal az árukkal és szolgáltatásokkal, amelyekre a védjegyet lajstromozták.

⁴³ Nem részesülhet védjegyoltalomban eltérő áruk, illetve szolgáltatások tekintetében a belföldön jóhírű névet élvező korábbi védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló későbbi elsőbbségű megjelölés, ha annak alapos ok nélkül történő használata a jó hírű védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sértené vagy tisztességtelenül kihasználná. (Vt. 4.§ (1) bekezdés c) pont)

⁴⁴ A kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést a védjegy árujegyzékében szereplőkkel nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, feltéve, hogy a védjegy belföldön jóhírű névet élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét. (Vt. 12.§ (1) bekezdés c) pont)

⁴⁵ Ez az irányelv fakultatívan alkalmazható előírásai közé tartozik, illetve a közösségi védjegyrendelet is alkalmazza ezt a tartalmi bővítést.

A fentiekkel azonos szabályokat tartalmaz a Tanács 207/2009/EK számú rendelete a közösségi védjegyről (Védjegy-rendelet) is. A GATT Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló egyezményének (TRIPS-egyezmény) 16. cikke is gyakorlatilag ugyanilyen tartalmú előírásokat foglal magában, csupán a szabályozás követ valamelyest eltérő logikát: az azonos vagy hasonló áruk (szolgáltatások) tekintetében a védjeggyel azonos vagy hasonló megjelölés használatát elvileg minden esetben csak akkor teszi a védjegytulajdonos hozzájárulásától függővé, ha az ilyen használat az összetévesztés veszélyét idézi elő. Azonos megjelölés azonos áruk vagy szolgáltatások tekintetében történő alkalmazása esetén azonban az összetévesztés veszélyét vélelmezni kell. Ez a vélelem megdönthető, ennyiben tér el egymástól a TRIPS-egyezmény és az európai közösségi irányelv.⁴⁶ Mivel azonban a TRIPS- egyezmény lehetővé teszi, hogy a részes államok az egyezményben előírnál magasabb szintű védelmet biztosítsanak, nincs akadálya a közösségi irányelvben foglalt – vélelem nélkül érvényesülő – szabályozás átvételének az azonos árukkal kapcsolatban használt azonos megjelölések körében sem.

A védjegy használatára vonatkozó kizárólagos jog egyéb szempontból sem korlátlan: bizonyos használati formákat a védjegyjogosult köteles eltérni, azaz egyes használati formákkal mintegy a védjegyoltalom korlátaival „együtt élni”.⁴⁷

A Védjegy-irányelv részletesebben rendelkezik a védjegyoltalom korlátairól: a 6. cikk szerint a védjegyjogosult nem tilthat el mást attól, hogy a gazdasági tevékenység körében – az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban – használja

- saját nevét vagy címét;
- az áru vagy a szolgáltatás fajtájára, minőségére, mennyiségére, rendeltetésére, értékére, földrajzi eredetére, előállítási (szolgáltatásnyújtási) idejére vagy egyéb jellemzőjére vonatkozó jelzést;

⁴⁶ A Vt. miniszteri indokolása.

⁴⁷ A TRIPS-egyezmény 17. cikke szerint a tagállamoknak - korlátozott mértékben - módjukban áll a védjegyoltalomból folyó jogok alól kivételt tenni (mint pl. a leíró jellegű kifejezések használata esetében), de e kivételek meghatározása során a védjegyjogosult és az egyéb személyek törvényes érdekeire egyaránt tekintettel kell lenni.

- a védjegyet, ha az szükséges a termék vagy a szolgáltatás rendeltetésének jelzésére, különösen tartozékok vagy alkatrészek esetében.

A Vt. ezeket a szabályokat szinte szó szerint vette át a Védjegy-irányelvből;⁴⁸ megjegyzendő, hogy a saját név és cím használata 2013. március 31-ig természetes személyek vonatkozásában jelentett csak korlátot a védjegyjogosultsággal szemben, azonban a Vt. 2013. április 1-jén hatályba lépett módosítása ezt a szűkítést eltörölte, így már jogi személyek nevére, címére is vonatkozik a korlátozás.

Ezekben az esetekben a jogalkotó olyan joggyakorlási formákat minősít jogszerűnek, amelyek pro forma ugyan talán sértik jogosult kizárólagos jogosultságát, de az ésszerűség és a méltányosság alapján kivételesen mégis a másik fél jogai, érdekei élveznek elsőbbséget. Abszurd, visszaélés-szerű helyzetet eredményezne ugyanis például, ha a védjegyjogosult eltilthatna valakit a saját neve használatától egy véletlen egybeesés miatt fennálló azonosság, vagy hasonlóság esetén.⁴⁹ A második korlát kapcsán hasonló helyzetet eredményezhetne, ha például egy italmárka jogosultja felléphetne azokkal az éttermekkel szemben, amelyek itallapjukon (kézenfekvő módon a védjegyoltalom alatt álló elnevezéssel) feltüntetik a kínálatukban szereplő italt. Ez persze a védjegyjogosultnak sem állna érdekében. Úgyszintén ésszerű és logikus, hogy egy adott alkatrész vagy tartozék gyártója hátrányos következmények nélkül feltüntethesse terméke csomagolásán, hogy az konkrétan mely autótípushoz készült, hiszen e nélkül a termék gyakorlatilag nem lenne azonosítható, ennél fogva értékesíthető.

⁴⁸ Vt. 15. § (1) A védjegyoltalom alapján a védjegyjogosult nem tilthat el mást attól, hogy gazdasági tevékenysége körében - az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban - használja

a) saját nevét vagy címét;

b) az áru vagy a szolgáltatás fajtájára, minőségére, mennyiségére, rendeltetésére, értékére, földrajzi eredetére, előállítási, illetve teljesítési idejére vagy egyéb jellemzőjére vonatkozó jelzést;

c) a védjegyet, ha az szükséges az áru vagy a szolgáltatás rendeltetésének jelzésére, különösen tartozékok vagy alkatrészek esetében.

⁴⁹ A korábban hivatkozott, 2013. április 1-jén bekövetkezett változással a magam részéről nem értek egyet, a jogi személy alapítójától megítélésem szerint elvárható, hogy a fennálló védjegyjogok tiszteletben tartásával nevezze el a jogi személyt.

Azt, hogy a védjegybitorlás elleni fellépés során a védjegyjogosult pontosan milyen igényeket érvényesíthet a jogsértővel szemben, részben a TRIPS-egyezmény előírásai, részben az uniós normák alapján határozza meg a Vt. 27.§-a. A védjegyoltalom tartalmi jellemzőinek meghatározásánál a fellépés lehetőségének különféle eseteit nem ismertetem, hiszen ez a dolgozat témájától már messzire vezetne.

1.3. A védjegyoltalom fogalmi elemei⁵⁰

1.3.1. Védjegyoltalom alatt megjelölés állhat. A védjegyjog jellemzően nem általánosságban foglalkozik a megjelölés fogalmával, hanem szűkebb körben, kifejezetten a védjegyként oltalmazható megjelöléseket vizsgálja. Ha mégis általában kíséreljük meg meghatározni a megjelölés fogalmát, akkor az a következő lehet: a fogyasztók által érzékelhető olyan jelzés, amely a terméken vagy annak csomagolásán, illetőleg a nyújtott szolgáltatáshoz kapcsolódón egyértelműen és azonosíthatóan észlelhető. Ez a fogalom természetesen rendkívül széles körű, gyakorlatilag minden állandó jellegű jelzést képes befogadni; éppen ezért a védjegyjog számára túlzottan tág. Erre tekintettel a védjegyjog a fentiekben már említettek szerint kifejezetten az oltalmazható megjelölések fogalmára fókuszál.

1.3.2. A védjegyként oltalmazható megjelöléssel szemben alapvető feltétel, hogy az grafikailag ábrázolható legyen. A grafikai ábrázolhatóság célja egyfelől az észlelhetőség biztosítása a forgalomban, másfelől a védjegylajstromok tartalmának megismerhetősége, a kutatás szükségszerű lehetővé tétele: az oltalom alatt álló védjegyeknek ugyanis nemcsak a boltok polcain kell észlelhetőnek és felismerhetőnek lenniük, hanem a védjegylajstromban is. Ha ugyanis a későbbi bejelentő alaposan és körültekintően eljárva olyan megjelölést kíván választani, amely a későbbiek során a lehető legnagyobb valószínűséggel nem ütközik majd mások korábbi elsőbbségű védjegyjogába, akkor ahhoz a védjegylajstrom adott pillanatban meglévő tartalmát egzakt módon meg kell ismernie, méghozzá a mai követelményeknek megfelelő módon online formában.⁵¹ Ez pedig másképp nem képzelhető el, mint vizuális észlelés útján, hiszen más érzékszervek közül legfeljebb a hallás jöhet számításba az online

⁵⁰ TATTAY Levente – A szellemi alkotások joga; Szent István Társulat, Budapest, 2007., 324. o.

⁵¹ Ez a követelmény annak ellenére sem tűnik túlzónak, hogy jelen pillanatban (2014. május) még nem létezik semmilyen online védjegy-adatbázis egy olyan jelentős piaccal rendelkező országban, mint Oroszország.

megismerés módjaként. Mivel azonban a hangvédjegyek nem tekintenek vissza jelentősebb múltira, azt mondhatjuk, hogy a védjegyoltalom alatt álló megjelölések megismerhetősége, reprodukálhatósága, azonosíthatósága kívánja meg azt, hogy grafikailag ábrázolhatóak legyenek.⁵²

Az olyan megjelölés, amely nem tesz eleget a grafikai ábrázolhatóság követelményének, védjegyként nem lajstromozható. Ez a probléma kis számú, de annál érdekesebb esetben fordult elő a később ismertetendő hivatali-bírószági gyakorlatban. Az eleve vizuális úton érzékelhető megjelölések (szó- és ábrás megjelölések, illetve ezek kombinációi) körében jellemzően nem jelent problémát a grafikai ábrázolhatóság követelményének teljesítése. A nem vizuális úton érzékelhető megjelölések körében azonban már jellemzően kérdésként merül fel a grafikai ábrázolhatóság megléte. Hangmegjelöléseknél, azon belül zenei hangoknál adja magát a partitúrán való megjelenítés;⁵³ ugyanakkor nem zenei (pl. zajszerű, vagy állat-) hangoknál már bajosan lehetséges a hang grafikai ábrázolása akként, hogy a vizuális úton észlelő számára hangként, ráadásul azonosítható módon rekonstruálható legyen.⁵⁴ Hasonló a helyzet az illat- és íz-megjelöléseknél, illetve a tapintás útján érzékelhető megjelöléseknél. Utóbbi megjelölésekkel a megkülönböztető képesség kapcsán a következő fejezetben bővebben is foglalkozni fogok.

1.3.3. A megjelölés megkülönböztető képessége kulcskérdés a védjegyoltalom szempontjából. A megkülönböztető képesség fogalmi mibenlétét a Vt. nem (és jellemzően más államok jogszabályai sem) határozza meg közelebbről (erre tesz kísérletet a jelen dolgozat), de a szabályok összességéből levonható az az általános következtetés, hogy az a megjelölés alkalmas a megkülönböztetésre, amely az áruknak vagy szolgáltatásnak sajátos, az azonos

⁵² Ha egy megjelölés önmagában vizuálisan nem érzékelhető, abban az esetben csak úgy lehet védjegyoltalom tárgya, ha egyébként grafikailag világosan, pontosan, teljes egészében, könnyen hozzáférhetően, érthetően, tartósan és tárgyilagosan ábrázolható; például ábrákkal, vonalakkal, vagy írásjelekkel – rögzíti az ún. Sieckmann-ügy ítélete; a C-273/00 számú ügy)

⁵³ Az Európai Bíróságának a Shield Mark ügyben hozott előzetes döntésében a bíróság kifejtette, hogy „a grafikai megjelenítés követelménye akkor teljesül, ha a megjelölést zenei ütemekre osztott kotta segítségével ábrázolják, amelyen szerepel többek között valamelyik kulcs, a hangjegyek és a szünetjelek a relatív értéküket és az időtartamukat jelölő formában, valamint adott esetben a módosítások” (C-283/01, 64. pont)

⁵⁴ Klasszikus példa a problémára a Metro – Goldwyn – Mayer filmstúdió híres, 1928. óta alkalmazott „oroslánüvöltés” film introja, ami felfogható egyfajta multimédiás (kép és hang együtt) megjelölésként is. Az Egyesült Államokban és – utóbb – Kanadában védjegyoltalomban részesült az oroslánüvöltés.

vagy hasonló áruk, szolgáltatások tekintetében tőlük eltérő jelleget biztosít.⁵⁵ Mivel dolgozatom alapvetően e fogalom széleskörű feldolgozására épül, ehelyütt külön és bővebben nem tér ki az elemzésére; mindazonáltal álljon itt a megkülönböztető képesség jelentőségének illusztrálására a hatályos Vt. miniszteri indokolása, amely strukturális elhelyezéséből eredően is hangsúlyozza a megkülönböztető képesség fontosságát: „Az oltalomképes védjegy lényegadó ismérve, hogy megkülönböztető képességgel kell rendelkeznie. Csak a megkülönböztetésre alkalmas megjelölések tudják betölteni a forgalomban a védjegy funkcióit; a megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölések kizárólagos joggal való lefoglalása, használatukra a védjegyjogosult monopóliumának biztosítása indokolatlan volna mind a versenytársak, mind a fogyasztók szempontjából.”

1.3.4. Az összetéveszthetőség hiánya a megkülönböztető képességhez valamelyest hasonló követelmény. Míg azonban a megkülönböztető képesség abszolút feltétel, azaz önmagában, más megjelölésektől függetlenül értelmezendő és vizsgálandó, addig az összetéveszthetőség hiánya a korábbi elsőbbségű védjegyekkel és egyéb akadályozó jogokkal összefüggésben, azokra tekintettel – Magyarországon és az uniós jog szerint kérelemre, felszólalás alapján – vizsgálandó. A védjegy megkülönböztető funkciójának betöltéséhez ugyanis nemcsak az szükséges, hogy a megjelölés pusztán az árujegyzék tartalmára tekintettel rendelkezzen megkülönböztető képességgel, hanem az is, hogy a megjelölés különbözzön a többi piaci szereplő által ugyanolyan vagy hasonló árukon vagy szolgáltatásokkal kapcsolatosan használt védjegyektől (megjelölésektől): a fogyasztók oldalán jelentkező megkülönböztető képesség megléte és mértéke függ attól, hogy a hozzáférhető többi (konkurens) termék milyen névvel, csomagolással, külső kialakítással, stb. került a piacra, azaz, hogy a fogyasztók „mihez vannak szokva”. A két fogalom, illetve jelenség kézenfekvő módon egyszerre, párhuzamosan is megjelenhet; a későbbiekben ismertetett jogesetek közül több olyan előfordul, amelyben az adott bíróság összetéveszthetőséggel kapcsolatos tényállás vizsgálata kapcsán olyan elvi tételeket fogalmaz meg, amelyek a megkülönböztető képesség vonatkozásában is jelentőséggel bírnak.

⁵⁵ CSÉCSY György – A szellemi alkotások joga, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2000., 180. o.

1.3.5. A védjegyoltalom feltétele az árujegyzék. Az árujegyzék a védjegyoltalom alá eső áruk és szolgáltatások körét jelöli meg. A megkülönböztető képesség fennállását nem abszolút követelményként kell értelmezni, hanem csak az adott árujegyzék elemeire vonatkoztatva kell vizsgálni, hiszen a védjegyjogosultat csak az árujegyzékben foglalt áruk illetve szolgáltatások vonatkozásában illeti meg az oltalom. Az árujegyzék a bitorlás vonatkozásában is meghatározó, hiszen védjegybitorlást – a belföldön jóhírnevet élvező védjegyek kivételével – csak az árujegyzékben levő termékek és szolgáltatások vonatkozásában lehet megvalósítani. Az árujegyzék kérdésére – jelentőségére tekintettel – külön fejezetben is kitérek.

1.3.6. A védjegyoltalom lajstromozással, azaz konstitutív hatályú hatósági nyilvántartásba vétellel keletkezik. Magyarországon erre – hazai védjegyek vonatkozásában – az SzTNH rendelkezik hatáskörrel. Tekintettel arra, hogy 2004. óta Magyarország az Európai Unió (EU) tagja, a közösségi védjegyrendszer hatálya is kiterjed hazánkra. Így az Európai Unió Belső Piaci Harmonizációs Hivatala (Office for Harmonization in the Internal Market, OHIM⁵⁶) által lajstromozott ún. közösségi védjegyek (community trademark, CTM) is hatályossá váltak Magyarországon. Említendő még e körben a nemzetközi („Madridi”) védjegyrendszerben lajstromozott védjegyek is, amelyek ún. nemzetközi védjegyként lehetnek hatályosak Magyarországon, amennyiben bejelentésük idején a bejelentő ilyen igénnyel élt, és az SzTNH Magyarországon lajstromozta a nemzetközi bejelentést. A Madridi Rendszerről a jelen fejezetben, a nemzetközi védjegyjogi intézményekkel összefüggésben még ejtek szót.

2. A védjegy funkciói

2.1. Mint arra már utaltam, megítélésem szerint a védjegy fogalmának meghatározása csak a védjegynek mint árujelzőnek a kereskedelmi forgalomban betöltött funkcióihoz kapcsolódóan lehetséges. Fontos tehát kitérni arra is, hogy a védjegytől „működése” során általánosságban mit várunk el, és pontosan mi az, amire alkalmasnak kell lennie egy megjelölésnek a gyakorlati alkalmazása során ahhoz, hogy oltalomban részesülhessen.

A védjegyet a jogirodalom egyöntetűen a vállalat- és árujelzők (röviden árujelzők) egyik, méghozzá legfontosabb fajtájaként fogja fel. Az árujelzők, mint minden jelzés vagy

⁵⁶ <http://oami.europa.eu>

szimbólum, jelentést hordoznak, közvetítenek. A védjegy olyan szimbólum, amelynek a jogosultja által „megüzenni” kívánt jelentéstartalma hatást kíván kiváltani abban az emberben, illetve emberek kisebb-nagyobb csoportjában, amelynek az üzenetet címzik. A védjegy mint szimbólum sajátossága abban áll, hogy a használata kizárólagosan a jogosultat illeti meg, aki aztán a szimbólumhoz társított jelentéstartalmat⁵⁷ is kizárólagosan használhatja. A szimbólum megalkotása és jelentéstartalommal való felruházása, majd ezek gyakorlati alkalmazása az ún. márkaépítés vagy márkamenedzsment, amelynek önállóan is könyvtárnyi – magyar és idegen nyelvű – irodalma van,⁵⁸ és amely a marketing tudományága keretein belül foglalkozik a védjegy metajurisztikus (elsősorban gazdasági és pszichológiai) vonatkozásaival.

Ebben a folyamatban a védjegy működésének mikéntje és miértje több funkción keresztül ragadható meg.

2.2. Az árujelzők közös funkciója a megkülönböztető funkció, azzal, hogy

- a védjegyek azonos vagy hasonló jellegű árukat és szolgáltatásokat különböztetnek meg egymástól,
- a földrajzi árujelzők úgyszintén árukat különböztetnek meg, de ezt kifejezetten a termékek földrajzi származására való utalással teszik;
- a kereskedelmi nevek és cégnevek pedig a gazdálkodó szervezeteket (és nem az árukat vagy szolgáltatásokat) különböztetik meg egymástól.⁵⁹

Az árujelzők használatát a piaci versenyben betöltött szerepük indokolja. Minél ismertebb egy megjelölés, annál kelendőbb lesz a vásárlók körében a vele ellátott termék, amelyért akár az előállítási, forgalomba hozatali, marketing, stb. költségeinek sokszorosát is hajlandóak megfizetni, akár annak ellenére (vagy esetleg éppen azért) is, hogy tisztában vannak a jelentős többlet-ráfordítással.

⁵⁷ Ez a jelentéstartalom lesz az, amivel a márka több lesz közgazdasági megközelítésben, mint a védjegy.

⁵⁸ Személy szerint HEALEY, Matthew: *Mi az a branding?* c. munkáját (Scolar Kiadó, Budapest, 2009.) olvasom legszívesebben.

⁵⁹ TATTAY Levente – *A szellemi alkotások joga*, 323. o.

A védjegyek megkülönböztető képességén alapul a versenytársak közötti piaci verseny és a fogyasztók tájékozódása, illetve választása az egyes áruk és szolgáltatások között. A védjegy kifejezi az áru, a szolgáltatás földrajzi vagy egyéb származását, eredetét, előállítójához, forgalmazójához, vagy a szolgáltatás nyújtójához való kötődését.

2.3 A védjegynek több funkciója ismeretes, illetőleg a jogirodalomban egyes funkciók más-más név alatt jelennek meg, továbbá egyes funkciók értelmezései között átfedések is lehetnek. Egyesek szólnak a védjegyek megkülönböztető, információs és reklámfunkciójáról, illetve kiemelik annak versenyesszék-jellegét⁶⁰, míg mások (BOBROVSZKY) ezen túlmenően a védjegy eredetiségjelző, illetve licenc, know-how és goodwill transzfert előmozdító funkcióját is hangsúlyozzák.⁶¹ Említettem, hogy a védjegynek a minőség jelzésében is van szerepe; nem jelent ugyan jogi garanciát a fogyasztó számára az áru (szolgáltatás) állandó jó minőségére⁶², viszont a védjegy és a védjegyjogosult közötti kapcsolat utóbbi alapvető érdekévé teszi a védjeggyel ellátott termékek jó minőségének biztosítását és fenntartását.⁶³ A védjegynek a marketingtevékenységgel való szoros kapcsolatára több ízben utaltam már. Az alábbiakban a releváns magyar szakirodalomban fellelhető megközelítéseket foglalom össze.

2.3.1 A védjegy elsődleges funkciója a *megkülönböztető funkció*, tehát az, hogy megkülönböztető képessége révén a fogyasztó képes legyen különbséget tenni az adott termék piacán fellelhető termékek között, majd választását ennek alapján meghozni a termék kiválasztása során.⁶⁴ A védjegy individualizál, meghatározott árunak meghatározott előállítóhoz vagy forgalmazóhoz való kapcsolódását juttatja kifejezésre.⁶⁵ A megkülönböztető funkció azonban nemcsak a fogyasztók, hanem a versenytársak számára is jelentőséggel bír, hiszen nekik is fontos szempont, hogy termékeiket a többi versenytárs termékeihez képest eltérő karakterrel jelenítsék meg a fogyasztók előtt. (Erre szép számmal találni ellenpéldát is:

⁶⁰ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű 287. o.

⁶¹ A védjegyek említett funkcióit BOBROVSZKY az id. cikk 8-9. oldalán fejti ki részletesen, de ezen túlmenően lásd: VIDA Sándor, TATTAY Levente, BOGNÁR Istvánné, valamint ZAKARIÁS Egon munkáit.

⁶² Ez, ahogy utaltam rá, funkcionális szinten csak a tanúsító védjegytől várható el.

⁶³ CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 199. o.

⁶⁴ TATTAY Levente – A szellemi alkotások joga; 325. o.

⁶⁵ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű 287. o.

a gyengébb minőségű, vagy kevésbé ismert termékek előállítói gyakran éppenséggel arra törekszenek, hogy termékeiket a fogyasztók által jól ismert megjelölésekhez hasonló módon jelenítsék meg. Ez természetesen nemkívánatos jelenség, amivel szemben nemcsak a védjegyjog, hanem más jogágak – különösen a versenyjog és a büntetőjog – is igyekeznek fellépni.)

A megjelölés megkülönböztető képességének már a bejelentés megtételekor meg kell lennie, tehát jogilag nem elfogadható, ha a megjelölés először védjegyoltalomban részesül, és csak később szerzi meg a megkülönböztető képességet – ami nem azáltal lehetséges, hogy a megjelölés változik, hanem azáltal, hogy a fogyasztók ismeretei változnak meg a megjelölésről. Ez alól az sem kivétel, hogy a Vt. 2. § (3) bekezdése ismeri az úgynevezett szerzett megkülönböztető képességet. Ennek alapján az eredetileg megkülönböztető jelleggel nem rendelkező megjelölések nincsenek kizárva az oltalomból, ha használatuk révén akár a bejelentés napja előtt, akár azt követően – de az elbírálás napjáig – megszerezték a megkülönböztető képességet. Ezzel a jelenséggel később részletesen, a IX. Fejezetben foglalkozni fogok.

Megítélésem szerint a további funkciók alapja is a megkülönböztető képességből ered, annak valamilyen további aspektusával kapcsolatos.

2.3.2. A *minőségjelző funkció* által a védjegyhez rendszerint a minőség valamely, a fogyasztó számára kívánatos tulajdonság képzete kötődik. Ez a képzet jellemzően a védjegy huzamosabb használata során alakul ki, és ezt a képzetet erősíti és alakítja a marketing. Minél nagyobb értékű, jelentőségű termékről van szó, annál nagyobb a súlya a termék minőségébe vetett hitnek, és ez a magyarázata annak, hogy pl. tartós fogyasztási cikket a fogyasztók hangsúlyosan annak „márkája” alapján, márkahűség alapján vásárolják meg.

Egyes szerzők információs funkcióként definiálják a minőségjelző funkciót, lényegében azonos tartalmi felfogás mellett.⁶⁶ Szintén itt említhető a védjegy minőséget garantáló funkciója is, hiszen a védjegy egyfajta garanciát jelent a fogyasztó számára, hogy mindig ugyanazt a megszokott minőséget fogja kapni; a védjegy egyebek mellett a garanciális

⁶⁶ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű. 287; CSÉCSY György – A szellemi alkotások joga, 180. o.

funkció által képes stabil vásárlói kör kialakítására. Fontos ugyanakkor, hogy a minőséget garantáló funkció közvetlenül nem jogi funkció, illetve kivételesen, a tanúsító védjegyek körében tekinthető csak annak.

A minőségjelző funkció eltérő megfogalmazásával találkozhatunk az SzTNH által közzétett, A magyar származásra utaló jelzések használatának védjegyjogi kérdései című gyakorlati útmutatójában⁶⁷, ami a következőt fogalmazza meg: „(...) fontos kiemelni, hogy a védjegy alapvetően nem rendelkezik tanúsító jelleggel, azaz nem arra szolgál, hogy a fogyasztó irányában valamiféle garanciát nyújtson az érintett áru (szolgáltatás) állandó jó minőségére vagy valamilyen egyéb jellemzőjének meglétére. Mindazonáltal idővel, a fogyasztókban pozitív értékítélet is kialakulhat a védjeggyel ellátott árukhoz vagy szolgáltatásokhoz kapcsolódóan, ami a megjelölés használatának köszönhetően közvetve a védjegyekre is kisugárzik. Ennyiben a védjegy a fogyasztói bizalom hordozójává is válhat.”

2.3.3. Az *eredetjelző funkció* révén a védjegy a termék elsődlegesen földrajzi, esetleg egyéb jellegű⁶⁸ származására utal, ezzel tájékoztatva a fogyasztót a terméknek a származásból eredő tulajdonságáról, sajátosságáról. Ez a funkció különösen erős az erősen földrajzi területhez köthető termékek esetében, és speciálisan jelenik meg a tanúsító és az együttes védjegyekhez kapcsolódóan. Az eredetjelző funkció a minőségjelzés egy aspektusaként is felfogható, amikor a termék minőségére kifejezetten annak eredetéből, származásából lehet következtetni. Az eredetjelző funkció a tételes rendelkezéseket illetően az abszolút kizáró okok között jelenik meg, hiszen amennyiben a földrajzi származás tekintetében a megjelölés megtévesztő lehet a fogyasztók számára, úgy az a lajstromozás akadályát jelenti.⁶⁹

⁶⁷ http://www.sztnh.gov.hu/hirek/kapcsolodo/Magyar_szarmazas_kozlemenye_final.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁶⁸ Egyes termékeknél, pl. élelmiszereknél különösen fontos lehet a földrajzi származás és az ahhoz kötődő minőségi elvárások, más, pl. ruházati termékeknél inkább az adott gyártótól való származás kerül előtérbe, függetlenül attól, hogy a terméket ténylegesen hol állították elő. Az utalás ekkor az áru előállítójára vagy forgalmazójára, illetőleg a szolgáltatás nyújtójára utal, semmint a termék földrajzi származására.

⁶⁹ A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha az áru, illetve a szolgáltatás fajtája, minősége, földrajzi származása vagy egyéb tulajdonsága tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére. (Vt. 3.§ (1) bekezdés b) pont)

A közösségi védjegyrendelet⁷⁰ az eredetjelző funkciót úgy jellemzi, hogy annak „elsődleges rendeltetése különösen annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegyjogosulttól származik (...)”.

2.3.4. A *reklámfunkció* azt fejezi ki, hogy a reklámtevékenység során a védjegy jeleníti meg, szimbolizálja fogyasztó előtt magát a terméket, sőt, a termékhez kapcsolódó különféle képzetársításokat (elegancia, frissesség, egészségesség, stb.). Ennek során akár önállósulhat is a védjegy, elszakadva a terméktől. Gyakori, hogy a védjegy és a termék a fogyasztók tudatában annyira erősen összekapcsolódik, hogy a termék típusmegnevezése szükségtelenné válik. A közismert védjegyek esetében már szükségtelen a termék fajtanevének említése, furán is hatna ha „Audi autót” vagy „Heineken sört” említenénk, hiszen a „márka” említése önmagában is egyértelművé teszi, hogy milyen típusú termékről van szó. Ennek megfelelően a fogyasztó számára a védjegy mint szimbólum észlelése a reklámban hordozza mindazt a jelentést, asszociációkat, amelyeket a védjegy kapcsán korábban kialakított.

2.3.5. A *védjegy védőfunkciója* nem minden esetben kap nagy hangsúlyt a szakirodalomban, pedig erre a védjegy elnevezés első tagja kifejezetten utal⁷¹. A védőfunkció a védjegy jog abszolút jellegéből és negatív tartalmából ered. A védjegyoltalom a jogosultnak kizárólagos jogot biztosít a használatra, viszont minden kívülállónak tartózkodnia kell a megjelölés engedély nélküli használatától. Ezen kötelezettség megszegésével szemben a védjegyjogosult bíróság előtt léphet fel. A védjegyoltalom védőfunkcióját a magánjog területén a tisztességtelen piaci magatartás tilalma, illetve fogyasztóvédelmi, eredetvédelmi és reklámjogi előírások is támogatják, de a legsúlyosabb jogsértéseket a büntetőjog is szankcionálja.

2.3.6. A fent említett versenyesszék-jelleghez kapcsolódóan megemlíthető még a *versenyfunkció* is.⁷² A védjegy nem csupán az áru származásának jelölésére szolgál, hanem versenyesszék is: ahogy az Európai Bíróság a Hag-ügyben⁷³ hozott ítéletében fogalmaz: „a

⁷⁰ 8. preambulumbekzdés

⁷¹ TATTAY Levente – A szellemi alkotások joga, 326. o.

⁷² CSÉCSY György – A szellemi alkotások joga, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2000., 180. o.

⁷³ C-10/89. sz. ügy, SA CNL-SUCAL NV v. HAG GF AG, előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1990. október 17-i ítélete, 13. pont.

védjegyjog a torzulásmentes verseny azon rendszerének alapvető elemét képezi, amelyet az EK-szerződés kíván létrehozni és fenntartani.”, vagy ahogy a Vt. indokolásában szereplő fordítás fogalmaz: "a védjegyhez fűződő jogok a zavartalan verseny rendszerének lényeges elemét képezik".

3. A védjegy fogalmának kialakulása a magyar védjegyjog történetében

3.1. A magyar védjegyjog kialakulásának alábbi áttekintése vázlatos, a fontosabb mérföldkövek rögzítésére törekszik, nem célja a hosszú folyamat részletes bemutatása, hanem kizárólag az, hogy az anyagi jogi védjegyfogalom és azon belül a megkülönböztető képesség jelentésének kialakulását bemutassa a főbb stációk említésén keresztül. Erre tekintettel nem részletezem az egyébként lényeges eljárásjogi rendelkezések alakulását, vagy az olyan – az adott időszakban nyilvánvalóan jelentős – jogi aktusok védjegyjogi vonatkozásait, mint pl. a két világháborút lezáró békeszerződések kapcsolódó rendelkezései.

Ebben az alfejezetben a jelenleg hatályos Vt-t megelőző fejlődést tekintem át; a hatályos Vt-nek külön alfejezetet szántam, csakúgy, mint a fontosabb releváns nemzetközi szerződéseknek, a kapcsolódó európai uniós jogfejlődésnek, valamint az Európai Unió saját védjegy-rendszerének. Szintén külön alfejezetben foglalkozom egyes külföldi államok hatályos szabályozásával. A magyar és a külföldi jogok bemutatásának sorrendje, illetve az, hogy mely országok hatályos szabályozását említem, némiképp önkényes a részemről. Természetesen indokolható olyan megoldás is, amely a magyar szabályozás jelentős mértékű nemzetközi beágyazottságára tekintettel először a jelentősebb külföldi és nemzetközi szabályozásokat tárgyalja, majd ezt követően tér ki a magyar vonatkozásokra. Tekintettel azonban arra, hogy a választott témát érintően nincs jelentős időbeli és térbeli változás és eltérés (hiszen a megkülönböztető képesség felfogása gyakorlatilag változatlanoknak tekinthető az utóbbi száz évben), úgy vélem, kézenfekvő, hogy elsősorban a hazai szabályozást mutassam be.

3.2. A védjegy fogalmának magyarországi kialakulása⁷⁴

⁷⁴ A jelen 3.2 pontot CSÉCSY György Védjegyjog és piacgazdaság c. munkájának (9-41. oldalak) alapul vételével állítottam össze.

3.2.1. A védjegyjog kialakulása szempontjából Magyarország szervesen illeszkedik az egyetemes és az európai jogfejlődés menetébe. Az ókori államokban a különböző használati tárgyakon (építőanyagokon, edényeken, fegyvereken, stb.) megjelenő, elsősorban a termék előállításának helyére utaló, de a megkülönböztetést is eredményező ábrás jelek, valamint betűmegjelölések után a fejlődés további lépcsőfokát a középkori céhjelzések jelentették mint az együttes (kollektív) védjegyek előfutárai. (Az első ismert hazai céhjelzés 1224-ből, II. András korából való.) A középkorban szinte valamennyi országban olyan előírás volt hatályban, amely szerint a kard-, kasza- és fegyverkovácsok, az arany-, és ezüstművesek áruikat kötelesek voltak jelvényeikkel ellátni. Ezek az árujelzések már meglehetősen differenciáltak voltak; az egyéni előállító jelein, a céhjelzéseken, valamint a minőséget szavatoló jeleken felül elterjedtek a különféle privilégiumjelek is, melynek elsődleges funkciója annak igazolása volt, hogy az előállító meghatározott előjogokat élvez bizonyos termékek gyártására. Nagy jelentőségű volt továbbá ebben a korszakban a víz-, és nyomdajelek elterjedése a papírgyártás és a könyvnyomtatás felfedezése következtében. Az első ismert hazai védjegy is ebből a korszakból, 1351-ből való, amely nem más, mint a Szentgotthárdi Kaszagyár kígyót ábrázoló védjegye.⁷⁵

A kapitalista termelési viszonyok kibontakozása után az áru-csereforgalom nemzetközivé válása következtében egyre nagyobb lett a veszélye annak, hogy megfelelő jogi szabályozottság hiányában utánzások és egyéb visszaélések következnek be az árujelzők alkalmazása terén. Sürgős gazdasági igény jelentkezett egy olyan önálló jogintézmény megteremtésére, amely egyértelműen meghatározza a használattal kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket, illetve amely a jogsértőkkel szembeni szankciók alkalmazását megalapozza. Ezt az igényt kielégítendő sorra jelentek meg a védjegy törvények a XIX. századi Európában mint a modern védjegyjog produktumai: elsőként 1857-ben Franciaországban, ezt követően, 1868-ban Olaszországban, 1870-ben Németországban, 1875. és 1883. között az Egyesült Királyságban, 1879-ben Romániában, 1890-ben az Osztrák-Magyar Monarchiában.⁷⁶ Az USA-ban 1881-ben lépett hatályba az első kodifikált védjegy törvény.

⁷⁵ VIDA Sándor - Védjegy és vállalat; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982. 14.o.)

⁷⁶ TATTAY Levente – A szellemi alkotások joga; 21. o.

Az önálló magyar védjegy jog történetét több, egymástól elkülöníthető szakaszra lehet tagolni. Ezek a korszakok nagy történelmi időszakokhoz kapcsolódnak. Ennek megfelelően az első periódus az Osztrák-Magyar Monarchia fennállásához, a második szakasz a két világháború közötti évtizedekhez, a harmadik időszak pedig döntően a második világháborút követő korszakhoz igazodik, de az európai uniós csatlakozást követően már beszélhetünk egy negyedik korszakról is. Az európai uniós jogalkotási folyamat nemcsak a tagállami jogokban eredményezett lényeges változásokat az uniós jogharmonizáció következményeként, de hatályossá vált Magyarországon a közösségi védjegyrendszer is, ami az országban korábban nem ismert módon mintegy megkettőzte a hatályos védjegy-rezsimet.

3.2.2. Magyarországon szintén a XIX. század második felében jelent meg a klasszikus értelemben vett védjegy jog. Bár az első önálló magyar védjegy törvény 1890-hez köthető (1890. évi II. törvénycikk), a magyar védjegyek jogi szabályozása valamivel korábbi eredetű. A kezdeti időszakot erőteljes osztrák hatás jellemezte. Miután Magyarország ekkor az Osztrák Birodalom részének számított, a védjegyek jogi szabályozására az 1858. december 7-én kiadott császári védjegypátens volt az irányadó, amely az Osztrák Birodalom egészében kötelezően alkalmazandó volt.⁷⁷

Ez a jogszabály csupán az ábrás védjegyek számára tette lehetővé a lajstromozást. A betűk, szavak, számok védjegykénti lajstromozását a törvény kifejezetten kizárta. Az oltalom – hasonlóképpen a jelenlegi helyzethez – áru fajtákhöz volt kötve, a védjegy jogosultat kizárólagos használati jog illette meg. A törvény hatálya kiterjedt a csomagoláson, tartályokon, burkolaton elhelyezett megjelölésekre is. Mai szemmel nézve ennek az „első”

⁷⁷ Ez a pátens egészen 1890-ig hatályban maradt, mivel az 1867. évi XVI. törvényben foglalt, Ausztriával kötött úgynevezett Vám- és Kereskedelmi Szövetség a császári pátens további alkalmazását rendelte el. Annak ellenére, hogy a pátens nem törekedett teljes körű szabályozásra, létrehozta a lajstromozó hatóságok rendszerét, szabályozta azok szervezeti, működési feltételeit és a védjegyek közzétételét is. Lényeges eleme volt a kölcsönös oltalom biztosítása azoknak a védjegyeknek, amelyeket bármelyik tagállam területén lajstromoztak. A pátens a védjegy jogi oltalmából eredő jogokat és kötelezettségeket nem szabályozta teljes körűen, a külföldiek megjelöléseinek jogi elismerésére pedig más jogforrások útján került sor. Egyéb államokkal a védjegyek oltalma tekintetében kétoldalú, törvénybe foglalt nemzetközi szerződések álltak fenn. Ezen szerződések lényege az volt, hogy mindegyik állam a másik alattvalóinak kölcsönösen a saját polgárainak nyújtott oltalmat biztosította a gyári és kereskedelmi védjegyeket illetően, feltéve, hogy azok az adott államban az ott előírt módon lajstromozásra kerültek. Más esetekben kétoldalú kereskedelmi szerződésekben, záradék formájában került sor külföldi védjegy jogosultak jogszerzése feltételeinek szabályozására.

védjegy törvénynek figyelemre méltó hiányossága volt az, hogy szavak nem voltak oltalmazhatók, az oltalmi idő pedig korlátlan volt.⁷⁸

A magyar törvényhozás a védjegyoltalom kérdésével először 1872-ben foglalkozott. Az 1872. évi XXVI. törvénycikk ugyanis az 1873. évi bécsi világkiállításon a fennálló szabályok értelmében árubélyeg-oltalomra alkalmas kiállítási tárgyakra védelmi bizonyítvány kiadását biztosította. Az 1878. évi büntetőjogi törvény (az ún. Csemegi-kódex) rendelkezései között már megtalálható volt az „iparvédjegy hamisítása” elnevezésű tényállás.⁷⁹

A védjegybejelentések száma ekkoriban roppant alacsony volt: eleinte évi egy-két magyar eredetű védjegyet jelentettek be, és a magyar eredetű védjegybejelentések száma csak 1875-ben érte el az évi tízet, majd rohamos emelkedés kezdődött, 1878-ban már évi 43 magyar eredetű védjegybejelentést nyújtottak be. A Magyarországon benyújtott osztrák eredetű védjegybejelentések száma évi átlagban ennek mintegy tízszerese volt.⁸⁰

3.2.3. A magyar védjegy jog első időszaka az 1890-től 1920-ig tartó időszakra tehető. Mivel fejlődő ipari és kereskedelmi viszonyaink mellett a császári pátens rendelkezései a gazdasági viszonyok következményeinek már nem feleltek meg, a magyar kormány az osztrák kormánnyal egyetértve betérjesztette a képviselőház elé az új védjegy jogi szabályozásra irányuló javaslatot. A törvény alapelveiben és főbb rendelkezéseiben megegyezett az osztrák védjegy törvénnyel.⁸¹ Első védjegy törvényünk tehát az 1890. évi II. törvénycikk volt, amely 1890. május 15. napján lépett hatályba. Az 1890. évi védjegy törvény nemcsak azért jelentős állomása a magyar védjegy jognak, mert ez az első önálló, védjegyekre vonatkozó jogszabályunk, hanem azért is, mert – bizonyos kiegészítésekkel és módosításokkal – nyolcvan éven át szolgált a védjegyoltalom alapjául (1970. július 1-ig, a védjegyről szóló

⁷⁸ VIDA Sándor – A magyarországi védjegyoltalom története; Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 2012. 4. szám.

⁷⁹ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és vétségekről, 413.§

⁸⁰ Kimutatás az 1858–1886 év végéig lajstromozott védjegyekről. Melléklet az 1890. évi II. tv. indokolásához. Corpus Juris Hungarici, hivatkozik rá: VIDA Sándor – A magyarországi védjegyoltalom története.

⁸¹ VIDA Sándor szerint az 1890-es magyar védjegy törvény az osztrák törvény szó szerinti fordítása volt. (VIDA Sándor – A magyarországi védjegyoltalom története.)

1969. évi IX. törvény hatályba lépéséig).⁸² Hazánk önálló és átfogó jogforrásra tett szert az áruk származásának jelzésére szolgáló jelvények tekintetében, amely jogforrások egyúttal az árukon alkalmazott név-, cég-, címer- és egyéb áru-megjelölésekről is gondoskodnak.⁸³

Az első védjegy törvény meghatározta a védjegy fogalmát, fajtáit, szabályozta az oltalom megadásának feltételeit, a lajstromozás és a törlés módját. A leglényegesebb újdonság a tízéves oltalmi idő bevezetése volt. Alapvető rendelkezései közül jó néhány (megkülönböztető jelleg megkövetelése, oltalmi idő, elsőbbség meghatározása stb.) mind a mai napig lényegében megmaradt.

A védjegy fogalmának meghatározása mind pozitív, mind negatív oldalról megtörtént. A védjegy fogalmát ez a jogszabály is kizárólag az ábrás megjelölésekre korlátozta; a pozitív meghatározás szerint „védjegyek alatt oly jelvények, (jegyek, vignetták s effélék) értendők, melyek a kereskedelmi forgalomra szánt készítményeknek és árúknak más hasonló készítményektől és árúktól való megkülönböztetésére szolgálnak”.⁸⁴ Nem részesülhettek ugyanakkor védjegyoltalomban árunemek tekintetében az általánosan és szokásosan használt megnevezések, azaz azok, amelyeknek megkülönböztető képessége éppen általánosan használt jellegük miatt nem volt. Erre utal az a gyakorlat is, hogy csak sima lapon nyomdatechnikailag utánképezhető jelzéseket tekintettek lajstromozásra alkalmasnak. A törvény kizárta a pusztán szavakból, betűkből, számokból álló megjelöléseket, de az 1895. évi módosítás (az 1895. évi XLI. törvénycikkbe foglalt novella) utóbb már lehetővé tette a pusztán szavakból álló védjegyek oltalmát is, ideértve azok különös írásmóddal történő megjelenítését is.⁸⁵ Az 1890. évi II. törvénycikk általi meghatározás szerint abszolút

⁸² BOGNÁR Istvánné dr.: A védjegy- és ipari-minta oltalom 75 éve (A magyar iparjogvédelem 75 éve. OTH Kiadvány, Szerk.: Himer Zoltán és dr. Szilvássy Zoltán; Bp. 1970. 36. o.), hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegyjog és piacgazdaság, 12. o .

⁸³ Az 1890. évi II. törvénycikk beilleszkedik abba a védjegy jogi kodifikációs trendbe, amely Európában a XIX. század második felében lezajlott, jelezve ezzel azt, hogy jogfejlődésünk – különösen a kereskedelmi jog területén – ebben az időben összhangban volt és lépést tartott a gazdaságilag fejlett országokéval. Az 1890. évi II. törvénycikk elemzésével foglalkozó korabeli szakirodalom a védjegy jogot általában a tisztességtelen üzleti verseny kérdéseivel együtt, a kereskedelmi jog keretében dolgozta fel, a védjegyet mintegy olyan védőeszköznek tekintette, amely a kereskedőt óvja meg áruinak utánzása és egyéb tisztességtelen gazdálkodó tevékenység ellen.

⁸⁴ Siklós Kata: Védjegyjogszerzés 1000 évvel ezelőtt (www.sztinh.gov.hu/kiadv/ipsz/201004-pdf/05.pdf, utolsó letöltés: 201.10.18.)

⁸⁵ A szóvédjegyek oltalmának biztosítását akkor az is indokolta, hogy a Németországgal 1891. december 6-án kötött egyezmény értelmében a védjegyek „összeállítása, külső alakja miatt” az egyik szerződő országban

lajstromozási akadályt jelentettek tehát – a fent említetteken túl – azok a jelzések is, „amelyek erkölcstelen, közbotrányokat, közrend elleni ábrázolatokat vagy a tényleges üzleti viszonyokat vagy a valóságnak meg nem felelő és a fogyasztó közönségnek tévedésbe ejtésére alkalmas feliratokat vagy adatokat tartalmaznak”. Itt tehát a megtévesztésre alkalmas, valamint a közerkölcsöt sértő jelzések kizárásáról van szó.

A relatíve oltalomképtelen megjelölések közé a törvény azokat a megjelöléseket sorolta, amelyek kizárólag a királyi család tagjainak arcképéből, állami vagy közhatósági címerből, vagy kitüntetésből álltak. Relatív kizárási okról van szó ebben az esetben, mert az említettek engedéllyel felhasználhatók voltak.⁸⁶ Ami az eljárási szabályokat illeti, meghatározó jelentőségű, hogy szabadalmi hivatal ebben az időben még nem létezett, a védjegyjogi adminisztrációra ezért a kereskedelmi intézmények segítségével hívásával került sor (pl. a védjegybejelentést a bejelentő telephelye, illetve lakhelye szerint illetékes kereskedelmi-, és ipari kamaránál kellett benyújtani, és a Kereskedelmi Minisztérium vezette a központi védjegyrajstromot). Lényeges változást jelentett utóbb e területen, hogy 1899-ben megalakult a Szabadalmi Hivatal mint központi védjegyhatóság, melynek feladatát képezte az összesített védjegynyilvántartás vezetése, a védjegyek közzététele. Ettől kezdve a védjegy iparjogvédelmi intézménnyé vált, beilleszkedett az iparjogvédelem komplex feltételrendszerébe.⁸⁷

A védjegy törvényt első ízben 1895-ben módosították. A már említett novella, az 1895. évi XLI. törvénycikk biztosította a szóvédjegyek oltalmát, továbbá előírásai lajstromozási tilalmat állítottak fel a védjegy törlésétől számított két évre más bejelentő számára, amennyiben az oltalom lemondás vagy megújítás hiánya miatt szűnt meg.

lajstromozott védjegy oltalma a másik fél területén nem tagadható meg, vagyis a német polgárok szóvédjegyeinek lajstromozására Magyarország kötelezettséget vállalt. (BOGNÁR Istvánné dr., id. mű, 36-37. o.)

⁸⁶ Ennek előzményeként az 1883. évi XVII. törvénycikk is lehetővé tette pl. a magyar címer használatát a büntetőjogilag és erkölcsileg kifogástalan egyének számára külön kérelemre abban az esetben, ha az üzlet olyan nagyságrendű, vagy az áruk olyan kiváló minőségűek, hogy az ország címerének használata nyilvánvalóan indokoltnak látszott.

⁸⁷ TATTAY Levente - A magyar védjegy jog száz éve (Szabadalmi Közlöny és védjegyértesítő 1990. okt. 29. 5. sz. melléklet, 81. o.), hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 15. o.

A magyar védjegyügyeknek Ausztriától való függetlenségét az 1907. évi október 8-i államszerződést törvénybe iktató 1908. évi XII. törvénycikk teremtette meg, amely újonnan szabályozta a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyokat. Legfontosabb rendelkezései közé tartozik, hogy megszüntette az ún. osztrák-magyar védjegyoltalom szerzésének lehetőségét, kimondva, hogy külföldi csak a magyar állammal kötött szerződés alapján szerezhethet Magyarországon védjegyoltalmat.⁸⁸

A magyar védjegy jog fejlődésére természetesen a nemzetközi jogfejlődés is hatással volt ebben az időben. Nagy jelentőségű volt, hogy Magyarország (az Osztrák-Magyar Monarchia államaként) 1909-ben csatlakozott az ipari tulajdon oltalmára 1883-ban kötött Párizsi Unió Egyezményéhez, továbbá a Védjegyek Nemzetközi Lajstromozásáról szóló, 1891-ben megkötött Madridi Megállapodáshoz.⁸⁹ Az 1911. évi XI. törvénycikk a védjegyeknek a kiállításakor való időleges oltalmáról is rendelkezett. Az 1913-as módosítás a megkülönböztető jelleg megítélése⁹⁰, a vállalatnak a védjegyhez való kötése, a vállalat és a védjegy együttes átruházásának előírása és a viszonyosság vonatkozásában tartalmazott új

⁸⁸ Bár a 1890. évi II. törvénycikk önálló magyar jogintézménynek volt tekinthető, az Ausztriával ez időben fennálló Vám- és Kereskedelmi Szövetségnek betudhatóan mégis olyan gyakorlat alakult ki a két tagállam között, amely anélkül, hogy e vonatkozásban a Vám- és Kereskedelmi Szövetséget létrehozó szerződés bármiféle intézkedést tartalmazott volna – úgy fogta fel a védjegynek az egyik tagállam kamarájánál történt lajstromozását, hogy azáltal nemcsak a másik államnál való külön lajstromozás lett mintegy helyettesítve, hanem minden, a lajstromozáshoz kapcsolódó anyagi jogi feltétel is teljesült általa. A két ország kormánya 1897-ben jegyzőkönyvben állapodott meg abban a kérdésben, hogy a védjegy lajstromozása milyen esetekben tagadható meg, illetve hogy milyen körülmények esetében állapítható meg az, hogy a védjegy a vevők megtévesztésére alkalmas. Eszerint akkor minősíthető megtévesztésre alkalmasnak a védjegy, ha a hamis áruszármazásra következtetni engedő adatok mellett a valódi származás nincs kellő nyomatékossgal feltüntetve. Megosztott a két ország kormányának felfogása a megállapodás értelmezése kérdésében. Az osztrák álláspont szerint ugyanis csak ábrás védjegyeknél állapítható meg az ilyen megtévesztés veszélye. Ezzel szemben a magyar értelmezés szerint „kétségtelen, hogy a magyar nemzet érzelmi vagy eszmevilágából vett valamely fogalom szóban kifejezve éppoly megtévesztő lehet, mint ugyanezen fogalomnak ábrái kifejezése”. Ez a különbség volt az eredője annak törekvésnek, hogy a magyar védjegyügyek váljanak függetlenné, vagyis hogy Magyarországra védjegyoltalmat csak a Budapesten kért lajstromozás biztosítsa .

⁸⁹ A magyar szent korona országainak az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unio kötelékébe való belépéséről szóló 1908. évi LII. törvénycikk iktatta törvénybe.

⁹⁰ „Annak megítélésénél, vajjon valamely jelvény ily megkülönböztetésre alkalmas-e, figyelembe kell venni az összes ténykörülményeket, különösen a védjegy használatának időtartamát.” 1913. évi XII. törvénycikk a találmányi szabadalmakról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvényeknek az ipari tulajdon védelmére az 1911. évben létrejött nemzetközi megegyezése folytán szükséges módosítása és kiegészítése tárgyában; 2.§

előírásokat.⁹¹ Ugyancsak 1913-ban csatlakoztunk a Párizsi Unió Egylemény, valamint a Madridi Megállapodás Washingtonban felülvizsgált szövegéhez.

3.2.4. A két világháború közötti korszak

E korszakot a nemzeti védjegykultúra kialakulásának koraként is szokás jellemezni.⁹² Az első önálló védjegy törvényünk és az azt módosító védjegynovella hiányosságainak kiküszöbölésére már az I. világháborút megelőző időszakban felmerült az átfogó korszerűsítés igénye.⁹³ Alapvető szintű igény volt, hogy mindenekelőtt szükséges a védjegy jogi intézményre bízott jogtárgyaknak a lehető legteljesebb és a lehető leghatásosabb oltalmat biztosítani.⁹⁴ Fontos volt továbbá, hogy az új törvényt hassa át a tulajdon szentségének szelleme; meg kellett szüntetni azokat a törvényben foglalt előírásokat, amelyek mesterséges korlátok közé

⁹¹ Az 1913. évi XII. törvénycikk „a találmányi szabadalmakról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvényeknek az ipari tulajdon védelmére az 1911. évben létrejött nemzetközi megegyezése folytán szükséges módosítása és kiegészítése tárgyában” iktatta törvénybe.

⁹² TATTAY Levente – A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése (Magyar Jog, 1993. évi 2. szám, 82. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 18. o.)

⁹³ „Védjegy törvényeinknek a kereskedelmi kormány által tervbe vett reformja hivatva van arra, hogy a jelenlegi - inkább csak kísérletezés jellegével bíró - törvények helyébe teljesen át és végiggondolt alapelveken felépülő, a részletekben is gondosan kidolgozott oly modern törvényalkotást léptessen, amely kimerítő és szilárd rendszerét adja az idevágó jogviszonyoknak” - írta 1906-ban Fazekas Oszkár dr. ügyvéd, a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület akkori titkára; dr. Fazekas Oszkár: A védjegyreform alapelvei. Értekezések az iparjogvédelem köréből IV. füzet (Iparjogi Szemle, Budapest, 1909.32. o., hivatkozik CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 19. o.)

⁹⁴ Még az I. világháború előtt közvetlenül készült egy, a védjegy törvény korszerűsítésére vonatkozó törvényjavaslat, amely végül nem került napirendre az Országgyűlésben. A javaslatnak jelentősebb rendelkezései a következők voltak:

- a védjegybejelentésekkel kapcsolatos ügyek intézését a kereskedelmi- és iparkamarák hatásköréből a Szabadalmi Hivatal hatáskörébe utalta volna,
- a bejelentési eljárásban kötelezővé tette volna a védjegyek oltalomképességének vizsgálatát,
- bevezette volna a kollektív védjegy intézményét azoknak az áruknak a megjelölésére, amelyek hírnevüket annak a vidéknek köszönhetik, ahonnan származnak,
- törlési okot statuált volna arra az esetre, ha a védjegyet a tulajdonos a kihirdetéstől számított három éven belül nem vette használatba,
- előhasználati jogot biztosított volna, amely a kihirdetés napjától számított három éven belül érvényesíthető,
- a felszólalási eljárás bevezetése,
- a jogviták eldöntését végső fokon a közigazgatási bíróság hatáskörébe utalta volna. (BOGNÁR Istvánné dr., id. mű 47. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 20. o.)

szorítják a kereskedői ízlést, leleményességet és invenciót (azaz azt a szabályt, mely szerint védjegyként csakis optikai hatással bíró jel szolgálhat, illetve hogy a védjegynek az árura, vagy a csomagolásra ráillesztve kell lennie.) A dolgozat témája szempontjából lényeges követelményként fogalmazódott meg, hogy a forgalom szabadsága érdekében az (akkori szóhasználat szerint) ún. *descriptív* védjegyek (azaz olyan jelzések, amelyeknek nyelvtani jelentése az általuk jelzett áruval vonatkozásban áll és az áru rendeltetését, minőségét, előállításának helyét, idejét, módját stb. jelentik) kizárására vonatkozó merev szabályozást enyhíteni kell oly módon, hogy elegendő azon geográfiai elnevezések kizárása, amelyek az illető áru piacán ismeretesek, vagy normális viszonyok mellett azzá válhatnak.

A két világháború közötti időszakban viszonylag kevés védjegyekre vonatkozó jogszabály született. E korszakot a védjegyjogot illetően az eljárásjogi vonatkozású jogalkotás jellemzi.⁹⁵

A háború után az 1921. évi XXII. törvénycikk bevezette az együttes vagy kollektív védjegy intézményét⁹⁶, illetve meghatározta lajstromozásának feltételeit, amelyek egyike volt a védjegy használatára vonatkozó, megfelelő szabályzat. Ilyen bejelentést „ipari célú jogképes egyesülések” tehettek még akkor is, ha az áruk előállítására, vagy forgalomba helyezésére berendezett vállalatuk nincs is.

1925-ben vezették be a védjegyek hat osztályból álló nemzeti osztályozási rendszerét, a későbbi Nizzai Osztályozás egyfajta elődjét, amely a nyilvántartást, a vizsgálatot, a kutatásokat egyszerűsítette, egyszersmind korszerűsítette.⁹⁷ Az 1929. évi XVIII. törvénycikk

⁹⁵ Nagy jelentősége van az 1920. évi XXXV. törvénynek, amely - a kettős lajstromozási rendszer fenntartásával - a Szabadalmi Hivatalt Szabadalmi Bírósággá alakította át. Emiatt szokás e korszakot (1921-1948) a Szabadalmi Bíróság működésével fémjelzett időszaknak is nevezni. (TATTAY Levente - A magyar védjegy száz éve, 12. o.) A kereskedelmi- és iparkamarák védjegybejelentést elutasító határozatai ellen a Szabadalmi Bírósághoz lehetett jogorvoslással élni. Szintén a Szabadalmi Bíróság hatáskörébe tartozott a kamarák által lajstromozásra elfogadott jelzések vizsgálata az oltalomból való kizárási ok fennállása szempontjából, valamint e vonatkozásban a törlési eljárás lefolytatása. Közvetlenül a Szabadalmi Bíróság előtt kellett megindítani a védjegy elsőbbségi-, átruházási-, törlési pereket, valamint a védjegy kizárólagos használati jogának megállapítására vonatkozó pereket. A Szabadalmi Bíróság döntései ellen védjegyügyekben 1927-ig a Szabadalmi Felsőbíróságnál, azt követően a Kúriánál lehetett jogorvoslással élni.

⁹⁶ A korabeli kommentátor szerint ez a törvény az azonos tárgyú német védjegy törvénynek a szinte szó szerinti fordítása volt: BECK Salamon - Magyar védjegy jog. Budapest, 1934, p. 60., idézi VIDA Sándor - A magyarországi védjegyjog története.

⁹⁷ 69.518/1929. K.M. sz. rendelet

kihirdette hazánkban az ipari tulajdon védelmére vonatkozó Párizsi Uniós Egyezmény, valamint a Védjegyek Nemzetközi Lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodás Washingtonban és Hágában módosított szövegeit. Az említett nemzetközi megállapodásokhoz való csatlakozás után a védjegy törvényünket az egyezményeknek megfelelően módosítani kellett.⁹⁸

A II. világháború befejezését követő három évben a hazai védjegy jogi szabályozásban – a fórumrendszert is beleértve – érdemi változás nem történt. Ugyanúgy, mint az I. világháború után, az ipari tulajdonjogok átmeneti rendezésére, visszaállítására vonatkozóan a Szövetséges és Társult hatalmak tekintetében békeszerződés, ezúttal az 1947. évi Békeszerződés intézkedett. 1948-ban több hazai védjegy jogszabály látott napvilágot, ezek azonban leginkább eljárásjogi jellegűek voltak.⁹⁹

3.2.5. Az 1949-1969 közötti korszak

A magyar védjegy jog fejlődése szempontjából következő szakasz 1969-ig, a következő védjegy törvény megjelenéséig terjed; ezt az 1949-1969 közötti időszakot TATTAY Levente a „negatív tendenciák korszakaként” jellemzi.¹⁰⁰ A gazdaságirányítás tervutasításos rendszerében sem a jogalkotók, sem a jogalkalmazók nem tekintették szívügyüknek a védjegyek és az egyéb hasonló versenyesszabályok jogi problémáinak rendezését.¹⁰¹ A

⁹⁸ A módosítás az 1932. évi XVII. törvény cikk („az ipari tulajdon védelmére Hágában, 1925. évi november hó 6-án aláírt nemzetközi megegyezések becikkelyezéséről”) alapján történt meg.

⁹⁹ Fontos szervezeti jellegű intézkedés volt például, hogy az 5590/1948. Korm. sz., illetve a 12.800/1948. Korm. sz. rendelet 1948. május 31-i hatállyal megszüntette a kereskedelmi- és iparkamarákat. A védjegybejelentések és mindazok az egyéb beadványok, amelyeket addig a kereskedelmi- és iparkamarákhoz kellett benyújtani - a 6.200/1948. Korm. sz. rendelet intézkedése következtében - ezentúl a Szabadalmi Bírósághoz tartoztak.

¹⁰⁰ TATTAY Levente – A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése (hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piactudomány, 24. o.)

¹⁰¹ A vállalati gazdálkodásnak valójában nem volt igazi tétje, a gazdálkodó szervezetek nem juthattak csődbe és többletjövendelmük, nyereségük azonnal elvonásra került. Az árrendszer elvesztette szabályozó és ösztönző funkcióját, lényegében elfedte a vállalati gazdálkodás hiányosságait és egyben el is különítette a vállalatot a valóságos piaci viszonyoktól. A vállalat nem piacorientált, hanem a piacnál kiszámíthatatlanabb szabályozókra orientált gazdálkodást folytatott, a hazai és a KGST-piac megvédte a súlyosabb megrázkódtatásoktól. A hiánygazdálkodás és a beruházási piac egyensúlyhiánya kizárta a versenyt, a termelési és értékesítési monopóliumhelyzetet, az „eladók piacát” hozta létre, amelyen mindent el lehet adni és amelyen nem a vevőért, hanem a költségvetési dotációkért és preferenciákért folyt a verseny. (BOBROVSZKY Jenő – Az iparjogvédelem

gazdálkodó szervezetek számának jelentős lecsökkenése, az állami és szövetkezeti szektor mesterségesen kialakított monopolhelyzete a védjegyek szempontjából negatív helyzetet teremtett, erőteljesen lecsökkentette a védjegybejelentéseket. Az államosított magánvállalatok korábban nemzetközileg is ismert védjegyei (pl. Herz, Dreher, Zsolnay stb.) megújításuk hiánya miatt sorra megszűntek.¹⁰² VIDA Sándor úgy értékeli ezt az időszakot, hogy bár az 1890. évi védjegy törvény hatályban volt, annak értelmezése-alkalmazása lényegesen eltért mind a korábbi, mind a mostani joggyakorlattól, hiszen a magyar védjegy jogosultak állami vállalatok vagy szövetkezetek voltak, ezáltal pedig a védjegy funkciói is megváltoztak: a védjegy belföldön nem volt versenyeszköz, hanem alapvetően exportcélokat szolgált.¹⁰³

A felvázolt gazdasági környezet természetesen rányomta bélyegét a védjegy hazai jogi szabályozásának alakulására. A változtatások alapján véve szervezeti jellegűek voltak, illetve a különböző nemzetközi egyezményekhez való csatlakozásokról rendelkeztek.¹⁰⁴ Ugyanakkor a nemzetközi tevékenységünkre is a passzivitás volt a jellemző. Ezt jól példázza, hogy hazánk jelentős késéssel, csupán 1963-ban csatlakozott a Párizsi Unió Egyezmény,

funkciói a piactudományi innovációs folyamatokban és helye az állami innovációs stratégiákban; Doktori értekezés, III. Fejezet, Budapest, 1990.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegyjog és piactudomány, 25. o.)

¹⁰² A tervutasításos rendszer uralkodó ideológiai felfogása volt, hogy a védjegy a kapitalista üzleti verseny eszköze, ezért a szocialista viszonyok között nem lehet létjogosultsága. Így alakulhatott ki az a rendezetlen állapot, amelyben a különböző vállalatok által használt védjegyeket gyakran azonos típusú és rendeltetésű árukon alkalmazták, máskor pedig a védjegyek – funkciójukat veszítve – teljesen elavult termékeket takartak, sőt, nem egy esetben nem is létező termékeket védtek, és ami a leghátrányosabb volt a vállalatra nézve, a vevő nem tudott mindezek miatt a megjelölésekből a gyártó vállalatra következtetni. TATTAY Levente – A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése (Magyar Jog, 1993. évi 2. szám, 83. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegyjog és piactudomány, 25. o.)

¹⁰³ VIDA Sándor – A magyarországi védjegyoltalom története.

¹⁰⁴ Szervezeti téren a legfontosabb változás az volt, hogy az 1949. évi 8. sz. törvényerejű rendelettel megszüntették a Szabadalmi Bíróságot, s helyette 1949-től az Országos Találmányi Hivatal lett általában az iparjogvédelem, köztük a védjegyekkel kapcsolatos tevékenység központi irányító és engedélyező szerve.

A védjegyügyek tekintetében a fórumrendszert 1954-ben ismét megváltoztatták. Az Országos Találmányi Hivatal védjegyügyekben hozott határozatai ellen a fellebbezési eljárások lefolytatását a Fővárosi Bíróság hatáskörébe utalták. A törlési és megállapítási perek pedig a Budapesti Fővárosi Bíróság, illetve másodfokon a Legfelsőbb Bírósághoz kerültek.

Az anyagi jogi rendelkezések közül csupán a belföldi származású árucikkek kötelező megjelöléséről és egyes cikkek márkázásáról szóló 12/1950. (IV. 25.) MT. rendelet érdemel említést, amely szovjet mintára született rendelkezés volt és éppen abban az időszokban született, amikor hazánkban a védjegyaktivitás soha nem látott mélypontot ért el. (TATTAY Levente – A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése; Magyar Jog, 1993. évi 2. szám, 83. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegyjog és piactudomány, 26. o.)

illetve a védjegyek nemzetközi lajstromozására, továbbá az áruk hamis származási jelzésének megakadályozására kötött Madridi Megállapodások 1934-ben Londonban felülvizsgált szövegéhez, amelyeket az 1963. évi 17. tvr. hirdetett ki.

Ezt követően az 1967. évi 7. tvr.¹⁰⁵ implementálta a Párizsi Egyezmény, a Madridi Megállapodások lisszaboni, illetőleg nizzai szövegét, továbbá a védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodást és az eredetmegjelölések oltalmára és nemzetközi lajstromozására kötött Lisszaboni Megállapodást. A „negatív tendenciák korszakát” jellemző védjegy-statisztikai adatok szerint az ötvenes évek védjegy-bejelentési hullámvölgye után a bejelentések száma a 60-as években sem haladta meg az évi 200-300-as mennyiséget.¹⁰⁶

3.2.6 Az 1969. évi IX. törvénytől a hatályos védjegy törvényig terjedő időszak

A magyar védjegy jog szempontjából következő jelentős szakasz a védjegy jogi kodifikáció jelentős állomásaként értékelhető a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény 1970. július 1. napjától történő hatályba lépésétől számítható.

E törvény meghozatalának jelentős előzményei voltak. A korszakot az új gazdasági mechanizmus jellemzi¹⁰⁷, amelyet a szigorú tervgazdálkodás rendszerének enyhítése, a gazdasági élet fellendítésére, a gazdasági verseny kialakítására és a vállalati önállóság növelésére irányuló törekvés jellemzett, és amely lehetővé tette a védjegy jog felülvizsgálatát is.¹⁰⁸

¹⁰⁵ A végrehajtásáról szóló 3/1967. O.T. sz. rendelet a védjegyek vonatkozásában lehetővé tette szolgáltatások tekintetében is a lajstromozást, kötelezővé tette a védjegy-bejelentéseknél a nemzetközi klasszifikáció osztályainak feltüntetését. Megszüntette a külföldi bejelentők tekintetében a megelőző hazai lajstromozás kötelezettségét, továbbá kizárta a lajstromozás lehetőségét a nemzetközi-kormányközi szervezetek címereire, jelvényeire stb.

¹⁰⁶ Az Országos Találmányi Hivatal Statisztikai nyilvántartása szerint; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 27. o.)

¹⁰⁷ Lásd ehhez az MSZMP KB határozatát a gazdasági mechanizmus reformjáról (1966. május 26–27.); bevezetése 1968. január 1-jével történt meg.

¹⁰⁸ A hazai védjegy jog újraszabályozására vonatkozó társadalmi igényt a törvényhez fűzött általános miniszteri indokolás a következőkben látta:

Kézenfekvő volt, hogy exportorientált vállalatunk szempontjából a védjegyek kereskedelmi szerepe a legnagyobb súllyal a tőkés piacokra történő exportnál jelentkezett, mégpedig ezek közül is elsősorban a fejlett iparral rendelkező nyugat-európai országokban, amelyekkel kereskedelmi kapcsolatunk a legszorosabb volt. Minthogy ezek az országok a világ talán legfejlettebb védjegykultúrájával rendelkeztek, nyilvánvaló volt a törekvés, hogy a magyar védjegyeknek is hatásosaknak és oltalomképeseknek kellett lenniük, ha ezeken a piacokon a magyar iparcikkek számára tartós pozíciókat akartunk biztosítani.¹⁰⁹

Egyfelől a belföldi és a nemzetközi áruforgalom élénkülése, kiszélesedése, és a fokozódó verseny megnövelte a védjegyek szerepét. A feladat betöltése érdekében mind a szocialista, mind a „tőkés” országok korszerű védjegyelírásának kialakítására törekedtek, új jogszabályok kibocsátása, illetve a védjegyjogi rendelkezések módosítása segítségével. Másfelől hazánk már ekkor tagja volt a védjegy jog területén létrejött két legfontosabb nemzetközi egyezménynek: a Párizsi Uniónak, valamint az ennek keretében alakult Madridi Megállapodásnak. Az említett külföldi trendek mind az új gazdasági mechanizmusban, mind a jogszabályalkotás során jelentős szerepet játszottak, meghatározó befolyást gyakoroltak. A törvényjavaslat szabályainak kialakításánál figyelemmel kellett lenni az említett egyezményekből adódó nemzetközi kötelezettségeinkre is.¹¹⁰

-
- a nemzetközi gazdasági kapcsolataink fejlődésével összhangban jelentkező igény,
 - a védjegyek egyre bővülő belföldi jelentősége, valamint
 - az 1890. évi II. törvényen nyugvó korábbi szabályozás elavult volta.

A nemzetközi gazdasági kapcsolataink fejlődését egyfelől a hatvanas években bekövetkezett gazdasági fellendülés eredményezte exportnövekedés, másrészt a nemzetközi kereskedelem és jogfejlődés hatásai (trendjei) eredményezték. Különösen a hatvanas évek második felében, amikor is a magyar termékek igen jelentős hányada külföldi piacokon került forgalomba, egyenesen elengedhetetlen lett a védjegyeknek a magyar exportcikkekben történő használata. Ezért az illetékes minisztériumok (külkereskedelmi, valamint ipari minisztériumok) irányelvekben, utasításokban hívták fel a vállalatok figyelmét a védjegyek használatának fontosságára, illetve tettek közzé néhány olyan szabályt, amely arra volt hivatott, hogy a védjegyek hatásosabban és akadálymentesen járuljanak hozzá áruexportunk növekedéséhez (Vida Sándor - Védjegy és Vállalat, 34. o.)

¹⁰⁹ Vida Sándor - Védjegy és Vállalat, 35. o.

¹¹⁰ Végül a szocialista országok közül 1961-1967 között jelent meg Bulgária, Jugoszlávia, Lengyelország, Románia és a Szovjetunió új védjegy törvénye is. Ugyancsak ebben az időszakban módosította védjegyjogi előírásait több jelentős ország, így az egyes skandináv államok, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság (VIDA Sándor - Nemzetközi trendek hatása a magyar védjegy jogban. (Szabadalmi Közlöny és Védjegy értesítő. 95. évfolyam 10. szám 5. sz. melléklet, 24. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piacgazdaság, 29. o.)

A hatvanas évek második felében tapasztalható intenzív exporttevékenység, a magyar áruknak a külföldi piacokon való fokozott megjelenése ráébresztette gazdaságpolitikuskainkat arra, hogy a védjegyek alkalmazása a külkereskedelmi tevékenység nélkülözhetetlen velejárója. A védjegyek ily módon kénytelen-kelletlen elismertté váltak a belföldi gyakorlatban is. Meg kellett azonban indokolni, hogy szocialista gazdaságunk és jogunk miképpen fogadhat el egy ilyen „kapitalista képződményt”. Ennek eredményeként a védjeggyel foglalkozó szakirodalmunk deklaráta, hogy nálunk a védjegy alapvetően nem versenyeszköz, gazdasági funkciói a minőségjelző és vállalatjelző funkciókban nyilvánulnak meg, információs eszközjellege pedig a társadalmi funkcióját testesíti meg.¹¹¹ Találkozhatunk olyan véleménnyel is, hogy „E jogintézmény a szocialista gazdasági rendben is igen fontos eszköz, segítségével a vásárlók mintegy bírálatot gyakorolnak a vállalati kollektíva működéséről, eredményeiről, szervezettségéről, a védjegy tehát a cég és a kollektíva hírnevének hordozója.”¹¹²

Ugyancsak ekkor látott napvilágot a Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization, WIPO) védjegyekre vonatkozó úgynevezett „törvény modellje”, továbbá – mint ahogy korábban említettem – ebben az időszakban ment végbe több fejlett ország védjegyreformja is. E folyamatokat a világ védjegy szakembereinek eszmecseréje kísérte és mindez természetesen segítette az új magyar jogszabály-alkotási munkákat is, ráirányítva a figyelmet a kor követelményeit kielégíteni hivatott védjegykérdésekre. A védjegy törvényhez fűzött általános miniszteri indoklás végül az újraszabályozásra vonatkozó társadalmi igényként az 1890. évi II. törvény cikkén alapuló korábbi szabályozás elavultságát említi. Való igaz, hogy a 80 évet megélt törvényt a legnagyobb jóindulattal sem lehetett korszerűnek nevezni. Ugyanakkor az az álláspont is elfogadható, amely szerint „országunk e századának hosszú és nehéz éve alatt a védjegy kultúra további terjedésének megakadását, sőt visszafejlődését nem a múlt század végén megalkotott védjegy törvény rendelkezéseinek elavultsága okozta.”

¹¹¹ VIDA Sándor - Nemzetközi trendek hatása a magyar védjegy jogban, 36. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piactudomány, 29. o.)

¹¹² Iparjogvédelmi Kézikönyv (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978. 336. o.; hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegy jog és piactudomány, 33. o.)

A védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény 1970. július 1. napján lépett hatályba.¹¹³ A hazai védjegyjog oltalmi rendszerében a védjegy törvényt alsóbb szintű jogszabályok egészítették ki.¹¹⁴ Ebben az időszakban kerültek kihirdetésre a védjegy jogi vonatkozású nemzetközi szerződéseink felülvizsgált szövegei is.¹¹⁵

Az új védjegy törvény a korábbi szabályozáshoz képest az alábbi érdemi, lényegi változásokat vezette be:

- a védjegy jogi oltalmat – vagyis a kizárólagos jogot – csak a lajstromozott védjegyek számára biztosította;
- a lajstromozásra alkalmas megjelölések körét nagymértékben bővítette: a síkbeli jelzések mellett oltalomképesnek tekintette a térbeli alakzatokat, hang-, és fényjeleket is;
- kiterjesztette - most már törvényi szinten is - a védjegy fogalmkörét a szolgáltatásokra;
- a lajstromozási akadályok körét a korábbinál sokkal egyértelműbben határozta meg, figyelembe véve a Párizsi Uniós Egyezmény igényeit, előírásait;
- fokozottan biztosította a közismert védjegyek oltalmát;
- a védjegy használatát védjegyoltalom fenntartásának feltételéül szabta meg; az oltalom megszűnését eredményezte, ha a védjegyet az országban menthető ok nélkül 5 évig nem használták;

¹¹³ Említést érdemel korszerűsített védjegy jogunk jogágazati elhelyezése. Ebből a szempontból az akkor már hatályban lévő 1959. évi IV. törvény, vagyis a Polgári Törvénykönyv felépítése, rendszere volt az irányadó. Ennek megfelelően ezt az oltalmi kategóriát is a személyhez fűződő jogok rendszerében, de a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok körében helyezték el. A jogvédelmet általánosságban a Polgári Törvénykönyv biztosította, annak 86.§ (1) bekezdése alapján a szellemi alkotás a törvény védelme alatt állt. Ezen túlmenően azonban a szellemi alkotások meghatározott fajtáira – így a védjegyre vonatkozóan is – az oltalom speciális kérdéseit a vonatkozó külön jogszabályok rendezték és rendezik ma is; ez az új Ptk. hatályba lépése után sem változott meg, azaz a 2014. március 15-én hatályba lépett új Polgári Törvénykönyv (a 2013. évi V. törvény) sem változtatott ezen a koncepcionális elrendezésen. A speciális szabályozás indoka elsősorban az, hogy a szellemi alkotások számos jellemzőjükben eltérnek a személyhez fűződő jogoktól; így például a személyhez fűződő jogok feltétlen jogok, a jogosultság keletkezéséhez külön jogcselekmény nem szükséges; ezzel szemben a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok csak meghatározott tényállás mellett és eljárást feltételezve keletkeznek. Vagy az oltalmi idő előbbi esetben határozatlan ideig áll fenn, míg a szellemi alkotások jogában határozott időre szól. A személyhez fűződő jogok továbbá nem ruházhatók át, a szellemi alkotások körében viszont a vagyoni jogok forgalomképesek.

¹¹⁴ Elsősorban a 2/1970. (VII. 1.) OMF-IM sz. rendelet a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény végrehajtásáról, a 4/1970. (VII. 1.) IM sz. rendelet a bírósági eljárásról védjegyügyekben, a III-OTH-1970. sz. hirdetmény, a védjegybejelentés részletes alaki szabályairól

¹¹⁵ az ipari tulajdon oltalmára kötött Párizsi Uniós Egyezmény egyes rendelkezései (1970. évi 18. tvr.), a gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozására kötött Madridi Megállapodás (1973. évi 29. tvr., valamint a végrehajtására a 3/1970. (XI. 5.) OMF sz. rendelet), a gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodás (1970. évi 18. tvr.)

- a védjegyet elválaszthatónak tekintette a vállalattól, ennek megfelelően lehetővé tette a védjegy önálló átruházását;
- intézményesítette a védjegyhasználati (licencia) szerződést, törvénybe foglalva annak alapvető feltételeit is;
- részletesen rendelkezett a bitorlás jogkövetkezményeivel kapcsolatban; végül
- eljárási kérdésekben sokkal differenciáltabb szabályozást vezetett be, nevezetesen az alaki, abszolút és relatív akadályokra vonatkozó érdemi elővizsgálatot.

Ezek a rendelkezések az 1970-es években és döntően a 80-as években is megfelelőnek, korszerűnek bizonyultak, a gyakorlatban jól beváltak és biztos alapot teremtettek a védjegyjogi intézmények és szervezetek működéséhez. Ebben az időszakban a hazai iparjogvédelmi munkára jelentős befolyással bírt a szocialista országok közötti együttműködés is. Ezen együttműködés részben intézményi keretek között (a KGST-n belül) ment végbe, másrészt a szocialista országok iparjogvédelmi hivatalainak az együttműködést szolgáló kölcsönös tájékoztatásán, tapasztalatcseréjén alapult.

Az 1980-as évek végén hazánkban végbemenő gyökeres politikai-gazdasági-társadalmi változások természetesen új gazdasági és jogi elvárásokat támasztottak a védjegyjog irányában, egyúttal egy teljesen új nemzetközi környezetbe is helyezve azt. Ezeknek már egy újabb védjegy törvény igyekezett megfelelni, amit a későbbiekben mutatok be.

3.2.7. Az 1969. évi IX. törvény jelentősebb rendelkezései a megkülönböztető képesség szempontjából¹¹⁶

Az 1969. évi védjegy törvény szerint védjegyoltalomban csak olyan megjelölés részesíthető, amely alkalmas áruknak és más szolgáltatásoknak más áruktól és szolgáltatásoktól való megkülönböztetésére. A megjelölés lehet különösen szó, szóösszetétel, ábra, kép, színösszetétel, sík vagy térbeli alakzat, hang- vagy fényjel, vagy ezek együttes alkalmazása. Ebből következik, hogy az oltalmazható megjelölések köre bővíthet, így kiterjedhet a háromdimenziós (pl. palack, csomagolás) védjegyekre is. Ha azonban a csomagolásnak vagy palacknak nincs az általánosan alkalmazottól eltérő, sajátos jellege, az megkülönböztetésre

¹¹⁶ Az 1969. évi IX. törvény 1-3.§§-i.

alkalmatlan, kivéve, ha azon megkülönböztetésre alkalmas feliratot vagy címkét (szó, vagy ábrás elem) alkalmaznak.¹¹⁷

Az első védjegy törvényhez képest látható, hogy a jogalkotó itt már a pozitív védjegy-fogalom részévé teszi a megkülönböztető képességet. A törvény szerint *megkülönböztetésre alkalmas az a megjelölés, amely az árunak sajátos, eltérő jelleget ad más azonos vagy hasonló árukkal szemben*. Ezzel a magyarázó rendelkezéssel kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy 1. hangsúlyozza a meghatározott árukkal való kapcsolatot, azaz az árujegyzék jelentőségét (ugyanakkor a szolgáltatások indokolás nélkül hiányoznak), 2. a jelenleg hatályos védjegy törvényben nem találunk ilyen jellegű fogalom-magyarázatot, ami pedig nem volna célszerűtlen. Azt egyébként, hogy egy megjelölés az adott áruk tekintetében rendelkezik-e megkülönböztető jelleggel, a törvényi kereteken belül a joggyakorlatnak kell eldöntenie a jogalkotó szándéka szerint. Maga a törvény is – negatív megközelítéssel – felsorol néhány megkülönböztetésre nem alkalmas jelzéstípust, nevezetesen: az áru megjelölésére általánosan használt, továbbá a kizárólag az áru fajtáját, minőségét, mennyiségét, jellemzőit, rendeltetését, értékét, származási helyét vagy előállítási idejét feltüntető megjelöléseket. A gyakorlat szerint ilyennek minősültek az áru egyszerű ábrázolásából, számokból, kiejthető szót nem képező betűkből (csak mássalhangzók), egyszerű mértani ábrából (pl. kör, négyszög) álló megjelölések. A megkülönböztetésre általában is alkalmatlan jelzés is oltalmazható volt azonban olyan esetekben, ha az az érintett fogalmi körben már ismertté vált mint az oltalmat igénylő vállalat jele.¹¹⁸

Összefoglalóan elmondható, hogy a korábbi hazai gyakorlatban az ábrás védjegyek zömét kombinált (szöveges és ábrás elemet tartalmazó) védjegyek, majd kezdőbetűs védjegyek és speciális betűkkel kialakított vállalati- és termék-védjegyek tették ki, és csak elenyésző számban voltak találhatóak ún. tiszta ábrás védjegyek. Bizonyos jelzések abszolút jelleggel ki voltak zárva az oltalomból, így ezek a jelzések nem részesülhetnek jogi védelemben:

- ha megtévesztésre alkalmas;

¹¹⁷ BOGNÁR Istvánné dr., dr. DEDICS Imre, dr. TAKÁTS Endre, dr. ZAKARIÁS Egon - Csomagolási megoldások, grafikák jogvédelme (MKK Védjegy- és Csomagolási Bizottságának kiadványa, Bp., 1971. 32. o., hivatkozik rá CSÉCSY György - Védjegyjog és piacgazdaság, 39. o.)

¹¹⁸ A hatályos védjegy törvényben megtalálható szerzett megkülönböztető képesség tehát már az előző törvény rendelkezéseinek megfelelő értelmezéséből is levezethető volt.

- ha használata jogszabályba vagy társadalmilag elfogadott erkölcsi szabályba ütköznék;
- ha másnak személyhez fűződő jogát sérti;
- ha másnak az országban közismert védjegyével azonos, vagy ahhoz az összetéveszthetőségig hasonló, még akkor is, ha a közismert védjegy belföldön nincs lajstromozva.

A megtévesztésre alkalmas megjelölések körében a végrehajtási jogszabály példálózó felsorolást adott. Ennek megfelelően a megjelölés különösen akkor megtévesztő jellegű, ha az áru tulajdonsága, minősége, rendeltetése, származása tekintetében félrevezetheti a vásárlókat, vagy ha másnak közismert cégnevével azonos, illetve azzal összetéveszthető. E szabály láthatóan fogyasztóvédelmi indíttatású; a védjegynek abból a rendeltetéséből fakad, hogy a fogyasztók számára megfelelő eligazítást nyújtson a vásárolni kívánt termék kiválasztásához. Ugyanakkor a többi termelő, ill. kereskedő oldalán is hátrányos helyzetet teremt. E körben talán a leggyakoribb az, amikor a védjegy olyan földrajzi elnevezést tartalmaz, amely nem azonos a termék valóságos előállítási helyével és így a vásárlóban azt a képzetet kelti, hogy a megjelölt áru a kérdéses helyről származik.¹¹⁹

Ki voltak zárva a védjegyoltalomból a jogszabályba vagy társadalmilag elfogadott erkölcsi szabályba ütköző megjelölések. Az erkölcstelen jelleg megítélésénél a lajstromozó hatóság figyelembe vette a terméket, illetőleg a szolgáltatást is, amelyre nézve a megjelölést alkalmazni kívánták. Ennek az a magyarázata, hogy adott megjelölés meghatározott termékek vonatkozásában erkölcsöt sérthet, míg más termékek tekintetében közömbös lehet. Ez a gyakorlatban főleg olyan esetben fordul elő, amikor a szó- vagy szóval kombinált megjelölésre vonatkozóan külföldi kíván védjegybejelentést tenni és az általa bejelentett fantáziaszavaknak véletlenül az adott ország nyelvén kedvezőtlen értelmük van.¹²⁰ Az oltalmazni kívánt megjelölés nem sérthette másnak a személyhez fűződő jogát, ezért ha ez mégis megállapítható, a megjelölés nem kaphatott védjegyoltalmat. A védjegyek lajstromozásához kapcsolódóan a személyhez fűződő jogokat különösen akkor sérthette az

¹¹⁹ A hatályos védjegytvény a földrajzi származás kapcsán megtévesztő jelleget már kifejezetten is tartalmazza abszolút kizárási okként.

¹²⁰ BOGNÁR Istvánné dr. és szerzőtársai, id. mű, 35. o.; a védjegyek nyelvi vonatkozásairól egy későbbi fejezetben bővebben is szölok.

adott megjelölés, ha másnak a nevét jogtalanul használták, ha ütközött a jóhírnév védelmével, de ide tartozott más képmásával vagy hangfelvételével való visszaélés is.

4. A hatályos védjegy törvény és a megkülönböztető képesség

4.1. Az új védjegy törvény megalkotásának körülményei

Az 1969. évi IX. törvény hosszú ideig volt hatályban, azonban a kialakuló piacgazdaság viszonyai között már nem volt korszerű, nem felelt meg a modern európai normáknak. Ezért került megalkotásra a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény, mely 1997. július 1-én lépett hatályba.

A magyar védjegy jog reformjára sokoldalú nemzetközi kötelezettségeink miatt, illetve ezek figyelembevételével került sor. Egyaránt tekintettel kellett lenni egyetemes nemzetközi szerződésekre, a regionális jogharmonizációs eredményekre (elsősorban az alább 4.2 alatt ismertetett európai uniós jogharmonizációs kötelezettségekre) és kétoldalú nemzetközi kötelezettségvállalásokra. Anyagi jogi szempontból elsősorban az Európai Közösség irányában vállalt jogharmonizációs kötelezettségünk volt a meghatározó.¹²¹ Az új védjegy jogi szabályozás – a lehetőséghez mérten és szükség szerint – figyelembe vette a közösségi védjegyéről szóló 40/94. EK rendelet (a ma hatályos kodifikált változat: 207/2009/EK rendelet)¹²² egyes szabályait, a tagállamok védjegy jogszabályainak közelítésére kiadott 89/104. EGK tanácsi irányelv (a ma hatályos kodifikált változat: 2008/95/EK-irányelv; a továbbiakban irányelv) legtöbb fakultatív rendelkezését, a földrajzi jelzések és az eredetmegjelölések tárgyában kiadott 2081/92. EGK tanácsi rendelet szabályait, valamint a külföldi jogszabályok példaértékű megoldásait. Eljárási kérdésekben főként a WIPO keretében 1994-ben aláírt Védjegy jogi Szerződés, valamint a TRIPS-egyezmény rendelkezései voltak relevánsak. A fenti kötelezettségek teljesítése mellett az új

¹²¹ Védjegy jogunk reformjának fő irányát az Európai Megállapodáson, azaz az Európai Közösséggel és tagállamaikkal kötött társulási szerződésünkön alapuló jogharmonizációs kötelezettségeink jelölték ki. Lásd erről részletesen: FICSOR MIHÁLY: Védjegy jogunk és az európai integráció c. cikkét. (Iparjogvédelmi Szemle 1997. évi augusztusi szám 20- 30. o.)

¹²² A rendeleti szintű jogalkotás közvetlenül hatályosul a tagállamok területén, így elsősorban nem harmonizációs kötelezettség áll fenn, hanem a jogalkalmazás környezete biztosításának kötelezettsége. Időközben az 40/94. EK rendeletet a szöveg aktualizálása folytán a Rendelet váltotta fel.

védjegy törvény támaszkodik a hazai védjegy jog hagyományaira is és tekintetbe veszi a Magyarországon kiépülő piacgazdaság igényeit.¹²³

4.2. A Vt. releváns rendelkezései a védjegy fogalma kapcsán

A Vt. előkészítéseként a szabályozás reformját részletes koncepció alapozta meg, amely – egyebek mellett – arra is rávilágított, hogy jogharmonizációs szempontból is figyelemre méltó, hogy az Európai Bíróság joggyakorlatában milyen megközelítés érvényesül a védjegy és a védjegy oltalom gazdasági szerepét illetően.¹²⁴ Az Európai Közösségek Bírósága a korábban már hivatkozott ún. második Hag-ügy-ben¹²⁵ a védjegy oltalomból folyó jogok és a Római Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó 30-36. cikkei közötti viszony tisztázása érdekében megvilágította a védjegyek gazdasági rendeltetését – figyelemmel az integráció szempontjaira is. A védjegy oltalomból folyó kizárólagos jog gazdasági és erkölcsi igazolása az áru származása és minősége közötti – a fogyasztó által feltételezett – kapcsolatra építve vezethető le: a védjegy csak akkor töltheti be a szerepét, ha kizárólagossággal jár. Ha a tulajdonos arra kényszerül, hogy a védjegylen versenytársával megosztozzon, elveszti az ellenőrzését a védjegyhez társuló goodwill felett. Áruinak reputációját sérteni fogja, ha a versenytárs rosszabb minőségű árukat ad el. A fogyasztó szempontjából hasonlóképpen nem kívánatos következményekkel kell számolnunk, mivel a védjegy által közvetített jelentés egyértelmősége csorbát szenved. A fogyasztót ezáltal megtévesztik és félrevezetik. Mindezekre figyelemmel "a védjegy nem több és nem kevesebb, mint a piaci verseny egyik alapfeltétele".

Anyagi jogi szempontból védjegy jogunk reformjának fő irányát az Európai Megállapodáson¹²⁶ alapuló jogharmonizációs kötelezettségeink jelölték ki. Összhangban az átfogó jogharmonizáció ajánlásaival, védjegy jogi szabályozásunk reformja során az európai integráció akkori védjegy jogi normáit, elsősorban a tagállamok védjegy jogszabályainak

¹²³ V.ö. a védjegy törvényhez fűzött miniszteri indokolással.

¹²⁴ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv, id. mű 285. o.

¹²⁵ C-10/89, S.S. CNL-Sucal v. Hág GF AG, előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1990. október 17-i ítélete.

¹²⁶ Az EK 1991. után tíz volt szocialista közép és kelet-európai állammal kötött társulási egyezményt, amelyeket összefoglalóan - történelmi jelentőségükre tekintettel - Európai Megállapodásoknak hívnak.

közelítésére a Tanács által kiadott Irányelv rendelkezéseit kellett figyelembe venni. Az irányelv mellett jogharmonizációs szempontból nem volt mellőzhető a közösségi védjegyrendelet figyelembevétele sem. Mindezekre tekintettel a Vt. rendelkezései jelentős hasonlóságot, sőt, azonosságot mutatnak az EU tagállamainak vonatkozó rendelkezéseivel¹²⁷, de a védjegy fogalma kapcsán más országok védjegyjogában sem találunk radikálisan eltérő meghatározásokat. Ami a védjegy definitív meghatározását illeti, a jogharmonizációs követelményeknek az 1969. évi IX. törvény is megfelelt, a megkülönböztető képességgel kapcsolatos rendelkezései kellően tág teret engedtek a megkülönböztetés céljából alkalmazott megjelölések fajtáinak megválasztása terén is.¹²⁸ A lényeges változtatás igénye nélkül ugyan, de – amint az Európai Szabadalmi Egyezményvel harmonizált 1995. évi szabadalmi törvény esetében történt – az új Vt-ben is indokolt volt az egységes európai uniós definíció átvétele. Az egységes fogalomrendszer bevezetése ugyanis az EU-ban érvényesülő oltalom biztosítását célzó szabályozás kiindulási pontja. A korábbinál egyszerűbb, tömörebb fogalom átvétele, a grafikus ábrázolás követelményének hangsúlyozása nem jelent szűkítést a választható megjelölésfajták tekintetében sem, mivel ennek – az uralkodó felfogás szerint – a hang- és fényjelek is megfelelnek, hiszen ilyen módon való reprodukálhatóságuk korábban is feltétele volt az oltalomnak.

A Vt. általános indokolása szerint az oltalomképes védjegy lényegadó ismérve, hogy annak megkülönböztető képességgel kell rendelkeznie: „Csak a megkülönböztetésre alkalmas megjelölések tudják betölteni a forgalomban a védjegy funkcióit; a megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölések kizárólagos joggal való lefoglalása, használatukra a védjegyjogosult monopóliumának biztosítása indokolatlan volna mind a versenytársak, mind a fogyasztók szempontjából.”

Az 1. § (1) bekezdés ezt a következőképpen rögzíti: védjegyoltalomban részesülhet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, amely alkalmas arra, hogy valamely árut vagy szolgáltatást megkülönböztessen mások¹²⁹ áruitól vagy szolgáltatásaitól. A (2) bekezdés

¹²⁷ Ezek közül többet vázlatosan bemutatok a későbbiekben.

¹²⁸ A Vt-hez fűzött miniszteri indokolás alapján.

¹²⁹ A megkülönböztető képesség követelménye csak más személyek áruival vagy szolgáltatásaival kapcsolatban érvényesül; azonos jogosult egymáshoz hasonló, koncepcionálisan összefüggő több megjelölésre - ún. védjegycsaládot képezve - szerezhethet védjegyoltalmat.

példálózva felsorolja azokat a megjelölés-típusokat is, amelyek védjegyoltalomban részesülhetnek: *a)* szó, szóösszetétel, beleértve a személyneveket és a jelmondatokat; *b)* betű, szám; *c)* ábra, kép; *d)* sík- vagy térbeli alakzat, beleértve az áru vagy a csomagolás formáját; *e)* szín, színösszetétel, fényjel, hologram; *f)* hang; valamint *g)* az *a)-f)* pontokban felsorolt egyes megjelölések összetétele.

Látható, hogy a Vt. kitart az egyszerűen kételeművé nemesült fogalomnál: védjeggyel szemben támasztott másik elvárás a grafikai ábrázolhatóság. Arra is érdemes hangsúlyt fektetni, hogy a lehetséges megjelölések meglehetősen széles kört ölelnek fel, és ez a kör sem zárt¹³⁰: a felsorolás alapján akár ízek vagy illatok is oltalom alá helyezhetők lennének – ezt, mint látni fogjuk, a védjegy-fogalom gyakorlati értelmezése zárja ki jelenleg.

A megkülönböztető képesség mibenlétét a Vt. – elődjével ellentétben – pozitív oldalról nem határozza meg. Részletesen rendezi ugyanakkor azokat az eseteket, amelyek fennállása esetén egy megjelölés akkor sem lajstromozható védjegyként, ha egyébként megfelel a pozitív kritériumoknak.¹³¹ Ezek az esetek az ún. kizáró okok, amelyek mintegy negatív módon meghatározzák a védjegy fogalmát is: a védjegyoltalom tárgyát tehát a pozitív követelmények (a megkülönböztethetőség és a grafikai ábrázolhatóság) megléte és a negatív feltételek (a kizáró okok) hiánya együttes definiálásával szabályozza a Vt.

A kizáró okok két típusát alkalmazzák a védjegy törvények: az abszolút (feltétlen) kizáró okok a megjelölés önmagában álló jellegére tekintettel eleve megakadályozzák az adott megjelölés oltalomban részesítését; bizonyos feltétlen kizáró okok a védjegybejelentés árujegyzékétől függetlenek, mások viszont a védjegybejelentés árujegyzékében foglalt áruktól, illetve szolgáltatásoktól függően állapíthatóak meg. A relatív (viszonylagos) kizáró okok viszont csak egy másik, jellemzően korábbi elsőbbségű védjegyre vagy egyéb védett jogi tárgyra (például személyhez fűződő jog vagy cégnév) tekintettel, jellemzően csak meghatározott áruk,

¹³⁰ A Vt. törvényjavaslata még zárt taxációban sorolta fel a lehetséges megjelöléseket.

¹³¹ Az oltalomképesség hiánya egyaránt jelent lajstromozási akadályt és törlési okot; vagyis az oltalom valamely feltételének meg nem felelő védjegybejelentést el kell utasítani, illetve - ha mégis lajstromozzák a védjegyet - annak oltalmát az előírt törlési eljárásban meg kell szüntetni.

illetve szolgáltatások vonatkozásában akadályozzák meg a megjelölés oltalmazását.¹³² Ahogy már utaltam rá, dolgozatomban a kizáró okok közül csak az abszolút kizáró okokkal foglalkozom, illetve azok közül is csak a védjegyfogalommal szorosabb kapcsolatban lévőkkel. Ennek oka az, hogy a relatív kizáró okok a megkülönböztető képességgel mint a dolgozat tárgyával nincsenek közvetlen kapcsolatban¹³³, és az abszolút kizáró okok között is találunk olyanokat, amelyek a megkülönböztető képességgel nem állnak összefüggésben.¹³⁴ Mindenesetre a teljesség kedvéért álljanak itt a Vt-ben meghatározott feltétlen kizáró okok.¹³⁵ Elsődlegesen a megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha nem felel meg az 1. §-ban meghatározott követelményeknek. Ki van zárva továbbá a védjegyoltalomból a megjelölés, ha

a) Nem alkalmas a megkülönböztetésre, különösen, ha kizárólag olyan jelekből vagy adatokból áll, amelyeket a forgalomban az áru vagy a szolgáltatás fajtája, minősége, mennyisége, rendeltetése, értéke, földrajzi származása, előállítási vagy teljesítési ideje, illetve egyéb jellemzője feltüntetésére használhatnak, vagy pedig amelyeket az általános nyelvhasználatban, illetve az üzleti kapcsolatokban állandóan és szokásosan alkalmaznak. Ezen pont alapján a megjelölés nincs kizárva a védjegyoltalomból, ha használata révén - akár az elsőbbség időpontja előtt, akár azt követően - megszerezte a megkülönböztető képességet. Ezzel az ún. szerzett megkülönböztető képességgel később külön fejezetben foglalkozom, mint ahogy az eset fordítottjával, a védjegy utólagos „degenerálódásával” is, amelyet a Vt. 30.§ (1) bekezdés e) pont tartalmaz a védjegyoltalom megszűnése megállapításának lehetséges okaként;

b) Kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza.¹³⁶

A megjelölés akkor sem részesülhet védjegyoltalomban, ha

a) a közrendbe vagy a közérkölcsebe ütközik;

¹³² A Vt. által használt "feltétlen kizáró okok" és "viszonylagos kizáró okok" kifejezések újak a magyar védjegyjogi terminológiában.

¹³³ Annál inkább az összetéveszthetőséggel, de a dolgozatban igyekszem a két fogalmat a lehető legélesebben elkülöníteni.

¹³⁴ Például egy közrendbe vagy közérkölcsebe ütköző megjelölés rendelkezhet akár erős megkülönböztető képességgel, az oltalomból ettől még kizárt marad.

¹³⁵ Vt. 2-3.§§.

¹³⁶ Vt. 2.§ (2) bekezdés.

- b) az áru, illetve a szolgáltatás fajtája, minősége, földrajzi származása vagy egyéb tulajdonsága tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére;
- c) rosszhiszeműen jelentették be lajstromozásra.

Akkor is ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés, ha

- a) az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezmény 6ter cikkének (1) bekezdésében felsorolt jelzések bármelyikéből¹³⁷ áll, vagy azt tartalmazza¹³⁸,
- b) olyan – az előző a) pontban nem szabályozott - jelvényből, jelképből vagy címerből áll, amelynek használatához közérdek fűződik, vagy ilyen jelvényt, jelképet vagy címet tartalmaz;
- c) kizárólag valamely vallási vagy egyéb meggyőződést erőteljesen kifejező jelképből áll.

A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha a Vt. vagy az Európai Unió jogszabályai alapján lajstromozott földrajzi árujelzőből áll, vagy azt tartalmazza. E rendelkezést azokra a megjelölésekre kell alkalmazni,

- a) amelyek az Európai Unió jogszabályai alapján nem lajstromozhatók védjegyként, vagy
- b) amelyeket olyan árukkal kapcsolatban használnak,
- ba) amelyek nem a földrajzi árujelzőnek megfelelő földrajzi területről származnak, vagy
- bb) amelyekkel kapcsolatban a földrajzi árujelző e törvény vagy az Európai Unió jogszabályai alapján egyéb okból nem használható.

A Vt-ben a kizáró okok rendszere elsődlegesen a már említett nemzetközi jogharmonizációs kötelezettségekre tekintettel került kialakításra.¹³⁹ Az abszolút kizáró okokat az Irányelv a 3. cikk (1) bekezdésében és e cikk (3) bekezdésének első mondatában definiálja. Ezek között elsőként szerepel az a szabály, amely a grafikus ábrázolás lehetőségének hiánya miatt

¹³⁷ Némileg leegyszerűsítve: az unió bármely országának címere, zászlója és egyéb állami jelvénye, az általuk elfogadott hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és bélyegek, valamint ezek bármilyen címertani utánezata.

¹³⁸ Az illetékes szerv hozzájárulásával védjegyoltalomban részesülhet az a megjelölés, amely az a) és b) pontban meghatározott jelzésből áll, vagy azt tartalmazza.

¹³⁹ Az Irányelv mind az abszolút, mind a relatív kizárások tekintetében kötelező jellegű és fakultatív (opcionális) előírásokat egyaránt megfogalmaz. A kötelező rendelkezéseket valamennyi EU-tagország védjegyjogának tartalmaznia kell, s azokat a közösségi védjegyről szóló rendelet is átvette (7. és 8. cikk). A Irányelvnek az abszolút (és a relatív) kizáró okokra vonatkozó fakultatív előírásait az EU tagországi különbözőképpen ültették át belső jogukba.

védjegyként be nem jegyezhető megjelölésekről szól. A megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölések szintén nem részesíthetők védjegyoltalomban. Ezeket a lajstromozási akadályokat a hagyományos magyar jog nem a kizáró okok körében, hanem a megkülönböztető képesség pozitív előfeltételével kapcsolatban tárgyalta; a Vt. viszont áttért az európai gondolatmenetnek megfelelő és ma már nemzetközileg általánosan alkalmazott fogalmi és szerkezeti megoldásra, tehát arra, hogy ezen két fogalmi elem fennállása pozitív előfeltételként került meghatározásra, míg ezzel egyidejűleg a hiányuk kizáró okként.

Az Irányelv a megkülönböztető erővel nem rendelkező megjelölések általánosságban történő kizárásán túl részletes rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek egyfajta értelmező rendelkezésként is felfoghatók; ennek megfelelően e körben a Vt. két vonatkozásban is részletezi, hogy mit ért elsősorban a megkülönböztető képesség hiánya alatt: egyrészt a verbális megjelölések kapcsán (Vt. 2.§ (2) bekezdés a) pont, lásd fent), másrészt az olyan esetekben, amikor a megjelölés valójában az áru külső kialakítását, megjelenését jelenti (Vt. 2.§ (2) bekezdés b) pont, szintén fent). Itt ismét érdemes hangsúlyozni, hogy a megkülönböztető képesség az a) pont szerinti esetben használat útján megszerezhető.¹⁴⁰

A fenti abszolút kizáró okok között természetesen számos olyat találunk, amely a hagyományos magyar jogi felfogáshoz képest nem jelent újdonságot a magyar védjegyjogban; ilyenek például a közrendbe vagy a közérkölcsebe ütközés, a fogyasztók számára megtévesztő jelleg, illetve „felségjelzésekkel” való ütközés. Ezeket az Irányelv¹⁴¹ is a tagállamok által kötelezően alkalmazandó abszolút kizáró okok között szabályozza.

A Vt-ben meghatározott további abszolút kizáró okok az Irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében meghatározott fakultatívan implementálható rendelkezésekkel hozhatók összefüggésbe; ezek

- a védjegyjogon kívül eső egyéb jogi normába ütközés;¹⁴²

¹⁴⁰ Az előző védjegy törvény ezt a lehetőséget szövegszerűen nem tartalmazta, igaz, a gyakorlati jogértelmezés fenntartotta azt a lehetőséget, hogy a bejelentéskor már megszerzett megkülönböztető képességet elismerhető akkor is, ha az az adott megjelölés kapcsán eredetileg nem állott fenn.

¹⁴¹ A 3. cikk (1) bekezdésének *f)-h)* pontjai.

¹⁴² Ennek megfelelő abszolút kizáró okot a hatályos Vt. nem tartalmaz, pedig a Vt. miniszteri indokolása még a jogbiztonság szempontjából „feltétlenül indokolt”-nak tartotta a szabály átültetését a normaszövegbe. Az előző Vt. is tartalmazott ilyen tartalmú szabályt. A hatályos Vt. csak relatív kizáró ok kapcsán (5.§ (2) bekezdés a)

- az intenzív szimbólumtartalom;¹⁴³
- a felségjelek közé nem tartozó olyan kitüntetés, jelvény, címer, amelynek használatához közérdek fűződik;¹⁴⁴
- a rosszhiszemű bejelentetés esete.¹⁴⁵

Összefoglalóan megállapítható, hogy a hatályos Vt-ben szabályozott abszolút kizáró okok egy része összefüggésben van a megkülönböztető képességgel, pontosabban annak hiányával. A tartalmilag konkrétan ezt kifejező eseten¹⁴⁶ túl ilyen lehet a 3.§ (1) bekezdés b) pontban található eset¹⁴⁷, illetve a 3.§ (2) bekezdésben meghatározott esetek mögött is feltételezhető az, hogy amennyiben kizárólag vagy jelentős részben az itt írott jelzésekből áll a kérdéses megjelölés, úgy az az általa hordozott erőteljes, illetve kötött jelentéstartalom miatt nem alkalmas a megkülönböztetésre.

5. A védjegy megkülönböztető képessége a nemzetközi szerződések tükrében, illetve az Európai Unióban és egyes országok tételes jogában

5.1. A védjegy jog nemzetközi fejlődése és intézményrendszere

A nemzetközi védjegy jog bemutatásának szükségességét a választott témával való összefüggés, a bemutatás rövidegét pedig az összefüggés laza volta indokolja: tekintettel arra, hogy már a XIX. század végén létrejött, és a védjegy jog egyes lényegi kérdéseit a mai napig hatályosan rendező Párizsi Unió Egyezmény (PUE) a maival nagyban egyező módon határozta meg a védjegy fogalmát és hozzá kapcsolódóan a megkülönböztető képesség követelményét, és ezek a fogalmak az idők során érdemben alig változtak, nem szükséges a

pont) utal arra, hogy a használat jogszabályba ütközése lajstromozási akadályt jelent, de csak korábbi akadályozó joggal összefüggésben.

¹⁴³ Vt. 3.§ (2) bekezdés c) pont

¹⁴⁴ Vt. 3.§ (2) bekezdés b) pont

¹⁴⁵ Vt. 3.§ (1) bekezdés c) pont

¹⁴⁶ Vt. 2.§ (1)–(2) bekezdések

¹⁴⁷ Az áru, illetve a szolgáltatás fajtája, minősége, földrajzi származása vagy egyéb tulajdonsága tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére.

nemzetközi vonatkozásoknak az alábbiánál részletesebb bemutatása. Hangsúlyozom, hogy a védjegyjog nemzetközi és európai jogi vonatkozásai önálló témaként terjedelmes monográfia tárgyául is szolgálhatnának; dolgozatomban azonban igyekszem azokra a mozzanatokra szorítkozni, amelyek a védjegy fogalmával, azon belül is a megkülönböztető képesség mibenlétével kapcsolatosak. Emiatt egyes – egyébként rendkívüli jelentőségű – nemzetközi egyezményekre vagy intézményekre egyáltalán nem, vagy csak érintőlegesen utalok.

Az iparjogvédelem és vele a védjegyjog hagyományosan nemzetközi jellegű jogterület, hiszen a jogvédelem tárgyai – a találmányok, árujelzők, stb. – sosem tisztelték az államhatárokat, sőt: a cél a történelem során mindig az volt, hogy az érintett termékek a gazdasági forgalomban minél – földrajzi értelemben is – szélesebb körben terjedjenek. Ez az iparjogvédelem területén már hamar megfelelő jogi keretek kimunkálását, kialakítását tette szükségessé: elengedhetlenné vált a jogharmonizáció és az együttműködést elősegítő nemzetközi intézményrendszer kialakítása.

5.1.1. A védjegyoltalom egységes standardjainak nemzetközi síkon való biztosítását a nemzetközi iparjogvédelem alapegyezménye, az 1883-ben létrejött, többször felülvizsgált PUE alapozta meg. A PUE-t 1883. március 20-án Párizsban 11 tagállam hozta létre. Magyarország 1909-óta tagja az egyezménynek. A PUE az iparjogvédelem területére eső intézményeket a korabeli igényeknek megfelelően egységesen és átfogóan kísérelte meg szabályozni. A nemzetközi iparjogvédelmi együttműködés keretében utóbb aztán egyes részterületek részletesebb és modernebb szabályozása, a jogegységesítés nagyobb intenzitása érdekében több alkalommal felülvizsgálatra került. Ezek a törekvések csak részben vezettek a PUE előírásainak kiegészítéséhez, az egyes részterületek részletesebb szabályozására további, olyan ún. mellékegyezmények, speciális nemzetközi iparjogvédelmi megállapodások jöttek létre, amelyek szorosan kapcsolódnak a PUE-hoz; ezen egyezmények – néhány kivételtől eltekintve – a PUE valamelyik revíziós konferenciája következtében jöttek létre, másfelől viszont a jogi kapcsolat is kimutatható a fő- és a mellékegyezmények között.¹⁴⁸ A PUE ugyanis úgy rendelkezik, hogy a tagországai jogosultak egymás között az iparjogvédelem

¹⁴⁸ Az egyes mellékegyezmények a csatlakozást kifejezetten ahhoz a feltételhez kötik, hogy a csatlakozó PUE-tag legyen, utalás történik bennük a „főegyezmény”-re, illetőleg leszögezik, hogy a mellékegyezmény előírásai nem értelmezhetők a PUE rendelkezésével ellentétesen, azokat nem sérthetik.

területén külön megállapodásokat kötni, ezek azonban nem állhatnak ellentétben a PUE rendelkezéseivel.¹⁴⁹

A mellékegyezmények is univerzális jellegűnek tekinthetők, hiszen általában valamennyi PUE-tag részvételét írják elő az együttműködés különböző területein. Mindegyik univerzális iparjogvédelmi nemzetközi szerződésről elmondható, hogy azok elsősorban az oltalommal kapcsolatos alapjogviszonyokat szabályozzák, az egyes vonatkozásokban azonban érintik a felhasználási jogviszonyokat is. A védjegy jog nemzetközi intézményrendszeréhez tartozik a releváns megállapodásokon túlmenően az iparjogvédelem nemzetközi szakosított szervezeteinek (WIPO), szakmai-érdekképviseleti jellegű szervezetének (AIPPI), valamint más nemzetközi szervezeteknek (GATT/WTO) működése, tevékenysége, mivel ezek nagymértékben hozzájárulnak egy-egy adott jogterület normáinak egységesítéséhez.

A PUE-t többször felülvizsgálták.¹⁵⁰ A felülvizsgálat eredményeként az egyezménynek több szövegváltozata alakult ki, amelyek közül a hágai, a londoni a lisszaboni és a stockholmi jelenleg is hatályos. Ez azt jelenti, hogy pl. a Magyarország által is ratifikált stockholmi szöveg csak azon államok vonatkozásában hatályos, amelyek maguk is ratifikálták a stockholmi szöveget. A PUE nem hoz létre a nemzeti iparjogvédelmi rendszerekkel párhuzamos vagy azok felett álló szupranacionális nemzetközi iparjogvédelmi rendszert.¹⁵¹ Anyagi jogi vonatkozású, és a védjegyfogalom negatív oldalával kapcsolatos a PUE már fent hivatkozott 6. ter Cikkében biztosított azon rendelkezés, amely a tagállamokban kizárja az oltalomból azokat a megjelöléseket, amelyek kizárólag valamely állam, hatóság, hivatalosan elismert nemzetközi szervezet megnevezéséből, rövidítéséből, zászlójából, címeréből,

¹⁴⁹ A PUE 19. Cikke szerint.

¹⁵⁰ 1900-ban Brüsszelben, 1911-ben Washingtonban, 1925-ben Hágában, 1934-ben Londonban, 1958-ban Lisszabonban és – eddig utoljára – 1967-ben Stockholmban. Az egyezmény legutóbbi stockholmi szövegét Magyarország az 1970. évi 18. sz. tvr. hirdette ki.

¹⁵¹ Célja az, hogy a létező nemzeti iparjogvédelmi rendszerekre építve előmozdítsa a jogharmonizációt és elősegítse a külföldiek iparjogvédelmi jogszerzését a többi tagországban, továbbá hogy a jogok korlátozását meghatározott keretek között tartsa. A PUE előírásai olyan lényeges, a nemzetközi jogharmonizáció elősegítését célzó elveket és normákat rögzítenek, mint az egyenlő elbánás elve, az uniós elsőbbség intézménye, az oltalmak függetlenségének elve, valamint az ún. közös szabályok („minimum-standard” rendelkezések). Ezek a védjegyek tekintetében bizonyos általános elveket, néhány általános – az egyes jogrendszerek védjegyjogára irányadó – előírást rögzítenek, amelyek zömükben nem érintik a védjegy fogalmát, illetve fogalmi ismérveit, jellemzően inkább eljárásjogi vonatkozásokkal foglalkoznak. Szintén általános jellegű, de az előzőekhez képest mégis speciális anyagi védjegy jogi rendelkezések közül a legfontosabbak a szolgáltatási és együttes védjegyek oltalmára, a védjegyátruházás feltételeire, továbbá a védjegybitorlás szankciójára vonatkozó PUE-előírások.

jelvényéből vagy ezek utánzatából áll.¹⁵² Ezeket szintén viszontlátjuk a PUE tagállamok belső jogszabályaiban is.

Fontos megemlíteni, hogy a PUE a kölcsönös elismerés elvének érvényesítése mentén a PUE tagállamai között egyfajta jogharmonizációt valósít meg. A PUE 6. quinquies Cikke A) pont (1) bekezdésének első fordulata alapján ugyanis „a származási országban (azaz valamely PUE tagállamban – a kiemelés tőlem) szabályszerűen lajstromozott gyári vagy kereskedelmi védjegyet az unió többi országaiban - az e cikkben foglalt kivételekkel - úgy, amint van, lajstromozásra el kell fogadni és oltalomban kell részesíteni.” Ebből az következik, hogy a tagállamok anyagi védjegyjoga – és így a védjegy fogalma – között jelentős eltérés nem lehet, ellenkező esetben az egyik tagállamban jogszerűen lajstromozott védjegy a másik tagállamban a helyi előírások ellenére részesülne oltalomban a PUE rendelkezései alapján, vagy ellenkezőleg, a helyi jogszabályok akadályoznák meg a PUE rendelkezéseinek érvényre juttatását.

Ugyanezen Cikk B) pontjának 2. pontját külön is említem, hiszen az itt található rendelkezésnek különös jelentősége van a dolgozat szempontjából. E szerint „az e cikkben említett gyári vagy kereskedelmi védjegy lajstromozása csak a következő esetekben utasítható el vagy érvényteleníthető, ha (...) ha nincsen megkülönböztető jellege vagy kizárólag olyan jelekből vagy megjelölésekből áll, amelyek a kereskedelemben az áru fájának, minőségének, mennyiségének, rendeltetésének, értékének, származási helyének vagy az előállítás idejének feltüntetésére szolgálnak, vagy amelyek a köznyelvben vagy a kereskedelem tisztaságának és állandóságának érdekében használatossá váltak abban az országban, ahol az oltalmat igénylik.” Ez a rendelkezés valóban mérföldkő-jelentőségű a védjegy jog történetében: a védjegy fogalmának egyfajta negatív meghatározásával ugyanis már a XIX. század végén megalapozta a különböző államok anyagi védjegy-fogalmának kialakítását, illetve egységesítését. A magam részéről ennek a rendelkezésnek tudom be elsődlegesen azt, hogy az elmúlt százharminc évben a grafikai ábrázolhatóság követelményének későbbi megszilárdulásán¹⁵³ túl nemzetközi összehasonlításban sem volt jelentős változás a védjegy lajstromozhatóságának pozitív követelményeit illetően.

¹⁵² A hatályos Vt. 3.§ (1) bekezdés a) pontja nem tartalmaz tételes felsorolást, szövegszerűen csak az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezmény 6ter cikkének (1) bekezdésében felsorolt jelzésekre utal.

¹⁵³ A PUE ezzel a fogalmi elemmel nem foglalkozik, egyáltalán nem is említi.

Noha nem közvetlenül a védjegy-fogalommal, hanem az abszolút kizáró okokkal vannak kapcsolatban, de a 6. quinquies Cikk B) pontjának másik két (1. és 3.) alpontját is megemlítem, hiszen a fenti idézett 2. ponthoz hasonlóan ezek is visszaköszönnek a különböző PUE tagállamok belső jogi rendelkezéseiben, igaz, különböző megfogalmazásban.¹⁵⁴ Tehát „az e cikkben említett gyári vagy kereskedelmi védjegy lajstromozása csak a következő esetekben utasítható el vagy érvényteleníthető:

1. ha harmadik személy szerzett jogait sértheti abban az országban, ahol az oltalmat igénylik; (...) és
3. ha az erkölcsöt vagy a közrendet sérti, különösen ha a közönség megtévesztésére alkalmas. Nem tekinthető a védjegy a közrendet sértőnek pusztán abból az okból, hogy az nem felel meg a védjegyekre vonatkozó jogszabályok valamely rendelkezésének, kivéve, ha ez a rendelkezés maga is a közrendre vonatkozik.”

A PUE – a fent hivatkozott módosításokkal – a mai napig hatályban van, tagállamainak száma az idők során 176-ra nőtt¹⁵⁵, azaz a Föld országainak túlnyomó többsége már csatlakozott hozzá. A gyakorlati működését illetően fontos megemlíteni az ENSZ égisze alatt működő WIPO 1967-es létrejöttét, amely egyebek mellett a PUE-hoz és egyes kapcsolódó nemzetközi egyezményekhez (pl. a Madridi Rendszer, lásd alább) kapcsolódó adminisztrációt végzi; ilyen jellegű tevékenység például a fent említett 6. ter Cikkben meghatározott megjelölések jegyzékének vezetése.¹⁵⁶

5.1.2. Egy nemzetközi védjegyjoggal is foglalkozó dolgozatban muszáj megemlíteni a Madridi Megállapodást, hiszen a védjegyek területén hatályban lévő univerzális mellékegyezmények közül az egyik legjelentősebb. A védjegyek nemzetközi lajstromozásáról rendelkező Madridi Megállapodás 1891-ben jött létre, Magyarország 1909-ben csatlakozott

¹⁵⁴ A jelen Fejezet 5. pontjának utolsó alpontjában több ilyen rendelkezést is ismertetni fogok.

¹⁵⁵ http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2; utolsó letöltés: 2014.10.19.; eddigi utolsóként Kuvait csatlakozott, tagsága 2014.12.02-től lép hatályba.

¹⁵⁶ A tagállamok kötelezettséget vállaltak, hogy a jogrendszerük szerint ezen rendelkezés alá eső megjelöléseket (az állami zászlók kivételével) bejelentik a WIPO-nak, és a kizáró okot csak a jegyzékben szereplő megjelölések vonatkozásában érvényesítik saját jogukban. A WIPO 2009. márciusa óta elektronikus publikáció útján félévenként közzéteszi a jegyzékben szereplő megjelöléseket. <http://www.wipo.int/ipdl/en/6ter/>

hozzá. Utoljára – szintén 1967-ben Stockholmban – felülvizsgált szövegét Magyarországon az 1973. évi 29. tvr. hirdette ki. A Madridi Megállapodással, egyáltalán a Madridi Rendszerrel (lásd még ehhez később a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó 1989. június 28-án kelt Madridi Jegyzőkönyvet) nem foglalkozom részletesen a dolgozatban, hiszen a Megállapodás jellegét tekintve teljes mértékben eljárásjogi vonatkozású, a védjegy anyagi jogi vonatkozásaival, és így jogi fogalmával nem foglalkozik.

A Megállapodás lényegét röviden úgy lehet összefoglalni, hogy az általa létrehozott, majd a Madridi Jegyzőkönyvvel kiegészülő rendszer lehetővé teszi a védjegyek nemzetközi lajstromozását (a WIPO Nemzetközi Irodájának adminisztratív közreműködésével): valamely tagállamból származó védjegy egyazon eljárásban oltalmazható valamennyi (tetszőleges) további tagállam területén a védjegy nemzetközi lajstromozása alapján.¹⁵⁷ Jelenleg kilencvenkét tagja a Madridi Rendszernek, utolsóként 2013-ban India csatlakozott hozzá.¹⁵⁸

A Megállapodás viszonylag kisebb taglétszáma miatt nem bizonyult általánosan sikeresnek; felülvizsgálatát a WIPO már a 70-es évek elejétől szorgalmazta.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Az összetett eljárás során végül egymástól független nemzeti oltalmak keletkeznek az érintett országokban, amelyek tartalma ennek megfelelően nem egységes. A védjegyjogosult a nemzeti oltalom megszerzése után egy bejelentéssel, egyetlen illeték-befizetéssel, egy nyelven tehet bejelentést bármely tagállamban (ez az ún. területi kiterjesztés); ez a megújítási eljárásra is vonatkozik. A nemzetközi lajstromozás számos előnnyel jár mind a védjegyjogosult, mind a tagállami védjegy hivatalok számára.

¹⁵⁸ <http://www.wipo.int/madrid/en/members>; utolsó letöltés: 2014.10.18. A Megállapodás általános felfogás szerint elavult, a Madridi Rendszerhez csatlakozni kívánó államok jellemzően a Madridi Jegyzőkönyvhöz csatlakoznak, és annak szabályrendszerén keresztül kapcsolódnak a nemzetközi lajstromozás rendszeréhez. Olyan jelentősebb országok, mint például az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, vagy Japán nem tagjai a Megállapodásnak (a Madridi Jegyzőkönyvhöz történt csatlakozásuk révén a Madridi Rendszernek viszont igen).

¹⁵⁹ CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 64. o. A felülvizsgálat szempontjai utóbb elsősorban a következők voltak: a Madridi Megállapodás alapvető elveinek megőrzése a tagországok számára; egyes érdeklődő országok igényeinek figyelembe vétele a nemzetközi védjegy-lajstromozási rendszer területén abból a célból, hogy azok tagországgként bevonhatók legyenek az együttműködésbe; - lehetőséget biztosítani arra, hogy az Európai Gazdasági Közösség – amely regionális védjegy-együttműködést kívánt megvalósítani – a saját jogán vehessen részt az együttműködésben. (BOBROVSZKY Jenő – Új nemzetközi iparjogvédelmi szerződések a Szellemi Tulajdon Világszervezete keretében (Szabadalmi Közöny és Védjegyértesítő, 1989. évi 9. szám, Melléklet, 20.o.; hivatkozik rá CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 65. o.)

Az ezen igényeket kielégítő Jegyzőkönyvet Madridban 1989. június 28-án fogadták el.¹⁶⁰ A Madridi Megállapodáshoz képest a Jegyzőkönyv az alábbi lényegesebb változásokat tartalmazza:

- a nemzetközi védjegy-lajstromozáshoz a nemzeti bejelentés is elegendő alapul szolgálhat;
- a nemzeti hivatalok által végzett teljes vizsgálat esetén az elutasításra megállapított 1 éves határidőt 18 hónapra felemeli;
- a nemzeti bejelentésen alapuló védjegyek oltalmi ideje 20 évről 10 évre csökken, viszont újabb 10 évre korlátlanul megújítható;
- a szerződő országok a nemzetközi lajstromozási kérelmek kapcsán egyéni díjat is érvényesíthetnek a nemzetközi illeték helyett;
- nemzetközi szervezet számára is lehetővé teszi a csatlakozást, továbbá – az EGK igényeinek megfelelően – rendelkezik az egyes tagállamok által létrehozandó közös védjegy-hivatallal (OHIM) való együttműködésről.

A Jegyzőkönyv szabályozása lehetővé teszi olyan államok számára a nemzetközi lajstromozási rendszerben való részvételt, amelyekben a hatályos védjegyjogi szabályok nem teszik lehetővé a Megállapodáshoz való csatlakozást, de érdekeltek a Madridi Megállapodás bevált rendszerének alkalmazásában.

A Madridi Megállapodás és a Madridi Rendszer által együttesen kialakított Madridi Rendszer adminisztrációját a tagállami védjegy-hivatalokon túl a WIPO Nemzetközi Irodája¹⁶¹ végzi, az erre létrehozott kötött eljárásrend (pl. kötelezően alkalmazandó bejelentési űrlapok, kötelezően választható eljárási nyelv, központilag fizetendő bejelentési és egyéb díjak, stb.) keretei között. A Madridi Rendszernek jelenleg összesen kilencvenkettő tagállama van, de a Jegyzőkönyv jelentőségét és sikerét jelzi, hogy ezek közül mindössze egy (Algéria) van, amelyik csak a Megállapodásnak tagja, a Jegyzőkönyvhöz nem társult. Tagja ellenben számos olyan ország, pl. az Amerikai Egyesült Államok vagy Ausztrália, amely a Megállapodáshoz nem csatlakozott. Univerzálisnak azonban a Madridi Rendszer sem nevezhető, hiszen a tagok névsorában nem találhatóak meg olyan jelentősebb országok, mint pl. Kanada vagy Brazília.

¹⁶⁰ Azóta két alkalommal, 2006-ban és 2007-ben módosították a szövegét.

¹⁶¹ <http://www.wipo.int/madrid/en/>

5.1.3. A PUE 19. cikke értelmében az unió országai kölcsönösen fenntartják maguknak a jogot, hogy egymás között az ipari tulajdon oltalmára külön megállapodásokat kössenek. E rendelkezés szolgált alapul a Nizzai Megállapodás elfogadásához, amely a védjegyek nemzetközi osztályozására jött létre 1957-ben. Az 1967-ben Stockholmban és 1977-ben Genfben felülvizsgált, majd Genfben 1979-ben módosított megállapodáshoz Magyarország 1966-ban csatlakozott, belföldön eredetileg az 1970. évi 18. tvr. hirdette ki. A Nizzai Megállapodás tagországai a védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások egységes osztályozásában állapodtak meg¹⁶² és akár a hazai, akár a nemzetközi védjegyekkel kapcsolatos eljárás, valamint nyilvántartások során kötelesek ezen országok ezt a nemzetközi osztályozást alkalmazni.¹⁶³ A Nizzai Megállapodásnak jelenleg nyolcvannégy tagja van, a világ talán összes jelentős gazdasággal rendelkező országa részese,¹⁶⁴ de ténylegesen 147 állam védjegy hivatala alkalmazza a Megállapodást, vagy alapvető osztályozásként, vagy pedig kiegészítő osztályozásként. Ezen felül a nem tagállami szintű védjegy jogi rezsimeket fenntartó nemzetközi szervezetek is alkalmazzák a Nizzai Osztályozást, így különösen a WIPO Nemzetközi Irodája, az OHIM és az Afrikai Szellemi Tulajdon Szervezete (OAPI) is a Nizzai Osztályozás rendelkezéseit követi.

Az osztályozás a védjegyekkel ellátható árukat és szolgáltatásokat csoportosítja, azaz valójában a védjegyoltalom tárgyi hatályát határozza meg. Az árukat 34, a szolgáltatásokat 11 osztályba sorolja a Megállapodás. Az osztályokat fejezetcímek határozzák meg általános jelleggel, míg az ezeket részletező betűsoros jegyzékek összesen mintegy 11600 elemből állnak. A csoportosítás esetenként meglehetősen esetlegesnek tűnik, hiszen például azonos osztályban (28.) szerepelnek a testnevelési és sportcikk a karácsonyfadíszekkel; az alkoholtartalmú italok önálló osztályban (33.) szerepelnek, de a sörök kivételével,¹⁶⁵ amelyek

¹⁶² Az egyes osztályokba tartozó áruk és szolgáltatások hivatalosan angol és francia nyelven érhetőek el. http://web2.wipo.int/nicepub/edition-20130101/taxonomy/#?pagination=no&lang=en&mode=flat&explanatory_notes=hide&basic_numbers=show&_suid=138732321948608428876445248428; utolsó letöltés: 2014.10.18.

¹⁶³ Magyarországon is kötelező a bejelentésben az árujegyzék meghatározása során az ún. nizzai osztályok alkalmazása.

¹⁶⁴ http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=12; utolsó letöltés: 2014.10.18.

¹⁶⁵ Talán azért, mert alkoholmentes sör létezik, de alkoholmentes bor nem.

viszont az ásványvizek és szénsavas vizek, egyéb alkoholmentes italok; gyümölcsitalok és gyümölcslevek; szörpök társaságában a 32. osztályban kaptak helyet.¹⁶⁶

Mindazonáltal a Nizzai Megállapodás rendkívüli szerepet játszik a védjegyoltalom tárgyi hatálya, terjedelme szempontjából, így a dolgozatban VI. Fejezetében további kapcsolódó kérdésekkel is részletesen foglalkozom.

5.1.4. Más megközelítésű osztályozást vezet be az 1973-as Bécsi Megállapodás, amely a védjegyek ábrás elemeinek osztályozására vonatkozik és 1985-ben lépett hatályba. Az osztályozási rendszer a figuratív elemeket összesen 29 kategóriába, 144 fejezetbe és 1667 osztályba sorolja. A Bécsi Megállapodásnak jelenleg harminckét tagállama van,¹⁶⁷ de az ún. bécsi osztályozást szerte a világon azokban az országokban is alkalmazzák, amelyek formálisan nem részesei a Bécsi Megállapodásnak. 2013. január 1. óta a 7. kiadás van hatályban.

5.1.5. A WIPO égisze alatt 1994-ben Genfben aláírt Védjegyjogi Szerződés elsősorban szintén az eljárási szabályok egységesítésével és egyszerűsítésével segíti elő a védjegyoltalom több országban történő megszerzését és fenntartását.¹⁶⁸ A Védjegyjogi Szerződéshez Szabályzat is kapcsolódik, amely - egyebek között - nemzetközi űrlapmintákat tartalmaz. Ha

¹⁶⁶ A Megállapodás létrehozott egy, a tagállamok által delegált szakértői bizottságot, amelynek feladata, hogy az osztályozásban végrehajtandó változtatásokról határozzon, így különösen az egyes áruk és szolgáltatások osztályok között átsorolásáról, a betűrendes jegyzék aktualizálásáról és a kapcsolódó magyarázó megjegyzések bevezetéséről. A sorozatos finomítások és korrekciók eredményeképpen az elmúlt évtizedekben jelentősen módosult az osztályozás rendszere, így 2012. január 1-jétől a Nizzai Osztályozás tízedik kiadása hatályos.

¹⁶⁷ http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=13; utolsó letöltés: 2014.10.18.

¹⁶⁸ A Védjegyjogi Szerződés a következő főbb újításokkal szolgál: megállapítja, hogy a tagállamok a védjegybejelentések milyen kellékeit írhatják elő és milyen adatok, igazolások benyújtását nem követelhetik meg; előírásokat tartalmaz a telefax útján történő hivatalos kommunikációra, a képviselőre, az aláírások alakításaira; megszabja a bejelentési nap elismeréséhez szükséges és elégséges feltételeket; megköveteli, hogy a több osztályra kiterjedő árujegyzékkel rendelkező védjegybejelentés egységes, egyetlen lajstromozáshoz vezethessen; lehetővé teszi a bejelentés vagy a lajstromozás megosztását; előírja, hogy a tagállamok a több védjegyet érintő (képviselői, tulajdoni stb.) változásokat egy kérelem alapján is vegyék tudomásul; rendelkezik a védjegyátruházással kapcsolatos eljárásról és alakításokról, valamint szabályozza az oltalom időtartamát (azt tíz évben állapítja meg, lehetővé téve a megújítást - korlátlan számban - további tíz-tíz évre) és az oltalom megújításakor követendő eljárást (kizárva a lajstromozási feltételek ismételt vizsgálatát); megköveteli a tagországoktól, hogy a PUE-nek a csak az áruvédjegyekre vonatkozó rendelkezéseit a szolgáltatási védjegyekre is alkalmazzák; előírja tagjai számára a Nizzai Megállapodás szerinti osztályozás alkalmazását.

valamely beadvány megfelel az irányadó nemzetközi mintának, további követelményeket a tagországok hivatalai nem támaszthatnak e beadvánnyal szemben. Magyarország akkor 45. csatlakozó államként 1994-ban csatlakozott a Védjegyjogi Szerződéshez.¹⁶⁹

5.1.6. Az iparjogvédelem nemzetközi vonatkozásai kapcsán röviden meg kell említeni három olyan szakosított szervet, amely fontos szerepet játszik a védjegyek nemzetközi jogi szabályozásában és a jogalkalmazásban egyaránt.

A PUE és a kapcsolódó mellékegyezmények nem írták elő nemzetközi jogi személyiséggel rendelkező szervezet létrehozását, így azok működésének feltételeit az uniókat alkotó országok maguk állapítják meg. A PUE egységes működését az uniós tagországok képviselőiből álló 3 évenként ülésező közgyűlés hivatott biztosítani. A mindennapi működés, az adminisztratív feladatok ellátásának megszervezésére nemzetközi irodák alakultak. Ilyen iroda volt a PUE tagországainak iparjogvédelmi-adminisztrációját egyesítő BIRPI,¹⁷⁰ mely 1961-től genfi székhellyel működött. A megnövekedett feladatok azonban felvetették a szervezeti kérdések újraszabályozásának szükségességét. Erre az 1967-es stockholmi konferencián - a PUE általános revíziójának kapcsán – került sor, amikor létrehozták a WIPO-t, amely 1974-től az ENSZ szakosított szerveként működik, szintén genfi központtal.

A WIPO fő célja a szellemi tulajdon oltalmának előmozdítása az államok együttműködése révén. E cél megvalósítása érdekében aktívan közreműködik a nemzetközi szerződések előkészítésében, valamint - főként az iparjogvédelem területén - a jogegységesítési törekvések megvalósításában.¹⁷¹ Ezen felül lajstromozási tevékenységet végez a nemzetközi megállapodásokra épülő, elsősorban a Madridi Rendszer keretein belül bejelentett nemzetközi védjegyekkel kapcsolatban. Jelentős szerepet játszik a jogharmonizációban,¹⁷² az iparjogvédelmi dokumentáció és adatbázisok egységesítése és nemzetközi fejlesztése terén, elsősorban a kevésbé fejlett országok iparjogvédelmi infrastruktúrájának kialakításában,

¹⁶⁹ Kihirdette az 1999. évi LXXXII. törvény.

¹⁷⁰ Bureaux Internationaux Reunis de la Protection de la propriété Industrielle, a PUE Nemzetközi Irodája

¹⁷¹ CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 71. o.

¹⁷² A WIPO tevékenységével összefüggésben CSÉCSY a 80-as évek második felére teszi az egész világon egységesen meghatározott védjegy-fogalom kialakulását. (CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 79. o.)

oktatási programokkal, mintajogszabályok kialakításával, gyakorlati útmutatók kibocsátásával nagymértékben hozzájárul az iparjogvédelem fejlődéséhez.

A Kereskedelmi Világszervezet¹⁷³ (World Trade Organization, WTO), illetve jogelődje, az Általános Kereskedelmi- és Vámtarifa Egyezmény (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) jelentősége a védjegyeket is érintő államközi kereskedelmi vonatkozások szabályozásán és a PUE-tagság kiterjesztésén¹⁷⁴ túl az ún. TRIPS-egyezmény (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) létrehozásában van. A TRIPS-egyezményt a szellemi tulajdon megtestesítő áruk illegális nemzetközi kereskedelmének, illetve az ilyen áruk hamisításának (kalózkodásnak) felismerése hívta életre, így a tételes rendelkezések is ezekhez a problémákhoz kapcsolódnak; a TRIPS nemzetközi jogharmonizációt valósít meg olyan oltalmi minimumok felállításával, amelyek a szellemi tulajdon oltalmi formáinak széles körére érvényesek.

A TRIPS-egyezményt a GATT uruguay-i tárgyalási fordulójában, 1994-ben hozták létre; hazánk vonatkozásában 1995. január 1-jén lépett hatályba, az egyezményt és mellékleteit az 1998. évi IX. törvény hirdette ki; jelenleg 157 tagja van; a működéséhez szükséges adminisztrációt a WIPO biztosítja.

A TRIPS-egyezmény jelentőségének, a PUE szabályhoz fűződő viszonyának jelentős irodalma van; mindazonáltal dolgozatomban e rövid említésen túl nem foglalkozom vele, mert a védjegy megkülönböztető képességét érintő szabályokkal nem találkozunk a rendelkezései között; a védjegyek kapcsán legnagyobb jelentősége talán a bitorló áruk nemzetközi kereskedelmének megakadályozására tett erőfeszítésekben áll.

Végül röviden megemlítem a Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesületet (Association Internationale pour la Protection de la propriété Industrielle, AIPPI). Az AIPPI 1897-ben Brüsszelben alakult meg társadalmi szervezetként, amihez Magyarország kezdettől fogva csatlakozott. Az AIPPI tagjai nem a tagállamok országok küldöttei, hanem az iparjogvédelem

¹⁷³ A WTO létrehozásáról szóló nemzetközi szerződést 1994. április 16-án, Marrakeshben, Marokkóban írták alá, a szervezet 1995. január 1-jén jött létre az 1947-ben létrehozott GATT utódaként.

¹⁷⁴ A TRIPS-egyezmény kiterjesztette a tagállamaira a Párizsi Unió Egyezmény (és a Berni Unió Egyezmény) rendelkezéseit.

elméleti és gyakorlati szakemberei, így az egyesület szakmai-érdekképviseleti jelleget is tükröz. Az AIPPI munkaprogramjában általában olyan kérdések (például a védjegyek és a fogyasztóvédelem összefüggései, továbbá a nemzetközi védjegyoltalom kérdései) szerepelnek, amelyek az iparjogvédelmi együttműködés kiterjesztését és az ilyen tárgyú konkrét problémák megoldását célozzák. AZ AIPPI-ben kialakított álláspontok nagyban segítettek és segítik a különböző államközi döntések előkészítését és sajátos eszközökkel hozzájárulnak a gyakorlati együttműködés fejlesztéséhez.¹⁷⁵

5.2. Az Európai Unió védjegyjoga

Az Európai Unió, korábban Európai Gazdasági Közösség jogát – jelentőségénél fogva és a „klasszikus” nemzetközi jogtól eltérő jogi természete miatt – külön pontban említem.

Ahogy a nemzetközi védjegyjog kapcsán, úgy a jelen alfejezetben is csak röviden, a téma szempontjából legfontosabb elsődleges és másodlagos jogforrásokkal foglalkozom. Mivel számos rendelet, irányelv érinti közvetetten a közösségi védjegyjogot, nem vállalkozom arra, hogy mindegyiket sorra vegyem, hiszen akkor nagyon távol kerülnék a dolgozat szűkebb témájától.

Az Európai Unió vonatkozó szabályozása három szintű: az alapszerződések szintjén általános, jogrendszer-szintű szabályokat találunk (5.2.1. pont), míg a tulajdonképpeni védjegyjogi szabályozás egyfelől a tagállamok belső jogának harmonizációját megvalósító 89/104/EGK majd az ezt felváltó 2008/95/EK irányelvben (5.2.2. pont), a sui generis közösségi védjegyrendszer szabályanyaga pedig a 40/94/EGK majd az ezt felváltó 207/2009/EK számú rendeletben (5.2.3. pont) jelenik meg.

5.2.1. Az alapszerződések és az Európai Unióról szóló szerződés

A Római Szerződés¹⁷⁶ (akkor még 222. cikke), illetve jelenleg az Európai Unióról szóló szerződés¹⁷⁷ nem rendelkezik a „szellemi tulajdon”-ról; a 295. Cikk mindössze annak

¹⁷⁵ CsÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 73. o.

¹⁷⁶ Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés, 1957.

rögzítésére szorítkozik, hogy „E szerződés nem sértheti a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet”, amely tulajdoni rendbe a szellemi tulajdon is beletartozik. Ahogyan arra az Európai Bíróság joggyakorlatában többször is utal, a fenti cikket az Európai Uniót létrehozó szerződés 30. Cikkével (korábban EGK 36. cikk) kell együttesen értelmezni, amely kimondja, hogy „a 30-34. cikk rendelkezései nem zárják ki a behozatalra, a kivitelre vagy a tranzitárukra vonatkozó olyan tilalmakat vagy korlátozásokat, amelyeket (...) az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme indokol. Ezek a tilalmak és korlátozások azonban nem lehetnek önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközei”, azaz a Római Szerződés 36. cikke feloldja a közösségi versenyjog és az iparjogvédelmi jogok között fennálló ellentétet azzal, hogy az ipari vagy kereskedelmi jogok tekintetében elismeri a korlátozást az áruk szabad áramlásával szemben, amennyiben ez nem válik hátrányos megkülönböztetés eszközévé a tagállamok közötti kereskedelemben.¹⁷⁸

A „Közös Piac” (1992. december 31. óta „Belső Piac”) megteremtéséhez, az áruk, a szolgáltatások, a személyek és a tőke tagországok közötti szabad forgalmának biztosításához a szellemi alkotások jogvédelmének közösségi szabályozása hosszú évekig nem látszott szükségesnek. A szellemi alkotásokra vonatkozó szabályok a közösségi jog homlokterébe az által kerültek, hogy felismerték: a szellemi alkotások jogának nemzeti jellege képes a piacot nemzeti határok mentén felosztani. „Elsőként [...] az áruforgalommal szervesen összefüggő egyes iparjogvédelmi alkotások, így a szabadalmak, védjegyek és az ipari minták közösségi harmonizációjának a lehetőségét kezdték tanulmányozni”.¹⁷⁹ Áttörés a Deutsche Grammophon GmbH v. Metro-SB-Grossmarkte GmbH ügyben¹⁸⁰ történt, ahol a Bíróság – egy parallel importra vonatkozó ügyben – különbséget tett a szellemi tulajdonhoz fűződő jog fennállása (amelyet a nemzeti jog elismer) és gyakorlása (amelyet az EGK-szerződés korlátozhat) között.¹⁸¹ A határvonalat a jogok tiszteletben tartása és gyakorlásuknak a jog

¹⁷⁷ Szerződés az Európai Unióról (Maastrichti Szerződés), 1992.; az 1997-es Amszterdami Szerződés által átszámozva és egységes szerkezetbe foglalva.

¹⁷⁸ GONDA Imre: A közösségi és a tagállami védjegyjog kapcsolata az Európai Unióban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 109. évf. 2. szám, 2004. április.

¹⁷⁹ TOSICS Nóra: A szerzői jog nemzeti, nemzetközi és regionális kimerülésének kérdései. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf. 1. szám, 2003. február.

¹⁸⁰ A 78/70. sz. ügyben 1971. június 8-án hozott ítélet (EBHT 1971., 487. o.).

¹⁸¹ GONDA Imre, id. mű

fennállását nem sértő szabályozása között a szellemi tulajdonjog sajátos tartalmának segítségével vonta meg, egyedül ennek érvényre juttatását ismerve el a kereskedelmi korlátozás indokaként. A fenti – egyébként szerzői joggal kapcsolatos – ügghöz hasonló ítéletet hozott a Bíróság a C-119/75. sz. Terrapin-ügyben¹⁸², amely az első védjegyügyek közé tartozott.

Az Európai Unióról szóló szerződést és az Európai Unió működéséről szóló szerződést valamint jegyzőkönyveiket és mellékleteiket módosító, 2007. december 13-án Lisszabonban aláírt Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jén lépett hatályba, és az általa bevezetett módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt Európai Unióról szóló szerződés 118. cikke a következőképpen bővítette az Európai Unióról szóló szerződést: „A belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”

Az Európai Unió joga és a védjegyjog közötti kapcsolatot legszemléletesebben talán a már hivatkozott Hag-ügyben hozott ítéletében fogalmazta meg az Európai Bíróság: „a védjegyjog a torzulásmentes verseny azon rendszerének alapvető elemét képezi, amelyet az EK-szerződés kíván létrehozni és fenntartani. E rendszerben a vállalkozásoknak olyan helyzetben kell lenniük, hogy áruik és szolgáltatásaik minősége révén képesek legyenek megtartani vásárlóikat, ami csak úgy lehetséges, ha léteznek megkülönböztetésre alkalmas olyan

¹⁸² A Bíróság C-119/75. sz., Société Terrapin (Overseas) Ltd kontra Société Terranova Industrie CA Kapferer & Co ügyben 1976. június 22-  n hozott ítélete (EBHT 1976., 01039. o.). Egy német vállalkozás, amely a Terrapin védjegy jogosultja volt, kívánta megakadályozni egy angol védjegy (a Terranova) lajstromozását Németországban arra hivatkozással, hogy mindkettő cég az építőiparban fejti ki tevek  nysegeit. A Bíróság jelen   gy rendelkezo részben kimondta, hogy összeegyeztethető az EGK-szerződésnek az áruk szabad mozgásával kapcsolatos rendelkezéseivel [azaz az EGK 36 cikkere lehet hivatkozni], hogy valamely tagállamban székhellyel rendelkezo vállalkozás fellépjen az ezen tagállamban oltalom alatt álló védjegy és kereskedelmi név alaps  n, valamely más tagállamban székhellyel rendelkezo vállalkozás áruinak importálásával szemben, ha ez utóbbi vállalkozás áruja olyan elnevezéssel vannak ellátva amely összetéveszthető az el  zo vállalkozás védjegyével és kereskedelmi nevevel, feltéve ha a felek között nem született korl  tozo megállapodás vagy nincs függőségi viszony”.

megjelölések, amelyek lehetővé teszik a vásárlók számára az áruk, illetve szolgáltatások azonosítását”.¹⁸³

5.2.2. A 89/104 irányelv

A Bizottság 1980-ban nyilvánosságra hozta a nemzeti védjegyjogok közelítéséről szóló irányelv tervezetét, amelyet a Tanács több tartalmi módosítást követően 1988. december 21-én fogadott el.¹⁸⁴ Az A 89/104. számú, a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló első irányelv¹⁸⁵ rendelkezései szerint a tagállamoknak 1992. december 31-ig kellett eleget tenniük jogharmonizációs kötelezettségüknek. Az irányelv minden lajstromozott nemzeti védjegyre alkalmazandó, azonban az egyes tagállamoknak kellett kidolgozniuk a nemzeti védjegyek lajstromozásának és fenntartásának feltételeit, azaz a nemzeti védjegyoltalomra vonatkozó szabályok a továbbiakban is fennmaradtak, párhuzamosan a közösségi szabályokkal, azzal a feltétellel, hogy az egyes nemzeti jogszabályok harmonizálásra kerülnek.

Az Irányelv rendelkezik többek között a védjegyoltalomban részesíthető megjelölésekről azzal, hogy „a jogszabályok közelítésével elérni kívánt célkitűzések megvalósítása megkívánja, hogy a lajstromozott védjegyek megszerzésének és a védjegyoltalom fenntartásának feltételei valamennyi tagállamban alapvetően azonosak legyenek. Ennek

¹⁸³ A C-10/89. számú, SA CNL-SUCAL NV v. HAG GF AG, előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1990. október 17-i ítélete 13. pontja.

¹⁸⁴ Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római Szerződés alapvető célkitűzése volt a tagállamok közötti kereskedelem akadályainak megszüntetése. Az iparjogvédelmi jogok területi jellege miatt a tagállamok közötti kereskedelem akadályát, illetve annak torzítását eredményezhetik. Ezt alátámasztja az Irányelv preambulumbekzdése miszerint „[a] tagállamokban alkalmazandó védjegyjogszabályok [...] olyan eltéréseket mutattak, amelyek akadályozhatták az áruk szabad mozgását és a szolgáltatásnyújtás szabadságát, valamint torzíthatták a közös piacon belüli versenyt. Ezért – a belső piac megfelelő működésének biztosítása érdekében – szükségessé vált a tagállami jogszabályok közelítése”, azonban „[nem] tűnik szükségesnek a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok teljes körű közelítése. Elegendő, ha a közelítés a nemzeti jogszabályok azon rendelkezéseire korlátozódik, amelyek a legközvetlenebb hatást gyakorolják a belső piac működésére.” (A 2008/95 irányelv (4) preambulumbekzdése)

A védjegyekre vonatkozó közösségi szabályozás hosszabb előkészítő folyamatra tekintett vissza. Erre vonatkozóan bővebben lásd: TATTAY Levente – A védjegyjogi normák egységesítése és közelítése a közös piac országaiiban; Külgazdaság, Jogi melléklet, 1992. évi 8. szám

¹⁸⁵ Hivatalos Lap, 1989. L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.

érdekében szükség van azoknak a védjegyoltalomban részesíthető megjelöléseknek a példálózó felsorolására, amelyek alkalmasak arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól megkülönböztessék.”¹⁸⁶ Ez a meghatározás lehetővé tette, hogy olyan megjelölések is lajstromozásra kerülhessenek közösségi szinten, amelyek lajstromozására nemzeti szinten eredetileg nem lett volna lehetőség.¹⁸⁷ Idővel ez a fogalmi meghatározás kiegészült a grafikai ábrázolhatóság követelményével is. Mivel a fenti 1.2.4 pontban már kitértem az irányelv tartalmi vonatkozásaira a megkülönböztető képesség kapcsán, ezeket itt nem ismétlem meg.

A 89/104 számú irányelvet 2008. novemberében „az áttekinthetőség és az ésszerűség” érdekében a 2008/95 számú, a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2008. október 22-i irányelv¹⁸⁸ váltotta fel, amely egységes szerkezetbe foglalta a 89/104 irányelvet és annak módosításait.¹⁸⁹ Tartalmilag a két irányelv gyakorlatilag megegyezik.

5.2.3. A közösségi védjegy

A közösségi védjegy gondolata már 1964-ben megjelent az „Egyezmény az Európai Védjegyjogról” című tervezetben, amelyet egy külön erre a célra felállított munkacsoport készített.¹⁹⁰ A tervezet célkitűzése volt a megjelöléssel ellátott termékek és szolgáltatások szabad piacának megteremtése, egyben a tagállamokban különböző védjegyjogosultak javára fennálló védjegyoltalmak összeütközéséből adódó visszas helyzetek megszüntetése.¹⁹¹

Míg az előzőekben hivatkozott irányelv 1989-ben hatályba lépett, addig a közösségi védjegyre vonatkozó szabályok elfogadására közel további öt évet kellett várni, amelynek oka

¹⁸⁶ Az Irányelv (8) preambulumbekzdése.

¹⁸⁷ Ilyen volt például egy termék külső megjelenítése, illetve csomagolása.

¹⁸⁸ Hivatalos Lap 2008. L 299.

¹⁸⁹ A dolgozatban hivatkozott jogesetek egy része a 89/104 irányelv hatálya alatt keletkezett, ezért az érintett jogesetek hivatkozásaiban a régi számozás található meg.

¹⁹⁰ Azonban nyilvánosságra csak 1973-ban került.

¹⁹¹ GONDA Imre, id. mű

többek között a hivatalos nyelvre vonatkozó politikai vitára vezethetőek vissza, és arra, hogy nem sikerült megállapodni abban, hogy az újonnan felállítandó Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM), azaz a „közösségi védjegy hivatal” melyik tagállamban működjön. Azt is meg kell említeni, hogy a tagállamok csak 1996-ra tettek eleget az irányelvben megfogalmazott harmonizációs követelményeknek, ugyanabban az évben, amikor az OHIM megkezdte működését a spanyolországi Alicanteban.

A Tanács 40/94. számú rendeletét, a közösségi védjegyről szóló rendeletet 1993. december 20-án fogadták el. Negyedik preambulumbekzdésében ez áll: „A tagállamok jogszabályai által a védjegyjogosultak számára biztosított jogok területiségének korlátja nem szüntethető meg a jogszabályok közelítésével. Annak érdekében, hogy a vállalkozások számára a belső piac egészén megnyíljon a korlátozásoktól mentes gazdasági tevékenység lehetősége, olyan védjegyekre van szükség, amelyek valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandó, egységes közösségi szabályozás hatálya alá tartoznak”.

A fentiekből is kiderül, hogy a Közösség megalkotása óta azt a célt tűzte ki, hogy egy egységes belső piac jöjjön létre a tagállamok közötti kereskedelem akadályainak a lebontása útján. Iparjogvédelmi szempontból határozottan állítható, hogy az alapító szerződésekben meghatározott célok eléréséhez az egyik hatékony eszköz a közösségvédjegy-rendszer felállítása volt, amelynek kettős dimenziója van, egyrészt a tagállami védjegyjogok közelítése útján felszámolni a tagállamok oltalmi rendszerei között fennálló olyan eltéréseket, amelyek az áruk és szolgáltatások szabad áramlásának akadályát képezhetik, másrészt pedig a közösségi szintű egységes védjegyoltalom létrehozása. Mindkét elem ugyanazon célt szolgálja: az egységes belső piac megteremtését és működésének fenntartását.¹⁹² Ezen célkitűzéseinek elérése érdekében született meg a védjegyekre vonatkozó olyan közösségi rendelkezések megalkotása, amelyek révén a vállalkozások egyetlen eljárási rend keretében egységes oltalmat élvező, a Közösség területének egészére kiterjedő hatályú közösségi védjegyet szerezhetnek.¹⁹³

¹⁹² Gonda Imre, id. mű

¹⁹³ A védjegyrendelet 3. preambulumbekzdése

A védjegyrendelet – rendeleti minősége révén – közvetlenül alkalmazandó minden tagállamban, és teljes egészében kógens jellegű.¹⁹⁴ Két lényeges vonatkozásban jelentett újdonságot: az egyik maga a közösségi védjegy jogintézményének és a hozzá kapcsolódó rezsimnek a létrehozása, a másik pedig a közösségi védjegy hivatal felállítása.

A közösségvédjegy-rezsim a közösség egész területére egységesen kiterjed, az egységes piac megteremtésére vonatkozó követelményének eleget téve. Ez azt jelenti, hogy a védjegyoltalom az EU egész területén, azonos tartalommal hatályos;¹⁹⁵ a bejelentőnek a nemzetközi védjegy-bejelentéssel ellentétben nincs lehetősége arra, hogy megválassza azon országokat, amelyekre védjegye oltalmát kívánja kiterjeszteni. A rendelet nem kíván a nemzeti védjegyrendszerek helyébe lépni, hiszen azok fennmaradása továbbra is szükséges az olyan vállalkozások számára, amelyek védjegyeikre nem igénylik a közösségi szintű oltalmat. A közösségi védjegyrendszer a tagállami védjegyrendszerekkel párhuzamosan, azoktól függetlenül létezik és működik. Ebből a függetlenségből következően valamely megjelölésnek a közösségi védjegyként való lajstromoztathatóságát vagy oltalmazhatóságát kizárólag a vonatkozó közösségi szabályozás alapján kell megítélni. Ennélfogva az OHIM és adott esetben a Bíróság nincs kötve valamely tagállam, sőt harmadik állam szintjén meghozott, ezen megjelölésnek nemzeti védjegyként való lajstromozhatóságát elismerő határozathoz; valamely megjelölés közösségi védjegyként történő lajstromozhatóságát csak a közösségi bíróság által értelmezett, vonatkozó közösségi szabályok alapján lehet értékelni.¹⁹⁶

A védjegyrendelet által használt védjegy-fogalmat ehelyütt csak utalás jelleggel említem, hiszen az tartalmilag nem különbözik a megszokott definíciótól; a 4. cikk szerint közösségi védjegyoltalom tárgya lehet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket –, ábra, kép, alakzat, betű, szám, továbbá az áru vagy a

¹⁹⁴ A védjegyrendelethez két technikai jogszabály kapcsolódik: a végrehajtásáról szóló 2868/95. számú rendelet, és a 2869/95 számú rendelet, amely a közösségi védjegyhez kapcsolódó eljárásokban fizetendő díjakról szól.

¹⁹⁵ Ezt az 1. Cikk (2) bekezdése így fejezi ki: A közösségi védjegyoltalom egységes, és a Közösség egész területén azonos hatállyal rendelkezik: csak a Közösség egésze tekintetében lajstromozható, ruházható át vagy lehet róla lemondani, illetve képezheti megszűnését megállapító vagy törlést kimondó, illetve használatát tiltó határozat tárgyát.

¹⁹⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-106/00. sz., Streamserve kontra OHIM ügyben 2002. február 27-én hozott ítéletének 47. pontja

csomagolás formája, ha e megjelölés alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól.

5.3. A védjegy megkülönböztető képessége egyes országok tételes jogában

Ahogy arra fentebb már utaltam, az EU tagállamaiban még annál is homogénebb a védjegy fogalma, mint ami egyébként jellemző a széleskörű nemzetközi jogharmonizációnak köszönhetően. Ennek megfelelően a megkülönböztető képesség értelmezése is egységesnek tekinthető. Illusztrációként az alábbiakban egyes, Magyarország külgazdasági kapcsolatai szempontjából jelentősebb EU-tagállamok hatályos rendelkezéseit ismertetem, majd további, nem EU-tagállamok védjegyjogára is kitérek, azzal, hogy céloom kifejezetten csak a védjegyfogalom meghatározása, ami elsősorban a tételes jog által megadott pozitív fogalom és az abszolút kizáró okok ismertetésével lehetséges. A tételes jogszabályokat szöveghű fordításban igyekszem visszaadni, annak érdekében, hogy a különböző államok jogszabályainak sokszínű szövegezése érzékelhető maradjon; emiatt nem törekedtem az olyan általános fogalmak használatára a fordításnál, mint amilyen a például közrend, amikor bár egy adott rendelkezés a magyar jogi fogalmak szerint erre utal, de szövegezése szerint nem ezt tartalmazza.

5.3.1. Németország

Németország első sorban való említését az indokolja, hogy hazánk hagyományosan a német jogi tradíciók nyomán fejlődött, jellemzően a német jogi szabályozás volt a magyar jogra a legnagyobb hatással. Ezen felül hazánkhoz hasonlóan Németország az Európai Unió tagja, mi több, az EK egyik alapító állama, így a közösségi/uniós jogharmonizációban kezdettől fogva részt vett. Ennek megfelelően természetesen a közösségi védjegy-rendszernek is része, tehát a közösségi védjegyről írottak Németország területére is érvényesek. Németország tagja a Madridi rendszernek, és a Nizzai Megállapodásnak is.

Németország hazai védjegyjogát jelenleg a védjegyek és egyéb jelzések oltalmáról szóló 1994. október 25-i törvény¹⁹⁷ (Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen

¹⁹⁷ <http://www.gesetze-im-internet.de/markeng/index.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Kennzeichen, Markengesetz) szabályozza, amelynek jelenleg hatályos szövegállapota 2010-ben alakult ki.

A Markengesetz 3 Cikk. 1. bekezdése szerint minden olyan jel – így különösen szavak, ideérve a személyneveket is, ábrák, betűk, számjegyek, hangok, háromdimenziós ábrák, az áruk alakja vagy azok csomagolása, ideértve a színeket és azok kombinációit – védjegyoltalom alatt állhat, amely képes arra, hogy az egyik vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse mások áruitól vagy szolgáltatásaitól.

A 2. bekezdés szerint azonban az olyan jelzések, amelyek kizárólag

- a) az adott áru természetéből erednek,
- b) egy technikai eredmény elérésére szolgálnak, vagy
- c) az áru tulajdonképpeni jellegét adják,

nem állhatnak védjegyoltalom alatt.

További abszolút kizáró okokról rendelkezik a 8. Cikk az alábbiak szerint. (1) Nem részesülhetnek védjegyoltalomban a grafikaiag nem ábrázolható megjelölések. (2) Kizártak a védjegyoltalomból azok a megjelölések, amelyek

- a) nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel,
- b) kizárólag olyan jelzésből vagy megjelölésből áll, amely a forgalomban valamely áru vagy szolgáltatás fajtájára, mennyiségére, minőségére, értékére, használata céljára, földrajzi származására, előállításának idejére vagy egyéb általános jellemzőjének feltüntetésére szolgál;
- c) kizárólag olyan jelzésből áll, amelynek használata általánossá vált a nyelvben vagy a tisztességes kereskedelmi gyakorlatban adott áruk vagy szolgáltatások megjelölése vonatkozásában;
- d) alkalmasak a nyilvánosság megtévesztésére, különösen az áruk vagy szolgáltatások természete, minősége vagy földrajzi származása tekintetében;
- e) a közrendbe vagy a közkerkölcbe ütköznek;
- f) amelyek állami vagy önkormányzati zászlót, címert vagy egyéb szuverén állami vagy hatósági jelképet tartalmaznak;
- g) amelyek a szövetségi igazságügyi miniszternek a hivatalos közlönyben megjelent jegyzékében szereplő hivatalos tanúsító jelet vagy fémjelzést tartalmaznak;

- h) amelyek a szövetségi igazságügyi miniszternek a hivatalos közlönyben megjelent jegyzékében szereplő, nemzetközi szervezeteket illető címert, zászlót vagy egyéb származási jelzést tartalmaznak;
- i) használata közérdekből más jogszabályok alapján nyilvánvalóan megtiltható lenne;
- j) amelyeket rosszhiszeműen jelentettek be lajstromozásra.

A fenti felsorolás első három esete nem alkalmazható, ha az adott jelzés az elbírálást megelőzően a bejelentő általi kereskedelmi használat folytán megszerezte a megkülönböztető képességet, továbbá ha az ott megjelölt jelzések használatára jogosult személy vagy szervezet engedélyt ad az adott jelzés védjegyoltalomban részesítéséhez.

A német jog védjegyként elismeri nemcsak a Német Szabadalmi- és Védjegy hivatal által lajstromozott megjelöléseket, hanem azokat is, amelyek a kereskedelemben történő használat által általánosan ismertté váltak, illetőleg a Párizsi Uniós Egyezmény 6bis Cikke szerint jóhírű védjegyek tekintendők (4. Cikk).

A védjegyekkel kapcsolatos hatósági eljárások, így természetesen a lajstromozás is, a Német Szabadalmi- és Védjegy hivatal (Deutsches Patent- und Markenamt, DPMA¹⁹⁸) hatáskörébe tartoznak.

A német védjegy jog védjegy-fogalmával kapcsolatosan megállapítható, hogy az rendkívül cizellált meghatározásból ered, amelynek sajátossága egyfelől, hogy a grafikai ábrázolhatóság követelményét nem pozitív elvárásként határozza meg, hanem a hiányát tünteti fel abszolút kizáró okként; másfelől a lehetséges jelzéstípusok között kifejezetten említi a hangjelzéseket is, ami – mint az alábbiakban bemutatott további országok esetében majd látható lesz – nem jellemző. A DPMA módszertani útmutatója¹⁹⁹ a fentiekén túl lehetséges védjegyként említi a jelmondatokat és az illatmegjelöléseket is; utóbbi legalábbis meglepő annak tükrében, hogy a dolgozatban is bemutatott európai bírósági gyakorlat nem megengedő az ilyen megjelölések

¹⁹⁸ <http://www.dpma.de/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

¹⁹⁹ http://www.dpma.de/docs/service/veroeffentlichungen/broschueren_en/trademarks.pdf, 6. oldal; utolsó letöltés: 2014.10.18.

lajstromozhatósága tekintetében. További sajátosság, hogy angolszász jogi vonásként a német jog védjegyként elismer egyes lajstromozás nélküli megjelöléseket is (4. Cikk).²⁰⁰

5.3.2. Ausztria

Hazánk védjegyjogára a legnagyobb közvetlen hatást jogtörténeti szempontból (legalábbis az 1969. évi védjegytvény hatályba lépéséig) az osztrák védjegy jog gyakorolta; ahogy azt már fentebb körvonalaztam, a két ország hosszú ideig párhuzamos utat járt be ebben a tekintetben is.

Ausztria 1993. óta tagja az EK-nek, jelenleg az EU-nak, így a közösségi védjegyrendszer értelemszerűen hatályos az országban. Ugyancsak tagja Ausztria a Párizsi Uniónak, és a Nizzai Megállapodásnak is. Ennek megfelelően nem meglepő, hogy a jelenlegi osztrák tételes védjegy jog nem sokban különbözik a magyartól (és természetesen az EU többi tagállamétól).

Ausztriában az Osztrák Védjegyoltalomról szóló 1970. évi 260. törvény²⁰¹ tartalmazza a védjegyre vonatkozó rendelkezéseket. A törvény természetesen számos alkalommal módosításra került elfogadását követően; a jelenlegi szövegállapot 2010. január 1. óta hatályos.²⁰²

Az 1.§ szerint minden olyan jelzés védjegy lehet, ami *a*) grafikailag ábrázolható (különösen szavak, ideértve a személyneveket is, ábrák, betűk, számjegyek és az áruk külső kialakítása vagy csomagolása), feltéve, hogy *b*) az adott jelzés képes arra, hogy egy vállalkozó áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse mások áruitól vagy szolgáltatásaitól. Az Osztrák Szabadalmi Hivatal gyakorlati útmutatója²⁰³ részletesen is tipizálja a lajstromozható megjelölések különféle fajtáit; ebből az is kiderül, hogy nemcsak a törvényben példálózó jelleggel említett jelzések lehetnek oltalomképesek, hanem például a hangmegjelölések is.

²⁰⁰ Feltéve, hogy a megjelölés a kereskedelmi forgalomban történő használat által széles körű elismertséget szerez.

²⁰¹ http://www.patentamt.at/Media/MScgG_2010Englisch.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²⁰² A 2.§ (3) bekezdése külön is hivatkozik azokra a nemzetközi jogforrásokra, amelyekkel az osztrák védjegy jog összhangban van.

²⁰³ <http://www.patentamt.at/Media/MA501.pdf>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Az oltalomból ki vannak zárva azok a jelzések, amelyekre teljesülnek a következők (4.§):
kizárólag olyan jelzés, ami

- a) osztrák állami vagy önkormányzati címerekből, zászlókból és egyéb állami jelzésekből áll;
- b) osztrák vagy más állam Ausztriában is hatályos hivatalos szabványából vagy tanúsítványából áll,
- c) olyan nemzetközi szervezetek jelzéséből áll, amelynek a az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezményben részes állam a tagja, feltéve, hogy ezt az osztrák hivatalos lapban közzétették (ezen három pont alól a jogosult hozzájárulásával mentesség adható);
- d) nem rendelkezik megkülönböztető képességgel;
- e) kizárólag olyan jelzésből vagy megjelölésből áll, amely a forgalomban valamely áru vagy szolgáltatás fajtájára, mennyiségére, minőségére, értékére, használata céljára, földrajzi származására, előállításának idejére vagy egyéb általános jellemzőjének feltüntetésére szolgál;
- f) kizárólag olyan jelzésből áll, amelynek használata általánossá vált a nyelvben vagy a tisztességes kereskedelmi gyakorlatban adott áruk vagy szolgáltatások megjelölése vonatkozásában;
- g) kizárólag olyan külső megjelenésben mutatkozik meg, amely az adott áru természetéből következik, vagy amely technikailag szükséges az adott áru rendeltetésének betöltéséhez, illetőleg az olyan forma, amely az áru saját természetéből fakad;
- h) a közrendbe vagy a közérkölcsebe ütközik;
- i) megtévesztő lehet a nyilvánosság számára, különösen az áru vagy szolgáltatás minősége, mibenléte vagy földrajzi származása kapcsán;
- j) borok és tömény szeszes italok kapcsán az olyan földrajzi jelzés, amely az áru származását tekintve megtévesztő.

Az osztrák védjegyjog is ismeri a szerzett megkülönböztető képesség fogalmát, így azok a megjelölések, amelyek a fenti *b) – d)* pontok szerint kizárhatók volnának az oltalomból, de a bejelentés idejére használat következtében megszerezték a megkülönböztető képességet, mégis oltalmazhatók [4.§ (2) bekezdés].

A védjegyoltalom, amely természetesen Ausztriában is a máshol megszokott tartalommal bíró kizárólagos, tulajdonjog-szerű jogosultságot jelenti, lajstromozással szerezhető meg. A védjegyügyek az Osztrák Szabadalmi Hivatal (Österreichisches Patentamt)²⁰⁴ hatáskörébe tartoznak, tehát a védjegy-lajstromot is ez a szerv vezeti.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az osztrák védjegy jog nem tartogat meglepetést: a védjegy fogalmát a megszokott két fogalmi elemmel ragadja meg, és a megkülönböztető képességet is a „megszokott” módon, a kizáró okok között, egyfajta negatív megközelítéssel határozza meg.

5.3.3. Egyesült Királyság (Anglia)

Az Egyesült Királyság említése következőként amiatt indokolt, hogy az ország az EU tagja, és bár jogrendszere hagyományosan eltér a magyar jogi hagyományoktól, az EU-tagság ténye mégis feltételezi a védjegy jogi szabályozások nagyfokú hasonlóságát.

Az egész Egyesült Királyságban (Anglia, Wales, Skócia, Észak-Írország) hatályos jelenlegi védjegy jogi szabályozást az 1994. évi 26. törvény a védjegyekről²⁰⁵ (Trade Marks Act, TMA) biztosítja. A TMA elfogadását követően több alkalommal módosításra került; jelenlegi preambuluma hangsúlyozza, hogy a törvény összhangban van az ország EU-s és egyéb nemzetközi vonatkozású kötelezettségeiből eredő elvárásokkal. Az Egyesült Királyság egyaránt tagja a Párizsi Uniónak, a Madridi Rendszernek és a Nizzai Megállapodásnak.

Az 1. Cikk 1. bekezdése szerint a törvény értelmezésében bármely olyan jelzés védjegynek minősülhet, amely grafikailag ábrázolható, és képes arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse mások áruitól vagy szolgáltatásaitól. A jelzés jellegére vonatkozó példálózó felsorolás említi a szavakat (a személyneveket is ideértve), ábrákat, betűket, számokat, illetve az áruk külső kialakítását vagy csomagolásának formáját. A 2. bekezdés szerint a TMA ugyanazokat a tulajdonszerű kizárólagos jogokat biztosítja a

²⁰⁴ <http://www.patentamt.at/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²⁰⁵ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

lajstromozott védjegy jogosultja jogosult részére, mint amelyek jellemzően a védjegyoltalomból erednek. A TMA ugyanakkor kifejezetten elismeri a nem lajstromozott, de védjegyként használt, és jó hírnévnek örvendő megjelölések jogosultjainak azt a jogát, hogy a védjegyeik bitorlásából és a kapcsolódó károkozásból eredő igényeiket hivatalos úton érvényesíthessék;²⁰⁶ ezekre az eljárásokra ugyanakkor a TMA nem terjeszti ki a hatályát.

Az abszolút kizáró okokra vonatkozóan a TMA a következőképpen rendelkezik. Ki van zárva a védjegyoltalomból a jelzés, ha

- a) nem teljesíti a pozitív követelményeket (grafikai ábrázolhatóság és megkülönböztető képesség)
- b) ha nem rendelkezik megkülönböztető képességgel,²⁰⁷
- c) kizárólag olyan jelzésből vagy megjelölésből áll, amely a forgalomban valamely áru vagy szolgáltatás fajtájára, mennyiségére, minőségére, értékére, használata céljára, földrajzi származására, előállításának idejére vagy egyéb általános jellemzőjének feltüntetésére szolgál,
- d) csak olyan szóból áll, amely általános használatúvá vált a köznyelvben vagy a jóhiszemű kereskedelmi viszonyokban.

A b) – d) pontok esetében a TMA megengedi a tiltó szabály áttörését, amennyiben a bejelentést megelőzően a bejelentő használata által a megjelölés megszerezte a megkülönböztető képességet (TMA 3. Cikk 1. bekezdés).

Az olyan jelzés sem részesülhet védjegyoltalomban továbbá, amely

- a) kizárólag az áru természetéből eredő forma,
- b) kizárólag az áru olyan alakjából áll, amely technikailag szükséges az áru által célzott hatás eléréséhez,
- c) kizárólag olyan forma, amely az áru lényegi elemét hordozza,
- d) a közrendbe vagy a közerkölcsbe ütközik,
- e) megtévesztő lehet a nyilvánosság számára (különösen az áru vagy szolgáltatás jellegét, minőségét vagy földrajzi származását illetően). (TMA 3. Cikk 2-3. bekezdések).

²⁰⁶ Az ilyen sui generis bírósági igényérvényesítés elnevezése passing off a brit angol jogi szaknyelvben.

²⁰⁷ Amely itt is, mint számos más jogszabályban, valójában az előző rendelkezés megfordított megfogalmazása; a magyar Vt-ben is találkozunk hasonlóval.

Akkor sem adható meg továbbá a védjegyoltalom, ha

- a) az adott jelzés használatát bármilyen hazai vagy közösségi jogszabály tiltja;
- b) a bejelentést rosszhiszeműen tették;
- c) a bejelentés a TMA 4. Cikkében²⁰⁸ meghatározott speciális megjelölésre vonatkozik. (TMA 3. Cikk 4-6. bekezdések).

A védjegyekkel kapcsolatos hatósági eljárások az Egyesült Királyság Szellemi Tulajdon Hivatala (IPO)²⁰⁹ hatáskörébe tartoznak.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az Egyesült Királyság anyagi védjegyfogalma a várakozásnak megfelelően rendkívül hasonló a magyarhoz. Sajátosságként talán az említhető, hogy az angol jog a helyi hagyományoknak megfelelően még mindig hagy némi teret a lajstromozás nélküli védjegy-szerzésnek, amit a tartós használat útján tesz lehetővé, azzal, hogy az ilyen védjegy egyfajta versenyjogi alapon részesíthető védelemben, de a tulajdonképpeni védjegy jog hatálya nem terjed ki rá.

5.3.4. Svájc

Svájc nem tagja az Európai Uniónak, ugyanakkor jogrendszere hagyományosan közel áll a német-osztrák jogi hagyományokhoz. Piaca szoros kapcsolatban áll az EU, így Magyarország gazdaságával is; a svájci termékek jelentős számban elérhetők Magyarországon, és fordítva.

A védjegyről Svájcban jelenleg a Védjegyekről és eredetmegjelölésekről szóló, 232.11 számú szövetségi törvény [Bundesgesetz über den Schutz von Marken und Herkunftsangaben, röviden Védjegyoltalmi törvény (Markenschutzgesetz, MSchG)] rendelkezik, amely 1992. augusztus 28-án került elfogadásra, és 1993. április 1-jén lépett hatályba, illetve amelynek jelenlegi szövege 2011. július 1-től hatályos.²¹⁰

²⁰⁸ A TMA itt a más védjegy törvényekben is jellemzően meghatározott állami, önkormányzati és hasonló használatú nemzeti jelképekről, címekekről és kitüntetésekről szól részletesen.

²⁰⁹ UK Intellectual Property Office, <http://www.ipo.gov.uk/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²¹⁰ <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19920213/index.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Az 1. Cikk. szerint a védjegy olyan jelzés, amely alkalmas arra, hogy egy vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól. Védjegyek lehetnek különösen szavak, betűk, számjegyek, képi ábrák, háromdimenziós formák, illetve valamely ezekből mint alkotóelemekből álló összetett megjelölések, amelyek színesek is lehetnek. A gyakorlat megengedi a hangmegjelölések, illetve a kizárólag szín(ek)ből álló megjelölések lajstromozását is, amennyiben azok rendelkeznek megkülönböztető képességgel.

A 2. Cikk szerint abszolút kizáró ok miatt ki vannak zárva a védjegyoltalomból azok a jelzések, amelyek

- a) a közjavak körébe tartoznak, vagy amelyeket ilyen célra áruk vagy szolgáltatások megjelölése céljára igénybe vettek;
- b) azok a formák, amelyek az áru lényegét fejezik ki, vagy abból erednek, illetve azok a formák vagy csomagolások, amelyek technikailag szükségesek;
- c) a megtévesztő jelzések;
- d) közrendbe, a jó erkölcsbe vagy a hatályos jogszabályokba ütköznek.

Svájc részese a Párizsi Uniónak, a Madridi rendszernek és Nizzai Megállapodásnak, így a védjegyoltalom utóbbi osztályozásnak megfelelően szerezhető meg.

A fentiek alapján az állapítható meg, hogy a svájci védjegyjog nem tartalmazza a grafikai ábrázolhatóságot fogalmi elemként, illetve hogy a védjegy megszerzése kifejezetten vállalkozások számára lehetséges (bár utóbbi nem a materiális védjegy-fogalommal függ össze). A gyakorlat azonban megkívánja a grafikai ábrázolhatóságot is.²¹¹

A védjegyoltalom lajstromozással nyerhető el, amely az országban hatáskörrel rendelkező Svájci Szellemi-tulajdon Intézetéhez (IGE)²¹² való bejelentéssel szerezhető meg. Mivel Svájc a Madridi Rendszernek is részese, ezért lehetőség van nemzetközi védjegy-bejelentés útján Svájcban védjegyoltalom megszerzésére.

²¹¹ <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2849>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²¹² Eidgenössisches Institut für Geistiges Eigentum, <https://www.ige.ch/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Az IGE gyakorlati útmutatója szerint a jelzés nem lehet leíró jellegű.²¹³ A leíró jellegű jelzésekre a svájci jog úgy tekint, hogy azok a közjavak körébe tartoznak, és ennek megfelelően ki vannak zárva a védjegyoltalomból, hiszen ezeket nem lehet mintegy kisajátítani. Ennek megfelelően a leíró jellegű kifejezések, különösen, amelyek kizárólag az anyagra, minőségre, jellegzetes tulajdonságra, az előállítás helyére, vagy a termék árára, illetőleg felhasználási céljára utalnak, nem lajstromozhatók. Az IGE gyakorlati útmutatója²¹⁴ az „apple” (alma) szót említi jellegzetes példaként: ez gyümölcsök vonatkozásában nem volna lajstromozható, ugyanakkor számítógépek kapcsán nem merül fel ilyen probléma.

Az IGE külön hangsúlyozza, hogy a Svájcban beszélt számos nyelvre tekintettel az IGE nemcsak a három hivatalos svájci nyelvre²¹⁵ tekintettel elemzi a leíró jelleget, hanem az angol nyelven leíró jellegű szavakat is elutasítja.²¹⁶

5.3.5. Amerikai Egyesült Államok (USA)

Az USA a világ egyik legjelentősebb gazdasága, amelynek vállalkozásai a világ összes országában, így hazánkban is jelen vannak termékeikkel. A világ legismertebb védjegyeinek jelentős része is innen származik. Ezzel összefüggésben az USA védjegy-kultúrája, és –joga nemcsak önmagában jelentős, hanem a gazdasági erőn keresztül a világ más államainak hasonló szabályozására is hatással van.

Az USA tagja a Párizsi Uniónak, a Nizzai Megállapodásnak, és a Madridi Rendszernek egyaránt.

Az USA hatályos védjegy törvénye a közkeletű elnevezéssel Lanham Act-ként hivatkozott 1946. évi Védjegy törvény²¹⁷, amely az ország szövetségi szintű jogszabálya. A Lanham Act

²¹³ <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2849>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²¹⁴ https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/Juristische_Infos/d/rlma/rlma_d.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²¹⁵ Német, francia, olasz.

²¹⁶ <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2853>; utolsó letöltés: 2014.10.18.; A megkülönböztető képesség nyelvi vonatkozásaival később külön fejezetben fogok foglalkozni.

nem kizárólag a lajstromozott védjegyeknek nyújt oltalmat, az USA joga ugyanis a vállalkozások által üzleti tevékenységük során használt kereskedelmi neveknek és logóknak is biztosít egyfajta common law alapú védjegyoltalmat,²¹⁸ amely a magyar jogi fogalmak szerint leginkább a Tpv. jellegbitorlási tényállásához áll a legközelebb. Az Egyesült Államok Szabadalmi- és Védjegyhivatala (United States Patent and Trademark Office, USPTO²¹⁹) által lajstromozott védjegyek ennél lényegesen szélesebb védelmet élveznek. A 29.§ kifejezetten lehetővé teszi az ilyen védjegyek kapcsán a „Registered in U.S. Patent and Trademark Office” (Az Egyesült Államok Szabadalmi- és Védjegyhivatala által lajstromozva) jelzés vagy a „Reg. U.S. Pat. & Tm. Off.” (az előbbi rövidítése) vagy az egyébként Magyarországon is jól ismert ® jelzés feltüntetését.

A lajstromozott védjegyek számos előnyt élveznek a pusztán kereskedelmi használat által védjegynek minősülő védjegyekhez képest, például

- az oltalom az egész országra kiterjed,
- vélelem szól a védjegy érvényessége mellett,
- a védjegyjogosult személye nem kérdéses, hiszen azt a lajstrom hitelesen tanúsítja,
- a lajstromozott védjegy mellett szól a használat vélelme, azaz úgy kell tekinteni rá, hogy nem szűnt meg az oltalom használat hiányában;
- bitorlás miatt csak lajstromozott védjegy kapcsán lehet szövetségi bírósághoz fordulni,
- a lajstromozott védjegy öt év alatt megdönthetlenné válik, azaz ezen idő leteltét követően nem támadható meg és törölhető azon az alapon, hogy leíró jellege miatt nem alkalmas az oltalomra
- a bíróság előtt nem lehet arra hivatkozni, hogy a jogsértő nem tudott a megjelölés lajstromozott voltáról,
- a bíróság előtt a lajstromozott védjegy jogosultja további szankciók – pl. háromszoros kártérítés – alkalmazását követelheti,

²¹⁷ http://www.uspto.gov/trademarks/law/Trademark_Statutes.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Az 1947. óta hatályos törvény nem hivatalosan viseli előterjesztője, Fritz G. Lanham texasi képviselő nevét. A törvényt azóta természetesen számos alkalommal módosították.

²¹⁸ A nem lajstromozott védjegyek is részesülnek a Lanham Act 43.§ (a) pontjában meghatározott oltalomban, amely a jogosulatlan használat ellen véd, ami miatt pl. a szövetségi bíróságok előtt is fel lehet lépni.

²¹⁹ <http://www.uspto.gov/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

- a lajstromozott védjegy jogosultja igényelheti a vámhatóságnál, hogy az visszatartsa a jogsértő áruk behozatalát az országba.

A kontinentális jogi hagyományokhoz szokott jogász számára meglehetősen szokatlan felépítésű Lanham Act a törvény végén található értelmező rendelkezések (45.§) között helyezi el a védjegy pozitív fogalmát. Eszerint a védjegy fogalma magában foglal bármilyen szót, nevet, szimbólumot vagy eszközt, illetve ezek bármilyen kombinációját, amennyiben ezt valamely személy a kereskedelemben használja,²²⁰ vagy jóhiszeműen használni kívánja, és bejelenti azt a szövetségi védjegylajstromba. A védjegy célja a törvény szerint az, hogy azonosítsa és megkülönböztesse jogosultjának áruit a mások által gyártott vagy forgalmazott áruktól, illetve az áruk eredetét feltüntesse. A Lanham Act kifejezetten nem tartalmazza a grafikai ábrázolhatóság követelményét, ami egyedülálló az általam vizsgált jogszabályok között; a meglehetősen liberális, befogadó jellegű amerikai lajstromozási gyakorlat minden bizonnyal erre vezethető vissza.

Az amerikai védjegyjog további különlegessége, hogy kifejezetten külön fogalom – szolgáltatási védjegy (service mark) – alá sorolja be azokat a jelzéseket, amelyek nem árura, hanem valamely szolgáltatás(ok)ra vonatkoznak. Ennek megfelelően a szolgáltatási védjegy (service mark) olyan szó, név, szimbólum vagy eszköz, illetve ezek bármilyen kombinációja, amelyet valamely személy használ²²¹ a kereskedelemben, vagy jóhiszemű szándék által vezérelve bejelenti azt szövetségi szintű lajstromozásra. A védjegy célja itt sem más: azonosítani és a megkülönböztetni a jogosult szolgáltatásait a mások által nyújtott szolgáltatásoktól, illetve meghatározni azok eredetét. A törvény megerősíti, hogy akár címek, szereplők nevei vagy a televízió- és rádióműsorok bármilyen egyéb, megkülönböztető jegyei lajstromozhatók szolgáltatási védjegyként, akkor is, ha azok a támogatók termékeit reklámozzák.

A szolgáltatási védjegyek fogalmi megkülönböztetésének tartalmi jelentősége elenyésző, ugyanis a 3.§ részletesen kifejti, hogy azokra a lehető legteljesebb mértékig az

²²⁰ Tehát lajstromozás nélkül használja.

²²¹ Lajstromozás nélkül!

„áruvédjegyekre” vonatkozó előírásokat kell megfelelően alkalmazni, ideértve a védjegyoltalom tartalmát is.

A joggyakorlat fenti fogalmat kibővíti az - akár önmagukban álló – színek oltalmával (bár ezek vonatkozásában nem teljesen egységes az elmúlt évtizedek joggyakorlata),²²² a háromdimenziós formák²²³ és hangmegjelölések²²⁴ oltalmával, de ismeretes az USA-ban lajstromozott illatmegjelölés is.²²⁵

Az abszolút kizáró okokat²²⁶ az Lanham Act a következőképpen határozza meg (2.§). Kizárt a megjelölés a védjegyoltalomból, ha

- a) erkölcstelen, félrevezető vagy botrányos jellegű vagy ilyen elemet tartalmaz; más személyekre nézve becsmérő jellegű, vagy azt a hamis látszatot kelti, hogy kapcsolatban áll élő vagy holt személlyel, továbbá ha valamely intézmény, világnézet, vagy nemzet jelképe, vagy azokra nézve megvető vagy egyébként hamis látszatot kelt; továbbá a földrajzi származás feltüntetése, ha az borokra vagy tömény szeszes italokra vonatkoztatva megtévesztő jellegű;
- b) az részben vagy egészben az Egyesült Államok, annak tagállamai vagy önkormányzatai, illetve más országok zászlóiból, címeréből, egyéb felségjelvényéből vagy azok utánzataiból áll;
- c) az részben vagy egészben valamely élő személy neve, arcképe, vagy aláírása, kivéve, ha az érintett ehhez előzetesen, írásban hozzájárult; vagy az Egyesült Államok valamely korábbi, már elhunyt elnökének neve, arcképe, vagy aláírása, annak özvegye életében, kivéve, ha a lajstromozáshoz az özvegy előzetesen, írásban hozzájárult;

²²² Lásd az 514 U.S. 159 (1995) számú ügyet az Amerikai Legfelsőbb Bíróságon (QUALITEX CO. v. JACOBSON PRODUCTS CO., INC., http://scholar.google.com/scholar_case?case=17905304466595211702&hl=en&as_sdt=2,33; utolsó letöltés: 2014.10.18.)

²²³ Jellegzetes példa a Coca-Cola palack formája.

²²⁴ Az NBC hírcsatorna főcíme alatt hallható három zenei hangból álló jellegzetes hangmotívum.

²²⁵ Pl. a pluméria virág illata kézímunkázáshoz való fonalak kapcsán; erről a következő fejezetben részletesebben is szó lesz.

²²⁶ A Lanham Act ezeket és a relatív kizáró okokat szerkezetileg nem választja szét, ahogy az az európai védjegy törvények esetében megszokott.

- d) ha bejelentő áruival összefüggésben használva a megjelölés teljességgel leíró jellegű, vagy megtévesztő az áruk meghatározását illetően; vagy ha a bejelentő áruival összefüggésben használva a megjelölés a földrajzi származás jelölésére szorítkozik, kivéve, ha a megjelölést együttes vagy tanúsító védjegyként kívánják lajstromozni; továbbá ha a bejelentő áruival összefüggésben használva a megjelölés a földrajzi származás tekintetében megtévesztő; akkor is, ha az kizárólag vezetéknév, továbbá, ha az mint egész funkcionális jellegű.²²⁷

A fenti esetek nagy többségében azonban nincs kizárva az oltalomból a megjelölés, ha a bejelentő által történt kereskedelmi használat folytán megszerezte a megkülönböztető képességet.

Az amerikai joggyakorlat kapcsán érdemes megemlíteni az *Abercrombie & Fitch Co. v. Hunting World* néven elhíresült esetet,²²⁸ amelyben a bíróság már a törvényi meghatározás bevezetése előtt rögzítette, hogy a leíró jellegű kifejezések is megszerezhetik használat útján a megkülönböztető képességet, továbbá felállította azt az *Abercrombie Osztályozást* (*Abercrombie Classification*),²²⁹ amelyet a megkülönböztető képesség kapcsán 1976. óta alkalmaznak és citálnak a bíróságok. Az *Abercrombie Osztályozás* a megjelöléseket négy csoportba sorolja a következők szerint:

A. Különleges jelzések (*fanciful trademarks*), amelyek eleve, „első ránézésre” rendelkeznek megkülönböztető képességgel, hiszen az érintett termékek vonatkozásában egészen sajátos, különleges megjelölést alkotnak. Az ilyenek jellemzően olyan szómegjelölések vagy verbális elemet is tartalmazó ábrás megjelölések, ahol szó a bejelentő vagy jogosult „találmánya”, ún. neologizmus,²³⁰ amelyet ennél fogva nem lehet más termékkel vagy egyáltalán bármi mással összefüggésbe hozni.

²²⁷ Utóbbi fordulattal fejezi a Lanham Act az európai védjegy törvények összetett meghatározását arra az esetre amikor a megjelölés kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza. Lásd ehhez a Vt. 2.§ (2) bekezdés b) pontját.

²²⁸ az 537 F.2d 4 (2d Cir. N.Y. 1976) számú ügy (*Abercrombie & Fitch Co. v. Hunting World, Inc.*)

²²⁹ <http://definitions.uslegal.com/a/abercrombie-classification/>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²³⁰ Valamely adott nyelvben korábban nem létező új szó, kifejezés, jelentésárnyalat, nyelvtani forma. (<http://www.kislexikon.hu/neologizmus.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.)

B. A „sajátságos” megjelölések (arbitrary trademarks) olyan megjelölések, amelyek az előző esettől eltérően nem „kreált”, hanem általánosan ismert, de az adott termékekkel egyébként nem összefüggésbe hozható verbális elemből állnak vagy azt tartalmazzák. Az ilyen megjelölés megkülönböztető képességét az adja, hogy merőben szokatlan kapcsolatot hoz létre egy adott (szótári) jelentésű szó és egy jelentéstartalmától távol eső termék(kör) között.²³¹

C. A „szuggesztív” megjelölések (suggestive trademarks) a vonatkozó termék valamely jellemzőjére, minőségi ismérére utalnak, de nem közvetlenül, nem úgy, hogy egyszerűen leírják azt, hanem oly módon, hogy a fogyasztónak használnia kell a fantáziáját ahhoz, hogy ezt a kapcsolatot értelmezze. A szuggesztív megjelölések megpróbálják megmozgatni a fogyasztó fantáziáját, azzal, hogy a képzettársítás értelmezésére készítetik.²³²

D. A „leíró” megjelölések (descriptive [trade]marks) olyan megjelölés, amelynek szótári jelentése közvetlenül arra a termékre vonatkozik, amelyekkel kapcsolatosan a megjelölést használják vagy védjegyként használni kívánják. Az ilyen megjelölés nem rendelkezik megkülönböztető képességgel, legalábbis azon adott termék kapcsán nem, amely megfelel a megjelölés szótári jelentésének.²³³ Az emiatt az oltalomból való fennálló kizártság feloldható, ha a bejelentő bizonyítja, hogy a kérdéses megjelölés a bejelentő használata során mégis megszerezte a megkülönböztető képességet. Leíró jellegű lehet olyan megjelölés is, amely korábban rendelkezett megkülönböztető képességgel, de idővel elvesztette azt.²³⁴

E. Megemlíthető utolsóként az olyan megjelölések csoportja, amelyek ún. általános fogalmak (generic terms). Ezek egy adott nyelvben használt olyan fogalmak, amelyek messzemenően általános jellegűek, és szélesebb körben határoznak meg egy-egy fogalmat, akár elvontan vagy gyűjtőfogalomként (pl. élelmiszer, ruhanemű). Megkülönböztető képességük védjegyjogi értelemben nincs, illetve nehezen képzelhető el, mert bár általános fogalmi kört ölelnek fel, tehát konkrét áru vagy szolgáltatás kapcsán nem feltétlenül leíró jellegűen, de mégis közvetlenül utalnak az adott áru vagy szolgáltatás általános jellegére, természetére.

²³¹ Például az Apple (alma) szó számítástechnikai környezetben, a Beefeater (marhahús-evő) gin vonatkozásában vagy a Gas (gáz) szó ruházati termékek körében.

²³² Ilyen a Jaguar autómárka vagy a Head & Shoulders (szó szerint: fej és vállak) sampon.

²³³ A nem nyelvi megjelölések kapcsán hasonló a helyzet azokkal a megjelölésekkel, amelyek kizárólag olyan formából állnak, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza.

²³⁴ Ezzel a jelenséggel később még részletesen foglalkozni fogok.

Merőben eltérő termékek vonatkozásában ugyan nem tekinthetők általános jellegűnek, de megtévesztőnek bizonyára igen, így egy másik jellemző kizáró ok fog működésbe lépni egy ilyen bejelentés esetében.²³⁵

Az amerikai védjegyjognak van néhány további sajátossága is. Így például az ún. kiegészítő lajstrom (Supplemental Register), amelybe azok a megjelölések vehetők fel, amelyeknek a fentiek szerinti megkülönböztető képességük nincs ugyan, de azt – a törvényi vélelem szerint legalább 5 éves – használat útján utóbb megszerezhetik. Az ilyen megjelölések “egyelőre” jellemzően csak a termék valamely ismérvét tartalmazzák, mintegy leíró jelleggel, de őket használójukhoz kapcsolatosan rögzíteni lehet a kiegészítő lajstromban. Létezik továbbá tagállami szintű védjegy-lajstrom, amely azoknak a megjelöléseknek a lajstromozására szolgál, amelyeket csak az adott tagállamon belül használnak, és így nincs szükség a Lanham Act által biztosított szövetségi lajstromozására. Az amerikai védjegy jog nagy figyelmet fordít a védjegyek „hígításának” jelenségére,²³⁶ illetőleg annak megelőzésére. Ennek érdekében 2006-ban külön törvény (Federal Trademark Dilution Act, 1995., majd Trademark Dilution Revision Act, 2006) módosította a Lanham Act-et az ilyen típusú védjegyhasználat megelőzése, illetve szankcionálása érdekében.

Összefoglalásként megjegyezhető, hogy bár az USA védjegyjoga számos kérdésben jelentősen eltér a magyartól, illetve az EU védjegyjogától, a védjegy tulajdonképpeni meghatározásában nincs számottevő különbség.

5.3.6. Oroszország

Oroszország említését a Magyarországgal fennálló intenzív gazdasági kapcsolatokon túl egy formai sajátosság teszi indokolttá, nevesül az, hogy a védjegy jogot nem önálló törvény,

²³⁵ Ruhaneműk vonatkozásában bizonyára megtévesztőnek minősülne például az „élelmiszer” szó, ha valaki a bejelentésére vállalkozna. Itt nem áll fenn az a képzettársítással elérhető kapcsolat, amely a 3. csoportba tartozó megjelöléseket időnként oly szellemessé teszi.

²³⁶ Törvényi meghatározása szerint a jól ismert védjegy árukra és/vagy szolgáltatásokra vonatkozó megkülönböztető és azonosító képességének csökkentése, tekintet nélkül arra, hogy a védjegy jogosult és más személyek közötti gazdasági versenyhez kapcsolódik, illetőleg hogy fennáll-e a megtévesztés vagy az összetéveszthetőség lehetősége.

hanem az orosz Polgári Törvénykönyv,²³⁷ annak is a IV. rész 76. fejezete szabályozza, amelynek alcíme „A jogi személyek, javak, művek, szolgáltatások és vállalkozások egyediesítése eszközeihez fűződő jogok”. Ezen alcím alatt a védjegyen túl szabályozza a törvény az eredetmegjelölést, a kereskedelmi nevet és a cégnevet is.

Az 1477. cikk szerint a kizárólagosságot biztosító védjegyoltalomban elsődlegesen olyan jelzés részesülhet, amely képes az egyes jogi személyek vagy egyéni vállalkozások áruinak azonosítására. Másodlagosan ugyanezen cikk megfelelően biztosítja a kizárólagos jogot a szolgáltatások azonosítására képes megjelölések számára is.

Az 1482. cikk meghatározza a védjegy típusait. Eszerint az lehet

- a) szó, ábra, háromdimenziós vagy egyéb jelzés, illetve ezek kombinációja
- b) bármely szín vagy színek kombinációja.

Az 1483. cikk foglalja össze a kizáró okokat,²³⁸ amelyek már jelentősen árnyalják az előző cikk által kissé talán felületesen kialakított képet. Nem oltalmazható tehát az olyan megjelölés, amely nem képes a megkülönböztetésre, vagy kizárólag olyan elem(ek)ből áll, amely

- a) általános használatú jelzésként jelöl valamely áru- vagy szolgáltatásfajta;
- b) általánosan elfogadott jelkép vagy fogalom;
- c) valamely termék jellemzésére használatos, így különösen annak típusát, minőségét, mennyiségét, tulajdonságát, értékét, vagy gyártásának, értékesítésének idejét, helyét vagy módját hivatott jelezni;
- d) a termék olyan megjelenését jelképezi, amely megjelenés kizárólag vagy főként a termék használati céljára vagy egyéb tulajdonságára vezethető vissza.

Ezek a jelzések azonban lehetnek oltalomképes összetett megjelölés oltalom nélküli részei, ha a megjelölés által nyújtott összbenyomásban nem uralkodóak. Ugyancsak oltalmazhatóak a

²³⁷ Az orosz Ptk-t 2006-ban fogadta el a jogalkotó, és 2007. december 1-jén lépett hatályba. (http://www.rupto.ru/rupto/nfile/3b05468f-4b25-11e1-36f8-9c8e9921fb2c/Civil_Code.pdf)

²³⁸ A kizáró okokat az orosz törvény nem különíti el kifejezetten abszolút és relatív kizáró okokra; ehelyütt a dolgozat témájára tekintettel következetesen csak az abszolút kizáró okokat említem.

fenti megjelölések abban az esetben, ha a bejelentő általi használat következtében már megszerezték a megkülönböztető képességet.

Nem lajstromozhatók továbbá az Orosz Föderáció nemzetközi jogi kötelezettségeire tekintettel az alábbiak sem:

- a) azok a jelzések, amelyek kizárólag valamely állam zászlójából, címeréből vagy egyéb állami jelből állnak;
- b) a nemzetközi vagy kormányközi szervezetek teljes vagy rövidített nevei, ezek zászlói, címerei vagy egyéb jelképei;
- c) hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyre vonatkozó olyan jelek vagy bélyegek, amelyeket megkülönböztetésre használnak;
- d) az előző három pontban meghatározottakhoz összetéveszthetőségig hasonló jelzések.

Ezek a jelzések lehetnek ugyanakkor oltalomképes összetett megjelölés oltalom nélküli részei, ha a megjelölés használatához az érintett hatóság megfelelő módon hozzájárult.

Azok a jelzések sem lajstromozhatók védjegyként, amelyek az alábbiakból állnak, vagy azokat tartalmazzák:

- a) olyan jelzések, amelyek az érintett termékek előállítójára tekintettel hamisak, vagy képesek a fogyasztók megtévesztésére;
- b) olyan jelzések, amelyek a közérdekbe, a közrendbe vagy a közerkölcsbe ütköznek.

Tilos azoknak a megjelöléseknek, vagy a velük összetéveszthetőségig hasonló megjelölések védjegyként történő lajstromozása, amelyek

- a) hivatalos elnevezések, vagy az Orosz Föderáció lakosságának kulturális öröksége számára különösen jelentős tárgyak külső megjelenései;
- b) a természeti vagy kulturális világörökséghez tartozó tárgyak külső megjelenései;
- c) a magán- vagy közgyűjteményekben őrzött kulturális értékek külső megjelenései;

amennyiben a védjegyoltalmat nem a fentiek tulajdonosa vagy egyéb jogosultja igényli, illetőleg az ő hozzájárulása nélkül, vagy nem az általa erre kijelölt személy számára jelentik be azt lajstromozásra.

Nem lajstromozhatók az Orosz Föderáció nemzetközi jogi kötelezettségeire tekintettel azok a jelzések, amelyek részben vagy egészben olyan megjelölést tartalmaznak, amelyek az

egyezményben részes tagállamokban borok vagy tömény szeszes italok földrajzi származására utalóan védettek, és amely érintett borok vagy tömény szeszes italok különleges minősége, hírneve vagy egyéb sajátossága elsősorban földrajzi származásukra vezethető vissza, az adott származásra utaló megjelölés pedig megtévesztő volna a származási területre nézve.

Látható, hogy néhány más ország megoldásához hasonlóan az orosz törvény sem törekszik a pontos és kimerítő pozitív meghatározásra, sokkal inkább a negatív oldalról igyekszik megfogni a védjegy fogalmát: onnan, hogy mely megjelölések nem alkalmasak az oltalomra. Ebben a körben viszont kiművelt részletességgel jelennek meg az egyébként megszokott abszolút kizáró okok.

A védjegyügyek Oroszországban a Szellemi Tulajdon, Szabadalmak és Védjegyek Szövetségi Szolgálatá²³⁹ (ROSPATENT) elnevezésű hatóság hatáskörébe tartoznak.

Az 1485. cikk szerint a védjegyjogosult a védelem alatt álló megjelölés mellett használhatja az orosz Föderáció területére kiterjedő védjegyoltalom fennállására utaló ® jelzést, vagy R betűt²⁴⁰ vagy a védjegy kifejezést.

Oroszország szintén tagja a Párizsi Uniónak, a Nizzai Megállapodásnak, és a Madridi Rendszernek is.

5.3.7. Kína

Bár a dolgozat témája távol áll a védjegybitorlás jelenségének elemzésétől, mégsem érdektelen a kínai védjegy jog megemlítése, bár a felületes szemlélő számára talán az is meglepetésként hathat, hogy egyáltalán létezik ilyen. Anélkül, hogy foglalkoznék ennek okaival, azt nem merészség rögzíteni, hogy hazánkban, de Európában is, a legnagyobb számban Kínából származó árukról bizonyosodik be, hogy „hamisak”, azaz védjegy jogi terminológiával esetükben védjegybitorlás valósul meg. Nem haszontalan a kínai védjegyfogalom felkutatása már csak azért sem, mert a kínai gazdaság termékei, köztük

²³⁹ <http://www.rupto.ru/rupto/portal/start?lang=en>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²⁴⁰ Az angol registered, azaz lajstromozott szó rövidítése.

persze jó minőségű termékek is, egyre nagyobb számban találhatók meg az európai uniós piacokon.

A hatályos kínai védjegy törvényt 1982-ben fogadta el a Kínai Népi Kongresszus; a jelenlegi szövegváltozat²⁴¹ 2001. október 27. óta hatályos. A törvény meglehetősen rövid, mindössze a legfontosabb rendelkezéseket tartalmazza, a 3. cikk pedig rögzíti, hogy az Államtanács jogosult a részletszabályok rendeleti úton történő megalkotására.

A 8. cikk szerint lajstromozásra bejelenthető bármely olyan látható jel, amely képes arra, hogy valamely természetes vagy jogi személy, illetőleg más szervezet áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse mások áruitól vagy szolgáltatásaitól, ideértve bármely szót, ábrát, betűt vagy számjegyet, térbeli jelképet, színek kombinációját és mindezek kombinációit. A 9. cikk kimondja, hogy a lajstromozásra bejelentett megjelölésnek legalább ugyanolyan megkülönböztethetőnek, mint más jelzésekkel összetéveszthetetlennek kell lennie,²⁴² és nem ütközhet más által korábbi elsőbbséggel megszerzett jogokkal. A védjegyjogosult – hasonlóan más országok védjegyjogi előírásaihoz – jogosult a „lajstromozott védjegy” vagy megfelelő jelkép²⁴³ alkalmazására annak jelzéseként, hogy védjegye védelem alatt áll.

A következők nem lajstromozhatók védjegyként:

- a) a Kínai Népköztársaság hivatalos elnevezése, nemzeti zászlója és címere, katonai zászlói és díszei, a központi és tartományi szervek székhelyeinek elnevezései, továbbá a jelentős épületek elnevezései és külső megjelenéseik, és az ehhez megtévesztésig hasonló megjelölések;
- b) más országok hivatalos neve, nemzeti zászlaja, címere és katonai zászlaja és az ezekhez hasonlatos megjelölések; kivéve, ha az érintett állam kormánya engedélyezi az ilyen használatot;

²⁴¹ http://www.saic.gov.cn/sbjEnglish/flfg1_1/flfg/201012/t20101227_103092.html; utolsó letöltés: 2014.10.18.

²⁴² Szokatlan módon a kínai jog párhuzamba állítja a megkülönböztető képességet és az összetéveszthetőséget, és nem rögzíti kifejezetten, hogy ezek különböző típusú kizáró okok.

²⁴³ A kínai törvény nem határozza meg közelebbről ennek mibenlétét.

- c) kormányközi szervezetek hivatalos neve, zászlaja, és címere és az ezekhez hasonlatos megjelölések; kivéve, ha az érintett szervezet engedélyezi az ilyen használatot, vagy amennyiben ez nem félrevezető a nyilvánosság számára;
- d) hivatalos jelzések, szavatossági és hatósági hitelesítési jelzések, kivéve, ha használatuk egyébként engedélyezett;
- e) a Vöröskereszt és a Vörös Félhold jelképei, vagy az ezekhez hasonlatos jelképek;
- f) azok a jelképek, amelyek sérelmesek bármely nemzetiség számára;
- g) azok a megjelölések, amelyek túlzó és megtévesztő jellegű reklám célját szolgálják;
- h) azok a megjelölések, amelyek károsak a szocialista erkölcsre vagy szokásokra, vagy egyébként egészségtelenek;²⁴⁴
- i) a magasabb szintű közigazgatási egységek, és a nyilvánosság számára jól ismert külföldi földrajzi nevek nem használhatók védjegyként, de amennyiben egyébként jelentéssel bírnak, illetőleg együttes vagy tanúsító védjegyként használandó megjelölés részét képezik, úgy ekként lajstromozhatók.

A 11. cikk alapján nem lajstromozhatók továbbá:

- a) azok a megjelölések, amelyek kizárólag általános jellegű névből, ábrából vagy annak a terméknek a külső megjelenéséből állnak, amellyel összefüggésben a megjelölést használni kívánják;
- b) azok a megjelölések, amelyek közvetlenül utalnak a vele összefüggésben használni kívánt termék minőségére, nyersanyagára, funkciójára, rendeltetésére, súlyára, mennyiségére vagy egyéb jellemzőjére;
- c) azok a megjelölések, amelyek nem rendelkeznek megkülönböztető jellemzőkkel.

A 11. cikkben meghatározottaktól függetlenül lajstromozható az olyan megjelölés, amely használat útján megszerezte a megkülönböztető képességet.

A 12. cikk külön foglalkozik a térbeli védjegyekkel kapcsolatos kizáró okról, amely a megkülönböztető képesség hiányára vezethető vissza: eszerint nem oltalomképes az olyan térbeli megjelölés, amely olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely

²⁴⁴ Angolból történt szó szerinti fordítás.

a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza.²⁴⁵

Végezetül a 16. cikk szerint nem oltalomképes az olyan megjelölés, amely mint földrajzi származásra utaló jel félrevezető lehet a nyilvánosság számára amiatt, hogy a vele összefüggésben használt termék nem a megjelölés által jelölt területről származik.

Kínában a hatósági védjegyügyek az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Védjegyhivatala²⁴⁶ hatáskörébe tartoznak. A Kínai Népköztársaság tagja a Párizsi Uniónak, a Madridi rendszernek, és a Nizzai Megállapodásnak is. Mindemellett látható, hogy a kínai védjegy jog egy különös elegyét képezi egyfelől a modern és nemzetközileg összehangolt rendelkezéseknek, és azon helyi jellegzetességeknek, amelyek jórészt az ország politikai berendezkedéséből eredeztethetők.

²⁴⁵ Fordításban szó szerint megfelel a Vt. 2.§ (2) bekezdés b) pontjának.

²⁴⁶ <http://www.saic.gov.cn/sbjEnglish>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

III. Fejezet – A megkülönböztető képesség gyakorlati értelmezése és a látható megjelölések

1. Bevezető

Láthattuk, hogy a megkülönböztető képesség jelentését a védjegyre vonatkozó jogszabályok jellemzően nem határozzák meg. Így amikor a védjegy-bejelentéseket elbíráló hivataloknak döntést kell hozniuk a megjelölések lajstromozásáról, a megkülönböztető képesség meglétének kötelező vizsgálata során minden esetben állást kell foglalniuk. Az egyértelmű, nyilvánvaló esetek általában nem kerülnek bíróság, így a szélesebb szakmai nyilvánosság elé. Azoknak az jogeseteknek, amelyeket a jogirodalom a hatósági, bírósági gyakorlatból ismer és hivatkozási alapként említ, rendszerint valamilyen különleges megjelölés a tárgya: egy egyszerű szín, egy földrajzi név, egy hangjelzés vagy éppen egy leíró jellegű szó, szóösszetétel, amely védjegyjogi szempontból épp attól különleges, hogy a jelzett termékkel összefüggésben mint megjelölés nem eléggé különleges. A jelen fejezetben megvizsgálom azt, hogy az egyes megjelöléseket vizsgáló hatóságok hogyan értelmezik a gyakorlatban a megkülönböztető képességet.

Ebben a fejezetben a hagyományosnak tekinthető, azaz látás útján érzékelhető, vagyis vizuális megjelölésekkel foglalkozom. Itt veszem sorra az utóbbi időszakban általában „új típusú védjegyeknek” nevezett jelzések közül azokat, amelyek elsődlegesen vizuálisan érzékelhetők, így a térbeli védjegyet, a mozgóképet, a mozdulatsorokat, a pozíció védjegyet. A fejezetben belül külön alponthan is foglalkozom az ezen megjelölések által felvetett sajátos kérdésekkel, de mivel a vizsgált joggyakorlat egyébként is érint ilyen megjelöléseket, a kifejezetten rájuk fókuszáló alponthan kívül is felbukkan a fejezetben például térbeli megjelölés vagy a színmegjelölés megkülönböztető képességének kérdése.²⁴⁷

²⁴⁷ Az ezt követő fejezetben bővebben szólok a hangmegjelölésekről mint olyan speciális jelzésekről, amelyek lajstromozhatósága általában elfogadott a gyakorlat szerint, de amely mégis speciális kérdéseket vet fel az oltalomképességgel összefüggésben (főleg a grafikai ábrázolhatóság kapcsán).

2. A látás mint a védjegyek érzékelésének elsődleges módja

2.1 A lajstromozható megjelöléseknek grafikailag ábrázolhatónak kell lenniük, így kézenfekvő, hogy azokat látás útján érzékelni lehet. Ez a helyzet azokkal a megjelölésekkel is, amelyek nem vizuális jellegűek; ezek ábrázolhatósága azon múlik, hogy milyen széles körben felfogható, érthető kommunikációs módok, eszközök léteznek, ami a hang, illat vagy egyéb vizuálisan nem érzékelhető megjelölések láthatóvá tételére képesek. A grafikai ábrázolhatóság követelménye kifejezi azt, hogy a védjegyjog szempontjából a látható megjelölések az elsődlegesek, illetve azt is, hogy a látás érzékelési modalitása szerepet játszik még azoknál a megjelöléseknél is, amelyek eredendően nem láthatóak.

A jelen pontban először áttekintem a látásra mint érzékelési módra vonatkozó alapvető ismereteket, utána pedig megvizsgálom a legismertebb olyant a jogeseteket, amelyek eredendően látható megjelölések megkülönböztető képességével kapcsolatosak..

2.2 Az érzékelés és észlelés fogalmát indokolt elkülönítve meghatározni. Az érzékelés (latinul *sensatio*) azt a folyamatot jelenti, amikor a receptorok idegi impulzus formában levő információja az agyi feldolgozóhelyre érkezik. Az észlelés (latinul *perceptio*) viszont az előbbit követő kognitív folyamat, amelynek során az agy a kódolt információt feldolgozza: szimbolikusan kódolja, szervezi, integrálja, értelmezi, reprezentációt alkot belőle.²⁴⁸

A látvány, a látás és a tekintet egysége az emberi kommunikáció és az emberi információfeldolgozás legfontosabb információfelvevő és információt kifejező szervévé teszi a szemet. Az információfeldolgozás legkomplexebb és legtökéletesebb módja a látás. A szem mint a látás érzékszerve nemcsak befogadó jellegű érzékszerv, hanem maga is kommunikációs eszköz, a metakommunikációban rendkívüli szerepe van: a szemekből „kiolvasható” információ nélkül pedig igencsak megnehezül a kommunikáció.²⁴⁹

248 Dúll Andrea: Az érzékelés és az észlelés, in Bugán Antal – Oláh Attila: Fejezetek a pszichológia alapterületeiből, 37-65.o.; ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2001.

249 Az emberi kommunikáció során a tekintet iránya azonban igen fontos információhordozó és jelentésadó eszköz. Megváltoztathatja egy mondat jelentését, ha közben egyenesen a másik szemébe nézünk vagy az égre emeljük a tekintetünket, vagy éppen csak kerüljük a szemkontaktust. Általában agressziót fejez ki, ha két azonos nemű ember egymásra mered, de szexuális felhívó jellege van, ha ellenkező nemű társára néz hosszasan,

A környezethez való gyors és hatékony alkalmazkodáshoz a legcélravezetőbb, ha már távolról meglátjuk és észleljük a körülöttünk levő tárgyi világot. A látható külvilág objektumai jelentést hordoznak számunkra: meg kell állapítanunk, hogy amit nézünk, milyen alakú, milyen anyagból van, mire használható, és mindenekelőtt milyen veszélyeket tartogathat számunkra. Mindemellett a látás sem tökéletesen megbízható: az érzékelőt befolyásolja az objektív látási viszonyoktól (világosság – sötétség, páratartalom, stb.) a saját látószögén át a mentális állapotáig sokféle tényező, amelyek aztán időnként egészen eltérő észlelést, nem ritkán vizuális illúziót eredményeznek.

A látás észlelési folyamatát a tudomány a következőképpen írja le: a tárgyakról visszavert és a pupillán át a retinán leképeződő analóg képet, a már a retinában elkezdődő feldolgozási folyamat után, a látóideg szállítja tovább, majd az információ számos helyen átkapcsolódva és eltérő módon feldolgozva érkezik meg a tarkólebenyben található agykéregbe, ahol megvalósul a tulajdonképpeni észlelés (jelentésadás). A háromdimenziós világ két dimenzióban képeződik le a retina felületén. Annak ellenére, hogy az érzékelés során egy mélységdimenzió látszólag elvész, az emberek térbeli benyomást, észleletet alakítanak ki a világról. A két szemünk, az „észlelési tanulás”, vagyis az agy és a látópályák komplex rendszere az, ami a kétdimenziós vetületből képes megkonstruálni a téri világ észleletét számunkra.²⁵⁰ Tehát a vizuális észlelés (sőt, általában minden észlelés) egyáltalán nem passzív, befogadó jellegű folyamat, hanem aktív, konstrukciós tevékenység, melynek során számos agyi terület interakciójában épül fel elménkben a látható világ modellje. Vizuális észlelésünk ereje azonban abban is rejlik, hogy rendkívül hasonló körülmények (pl. hasonló megvilágítás és a textúra) között is meglehetősen jó becslést ad hasonló kinézetű, de különböző tárgyak azonosításában, vagyis a látottakat a legtöbb esetben helyesen ismerjük fel.²⁵¹

pislogás nélkül. Az alárendelt ember kötelességszerűen elkapja tekintetét, ha a főnöke a szemébe néz. A szégyenkező ember lesüti a szemét.

250 IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id mű, p. 107.

251 IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id mű, p. 107.

Az emberi szem átmérője mindössze 2,5 cm, amit a többség jóval nagyobbak vél, hiszen általános érzékelési csalódás, hogy a számunkra fontosabb dolgokat a valódi méretüknél nagyobbak becsüljük. A szembe jutó fény mennyiségét a pupilla átmérője szabályozza, mely tudattalan folyamat és az agy legősibb részének reflexszerű működése. A szem információfeldolgozó képességére jellemző, hogy a retinán (ideghártyán), a szem hátsó falán található 130 millió pálcika (fényérzékelő idegsejt) és a 7 millió csap (színekre érzékeny idegsejt) mindösszesen 1,5 millió axonból álló idegkötegben egyesülve küldi impulzusait az agy felé. A szem tehát 140:1,5-hez arányban tömöríti a beérkező információt. Figyelemre méltó teljesítmény, hiszen mindezt úgy kell megtennie, hogy lényeges információelemek ne vesszenek el, mert az veszélybe sodorhatná az ember alkalmazkodóképességét. A két szem aszimmetrikus képét az agy látóterületei integrálják és dolgozzák fel, kialakítva a látást, a vizuális észlelést. A szem felépítésével és a fényinformáció ledolgozásával egyformán nagy fontossággal bír a világ megismerésében a szemünk mozgása és az így szabályozott információfelvétel. A vizuális információ felvétele, a látás akkor valósul meg, amikor tekintetünk megállapodik, fixál egy pontján a látótérnek (vagy lassan követi annak mozgását)²⁵². A szemmozgások a figyelem irányultságának viszonylag közvetlen mutatói, ezek lehetővé teszik a szemmozgások regisztrálása által a figyelem irányultságának regisztrálását is. Minél figyelemfelkeltőbb tehát egy megjelölés, annál jobban vonzza a tekintetet, és ennek megfelelően bizonyára hatékonyabb is a megjelölés (védjegy) által közvetített információ. A szemmozgás műszeresen mérhető, amely módszer széles körben alkalmazott a pszichológiai kutatásokban, illetve a felhasználói élmény és a fogyasztói magatartás vizsgálatában is; megállapítható az a mozgás is, ami nem minden esetben tudatos: mit látott a személy, milyen küszöb alatti és fölötti információk érték egyáltalán el a látórendszert.

A vizuális észlelésről nagy vonalakban kétféle, illetve egy köztes elmélet alakult ki.²⁵³ Az egyik álláspont a konstruktív megközelítést helyezi előtérbe, és az emberi gondolkodás egyik fontos mozzanatára épít: e szerint az észlelés valójában a világ újbóli megalkotása az emberi elme által. Az agy a nem egyértelmű szenzoros érzéketi információkból a meglévő tapasztalataink és tudásunk segítségével aktívan megkonstruálja az észleletet. Ezzel ellentétes

²⁵² Izsó Lajos – Becker György (szerk.) id mű, p. 109.

²⁵³ Düll Andrea, id. mű 37-65. o.

az a megközelítés, mely a meglévő tudás hatását nem tartja központinak az észlelésben; ez a közvetlen észlelés elmélete. Ez esetben a környezet összetett és minden szükséges információt tartalmazó ingerei adják az észlelés alapját, nem pedig az előzetes tudásunk, tapasztalatunk: elegendő az információ kivonása az érzékleti bemenetből. A két elméletet az ún. kognitív pszichológia irányzata²⁵⁴ kísérte meg összeegyeztetni: az észlelést ciklusokban modellezte, melyekben egyaránt részt vesznek az érzékleti információk és előzetes tudásunk is.

Az ember alapvetően nem azért nézi a környezetében levő tárgyakat, hogy pusztán lássa őket, hanem éppen azért, hogy használja őket, és az általuk közvetített információt. Azért pásztázzuk környezetünket, hogy az észlelt tárgyakról megtudjuk, mire jók számunkra, mit kezdhünk velük. Ezt a funkciót, amellyel a környezetünk tárgyaihoz személyesen kapcsolódunk, a közvetlen észlelés elmélete a tárgy affordanciájának nevezi.²⁵⁵ Egy tárgy affordanciája az, hogy az észlelőjének mire jó, alkalmas vagy hasznos az adott tárgy észlelt tulajdonságai által. Az egyes termékek esetében ez a fogalom, illetve szempont központi fontosságú: egy terméknek fogyasztóvédelmi és biztonsági okokból kiindulva azt kell sugallnia a felhasználónak, amire valóban képes, már formájával kifejezte a tárgy funkcióját és a megfelelő használat lehetőségét. Ha ez nem így van, akkor az megtévesztheti a fogyasztót, sőt, akár termékbiztonsági kérdést is felvethet, mert nem lesz biztonságos a használata olyan funkciókra, amelyekre esetleg megtévesztően utal a megjelenése, kialakítása. A termék affordanciája esetenként olyan tulajdonságokat, funkciókat is sugallhat, amelyekre nincs szüksége, bár mégis vágyik rá, így hozzásegíti a termékélményhez, ami csak a képzeletében létezik ugyan, de önértékeléséhez vagy egyszerűen a funkció élvezetéhez segítséget nyújt. A védjegy jog szempontjából az affordancia azért lényeges, mert a védjegy mint árujelző megjeleníti a terméket a fogyasztó számára, egyben indirekt módon, jelképesen tájékoztatást ad annak származásáról, jellemzőiről, a védjegy alapjain kialakított márka pedig az utóbb hivatkozott további, lehetőleg nem funkcionális jellemzőket is megjeleníti a fogyasztó előtt. Lényeges azonban, hogy amennyiben valamely megjelölés, termék kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás

²⁵⁴ A kognitív pszichológia irányzatának könyvtárnyi irodalma van; a vizuális érzékelés és észlelés kiváló elemzését nyújtja EYSENCK, Michael W. – KEANE, Mark T.: Kognitív pszichológia c. munkája (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.) Az irányzat hazai képviselői közül rendkívül jelentős Pléh Csaba munkássága.

²⁵⁵ NEFS, H.T. – On the visual appearance of objects; In: SCHIFFERSTEIN, H.N. J.- HEKKERT, P. (szerk.): Product experience, Elsevier, Oxford, 2008.; hivatkozik rá IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 113. o.

eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza, úgy az abszolút kizáró okként merül fel a lajstromozással szemben.²⁵⁶

2.3 A látás mint észlelés egyes mozzanatai²⁵⁷

2.3.1. Az alak, a forma. A forma, az alak a tárgy saját tulajdonságainak egyike. Az, hogy két forma valóban egy tárgy két különböző vetülete, más nézőpontbeli képe-e, korántsem egyszerű kérdés. Életbe vágó jelentősége van, hogy egy tárgyat különböző nézőpontokból nézve azonosnak észleljünk: hiszen egy evolúciós példával nézve, az élőlényre veszélyes ragadozó fentről, letről, jobbról, balról, távolról, közlelől egyaránt ugyanolyan veszélyes, s felettebb kockázatos lenne, ha nem ismernék fel bármilyen szögből nézve a lehető leggyorsabban. A tárgyakat, melyeket meglátunk, első lépésben „tárgyként” kell látnia észlelőrendszerünknek: azaz el kell különítse a tárgyat a háttérétől, környezetétől. Nyelvi párhuzammal élve ez pont olyan nehéz feladat, mint egy teljesen idegen, sosem hallott nyelv beszédfolyamából azonosítani az egyes szavak határait: tudásra van hozzá szükségünk. A tárgy és háttérének elkülönítése körülhatárolja a tárgyat.

2.3.2. Az anyag, a textúra. A tárgyaknak saját tulajdonságuk az anyaguk, a felszínük, textúrájuk. Erről elsődleges információt a tárgy felületére eső fény szolgáltat. A fény visszaverődhet vagy elnyelődhet, illetve áthaladhat rajta. A felületről visszavert fény aránya (a beérkezőhöz képest) adja meg a tárgy albedóját, vagyis azt, hogy mennyire észleljük azt világosnak. Ez azonban változhat a fény felületre való beesési szöge szerint, ami a felületek árnyékhatásaiban játszik szerepet: a tárgy alakjának észlelésében, téri kiterjedésének, formájának megállapításában fontos kulcsinger. Ettől látszik egy gömbfelület az észlelő számára is gömbnek, ugyanis a felületére más-más szögben beeső fény más-más mértékben verődik vissza. Amikor a fény nem verődik vissza, akkor elnyelődik vagy áthaladhat a tárgyon.

2.3.3. A megvilágítás. A fénysugárnak három tulajdonsága van: intenzitása, iránya és hullámhossza. A fény intenzitásától függ a megvilágítás erőssége. Irány tekintetében jöhet egy

²⁵⁶ Vt. 2.§ (2) bekezdés b) pont.

²⁵⁷ Izsó Lajos – Becker György (szerk.) id mű, 110-120. o. alapján

pontból (a napból vagy egy lámpából) vagy pedig diffúz módon, minden irányból, amit háttérvilágításnak nevezünk. A fény hullámhossza hozza létre a színélményt.

2.3.4. A színek. A tárgyak észlelt színe üzenetet hordoz arra nézve, hogy mire alkalmasak vagy milyen állapotban vannak: például a mérges galóca piros színe a mérgezőségét üzeni, míg a zöld jelzőlámpa azt kommunikálja, hogy szabad az út, vagy épp az elvörösödő arc a zavarba jött ember ismérve. A jelenség alapja, hogy a tárgyak különbözőképpen verik vissza a különböző hullámhosszú fényt, és ezzel más-más színélményeket adnak. A folyamat már a retinán található érzőidegsejtek szintjén elkezdődik. A látás észlelési szakasza a látókéregbe érkezett információ feldolgozásának végéig, vagyis a vizuális reprezentáció kialakulásáig tart. Mindez nem tudatosan, és rendkívül rövid idő alatt, automatikusan végbemenő folyamat. Nem véletlen, hogy a látvány feldolgozása aktív agy- kapacitásunknak akár 40-50%-át is kiteszi.²⁵⁸

2.3.5. Mozgás- és térészlelés. A mélység és a mozgás észlelése alapvető fontosságú a minket körülvevő világ tárgyainak, termékeinek megismerésében, (biztonságos) használatában. A látórendszerünk nem csak a statikus világ észlelésére képes, sőt valójában a legfontosabb célja, hogy a mozgó, akár veszélyeket is rejtő világ vizuális reprezentációját megalkothassa. A mozgás a megfigyelt/észlelt tárgy térbeli hely- és helyzetváltoztatása. A mozgás észlelésének fontos aspektusa, hogy az agyban erre szelektíven érzékeny sejtek, sejtcsoportok vannak. A tér és távolság észlelésében az a kognitív feldolgozás feladata, hogy bár csak kétdimenziós kép keletkezik a retina felületén, mégis háromdimenziós világhoz segítse alkalmazkodni az észlelőt. A látás tanulása során megtanuljuk, hogyan vegyünk figyelembe apró részleteket, melyek segíthetnek megalkotni a térbeli élményt. Ezek az információk kinyerhetők közvetlenül a látott képből, s távolsági jelzőmozzanatoknak nevezzük őket. A jelzőmozzanatok az észlelési folyamat különböző elemeihez kapcsolódnak: a

²⁵⁸ Egy különleges jelenség és egyben az észlelőrendszer rugalmasságának példája is a nátriumos közvilágítási lámpák esete. A közönséges sárgás fényű utcalámpák fénye egy hullámhosszú, monokromatikus. Ez az egy hullámhosszú fény verődik vissza a tárgyakon és jut a szembe, az észlelő személy azonban észre sem veszi azt, hogy hiányoznak színek. Ennek oka, hogy a mentális rendszer képes más megvilágítási információkból kiszámítani, hogy milyenek is lehetnek az adott felületek színei, s végül színesnek látjuk a környezetünket ezen utcalámpák fénye alatt is. Mindezen részletek fontosak egy-egy termék tervezése szempontjából: a megvilágítás és a láthatóság körülményei befolyásolják valamennyire az észlelést, és így a termék észlelését is például egy boltban. (Nefs, H.T. id. mű, hivatkozik rá Izsó Lajos – Becker György (szerk.) id. mű, p. 112.

szemmozgáshoz, az egy szemmel vagy két szemmel való látáshoz, és a szemléző mozgásához.²⁵⁹

Összefoglalva: a tárgyak fizikai jellemzői, a látórendszernek velük való interakciója és végül az észlelő saját tudása, tapasztalata együtt adják meg az észleletet, azt, amit a világból látunk, és azt, ahogy a világot látjuk. Ez nem a valóság pontos mása (ahogy azt a vizuális illúziók megmutatják időnként), hanem egy evolúciósán bevált reprezentáció. A minket körülvevő termékekkel is ezen a modalitáson keresztül ismerkedünk meg először, mondhatni „első látásra” kialakul a benyomásunk a tárgyról, a termékről, annak affordanciájáról és megjelöléséről és arról, hogy közelebbi interakcióba akarunk-e lépni vele.

3. A grafikai ábrázolhatóság követelménye mint a megkülönböztető képesség előfeltétele

A grafikai ábrázolhatóság a védjegykénti lajstromozás általános és globális alapfeltétele, ahogy azt a II. Fejezetben bemutatott tételes jogi rendelkezések is mutatták. A grafikai ábrázolást – noha közelebből nem tárgya a dolgozatnak – azért indokolt röviden jellemezni, mert ahogy arra már szintén utaltam, a megkülönböztető képesség csak olyan esetekben vizsgálható, ahol az adott megjelölés kétség nélkül, pontosan, konstans módon meghatározható.²⁶⁰ Ha nem grafikai ábrázolhatóságot nem határoznánk meg alapvető feltételként, úgy számos vonatkozásban ellehetetlenülne, de legalábbis elnehezülne a védjegyrendszer működése. Például bejelentést elbíráló hatóság a megjelölést a grafikailag ábrázolt formátumában ismeri meg, és ez alapján képes eldönteni, hogy lajstromozható-e; valamely korábbi védjegy jogosultja csak a már közzétett védjegybejelentés grafikai ábrázolása alapján tud arról dönteni, hogy a védjegybejelentéssel szemben benyújtson-e felszólalást vagy sem.

Az Európai Bíróság a Sieckmann-ügyben hozott ítéletében rögzítette a grafikai ábrázolhatósággal kapcsolatosan a következőket: az Irányelv 2. cikkében előírt grafikai ábrázolásnak biztosítania kell a megjelölés vizuális megjelenítését – ábrák, vonalak,

²⁵⁹ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph: Észlelés. Osiris, Budapest, 2004.

²⁶⁰ Hasonlóan a tulajdonjoghoz, ebben a körben is kell, hogy legyen egy meghatározott és állandó tárgya a jogviszonynak, ezt a határozottságot és állandóságot hivatott biztosítani a megjelölés grafikai ábrázolása.

karakterek útján – olyan módon, hogy a megjelölés pontosan meghatározható legyen, valamint az ábrázolásnak világosnak, pontosnak, önmagában teljesnek, könnyen hozzáférhetőnek, érthetőnek, tartósnak és objektívnek kell lennie.²⁶¹

Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a grafikai ábrázolás követelménye elsősorban két célnak felel meg: az első cél az illetékes hatóságok számára lehetővé tenni a védjegybejelentés előzetes vizsgálatát, valamint megfelelő és pontos védjegylajstrom vezetését és közzétételét. A második cél, amely nagy részben függ az első megfelelő megvalósításától, azaz hogy biztosítva legyen a gazdasági szereplők számára, hogy az aktuális vagy potenciális versenytársaik oltalomban részesülő védjegyeit vagy az általuk tett bejelentéseket megismerhessék, és így harmadik személyek jogairól érdemi információhoz juthassanak. E vonatkozásban a grafikai ábrázolás a védjegyjogban, de áttételesen a gazdasági forgalomban megvalósuló jogbiztonsághoz járul hozzá.

Az Európai Bíróság a Heidelberger Bauchemie-ügyben²⁶² született ítélet 27-31. pontja pontosan összefoglalja a grafikai ábrázolhatóság lényegét:

- A grafikai ábrázolhatóság követelménye különösen magának a védjegynek a meghatározására szolgál annak érdekében, hogy megállapítható legyen a védjegyjogosult számára a lajstromba vett védjegy által biztosított oltalom pontos tárgya.
- A gyakorlatban a védjegy nyilvános lajstromba való felvételének célja, hogy azt a hatáskörrel rendelkező hatóságok és a nyilvánosság, különösen a gazdasági szereplők számára hozzáférhetővé tegyék.
- Egyrészt a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak világosan és pontosan ismerniük kell a védjegyet képező megjelölés természetét annak érdekében, hogy teljesíthessék a bejelentések előzetes vizsgálatára, valamint a megfelelő és pontos védjegylajstrom közzétételére és vezetésére irányuló kötelezettségeiket.
- Másrészt a gazdasági szereplőknek világosan és pontosan meg kell tudniuk bizonyosodni az aktuális vagy potenciális versenytársaik oltalomban részesülő

²⁶¹ C-273/00; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés; 46–55. pontok

²⁶² C-49/02. az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

védjegyeiről vagy az általuk tett bejelentésekről, hogy így a harmadik személyek jogairól érdemi információhoz juthassanak.

- Ilyen körülmények között annak érdekében, hogy a lajstromozott védjegy szerepét betöltse, a megjelölésnek pontosan és állandó jelleggel észlelhetőnek kell lennie, ami biztosítja ezen alapvető rendeltetés teljesítését. Tekintettel a lajstromozott védjegy oltalmi idejére és arra a tényre, hogy az meghosszabbítható, az ábrázolásnak – amint azt az irányelv is előírja – különösen pontosnak és tartósnak kell lennie.

A dolgozatban alaptételként veszem figyelembe azt, hogy a hagyományos, azaz szöveges, és/vagy ábrás megjelölések látás útján érzékelhetők. Még akkor is így van, ha egy megjelölés többféle méretben jelenhet meg a valóságban (gondoljunk a plakátokon szereplő ábrás vagy szóvédjegyekre, amelyek jóval nagyobb méretűek, mint a védjegybejelentésben), és külső megjelenésükben is történhetnek kisebb-nagyobb változások pl. a színárnyalatban vagy a termék csomagolásán látható formában a bejelentésben léthatóhoz képest.

A vizuális megjelölések esetében a grafikai ábrázolhatóság ezen gyakori eltérések esetén sem kétséges, bár a térbeli, vagy mozgóképből álló megjelölések esetén összetettebb lehet. A térbeli védjegyeknél pl. a grafikai ábrázolás esetleg több fotót, rajzot igényel, de az ilyen megjelölések is grafikai úton egyértelműen azonosíthatók, felismerhetők.

A grafikai ábrázolás határozott lehetősége esetén vizsgálható, egyben vizsgálendő a megkülönböztető képesség megléte. Számos esetben felmerül, hogy a grafikailag ábrázolt megjelölés olyan látható jellemzőkkel bír, amelyek a megjelöléssel jelölni kívánt termék immanens tulajdonságát (pl. külső kialakítás, forma) hordozzák, vagy az, hogy az adott termék piacán az adott megjelölés (pl. szín) általánosan, más szereplők által is használatos. Ekkor sem vethető el elvi síkon a megkülönböztető képesség megléte, azonban ezt ilyen esetben használat útján lehet megszerezni; erről a IX. fejezetben fogok bővebben szólni.

4. A megkülönböztető képesség gyakorlati értelmezése

Az Európai Unióban az Irányelv és a Rendelet rendelkezéseinek egységes, összehangolt értelmezése és alkalmazása alapvető fontosságú: a harmonizált jogszabályok célzott rendeltetésüket csupán akkor tölthetik be, ha azokat a tagállami, illetve közösségi hatóságok

megfelelő módon alkalmazzák. Hazánk európai uniós tagságára tekintettel a jelen Fejezetben elsősorban azokat a precedens-jellegű jogeseteket veszem számba, amelyek az elmúlt években megjárták az Európai Unió védjegy-ügyekben hatáskörrel rendelkező hatóságait: az OHIM-ot és/vagy a bírósági fórumokat.

4.1 Röviden az Európai Unió Bíróságának és Törvényszékének szerepéről az európai védjegyjogi gyakorlat alakításában

Az európai védjegyjogi gyakorlat alakításában meghatározó szerepet tölt be az Európai Unió Bírósága (korábbi nevén és a továbbiakban: Európai Bíróság), valamint annak elsőfokú bírósága, a Törvényszék (korábbi nevén: Elsőfokú Bíróság). Az Európai Bíróság szerepe kettős. Egyfelől az Európai Közösséget létrehozó szerződés 234. cikke alapján a tagállami bíróságok eljárásuk során az Irányelv vagy a Rendelet alkalmazásával kapcsolatos vitás kérdés tárgyában az Európai Bíróság állásfoglalását kérhetik. Az ún. előzetes döntéshozatali eljárás lényege, hogy a vitás kérdéssel szembesülő nemzeti bíróság a közösségi norma értelmezése tárgyában közösségi fórumhoz fordulhat, és az előtte zajló nemzeti jogvitát az Európai Bíróság elvi jellegű iránymutatása alapján dönti el. Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása során keletkező jogesetek ugyanakkor – elvi jellegükre tekintettel – a tagállami és a közösségi jogalkalmazói fórumok számára is kötelező érvényűek.

Az Európai Bíróság ugyanakkor a közösségi védjegyekkel kapcsolatos egyes jogviták eldöntésének legfelsőbb fóruma is. Az OHIM fellebbezési tanácsainak döntéseivel szemben további jogorvoslat lehetséges a Törvényszék, majd annak döntésével szemben az Európai Bíróság előtt. Az e körben keletkező jogesetek konkrét közösségi védjegyekre vonatkozó eseti döntések, amelyek – az előzetes döntéshozatali eljárásokban született iránymutatásokkal szemben – csupán az adott jogvitában bírnak kötelező érvénnyel. Ezzel együtt az európai védjegyjogi gyakorlat követése e jogesetek ismeretét is feltételezi.

4.2 Az alább bemutatott jogesetek természetesen nem merítik ki a vonatkozó európai uniós joggyakorlatot.²⁶³ Azokat a precedenseket igyekeztem kiválogatni és bemutatni, amelyekre a

²⁶³ További kapcsolódó jogesetekhez lásd különösen: SZIGETI Éva - Az Európai Bíróság és az OHIM egyes döntéseinek elemzése és azok hatása a hazai védjegyjogi gyakorlatra, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2007. május

mértékadó hazai és külföldi jogirodalom rendszeresen hivatkozik, illetve amelyek megjelennek az Európai Bíróság döntéseinek indokolásában a korábbi joggyakorlat hivatkozásaként. Jelentős számú további olyan jogeset ismert, amely említhető lenne; a válogatás fő szempontja részemről az egyes jogesetek jelentősége, hivatkozásuk gyakorisága volt. Megítélésem szerint a vonatkozó joggyakorlat bemutatása illusztratív jelleggel lehetséges az alábbiakon keresztül, illetve a dolgozat által kitűzött célhoz általuk közelebb juthatnak. Az egyes ügyek a megkülönböztető képesség különféle vonatkozásaihoz (térbeli megjelölés, leíró jellegű szókapcsolat, szín, stb.) kapcsolódnak, illetve más egyéb olyan releváns jogintézményekhez, mint a grafikai ábrázolhatóság. Közöttük a vizsgált témán kívül nem feltétlenül van koherens kapcsolat.

A kiindulópont természetesen az alábbi jogesetekben is a megkülönböztető funkció, amit az Európai Bíróság a Hoffmann-La Roche-ügyben²⁶⁴ határozott meg: a védjegy alapvető funkciója, hogy a védjeggyel ellátott termék kereskedelmi eredetét a fogyasztó vagy a végső felhasználó számára garantálja azáltal, hogy – az összetévesztés veszélye nélkül – megkülönbözteti a terméket vagy szolgáltatást az eltérő eredetű áruktól vagy szolgáltatásoktól.

4.2.1. A Sieckmann-ügy (C-273/00; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező német bejelentés illatvédjegyre vonatkozott. A bejelentő „balzsamosan gyümölcsös, enyhén fahéjas”-ként jellemzett illat oltalmát igényelte a 35., a 41. és a 42. osztályba tartozó szolgáltatások tekintetében. A bejelentésben megjelölte a szóban forgó illathoz tartozó kémiai képletet és a vegyület kémiai elnevezését, valamint utalt arra, hogy az illatminta számos helyi laboratóriumtól beszerezhető. A német hivatal a bejelentést elutasította azon az alapon, hogy a bejelentett megjelölés védjegykénti oltalmazhatósága és grafikai ábrázolhatósága egyaránt kérdéses. Az eljáró német bíróság a következő kérdéseket fogalmazta meg az Európai Bíróság felé. Az Irányelv 2. cikke szerinti grafikai ábrázolhatóság követelménye elvben lehetővé teszi-e olyan megjelölések védjegykénti lajstromozását, amelyek vizuális úton közvetlenül nem érzékelhetők (pl. hangok vagy illatok), azonban

²⁶⁴ C-102/77, 7. pont; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

közvetett módon grafikai ábrázolásuk megvalósítható? Ha igen, illat esetében teljesül-e a grafikai ábrázolhatóság követelménye, ha az illat ábrázolása kémiai képlet, leírás, illatminta letétbe helyezése, illetve a felsoroltak kombinációja útján történik? Az Európai Bíróság a fenti kérdésekre adott válaszaiban a következőket állapította meg:

- Védjegyoltalomban olyan megjelölések is részesülhetnek, amelyek önmagukban nem érzékelhetők vizuális úton, feltéve, hogy grafikailag ábrázolhatóak – különösen képek, vonalak vagy karakterek útján –, és hogy a grafikai ábrázolás világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű.
- Illatmegjelölés esetében a grafikai ábrázolhatóság követelményét nem teljesíti sem kémiai képlet, sem szavakkal történő leírás, sem illatminta letétbe helyezése, sem pedig a felsoroltak kombinációja.

4.2.2. A Libertel-ügy (C-104/01; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés).

A jogeset tárgyát képező, a Benelux Védjegy hivatal előtt megtett bejelentés színvédjegyre vonatkozott. A bejelentő a narancssárga szín oltalmát igényelte a 9., a 35. és a 38. osztályba tartozó, telekommunikációval kapcsolatos áruk és szolgáltatások tekintetében. A megjelölés ábrázolása körében a bejelentő egy narancssárga négyzetet csatolt, és a megjelölést a „narancssárga” szóval ábrázolta „grafikailag”, egyébként nem utalva semmilyen színkódra. A Benelux Védjegy hivatal a bejelentést elutasította lényegében a megkülönböztető képességre való alkalmatlansággal kapcsolatos okokból, és az Európai Bírósághoz intézett kérdései is elsősorban a megkülönböztető képesség követelményének a színekre történő alkalmazására vonatkoztak. Az Európai Bíróság döntésében mindazonáltal kimondta a következőket:

- Egy szín elvben önmagában is alkalmas lehet a védjegykénti lajstromozásra, bár ez az alkalmasság nem vélelmezhető, és mindig a szín használatának konkrét körülményeitől függ (27. pont). (Következésképpen színek esetében hangsúlyosan jelenik meg a szerzett megkülönböztető képesség, amit természetesen a bejelentőnek kell bizonyítania.)
- Színek esetében a grafikai ábrázolásra vonatkozó Sieckmann-kritériumok nem teljesülnek pusztán színminta csatolásával. A színminta a papíron idővel megfakulhat, ezért az nem felel meg a tartósság követelményének. A szín szavakkal történő leírása – önmagában vagy színminta csatolásával együtt – esetenként teljesítheti a grafikai

ábrázolásra vonatkozó követelményeket. A nemzetközileg alkalmazott színkódokra történő utalás azonban mindig kellően pontos és szilárd, ezért az megfelelő grafikai ábrázolásnak tekintendő (31–37. pont).

- Míg a színek alkalmasak bizonyos gondolati képzettársítások, illetve érzelmek felkeltésére, konkrét információ hordozására való eredendő alkalmasságuk csekély, főként azért, mert tetszetősségük miatt – minden különösebb üzenet nélkül – általánosan és széles körben használtak az áruk és szolgáltatások reklámozása és értékesítése során. Ennek ellenére nem zárható ki annak elvi lehetősége, hogy bizonyos körülmények között egy szín önmagában alkalmas legyen a kereskedelmi eredet jelzésére (40–41. pont).
- A fogyasztók által megkülönböztethető színek száma korlátozott. Ennek folytán adott áruk vagy szolgáltatások tekintetében viszonylag kisszámú védjegybejelentés útján kisajátítható lehetne a rendelkezésre álló valamennyi szín. Az ilyen kiterjedt monopólium nem egyeztethető össze a szabad piaci verseny rendszerével. Közérdek fűződik tehát ahhoz, hogy a más piaci szereplők számára rendelkezésre álló színek ne kerüljenek indokolatlan korlátozásra (54–55. pont).
- Míg a fogyasztók hozzá vannak szokva ahhoz, hogy ábrás védjegyeket azonnal a termék kereskedelmi eredetének jelzéseként érzékeljenek, ez nem feltétlenül igaz akkor, ha a megjelölés a termék külső megjelenésének részét képezi. A fogyasztók szokás szerint nem bocsátkoznak az áru eredetére vonatkozó feltételezésekbe az áru vagy a csomagolás színe alapján, mert a jelenlegi kereskedelmi gyakorlatban a színeket önmagukban nem használják azonosításra. Valamely szín önmagában általában nem rendelkezik eredendő képességgel arra, hogy egy meghatározott vállalkozás áruit megkülönböztesse. Korábbi használat nélkül tehát – kivételes körülmények hiányában – elképzelhetetlen, hogy valamely szín önmagában megkülönböztetésre alkalmas legyen (65–66. pont).

A nemzetközileg alkalmazott színkódokra történő utalás kapcsán kiemelem, hogy érthető az Európai Bíróság törekvése az objektivitás biztosítására, hiszen a színkód mintegy objektíve azonosítja az oltalmazni kívánt színt. Ugyanakkor kérdéses, hogy a védjegylajstromban kutakodó személy számára önmagában a színkód informatívabb volna, mint pl. a nem zenei hangmegjelölések esetében a szonográf (lásd a következő fejezetben).

Ahogy a jogeset is utal a szín mint megjelölés használatának körülményeire, a színek – különösen önmagukban álló színek – megkülönböztető képessége eredendően nincs meg, azt használat útján meg kell szerezni.

4.2.3. A Heidelberger Bauchemie-ügy (C-49/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)²⁶⁵

A jogeset tárgyát képező német bejelentés színösszetételre vonatkozott. A bejelentő a kék és sárga szín oltalmát igényelte különböző építőipari áruk tekintetében. Grafikai ábrázolásként négyzetes ábrát csatolt, amelynek felső fele kék, alsó fele sárga volt, és mellékelte a szóban forgó színekhez tartozó nemzetközi színkódot. Utalt továbbá arra, hogy a két színt minden lehetséges formában használja, különösen csomagolásain és címkéin. A DPMA a bejelentés elutasításakor – a megkülönböztető képességgel kapcsolatos aggályokon túlmenően – kifogásolta, hogy a színösszetétel oltalmát elvont módon igénylik, ezáltal a megjelölés grafikai ábrázolhatósága vitás. Az ezzel kapcsolatos kérdésre adott válaszában az Európai Bíróság megállapította, hogy színösszetétel oltalmának igénylésekor a bejelentésben olyan módszeres elrendezésre van szükség, amely előre meghatározott és egységes módon rögzíti a szóban forgó színek egymáshoz való kapcsolatát a megjelölésben.

Ilyen esetben tehát nem elégséges a színösszetételt „általában”, további specifikáció nélkül bejelenteni, hanem a megkülönböztető képesség megállapítása érdekében meg kell határozni, hogy a bejelentő a színösszetételt pontosan milyen módon kívánja használni.²⁶⁶

4.2.4. A SAT.2-ügy (C-329/02 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi védjegybejelentésben a „SAT.2” szómegjelölés oltalmát igényelték többek között a 35., a 38., a 41. és a 42. osztályba tartozó szolgáltatások tekintetében műholdas közvetítéssel kapcsolatban. Az említett szolgáltatások esetében az OHIM a bejelentést elutasította a megkülönböztetésre való alkalmasság hiányára, illetve leíró

²⁶⁵ A jogeset részletes ismertetéséhez lásd VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata c. könyvét, 103-108. o. (Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006.)

²⁶⁶ COOK, Trevor – EU Intellectual property law, Oxford University Press, Oxford, Nagy-Britannia, 2010.; 235. o. és 241. o.

jellegre hivatkozva. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a megjelölés nem leíró jellegű, azonban úgy találta, hogy nem alkalmas a megkülönböztetésre. Az Európai Bíróság a bejelentett megjelölés megkülönböztető képessége tárgyában a következőket állapította meg:

- Szavakból, illetve szavakból és központosításból álló megjelölések esetében pusztán az a tény, hogy az egyes elemek önmagukban tekintve nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel, nem jelenti azt, hogy azok összessége sem lehet alkalmas a megkülönböztetésre (28. pont).
- Valamely megjelölés védjegykénti lajstromozásának nem feltétele az, hogy a megjelölés bizonyos szintű nyelvi vagy művészi kreativitásról tanúskodjon (41. pont).

A fentiek alapján az Európai Bíróság a SAT.2 megjelölést megkülönböztetésre alkalmasnak találta az említett szolgáltatások tekintetében.²⁶⁷

4.2.5. A Nichols-ügy (C-404/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező angol bejelentésben a Nichols személynév oltalmát igényelték étel- és italkiadó automaták, illetve az általuk tipikusan árusítható termékek tekintetében. Az angol hivatal a védjegyet automatákra nézve lajstromozta, azonban az egyéb termékek tekintetében a bejelentést a megjelölés megkülönböztetésre alkalmatlanságára hivatkozva elutasította azon az alapon, hogy a szóban forgó személynév – a londoni telefonkönyv adatai szerint – olyan nagy számban fordul elő az Egyesült Királyságban, hogy gyakori névnek minősül. Ennek folytán a nevet más gyártók és szolgáltatók is használhatják, és azt a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatban vélhetően nem fogják tudni egyetlen gyártóhoz kötni. Az eljáró angol bíróság a következő kérdéseket fogalmazta meg az Európai Bíróság felé:

- Milyen feltételek szerint kell megítélni valamely személynév – ezen belül különösen valamely gyakori személynév – megkülönböztetésre való alkalmasságát?
- A megkülönböztető képesség megítélését befolyásolja-e az, hogy az Irányelv 6. cikke (1) bekezdésének (a) pontja szerint a védjegyoltalom alapján a védjegyjogosult nem tilthat el mást attól, hogy gazdasági tevékenysége körében – az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban – használja saját nevét?

²⁶⁷ A jogeset részletes ismertetéséhez lásd Vida Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 79-91. o.

Az Európai Bíróság a fenti kérdésekre adott válaszaiban azt állapította meg, hogy a személynevek esetében a megkülönböztetésre való alkalmasságot ugyanolyan feltételek szerint kell megítélni, mint más védjegy kategóriák esetében. A személynevek megkülönböztető képességét nem lehet szigorúbb kritériumok – pl. az adott név előfordulásának gyakorisága – alapján vizsgálni. Az Irányelv 6. cikke (1) bekezdésének (a) pontja a megkülönböztető képesség elbírálására nem bír befolyással.²⁶⁸

4.2.6. A BioID-ügy (C-37/03 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi védjegybejelentésben a 9., a 38. és a 42. osztályba tartozó, számítógépes szoftverekkel és telekommunikációval kapcsolatos áruk és szolgáltatások tekintetében az alábbi megjelölés közösségi oltalmát igényelték:

Az OHIM a bejelentést a megkülönböztető képesség hiányára és a leíró jellegre hivatkozva elutasította, és döntését az Elsőfokú Bíróság helybenhagyta. Az Európai Bíróság úgy találta, hogy az Elsőfokú Bíróság a megjelölés megkülönböztető képességének megítélése körében tévesen értelmezte a Rendelet 7. cikke (1) bekezdésének (b) pontját, és e körben a döntést saját döntésével megváltoztatta. Az Európai Bíróság a döntés 69–75. pontjában a következő indokok miatt találta úgy, hogy a megjelölés nem alkalmas a megkülönböztetésre.

- Az oltalmazni kért megjelölés a „BioID” szóelemből és egyes ábrás elemekből, nevezetesen a szóelem tipográfiai jellemzőiből, valamint a szóelemet követő pontból és ® jelzésből áll. A releváns fogyasztókra gyakorolt összbemérés vizsgálatokor megállapítható, hogy a megjelölés domináns eleme a „BioID” rövidítés.

²⁶⁸ COOK, Trevor – id. mű; 238. o.

- A „BioID” szóelemről az érintett áruk és szolgáltatások fényében megállapítható, hogy azt a releváns fogyasztók a „biometrikus azonosítás” (biometric identification) rövidítéseként fogják érzékelni. E rövidítés tehát nem olyan jellegű, amely a fogyasztók vagy a végső felhasználók számára alkalmas a megjelöléssel jelzett áruk vagy szolgáltatások kereskedelmi eredetének jelzésére.
- A „BioID” szóelem grafikai kialakítása: az „Arial” betűtípus és az eltérő vastagságú karakterek, valamint a szóelem után elhelyezett pont és ® jelzés olyan minimális természetűek, hogy ugyancsak nem teszik alkalmassá a megjelölést a kereskedelmi eredet jelzésére.

4.2.7. A „Das Prinzip der Bequemlichkeit”-ügy (C-64/02 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi védjegybejelentésben a német „Das Prinzip der Bequemlichkeit” – magyarul: „A kényelem elve” – szóösszetétel (jelmondat) oltalmát igényelték a 8., a 12. és a 20. osztályba tartozó kéziszerszámok, evőeszközök, szárazföldi járművek és alkatrészeik, valamint különféle háztartási bútorok tekintetében. Az OHIM a járművek és a bútorok tekintetében a bejelentést elutasította, mivel úgy találta, hogy a megjelölés az áruk jellemzőjét jelöli, és nem alkalmas a megkülönböztetésre. Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárásban az OHIM döntése védelmében előadta, hogy a védjegykénti megkülönböztető képesség érdekében a jelmondatoknak eredetiséget hordozó többletelemmel kell rendelkezniük, tekintettel arra, hogy a jelmondatok többnyire a reklámozás eszközei, és nem szolgálják a kereskedelmi eredet azonosítását. Az Elsőfokú Bíróság ezt az érvet elutasítva úgy találta, hogy a megkülönböztetésre való alkalmatlanság nem állapítható meg fantáziatartalom, illetve eredetiséget hordozó többletelem hiánya miatt. Mivel az Elsőfokú Bíróság egyben úgy találta, hogy a megjelölés nem kizárólag az érintett áruk jellemzőjére utal, a fellebbezésnek helyt adott, és a megjelölés védjegykénti lajstromozását elutasító döntést megsemmisítette. Az Európai Bíróság az Elsőfokú Bíróság döntését helybenhagyva rögzítette, hogy annak ellenére, hogy egyes védjegy kategóriák esetében a megkülönböztetésre való alkalmasság követelménye – a szóban forgó védjegyek természete, így például jelmondatok esetében azok reklámozáskor betöltött szerepe miatt – nehezebben teljesül, mindez nem indokolja különböző (szigorúbb vagy enyhébb) kritériumok alkalmazását e védjegy kategóriák tekintetében (36. pont).

4.2.8. A „Vorsprung durch Technik”-ügy (C-398/08 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi védjegybejelentésben a „Vorsprung durch Technik” – magyarul: „A haladás technikája” – szóösszetétel (jelmondat) oltalmát igényelték a 9., 12., 14., 16., 18., 25., 28., 35-43. és 45. osztályba tartozó áruk, illetve szolgáltatások tekintetében. Az OHIM úgy találta, hogy a 9., 12., 14., 25., 28., 37-40. és 42. osztályba tartozó áruk, illetve szolgáltatások a technológiával összefüggőek, így ezek tekintetében a megjelölés a releváns fogyasztók által leíró jellegű reklámozásként észlelt objektív üzenet és mint ilyen, nem rendelkezik megkülönböztető képességgel. (A 12. osztályba tartozó gépjárművek tekintetében a bejelentés elutasítására a megkülönböztető képesség megszerzése miatt nem került sor.)

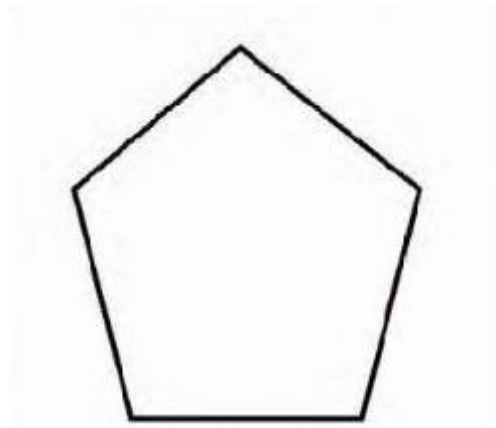
A Törvényszék az OHIM döntését megerősítve osztotta a megállapítást, hogy a jelmondat objektív üzenet, mely szerint a technológiai fejlettség jobb áruk gyártását, illetve jobb szolgáltatások nyújtását teszi lehetővé. Döntésében kifejtette továbbá: jóllehet, a jelmondatnak többféle értelmezése is lehetséges, a jelmondat szójátéknak is tekinthető, illetve azt a fogyasztók fantázia-jellegűnek, meglepőnek, váratlannak érzékelhetik és ezáltal azt könnyen megjegyezhetik, mindez nem ruházza fel a megjelölést megkülönböztető képességgel. A megjelölés ugyanis csak akkor lehetne alkalmas a megkülönböztetésre, ha azt a fogyasztók azonnal a kereskedelmi eredetre utaló jelzéseként észlelnék. Ezzel szemben jelen esetben a releváns fogyasztók a megjelölést először és elsősorban reklámszöveggként észlelik. A Törvényszék döntésével szembeni fellebbezésben a védjegybejelentő előadta, hogy az OHIM és a Törvényszék egyaránt helytelenül alkalmazta a Rendelet 7. cikke (1) bekezdésének b) pontját és tévesen értelmezte az azzal kapcsolatos európai esetjogot, mivel a támadott döntés a megkülönböztető képesség körében alkalmazott túl szigorú mércén alapul. A Törvényszék tévesen állapította meg döntésében azt a követelményt, hogy a megjelölést a fogyasztóknak azonnal a kereskedelmi eredetre utaló jelzéseként kell észlelniük ahhoz, hogy az megkülönböztető képességgel rendelkezessen. A Törvényszék lényegében azon az alapon utasította el a megjelölés oltalmát, hogy az jelmondatból áll.

Az Európai Bíróság megállapította, hogy a Törvényszék támadott döntése a Rendelet vonatkozó pontjának helytelen alkalmazásán, illetve az azzal kapcsolatos európai esetjog téves értelmezésén alapul. Döntésében kifejtette a következőket:

- Önmagában az a tény, hogy a védjegyet a releváns fogyasztók reklámszöveggként észlelik, valamint – dicsérő jellege miatt – azt elvben más vállalkozások is alkalmazhatják, nem elegendő annak alátámasztásához, hogy a védjegy nem alkalmas a megkülönböztetésre. (44. pont)
- Egy szóvédjegy dicsérő kicsengése nem jelenti azt, hogy a védjegy egyben alkalmatlanná válik az áruk vagy szolgáltatások kereskedelmi eredetének jelzésére. Az ilyen védjegyet a releváns fogyasztók egyidejűleg észlelhetik reklámszöveggként és a kereskedelmi eredet jelzésekként is. Amennyiben a fogyasztók a védjegyet kereskedelmi eredetjelzésként észlelik, önmagában az a tény, hogy a védjegyet a fogyasztók egyben – sőt, akár elsősorban – reklámszöveggként is észlelik, nem befolyásolja a megkülönböztetésre való alkalmasságot. (45. pont)
- Bár jelmondat esetében a Törvényszék által megállapított fantázia-jelleg, meglepőség, váratlanság és könnyen megjegyezhetőség nem szükséges feltételei a megkülönböztetésre való alkalmasságnak, e jellemzők megvalósulása nagy valószínűséggel alkalmassá teszi a megjelölést a megkülönböztetésre. (47. pont)

4.2.9. A Pentagone-ügy (T-304/05; az Elsőfokú Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi védjegybejelentésben az alábbi ábrás megjelölés (egyszerű ötszög) oltalmát igényelték a 30. osztályba tartozó borok tekintetében:

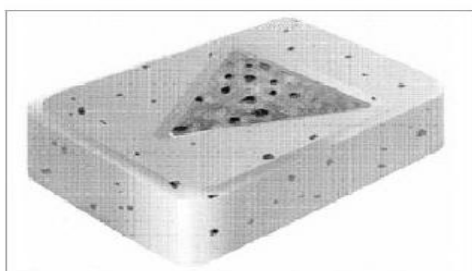
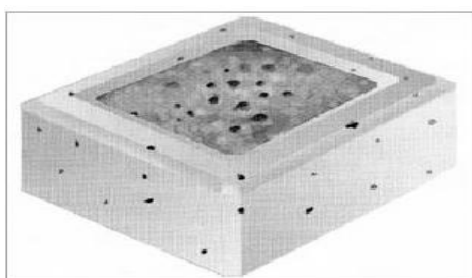

Az OHIM a bejelentést elutasította, mert úgy találta, hogy a megjelöléshez hasonló, egyszerű geometriai alakzatok, amelyek ábrázolása semmilyen fantáziaelemet vagy jellegzetességet

nem tartalmaz, nem alkalmasak a megkülönböztetésre. Az Elsőfokú Bíróság az OHIM döntését helybenhagyta.

4.2.10. A Procter&Gamble-ügy (C-473/01 P és C-474-01-P; az Európai Bíróság egyesített eljárásaiban hozott eseti döntés)

A jogeset tárgyát képező közösségi bejelentések térbeli védjegyekre vonatkoztak. A bejelentésekben a 3. osztályba tartozó, mosáshoz és öblítéshez használt készítmények tekintetében igényeltek oltalmat az alábbi térbeli formákra:

Az OHIM a bejelentéseket a megkülönböztetésre való alkalmatlanságra hivatkozva elutasította. Kifejtette, hogy egy termék formája alkalmas lehet a védjegykénti lajstromozásra, feltéve, hogy az kellően szokatlan és önkényes ahhoz, hogy a releváns fogyasztók a terméket pusztán annak formája alapján valamely vállalkozástól származóként azonosíthassák. Tekintettel a mosó- és mosogatógépek használatakor alkalmazott, tablettá formájú termékek előnyeire, a bejelentő versenytársai számára biztosítani kell a legegyszerűbb mértani formák (négyzetes, kerek vagy háromszög alakú) alkalmazásának lehetőségét. A bejelentett formák egyéb elemei sem eredményezik a megjelölések megkülönböztetésre való alkalmasságát. Az Elsőfokú Bíróság az OHIM döntésének helybenhagyásával rámutatott: figyelembe kell venni a tényt, hogy a releváns fogyasztók a termék formájából álló térbeli megjelölést nem feltétlenül szokták a termék eredetére utaló jelzéseként észlelni. Hozzátette,

hogy az átlagos fogyasztó csekély figyelmet fordít a mosáshoz vagy mosogatáshoz használt tabletták formájára. Egyetértett továbbá abban, hogy sem a pettyek vagy az intarziák, sem pedig az élek lekerekítése nem sugallja a termék kereskedelmi eredetét, sokkal inkább a termék különböző jellemzőivel, így pl. a különféle hatóanyagok alkalmazásával áll összefüggésben. Az Európai Bíróság az Elsőfokú Bíróság döntésében foglaltakat helybenhagyva megállapította továbbá, hogy minél inkább hasonlít egy oltalmazni kért térbeli forma az adott áru esetében tipikusan alkalmazott formához, annál nagyobb annak a valószínűsége, hogy a szóban forgó forma nem alkalmas a megkülönböztetésre. A kereskedelmi eredet jelzésének funkcióját csak az olyan védjegy töltheti be, amely jelentősen eltér az adott szektorban általában és szokásosan alkalmazottaktól (37. pont).

4.2.11. A Henkel-ügy (T-393/02; az Elsőfokú Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi bejelentés térbeli védjegyre vonatkozott. A bejelentésben a 3. osztályba tartozó szappanok, mosószerek, öblítők és tisztítószerek, valamint a 20. osztályba tartozó műanyag flakonok tekintetében igényeltek oltalmat az alábbi térbeli formára.

Az OHIM a bejelentést az előzőként ismertetett jogesetben foglaltakhoz hasonló indokolással elutasította, mivel úgy találta, hogy a megjelölés nem alkalmas a megkülönböztetésre. Az Elsőfokú Bíróság a fellebbezésnek helyt adva a közösségi védjegybejelentést elutasító döntést megsemmisítette, mivel a megjelölés megkülönböztető képessége tárgyában azt állapította meg, hogy a megjelölésben alkalmazott elemek kombinációja egyéni jellegű. A számos szög, él és felület összehatásaként a megjelölés kristályhoz hasonló, továbbá különösen lapos. Mindezek eredményeként sajátos és szokatlan forma alakul ki, amelyről valószínűsíthető, hogy a releváns fogyasztók figyelmét megragadja és – amint megismerkednek a formával és az érintett árukkal – lehetővé teszi számukra, hogy az érintett árukat más, eltérő kereskedelmi eredetű áruktól megkülönböztessék.²⁶⁹

4.2.12. A Chiemsee-ügy (C-108/97 és C/109/97; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés)²⁷⁰

A Chiemsee bajorországi tó, amely igen népszerű a különféle vízi sportok kedvelői körében. A jogeset tárgyát képező német védjegyek a „Chiemsee” szóelemet különböző ábrás kialakításokban, illetve egyéb szóelemek kíséretében („Chiemsee Jeans”, „Windsurfing - Chiemsee – Active Wear”) tartalmazták, és oltalmuk sportruházati divatcikkek és cipők, valamint egyéb sportcikkek tekintetében állt fenn. A „Chiemsee” megjelölés alatt más által forgalmazott sportruházati cikkek kapcsán a jogosult védjegybitorlási pert indított. Az eljáró német bíróság az Európai Bíróság állásfoglalását kérte abban a kérdésben, hogy az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (c) pontja milyen feltételek esetén zárja ki a kizárólag földrajzi névből álló megjelölés lajstromozását, illetve az adott földrajzi hely és az érintett áruk között milyen kapcsolatnak kell fennállnia. Az Európai Bíróság a fenti kérdésre adott válaszaiban a következőket állapította meg.

- Az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (c) pontja közérdeket szolgál, nevezetesen azt, hogy az adott típusú árukat vagy szolgáltatásokat leíró megjelölések bárki számára szabadon rendelkezésre álljanak. A földrajzi nevek tekintetében is fennáll a közérdek, hogy azok szabadon rendelkezésre álljanak (25–26. pont).

²⁶⁹ COOK, Trevor – id. mű; 238. és 241. o.

²⁷⁰ A jogeset részletes ismertetéséhez lásd Vida Sándor - Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 121-123. o.

- A kizáró ok nem csupán az olyan földrajzi nevek védjegykénti történő lajstromozását gátolja, amelyek esetében a névvel jelzett hely a releváns fogyasztók számára jelenleg is összekapcsolódik a szóban forgó árukkal, hanem olyan földrajzi neveket is, amelyeket az érintett vállalkozások a jövőben az adott típusú áruk megjelölésére használhatnak.
- Ha a releváns fogyasztók a földrajzi nevet jelenleg nem kapcsolják az adott típusú árukhoz, azt kell vizsgálni, hogy a szóban forgó névről alapos okkal feltételezhető-e, hogy azt az adott típusú áruk földrajzi eredetének jelzéseként érzékelik. E vizsgálat során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a releváns fogyasztók milyen mértékben ismerik a földrajzi nevet, a földrajzi név által jelzett hely jellemzőit, illetve az adott típusú árukat.
- Ahhoz, hogy az árukat a fogyasztók a földrajzi helyhez kapcsolják, nem szükséges, hogy az áruk gyártására ott kerüljön sor.

4.2.13. A Baby-Dry-ügy (C-383/99 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi bejelentésben a „Baby-Dry” szóösszetétel oltalmát igényelték pelenkák tekintetében. Az OHIM a bejelentést elutasította, mert úgy találta, hogy a megjelölés kizárólag olyan szavakból (baba, száraz) áll, amelyek az áru rendeltetését jelölik, ezáltal a megjelölés leíró jellegű, és nem alkalmas a megkülönböztetésre. Az Elsőfokú Bíróság a döntéssel érdemben egyetértett. A bejelentő fellebbezésben annak megállapítását kérte az Európai Bíróságtól, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a Rendelet 7. cikke (1) bekezdésének (c) pontjában foglalt kizáró okot, és a megjelölés nem leíró jellegű. Az Európai Bíróság döntése szerint:

- Szavakból álló megjelölések esetében a leíró jelleget nemcsak az egyes különálló szavak tekintetében, hanem az általuk alkotott egész tekintetében is vizsgálni kell. Az oltalmazni kért szóösszetétel és a releváns fogyasztók által a köznyelvben áruk vagy szolgáltatások, illetve lényeges jellemzőik megjelölésére használt kifejezések közötti bármely észlelhető különbség alkalmassá teheti a megjelölést a megkülönböztetésre, ezáltal a védjegykénti lajstromozásra (40. pont).
- A szóban forgó megjelölés kétségkívül utal az érintett áruk rendeltetésére. Mindazonáltal míg a megjelölést alkotó szóelemeket külön-külön a hétköznapi nyelvben használják, szintaktikailag szokatlan összetételük az angol nyelvben nem

ismert kifejezés. A „Baby-Dry” hasonló megjelölések összességükben nem tekinthetők leíró jellegűnek, mivel olyan lexikai lelemények, amelyek a megjelölést megkülönböztető képességgel ruházzák fel (43–44. pont).

4.2.14. A Doublemint-ügy (C-191/01 P; az Európai Bíróság eseti döntése)

A jogeset tárgyát képező közösségi bejelentésben a „Doublemint” („dupla mentol”) kifejezés oltalmát igényelték a 3., az 5. és a 30. osztályba tartozó áruk, különösen rágógumik tekintetében. Az OHIM a bejelentést leíró jellegre hivatkozva elutasította, mert úgy találta, hogy az két angol szó minden további fantáziaelem nélküli összetétele, és leíró jellegű az érintett áruk bizonyos jellemzői, nevezetesen mentaalapú összetételük és mentolos ízük tekintetében. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a releváns fogyasztók számára a kifejezésnek legalább két különböző jelentése lehet: kétszeres mennyiségű mentolt tartalmazó, illetve két különféle mentával ízesített. Ezen túlmenően a „menta” többféle mentára is utalhat, és különböző erősségű ízek is elképzelhetők. Mindezek miatt a „Doublemint” kifejezést az átlagos angol anyanyelvű fogyasztó többféleképpen is értelmezheti. A megjelölés jelentése tehát kétséges, és többféle értelmezést enged, aminek következtében a releváns fogyasztók arról nem tudnak azonnal, gondolkodás nélkül az áru jellemzőire következtetni. Ennek megfelelően az Elsőfokú Bíróság úgy találta, hogy a megjelölés nem leíró jellegű. Az Európai Bíróság döntésében megállapította, hogy a leíró jelleggel kapcsolatos kizáró ok fennállásához nincs szükség arra, hogy a megjelölést alkotó kifejezés a bejelentés időpontjában ténylegesen az adott áruk vagy szolgáltatások jellemzőit leíró módon legyen használatban. Elegendő, ha a megjelölés csupán alkalmas az ilyen használatra. A megjelölés oltalmát tehát meg kell tagadni, ha annak legalább egy lehetséges jelentése az adott áruk jellemzőjét jelöli (32. pont).

4.2.15. A Biomild-ügy (C-265/00; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező Benelux bejelentésben a „BIOMILD” szó oltalmát igényelték a 29., a 30. és a 32. osztályba tartozó különböző élelmiszerek, köztük tejtermékek és lágy ízesítésű joghurtok tekintetében. A Benelux Védjegy hivatal a bejelentést elutasította, mert úgy találta, hogy az adott áruk biotermékek és lágy ízesítésűek, ezáltal a megjelölés kizárólag leíró

jellegű. Az eljáró holland bíróság a szavakból álló megjelölések leíró jellegének, illetve megkülönböztető képességének megítélésakor irányadó szempontok tekintetében kért iránymutatást az Európai Bíróságtól.²⁷¹ Az Európai Bíróság döntésében a következőket állapította meg.

- Bár az Irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében foglalt kizáró okok önállóak, és fennállásuk egymástól függetlenül vizsgálendő, a (b), (c) és (d) pont szerinti kizáró okok alkalmazásának körei között nyilvánvalóan átfedés van. Ha egy szóvédjegy a (c) pont alapján leíró jellegű, ez egyben azt is jelenti, hogy a (b) pont alapján szükségképpen alkalmatlan a megkülönböztetésre. Mindazonáltal egy védjegy megkülönböztetésre alkalmatlan lehet akkor is, ha nem leíró jellegű (18–19. pont).
- Főszabály szerint az egyenként valamely árujellemezőt leíró elemek kombinációja önmagában is leíró jellegű marad, még akkor is, ha a kombináció folytán új kifejezés (neologizmus) keletkezik. Pusztán a szóban forgó elemek egymás mellé helyezése anélkül, hogy szokatlan – különösen szintaktikus vagy jelentésbeli – változtatás történe, nem eredményezheti a leíró jelleg feloldását (39. pont).
- A fent említett szóösszetétel ugyanakkor oltalomképes lehet, feltéve, hogy az adott árukkal való összefüggésben olyan szokatlan természetű, hogy az általa teremtett benyomás kellő mértékben eltávolodik attól, amelyet az egyes elemek pusztán egymás mellé helyezése kelt. Szóvédjegy esetében e feltételnek a védjegy által mind hallás, mind rátekintés útján kialakuló benyomás tekintetében teljesülnie kell. Mindezek alapján egy több elemből álló új kifejezés, amelynek valamennyi eleme leíró jellegű, összességében is leíró jellegű marad, kivéve, ha az új kifejezés és az azt alkotó egyes elemek pusztán összessége között érzékelhető különbség van (40–41. pont).
- A leíró jelleg vizsgálatakor nem bír jelentőséggel, hogy ugyanazon árujellemezőket más, rokon értelmű szavakkal is lehet-e jelölni vagy sem (42. pont).

4.2.16. A Postkantoor-ügy (C-363/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező Benelux bejelentésben a „postahivatal”-ként fordítható „Postkantoor” megjelölés oltalmát igényelték a 16., a 35–39., a 41. és a 42. osztályba tartozó

²⁷¹ COOK, Trevor – id. mű; 239. o.

árúk és szolgáltatások – köztük különböző papíráruk, postai bélyegek, telekommunikációs és szállítással kapcsolatos szolgáltatások – tekintetében. A Benelux Védjegy hivatal a bejelentést elutasította, mert úgy találta, hogy az érintett áruk és szolgáltatások esetében postahivatallal kapcsolatban leíró jellegű. Az eljáró holland bíróság számos összetett kérdést intézett az Európai Bírósághoz egy szómegjelölés leíró jellegével, megkülönböztető képességével és az érintett árukkal összefüggésben. Válaszaiban az Európai Bíróság a következőket állapította meg.

- A leíró jelleggel kapcsolatos kizáró ok akkor is fennállhat, ha az áru vagy szolgáltatás adott jellemzőjének megjelölésére a szóban forgó megjelölésnél szokásosabb módok is léteznek. A kizáró ok fennállása független az érintett piaci területen működő versenytársak számától.
- Ha valamely megjelölés az érintett áruk vagy szolgáltatások egy része tekintetében leíró jellegű, más része tekintetében azonban nem, azon árukra vagy szolgáltatásokra nézve, amelyek tekintetében a leíró jelleg nem áll fenn, az oltalom nem biztosítható pusztán ezen az alapon; a megjelölés megkülönböztetésre való alkalmasságát ezen áruk és szolgáltatások esetében is külön kell vizsgálni annak ellenére, hogy ezek tekintetében a leíró jelleggel kapcsolatos kizáró ok nem áll fenn.
- Az oltalomképességnek a Biomild-döntésben megállapított feltétele, mely szerint érzékelhető különbség szükséges az új kifejezés és az azt alkotó egyes elemek pusztán összessége között, akkor is teljesül, ha a szó a hétköznapi nyelvhasználatban önálló jelentésre tett szert, aminek eredményeként a megjelölés az azt alkotó szóelemektől függetlenné vált.
- A leíró jelleg vizsgálatakor nem bír jelentőséggel, hogy a leírás tárgyát képező áru- vagy szolgáltatásjellemzők kereskedelmi szempontból lényegesek vagy mellékesek.

4.2.17. A Multi Markets Fund MMF-ügy (C-90/11 és C-91/11; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező német bejelentésekben a 36. osztályba tartozó pénzügyi szolgáltatások tekintetében olyan megjelölések oltalmát igényelték, amelyek esetében egy leíró jellegű szóösszetételt az azt alkotó szavak első betűiből álló rövidítés kísért („Multi Markets Fund MMF”, illetve „NAI – Der Natur-Aktien-Index”). A német hivatal mindkét esetben úgy találta, hogy a megjelölés leíró jellegű és ezáltal nem alkalmas a

megkülönböztetésre. Döntésének indokolásaként kifejtette, hogy míg a szóösszetételek csupán az érintett szolgáltatások fajtáját és jellemzőjét írják le (több pénzügyi piacon működő befektetési alap, illetve az ökológiai irányultságú vállalkozások részvényeire vonatkozó index), a szóösszetételhez kapcsolódó rövidítések – bár önmagukban nem leíró jellegűek – a megjelölés más elemeihez társítva egyértelműen nem rendelkeznek lehetséges többletjelentéssel. A megjelölések tehát kizárólag egymást kölcsönösen magyarázó leíró elemekből állnak. A német bíróság azzal kapcsolatban intézett kérdést az Európai Bírósághoz, hogy az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) és/vagy c) pontjai az ilyen elemek társításából álló megjelölésekre is vonatkoznak-e. Az Európai Bíróság véleménye a következő volt:

- Mindkét esetben a szóösszetétel és a rövidítés kölcsönösen pontosítja egymás jelentését, illetve felhívja a figyelmet a köztük lévő kapcsolatra. Ennek következtében a kezdőbetűkből álló rövidítések azt szolgálják, hogy a releváns fogyasztók a szóösszetételt még határozottabban észleljék és azt – egyszerűsített, rövidebb formában – könnyebben megjegyezhesék. (32. pont)
- Bár a kezdőbetűkből álló rövidítések önmagukban nem leíró jellegűek, a szóban forgó megjelölésekben azokat a fogyasztók a mellettük álló szóösszetétellel társítva a szóösszetételek rövidítéseként észlelik, ennek következtében a rövidítések is leíró jellegűvé válnak. Mindezek miatt a megjelölések leíró jellegűek és mint ilyenek, nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel. Az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) és c) pontja az olyan védjegyekre is vonatkozik, amelyek egy leíró jellegű szóösszetétel, valamint a szóösszetételt alkotó szavak kezdőbetűiből álló rövidítés társításából állnak. (38–40. pont)

4.2.18. A Linde-ügy (C-53-55/01; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező német bejelentések térbeli védjegyekre vonatkoztak. A targoncákra, elemlámpákra, illetve órákra vonatkozó bejelentésekben a szóban forgó áruk tekintetében igényelték az áru formájának oltalmát. A német hivatal mindhárom esetben úgy találta, hogy a megjelölések leíró jellegűek, illetve nem alkalmasak a megkülönböztetésre. Az Európai Bíróság a német bíróság vonatkozó kérdéseire adott válaszaiban a térbeli védjegyek leíró jellege tekintetében a következőket fejtette ki.

- Az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (e) pontjában foglalt, kifejezetten térbeli védjegyekre vonatkozó kizáró októl függetlenül termékformákból álló védjegyek esetében a 3. cikk (1) bekezdésének (c) pontja szerinti, leíró jelleggel kapcsolatos kizáró oknak ugyancsak jelentősége van.
- Térbeli formák esetén a leíró jelleggel kapcsolatos kizáró ok háttérben álló közérdek az, hogy valamennyi olyan termékformának, amely kizárólag az áru jellemzőit jelölő elemekből áll, szabadon hozzáférhetőnek kell maradnia. E megjelölések tekintetében a megkülönböztető képesség használat útján megszerezhető.

4.2.19. A Bravo-ügy (C-517/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)

A jogeset tárgyát képező német bejelentésben a „Bravo” szómegjelölés oltalmát igényelték írószerek tekintetében. A német hivatal a bejelentést elutasította, mert úgy találta, hogy a megjelölés a célzott vásárlóközönség számára tisztán dicsérő kifejezés. A bejelentő fellebbezésében előadta, hogy írószerek tekintetében a megjelölés nem szokásosan alkalmazott. Az eljáró német bíróság a következő kérdést intézte az Európai Bírósághoz: az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (d) pontjában foglalt kizáró ok alkalmazásához szükség van-e arra, hogy a megjelölés közvetlenül az érintett árukkal vagy szolgáltatásokkal összefüggésben legyen szokásosan alkalmazott, vagy a kizáró ok körébe esnek például a reklámozáskor használt olyan jelmondatok, minőséggel kapcsolatos jelzések vagy vásárlásra ösztönző felhívások is, amelyek nem közvetlenül az érintett áruk jellemzőire vonatkoznak? Az Európai Bíróság állásfoglalása a következő volt. Az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (d) pontjában foglalt kizáró ok csak azon megjelölések oltalmát zárja ki, amelyek kizárólag olyan elemekből állnak, amelyek az általános nyelvhasználatban, illetve az üzleti tisztesség követelményeinek megfelelő, rögzült kereskedelmi gyakorlatban szokásosan alkalmazottá váltak azoknak az áruknak vagy szolgáltatásoknak a megjelölésére, amelyek tekintetében az oltalmat igénylik. A szóban forgó kizáró ok alkalmazása szempontjából nem bír jelentőséggel az, hogy a megjelölés az érintett áruk vagy szolgáltatások valamely tulajdonságát vagy jellemzőjét írja-e le; a kizáró ok alkalmazásakor az egyedüli követelmény az, hogy a megjelölés kizárólag olyan elemekből álljon, amelyeket szokásosan alkalmaznak az érintett áruk vagy szolgáltatások megjelölésére.

4.2.20. A Bostongurka-ügy (C371/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása során hozott döntés)

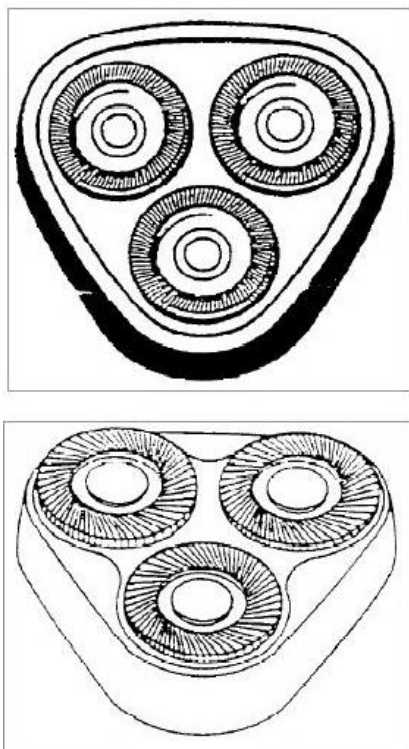
A jogeset tárgyát képező „Bostongurka” szóvédjegy alapján indított bitorlási perben vitássá vált, hogy a védjegy konzerv uborkák tekintetében az áruk szokásos nevévé (generikussá) vált-e. Az Irányelv 12. cikke (2) bekezdésének (a) pontja szerint a védjegyoltalom megszűnik, ha a védjegyjogosult tevékeny fellépésének elmaradása következtében a megjelölés – lajstromozását követően – a kereskedelmi forgalomban azoknak az áruknak vagy szolgáltatásoknak a szokásos nevévé vált, amelyek tekintetében azt lajstromozták²⁷². A jogosult bizonyította, hogy a forgalmazók körében a védjegy nem vált alkalmatlanná a védjegyjogosult azonosítására, ezért úgy vélte, hogy az nem vált az áru kereskedelmi forgalomban szokásosan alkalmazott nevévé. Az eljáró svéd bíróság azt a kérdést intézte az Európai Bírósághoz, hogy ha a termék a fogyasztóhoz való eljutása előtt a kereskedelmi forgalomban különböző fázisokon – így például nagykereskedelmi hálózaton – megy keresztül, hogyan kell értelmezni „a kereskedelmi forgalomban” fordulatot annak megítélése során, hogy a védjegy az érintett áru szokásos nevévé vált-e? Az Európai Bíróság a fenti kérdésre adott válaszában az alábbiakat állapította meg.

- Az Irányelv különböző nyelvű szövegeinek együttes tanulmányozásából kitűnik, hogy „a kereskedelmi forgalomban” kifejezés alatt egyes szövegek pusztán a forgalmazókat, más szövegek viszont a forgalmazók mellett a fogyasztókat, illetve a termék végső felhasználóit is értik. A szövegek többsége az utóbbi, szélesebb körű értelmezést támasztja alá (17–18.pont).
- A védjegy kereskedelmi eredetjelző funkciója mind a fogyasztók vagy a végfelhasználók, mind pedig a termékkel a kereskedelmi forgalomban közvetítőként kapcsolatba kerülők szempontjából lényeges. Ennek megfelelően annak megítélésekor, hogy „a kereskedelmi forgalomban” a védjegy az érintett áru szokásos nevévé vált-e, mind a fogyasztók és végfelhasználók, mind pedig – az adott piaci szektor jellemzőitől függően – a termékkel a kereskedelmi forgalomban közvetítőként kapcsolatba kerülők nézeteit figyelembe kell venni (24–25. pont).

²⁷² A Vt. 35. §-a (1) bekezdésének a) pontja ennek megfelelő rendelkezést tartalmaz.

4.2.21. A Philips-ügy (C-299/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)²⁷³

A jogeset tárgyát képező brit védjegy borotvák tekintetében az alábbi térbeli formára állt oltalom alatt.

A védjegyjogosult versenytársa hasonló kialakítású borotvákat hozott forgalomba. A bitorlási perben vitatottá vált a megjelölés oltalomképessége. A versenytárs ellenkérelme alapján a bíróság a védjegyet törölte, mert úgy találta, hogy az nem alkalmas a megkülönböztetésre, kizárólag olyan elemekből áll, amelyek a forgalomban az áru rendeltetését jelölik, illetve kizárólag olyan formából áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges. Az angol fellebbviteli bíróság a fenti kizáró okok alkalmazásával összefüggésben számos bonyolult kérdést fogalmazott meg az Európai Bíróság felé.²⁷⁴ Az Európai Bíróság a feltett kérdésekre adott válaszaiban az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (e) pontjában foglalt kizáró ok alkalmazásával kapcsolatban a következőket állapította meg.

²⁷³ A jogeset részletes ismertetéséhez lásd Vida Sándor - Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 109-120. o.

²⁷⁴ COOK, Trevor – id. mű; 235. és 241. o.

- A térbeli formákra vonatkozó speciális kizáró okok jogpolitikai háttérben az a törekvés áll, hogy ne részesülhessenek védjegyoltalomban olyan megjelölések, amelyek a védjegyjogosult számára kizárólagos jogot biztosítanak valamely olyan műszaki megoldás, illetve műszaki hatás elérését szolgáló jellemző tekintetében, amelyet a fogyasztók nagy valószínűséggel a versenytársak termékei esetében is igényelnének. A kizáró ok célja a közérdek szolgálata, mivel azt kívánja meggátolni, hogy a védjegyoltalom akadályt gördíthessen az adott műszaki megoldás versenytársak általi szabad alkalmazása elé (78–80. pont).
- A kizáró ok fennáll, ha a termékforma lényegi funkcionális jellemzői kizárólag a műszaki hatás elérését szolgálják, még akkor is, ha a szóban forgó műszaki hatás más formák révén is elérhető (83. pont). Ha a térbeli forma az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének (e) pontjában foglalt kizáró okba ütközik, a megjelölés nem szerezheti meg a megkülönböztető képességet. E kizáró ok fennállását előfeltételként kell vizsgálni a (b), (c) és (d) pontban foglalt kizáró okokhoz képest, mivel ez utóbbiak esetében a megkülönböztető képesség használat révén megszerezhető (75–76. pont).
- A megjelölés megkülönböztető képességét – ideértve a használat során szerzett megkülönböztető képességet is – azokkal az árukkal, illetve szolgáltatásokkal összefüggésben kell vizsgálni, amelyek tekintetében az oltalmat igénylik. (59. pont)
- A megjelölés megkülönböztető képességét az adott áruk, illetve szolgáltatások átlagos fogyasztója részéről feltételezhető várakozások fényében kell vizsgálni. Az átlagos fogyasztó meglehetősen jól tájékozott, kellően figyelmes és körültekintő. Az átlagos fogyasztó által tanúsított figyelem szintje az érintett áruk vagy szolgáltatások típusának megfelelően különböző lehet (63. pont).
- A megkülönböztető képesség vizsgálatakor nem lehet különböző mércét alkalmazni az egyes különböző védjegykategóriák esetében. (48. pont).

4.2.21 Egy, a megkülönböztető képesség vizsgálatakor irányadó különös szempont

Az egyes védjegy típusoknál a fogyasztók észlelése eltérő, mint ahogyan erre a Bíróság a Mag-ügyben²⁷⁵ is utal: „Az áru formájából álló térbeli védjegy megkülönböztető képességének mérlegelésekor alkalmazott szempontok nem különböznek a védjegyek más

²⁷⁵ C-136/02. sz., Mag Instrument-ügyben 2004. október 7-én hozott ítélet

típusainak esetében alkalmazandó szempontoktól. Ugyanakkor e szempontok alkalmazásakor az érintett közönség észlelése nem szükségszerűen azonos az áru formájából álló térbeli védjegy és az olyan szóvédjegy vagy ábrás védjegy esetében, amely az általa jelölt áruk külső megjelenésétől független jelből áll. Az átlagfogyasztók ugyanis – bármiféle grafikai vagy szöveges elem hiányában – nem szoktak az áruk eredetére következtetni a formájuk vagy a csomagolásuk formája alapján, így nehezebbnek bizonyulhat a térbeli védjegy megkülönböztető képességét megállapítani, mint a szó- vagy ábrás védjegyét”.

A megkülönböztető képesség vizsgálatokor a különböző védjegy-kategóriák esetében azonos kritériumokat kell alkalmazni, azonban e kritériumok alkalmazása során nyilvánvalóvá válhat, hogy a releváns fogyasztók észlelése a különböző védjegy-kategóriák esetében nem feltétlenül azonos. Ennek folytán egyes védjegy-kategóriák – így például térbeli formák, színek vagy jelmondatok – esetében a megkülönböztetésre való alkalmasság nehezebben teljesül, mint más védjegy-kategóriák esetében.²⁷⁶

4.3 Ha is nem nagy számban, de Magyarországon is találkozunk olyan ügyekkel, amelyek a védjegy megkülönböztető képessége kapcsán járják meg a bíróságot. A közelmúltból említek alább néhányat, a teljesség igénye nélkül.

4.3.1. A „clear” szó védjegykénti lajstromozását kérték a 3. osztályon belül szappanok; tisztítószerek; hajápoló készítmények, és hasonló kozmetikai termékek vonatkozásában. Az SztNH a védjegybejelentést elutasította²⁷⁷. A Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján arra a megállapításra jutott, hogy a bejelentett megjelölés nem oltalomképes, mivel a lajstromozni kért „clear” angol szó jelentése: tiszta, világos, áttetsző, amely az árujegyzékben felsorolt tisztítókészítmények, illatszerek, haj-ápolószerek tekintetében pozitív minőségjelző értelmet nyer, továbbá az áruk fizikai megjelenésére, áttetsző voltára is utalhat, így az áru használatával elérhető hatást, valamint a termék összetevőinek jellemzőjét jelöli. Az oltalomképeség elbírálása során idegen szavak esetén a releváns fogyasztói kör átlagos nyelvtudásából kell kiindulni. A Hivatal kifejtette, hogy napjainkban egyre inkább elterjedt az

²⁷⁶ Linde-ügy; C-53-55/01, 48. pont; Libertel-ügy; C-104/01, 65. pont; Henkel-ügy; C-218/01, 52. pont; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntések; Das Prinzip der Bequemlichkeit-ügy; C-64/02 P, 34. pont; az Európai Bíróság eseti döntés

²⁷⁷SzTNH, M1003664/14. sz. határozat.

idegen nyelvek, főként az angol nyelv ismerete. Rögzítette, hogy a „clear” szó az angol nyelvhasználatban a szöveggörnyezettől függően számos jelentéssel bírhat, azonban a bejelentésben felsorolt árukkal kapcsolatban a magyar átlagfogyasztók a tisztaságra, a tisztaság elérésére, illetve az ehhez szükséges anyagokra, árukra asszociálnak.

A határozattal szemben a bejelentő megváltoztatási kérelmet terjesztett elő. Álláspontja szerint megalapozatlan és bizonyítatlan az a hivatali feltételezés, hogy a magyar átlagfogyasztók angol nyelvtudása elegendő lenne ahhoz, hogy a „clear” megjelölésről közvetlenül az árujegyzékbe tartozó árukra asszociáljon. Felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar átlagfogyasztó angol nyelvtudása messze alulmúlja az európai uniós átlagot. E körben utalt az Európai Bizottság Közvélemény-kutatás és elemzés csoportja által „Az európaiak és nyelveik” címmel rendszeresen készített felméréseire.²⁷⁸ Az európai felmérések alapján levonható az a következtetés, hogy a magyar átlagfogyasztók nagy része nemcsak az angol nyelvet nem beszéli, hanem semmilyen idegen nyelvet nem beszél, így a magyar átlagfogyasztó a „clear” megjelölést nagy valószínűséggel akkor sem értheti, ha már hallotta életében, de ahhoz közvetlenül nem kapcsol jelentést.

A Fővárosi Törvényszék osztotta azt a bejelentői álláspontot, hogy a világos, tiszta, áttetsző, átlátszó magyar jelentéssel bíró „clear” szó egy melléknév, amely hang, stílus, beszéd, érvelés, elme, látás, kiáltás, stb. szavak jelzőjeként szerepelhet. Az áruosztályba tartozó árukkal azonban az angol nyelvben sem alkot jelzős szerkezetet. Ezen túlmenően a magyar átlagfogyasztó jelentős többsége nem létező vagy hiányos angol nyelvtudása révén a szó jelentésével sincs tisztában, ennek eredményeképpen ugyancsak nem valósulhat meg a Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontjában foglalt kizáró ok. Mindezek alapján a bíróság a – védjegybejelentést elutasító – határozatot hatályon kívül helyezte, és a Hivatalt az eljárás folytatására utasította.²⁷⁹ A bejelentést az SzTNH végül 212622 lajstromszám alatt 2014.

²⁷⁸ A vizsgálat arra a megállapításra jutott, hogy Magyarország az utolsók között van az idegen nyelvek ismerete tekintetében. Az angol nyelvet társalgási szinten tudók aránya az EU-átlagot jelentő 47,6 %-hoz képest Magyarországon mindössze 6% volt. A felmérés következtetése, hogy az összes EU-tagország közül Magyarországon a leginkább valószínű (65%), hogy a lakosság tagja egyetlenegy idegen nyelvet sem beszél. (<http://www.piackutatasok.hu/2012/07/eurobarometer-az-europaiak-es-nyelveik.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.)

²⁷⁹ Fővárosi Törvényszék, 1.Pk.21.871/2013/3.

május 14-én lajstromozta. Véleményem szerint az SzTNH álláspontja jobban tükrözi a valóságot, a bírósági felfogás semmi esetre sem nevezhető haladónak.

4.3.2 Az „Optimus” szó védjegykénti lajstromozását kérték az 1. osztályba tarozó „növények növekedését szabályozó szerek és készítmények” tekintetében.

Az SzTNH a védjegybejelentést Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján elutasította. Határozatában kifejtette, hogy a bejelentett megjelölés – összehatásában vizsgálva – a felsorolt termékek tekintetében deskriptív jellegű. A szó maga latin kifejezés – jelentése: a legjobb – az árujegyzékben megadott növények növekedését szabályozó szerek tekintetében így pusztán a termék használatával elérhető legkedvezőbb hatást, eredményt fejezi ki. A bejelentett megjelölést bármely cég használhatja védjegye elemeként, jellemzőjeként, így a kifejezésre kizárólagos oltalom engedélyezése egy cég számára sem indokolt. A bejelentő által hivatkozott körülmény – miszerint a SzTNH az „Optimus” szót a 3. áruosztályban, illetve további áruosztályokban szóvédjegyként már lajstromozta – kapcsán a Hivatal kifejtette, hogy a Vt. vonatkozó rendelkezései és a hatályos európai uniós és hazai joggyakorlat figyelembe vételével vizsgálta meg a bejelentés egyedi tényállási elemeit. A korábbi ügyekben hozott döntései eltérő tényállás okán nem bírnak kötelező erővel a döntés meghozatal során; minden védjegybejelentést az eset összes körülményeire tekintettel egyedileg kell elbírálni.²⁸⁰

A Fővárosi Törvényszék nem értett egyet az SzTNH azon álláspontjával, hogy az „OPTIMUS” szó az árujegyzékébe tartozó áruk jellemzőjét írhatja le. Az, hogy a kifejezés jelentésénél és hangzásánál fogva összefüggésbe hozható az „optimális” melléknévvel, önmagában nem jelenti azt, hogy e kifejezéssel azonos értelemben való használata is szükséges lehet. Semmilyen okunk nincs azt feltételezni, hogy az „arisztokrata”, „nemesember”, „legjobb”, „legkedvezőbb”, „nagylelkű”, „nemes”, „nemes gondolkodású”, „nemesember”, „nemesi származású” vagy „ragyogó” jelentésekkel bíró latin kifejezés a „legkedvezőbbnek ígérkező” jelentést hordozó „optimális” melléknév egyenértékű helyettesítőjeként jöhet számításba. A kifejtettekre tekintettel a bíróság úgy ítélte meg, hogy a tárgyi megjelölés nem kapcsolható közvetlenül az áruk minőségéhez, jellemzőihez vagy értékéhez, így az adott áruosztályban nem lehet leíró jellegű. Ezen túlmenően a bíróság

²⁸⁰ SzTNH, M1200079/11.

rámutatott arra, hogy nem lehetett figyelmen kívül hagyni a bejelentő által hivatkozott korábbi, a tárgyi lajstromozni kért megjelöléssel teljesen azonos védjegye oltalmát sem. Az Európai Bíróság a C-39/08. és C-43/08. számú Volks Handy/Schwabenpost döntése értelmében a Hivatalnak a lajstromozni kért megjelöléssel lényegében azonos korábbi megjelölés oltalomképessége kapcsán már kifejtett indokolását figyelembe kell vennie döntésében, illetve meg kell indokolni azt, ha attól el kíván térni. Alapos a bejelentő azon érvelése, hogy ha a korábbi elsőbbségű „Optimus” szóvédjegy esetében a kifejezés a 3. osztályon (mosóporok és folyékony mosószeres, ruhaöblítők áruk) tekintetében nem minősült a „kedvező hatásra” tekintettel leírónak, úgy kérdéses, hogy a jelen árujegyzékre nézve miért mondható ki egyértelműen a deskriptív jelleg. A jelen ügyben nem volt elégséges az SzTNH indokolásában előadott egyedi vizsgálatra, és eltérő tényállásra való hivatkozás, de szükséges lett volna azt is indokolni, mi az az eltérés az érintett osztályok között, amely indokolja a Hivatal korábbi álláspontjától való eltérő döntést. Tekintettel arra, hogy az SzTNH a védjegybejelentést megalapozatlanul utasította el, a bíróság a további feltételek vizsgálata érdekében a – védjegybejelentést elutasító – határozatot hatályon kívül helyezte, és a Hivatalt az eljárás folytatására utasította.²⁸¹ A magam részéről ebben az ügyben is az SzTNH álláspontjával értek egyet: az optimus szó minden bizonnyal és alapvetően leíró jellegű bármely áru vagy szolgáltatás kapcsán, hacsak a bejelentő a szerzett megkülönböztető képességet hitelesen nem igazolja.

4.3.3 A „Pet-Hungária Kft.” szóösszetétel védjegykénti lajstromozását kérték a 31. osztályon belül „táplálék kedvtelésből tartott állatoknak” áruk vonatkozásában. Az SzTNH a védjegybejelentést elutasította. Határozata indokolásában – a Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja tekintetében – kifejtette, hogy a lajstromozni kért megjelölés magyarországi kisállatra, díszállatra, illetve ezekkel kapcsolatos termékre utal, azaz pontosan leírja a 31. osztályba tartozó áruk fajtáját, jellegét, jellemzőjét és földrajzi származását. A megjelölés szóelemei jól ismertek a magyar fogyasztók számára, együtt és külön-külön is szokásosan alkalmazottak az általános nyelvhasználatban, illetve üzleti kapcsolatokban. Ebben az összetételben tehát a megjelölés kizárólag olyan információkat tartalmaz, melyeket az árujegyzékben felsorolt árukkal egyértelmű logikai kapcsolatba lehet hozni. Nem látta bizonyítottnak az SzTNH, hogy a megjelölés használat révén megszerezte a megkülönböztető képességet. Kiemelte, hogy a

²⁸¹ Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.20.550/2013/3.

bejelentő által csatolt táblázat nem tartalmazta a bejelentett megjelölést, továbbá a címterveken és a reklámanyagokon a megjelölés alig látható apró betűkkel szerepel a gyártó, forgalmazó megjelöléseként. A Vt. 3. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján az SzTNH kifejtette, hogy a „Pet-Hungária” kifejezés magyarországi kisállatra, díszállatra, ezzel kapcsolatos termékekre utal, ezért a fogyasztók okkal feltételezik, hogy az ilyen megjelöléssel ellátott áruk Magyarországról származnak és kisállatok, díszállatok számára készültek. Noha a bejelentő az áruosztály korlátozásával az áru fajtája tekintetében a megtévesztés veszélyét elhárította, ám az a földrajzi származás tekintetében továbbra is fennmaradt.²⁸²

A Fővárosi Törvényszék – a megváltoztatási kérelmet elutasító – határozatában kifejtette,²⁸³ hogy a lajstromozni kért megjelölés önmagában nem alkalmas arra, hogy betöltse a védjegy alapvető, származásjelző funkcióját. A megjelölés közismert elemei, még ha azok nem is az angol nyelvtan szabályai szerinti sorrendben szerepelnek, nem alkalmasak arra, hogy a bejelentő áruit megkülönböztessék más vállalkozások termékeitől. A bíróság rámutatott arra, hogy jelen esetben az, hogy a „Pet-Hungária Kft.” megjelölés fordított sorrendben és kötőjellel összekapcsolva szerepel – tekintettel arra is, hogy Magyarország területére kívánja bejegyeztetni a kérelmező a védjegyoltalmat – nem bír olyan szemantikai módosulással, amely az adott árukkal kapcsolatban a leíró jelleget kizárhatná. Magyar nyelvterületen a szavaknak az angol nyelv szabályai szerinti sorrendje nem bír olyan jelentőséggel, amely szokatlaná tehetné a megjelölést.

4.3.4 Az alábbi színes ábrás megjelölés védjegykénti lajstromozását kérték a 32. osztályba sorolt energiatalok körében.

²⁸² SzTNH, M1201169/7.

²⁸³ Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.25.747/2012/3.

A bejelentő – nyilatkozattételi felhívást követően – előadta, hogy a bejelentett megjelölés az energiai szektorban piacvezető termékének²⁸⁴ jellegzetes színkombinációja, melyről a fogyasztók kizárólag ezen árukra asszociálnak. Nyilatkozatához marketing adatokat mellékel, majd a szerzett megkülönböztető képesség igazolásul kereskedelmi adatokat, egyéb dokumentumokat csatolt.

Az SzTNH a védjegybejelentést Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján – figyelemmel e szakasz (3) bekezdésére is – elutasította.²⁸⁵ A határozat indoklásában rámutatott arra, hogy egy, vagy több színből álló színmegjelölés papíron történő megjelenítése nem elég ahhoz, hogy az ábrázolás világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű legyen. Ennek a követelménynek megfelelő ábrázolás lehet a megjelölés nemzetközileg elismert színkóddal történő meghatározása, vagy szavakkal történő körülírása. Az SzTNH álláspontja szerint a színnek önmagában akkor lehet megkülönböztető képessége, ha a szín alkalmas arra, hogy a bejelentő áruit és szolgáltatásait, mint meghatározott vállalatól származót azonosítsa azáltal, hogy megkülönbözteti őket a versenytárs termékeitől. Azonban a lajstromozni kért színes ábrás megjelölés nem alkalmas arra, hogy a bejelentő áruit megkülönböztesse más cégek hasonló termékeitől, mert nem rendelkezik semmilyen egyedi, kizárólag a bejelentőre jellemző kialakítással, elrendezéssel, pusztán a két szín egymás mellé helyezése képezi az ábrát. A szerzett megkülönböztető képességet vizsgálva az SzTNH kifejtette, hogy a bejelentő a lajstromozni kért megjelölést termékein nem a bejelentett formában használta, a hirdetésekben megjelent termék csomagolása a megjelöléstől eltérő. A ténylegesen forgalomba kerülő energiai dobozának felső és alsó részén egy-egy fekete sáv és közöttük piros színű háttér látható, a kérdéses termék ebben a speciális elrendezésben vált ismertté a fogyasztók előtt, ehhez képest a termékeken nem figyelhető meg a bejelentett megjelölés szerinti egymás mellé helyezett, piros és fekete színsáv. Az SzTNH nem látta bizonyítottnak, hogy a csomagoláson feltüntetett egyéb elemek nélkül, a két színt teljesen más elrendezésben látva is kizárólag a bejelentőre asszociálnak a fogyasztók.

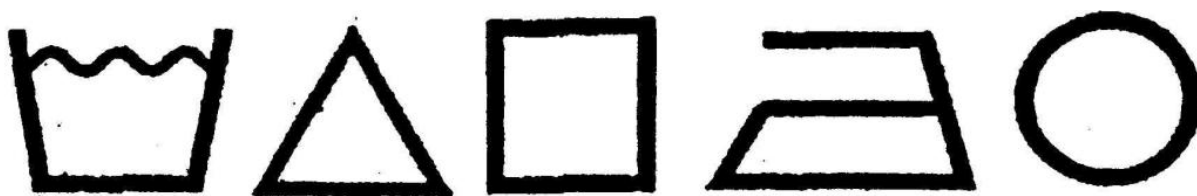
²⁸⁴ Hell energiai

²⁸⁵ SzTNH, M1102540/8.

A Fővárosi Törvényszék kifejtette, hogy a piros és fekete színű téglalap alakú mezők pusztán egymás mellé helyezéséből álló négyzet túlzottan általános megjelölés ahhoz, hogy önmagában áruk megkülönböztetésül szolgálhasson. Ezek egyébként is gyakran előforduló alapszínek, amelyek kombinációban sem alkalmasak az árujelző funkció betöltésére, még akkor sem, ha az adott esetben az árujegyzék egyetlen árura, az energiatalokra korlátozódik. A csatolt bizonyítékok pedig azért nem alkalmasak a megjelölés használatának és ezen keresztül a megkülönböztető képesség megszerzésének igazolására, mivel a forgalomban lévő termékek csomagolása az oltalmazni kérttől eltérő, rajtuk más elrendezésben jelenik meg a piros és fekete szín. Erre tekintettel közömbös az is, hogy a bejelentő termékei esetleg jóhírűek. Mindezek alapján a bíróság a megváltoztatási kérelmet elutasította.²⁸⁶

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy a piros és fekete csíkok egyszerű egymás mellé helyezése további egyedi szó- vagy ábrás elemek nélkül nem eredményez olyan megjelölést, amely alkalmas arra, hogy betöltsen az eredetjelző funkciót. Hangsúlyozta, hogy minden egyes bejelentésnél egyedileg kell megítélni, hogy a megjelölés képes-e betölteni az eredetjelző funkciót, ezért sikerrel nem hivatkozhat a bejelentő arra, hogy az alkalmazott csomagoláson is megközelítőleg 50-50%-os arányban szerepelnek az érintett színek. A megkülönböztető képesség megszerzésének kérdése kapcsán fontosságot tulajdonított a másodfokú bíróság annak a körülménynek, hogy a csatolt hirdetések, reklámok, cikkekben nem azonosítható be a tárgyi színek kombináció, mivel azokon rendre más elrendezésben láthatóak a színárnyalatok. Ezért az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta.²⁸⁷

4.3.5 Az alábbi nemzetközi ábrás védjegy oltalmának Magyarországra történő kiterjesztését kérték a 37., 40., 41. és 42. osztályokba sorolt szolgáltatások tekintetében.

²⁸⁶ Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.22.494/2012/4.

²⁸⁷ Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.996/2012/3.

Az SzTNH a védjegybejelentést Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján – figyelemmel e szakasz (3) bekezdésére is – elutasította. A határozat²⁸⁸ indoklásában kitért arra, hogy a Magyarországon is érvényes „Textíliák. Jelképeket használó kezelési útmutató kód” szabvány szerint a teknő, a kád, az egyenlő oldalú háromszög, a vasaló, a négyzet és a kör jelképeket kell kezelési jelképként használni. Az SzTNH arra a megállapításra jutott, hogy a lajstromozni kért megjelölés nem alkalmas a megkülönböztetésre, mivel kizárólag a szolgáltatások rendeltetését és egyéb jellemzőjét tünteti fel. A megkülönböztető képesség megszerzésének vizsgálata kapcsán rámutatott arra, hogy a bejelentő nem nyújtott be dokumentumokat a magyarországi használat tekintetében és nem bizonyította, hogy a megjelölés megszerezte volna a megkülönböztető képességet. A bejelentő azon érvelésével kapcsolatban, hogy számos ugyanilyen, vagy hasonló védjeggyel is rendelkezik, az SzTNH arra a megállapításra jutott, hogy csak egy esetben került Magyarország vonatkozásában kiterjesztésre a nemzetközi védjegy, továbbá az SzTNH a bejelentéseket egyedileg bírálja el, így ezt a körülményt nem értékelte a bejelentő javára.

A Fővárosi Törvényszék – a megváltoztatási kérelmet elutasító határozatában²⁸⁹ – rögzítette, hogy a szimbólumok nemzeti szabványként történő alkalmazása révén mind a gyártók, nagykereskedők, kiskereskedők, mind a végfelhasználók nap mint nap minden ruházati terméken találkozhatnak az oltalmazni kért megjelölés felhasználásával alkotott szimbólumokkal. A magyarországi fogyasztók ezt a jelölést tájékoztatásként észlelik és értékelik, ezért a megjelölés nem alkalmas arra, hogy betöltse a védjegy alapvető, származásjelző funkcióját. Nem releváns az a körülmény, amelyre a bejelentő utal, és amelyet a nemzetközi szabvány tartalmaz, hogy bizonyos országokban a bejelentő szellemi tulajdonnal rendelkezik az öt fő szimbólumot illetően, melyre a nemzetközi standard vonatkozik. A bejelentő korábbi elsőbbségű (1958. óta oltalom alatt álló) nemzetközi védjegyére történő hivatkozása kapcsán a bíróság kifejtette, hogy egyrészt ábrái nem egyeznek meg a jelen eljárás alapjául szolgáló megjelölésbeliekkel, másrészt nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy a védjegy jogellenes használata ellen a bejelentő bármikor

²⁸⁸ SzTNH, A849319/9.

²⁸⁹ Fővárosi Törvényszék, 1.Pk.23.466/2012/3.

fellépett volna, így önmagában a korábbi védjegy megléte a tárgyi megjelölés oltalomképességét nem igazolja.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint nem kétséges, hogy a védjegy alapjául szolgáló piktogramokkal mindennapi gyakorisággal találkozik a legtágabb értelemben vett átlagfogyasztó. A megjelölésnek azonban nincs minőségjelző, reklámozó vagy fogyasztást ösztönző feladata, hanem az a szerepe, hogy átadja a vevőnek az anyag tulajdonságával, a termék kezelésével kapcsolatos információkat. Emellett a kiterjeszteni kért védjegyet alkotó szimbólumok a mindennapos ipari és kereskedelmi használat révén olyan mértékben elterjedtté, szokásosan alkalmazottá váltak, hogy a megjelölés leíró jellegén túl a Vt. 2. § (2) bekezdése a) pontjának utolsó fordulata szerint sem részesíthető oltalomban. Ezen a megítélésen nem változtat a felhívott korábbi elsőbbségű, Magyarországon is hatályos nemzetközi védjegy, mivel egy megjelölés megkülönböztető képességét, illetve annak megszűnését kizárólag önmagához mérten lehet vizsgálni.²⁹⁰

4.3.6. 195508 lajstromszám alatt oltalom alatt áll az alábbi ábrás védjegy, mely a 9. osztályba sorolt „számítógépek, számítógépes billentyűzet, számítógép-memóriák, számítógépprogramok (letölthető), számítógépes játékprogramok, számítógép-perifériák, számítógépprogramok (rögzített)” árukra terjed ki.

A védjegy törlése iránt kérelmet terjesztettek elő – többek között – a Vt. 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján. A Hivatal a védjegytörlési kérelmet elutasította. A határozat²⁹¹ indokolásában megállapította, hogy az eljárás tárgya nem egy szóösszetétel, hanem több szóelemet tartalmazó, ábrás kialakítással rendelkező összetett megjelölés. Igaz

²⁹⁰ Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.933/2012/3.

²⁹¹ SzTNH, M0703479/12.

ugyan, hogy az ábrás kialakítás nem tekinthető különösebben jellegzetesnek, azonban az összbenyomásra hatással van. A védjegy centrális szóeleme, a „laptop” szó, grafikailag úgy jelenik meg, hogy két szótagja eltérő kialakítású. Ezen túlmenően az „L” és „T” kezdőbetűk kiemelkednek a centrálisan elhelyezett „laptop” szóban, a többi betű méretéhez képest eltérő nagyságúak. A „www” és a „hu” elemek elcsúsztatva, nem a centrális szóelemmel azonos sorban jelennek meg. Ily módon megállapítható, hogy a védjegy összhatásában nem kizárólag a „LAPTOP” szóból és a „www”, illetve „hu” jelzésekből áll, így – különös tekintettel a szóelemek ábrás elrendezésére – a védjegy összhatásában rendelkezik megkülönböztető képességgel.

A Fővárosi Bíróság nem osztotta a Hivatalnak a megjelölés megkülönböztető képessége körében kifejtett álláspontját. Kifejtette, hogy a megkülönböztető képesség vizsgálatánál sem hagyhatók figyelmen kívül az összetéveszhetőségnél irányadó szempontok, tehát szerephez jut a vizuális, fonetikai és szemantikai alapú értékelés, mert a védjegy nemcsak grafikai megjelenésével, de kiejtésével és jelentésével is hat a fogyasztókra. Rámutatott arra, hogy noha a betűk eltérő nagysága, színe biztosít némi jellegzetességet, mégsem tévedés az adott megjelölést a 9. osztályban a nem vitásan leíró jellegű „laptop” szó különleges írásmóddal való ábrázolásának tekinteni. Ezt a gyenge vizuális jelleget az adott esetben nem ellensúlyozza erősebb fonetikai vagy konceptuális egyediség sem, mivel a „laptop” szó kimondva a hordozható számítógépet leíró általánosan és szokásosan használt kifejezés, ami a „www”, illetve a „hu” elemekkel együtt sem alkalmas az árujegyzékben szereplő áruk körében a termékek azonosítására. Tehát a csekély mértékű képi jellegzetesség nem elégséges ahhoz, hogy a megjelölésnek kellő megkülönböztető erőt biztosítson. Ezen túlmenően a bíróság úgy ítélte meg, hogy a jogosult által csatolt bizonyítékok nem mutatnak olyan szintű használatot, amely a megkülönböztető képesség megszerzését eredményezhetné. Mindezekre tekintettel a Hivatal határozatát megváltoztatta, és elrendelte a védjegy törlését.²⁹²

A Fővárosi Ítéltábla, valamint a Kúria egyaránt egyetértett az elsőfokú bírósággal abban a kérdésben, hogy az adott megjelölés védjegyoltalma nem tartható fenn. Álláspontjuk szerint a védjegy gyenge vizuális jelleget hordoz, fonetikus, illetve konceptuális egyediség sem állapítható meg. A „laptop”, valamint a „www.laptop.hu” kifejezések egyéb szóelem híján

²⁹² Fővárosi Bíróság, 3.Pk.28.173/2010/1.

önmagukban ténylegesen alkalmatlanok a 9. osztályban áruk megkülönböztetésére. Ugyancsak nem találták megállapíthatónak a szerzett megkülönböztető képességet. A csatolt bizonyítékok ugyanis nem a jogosult védjegyének használatát mutatták, hanem egy másik, színes ábrás védjegy használatát.²⁹³

A jogosult alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Fővárosi Bíróság, a Fővárosi Ítéltábla, valamint a Kúria végzéseivel szemben, kérve a végzések megsemmisítését, valamint alaptörvény-ellenességének megállapítását. Álláspontja szerint a Fővárosi Bíróság elvonta a Hivatal hatáskörét, hiszen a Hivatal a megkülönböztető képesség utólagos megszerzése körében nem foglalt állást, döntést sem hozott tekintettel arra, hogy a Hivatal vizsgálata idáig el sem jutott. A határozatban ugyanis megállapítást nyert, hogy a megjelölés megkülönböztető képességgel rendelkezik. Emiatt a jogosult szerint a bíróság megfosztotta őt a megkülönböztető képesség megszerzésére vonatkozó bizonyítási eljárás lefolytatásának lehetőségétől, ami álláspontja szerint a tisztességes eljáráshoz való jogának a sérelmét és a közigazgatás bírósági ellenőrzésének sérelmét is eredményezi.

Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésének b) pontja, miszerint a bíróság dönt a közigazgatási határozatok törvényességéről, nem alapvető jog, hanem a bíróságok feladat- és hatáskörét megállapító szabály, melyre alkotmányjogi panasz keretében alappal hivatkozni nem lehet. A konkrét ügygel összefüggésben az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy a jogosult alkotmányjogi panasza lényegében a kifogásolt végzések és az annak alapjául szolgáló eljárás felülbírálatára, és a bizonyítékok újbóli mérlegelésére irányul. A jogosult sem a Kúria eljárásával, sem a bírósági végzések érdemével kapcsolatosan nem állított olyan alaptörvény-ellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességként lehetne értékelni. Önmagában az, hogy a bíróságok bizonyítást vettek fel, és nem utasították az SzTNH-t ebben a kérdésben új eljárásra, nem vet fel alkotmányossági kérdéseket. A jogosultnak a bírósági eljárás során is lehetősége volt ebben a tekintetben bizonyítékai előterjesztésére, mint ahogyan a bírósági iratokból kitűnően élt is ezzel a joggal. Önmagában az nem alkotmányellenes, hogy a bíróságok előtt e bizonyítás nem végződött a jogosult számára kedvező eredménnyel. Az eljáró bíróságok tehát nem követtek el sem olyan

²⁹³ Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.619/2011/6.; Kúria Pfv.IV.20.903/2012/3.

anyagi, sem olyan eljárási jogsértést, mely a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenességet eredményezett volna. Mindezekre tekintettel az alkotmányjogi panaszt visszautasította az Alkotmánybíróság.²⁹⁴

4.3.7. Érdemes végül megemlíteni a BH 2004. 366. számú jogesetben érintett „ászok” megjelölést, amely kapcsán a bíróság akként foglalt állást, hogy miután az ászok szó az ún. ászokfa felhasználásával gyártott sörök típusaként terjedt el, ezért a sörök tekintetében az „ászok” megjelölés kizárólag az áru fajtáját, jellemzőjét, „ászokolással” való utókezelését jelenti, s így alaptalanul hivatkozott a kérelmező a megjelölés megkülönböztető képességére; az áru fajtájára utaló az a megjelölés, amely nem a védjegy bejelentő általi használat révén vált ismertté, megkülönböztető képesség hiányában a védjegyoltalomból ki van zárva.

5. Egyes „új típusú” vizuális megjelölések sajátos problematikájáról

5.1 A térbeli megjelölések védjegyjogi szempontból két kérést vetnek fel: azt, hogy grafikailag ábrázolhatók-e megfelelően, és azt, hogy valójában megjelölések-e, (azaz nem pusztán olyan kialakítású tárgyak-e, amelyek formája az adott áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áruk értékének a lényegét hordozza).

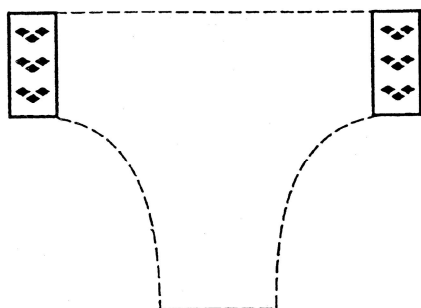
Ami a grafikai ábrázolhatóságot illeti, ez jellemzően nem okoz problémát. A térbeli forma több, egymás mellé helyezett fotóval vagy grafikával megfelelően érzékeltetni tudja a megjelölés térbeli jellegét, de esetenként még ez sem szükséges, hiszen egy kép is kielégítően képes reprezentálni a megjelölést. Példaként álljanak itt az alábbiak (az ábrák balról jobbra haladva a következő lajstromszámú közösségi védjegyeket ábrázolják: 000043117, 000030957, 004883096).

²⁹⁴ Alkotmánybíróság, IV/487-10/2013.

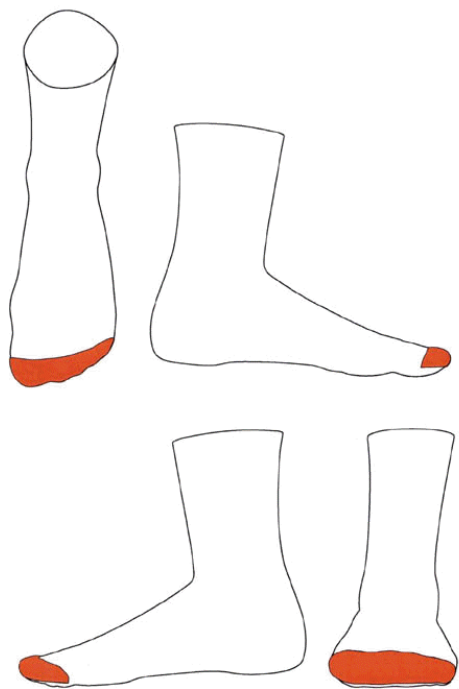
5.2 A fentiek igazak az ún. pozíció-megjelölésekre is, amelyek lényege, hogy egy-egy tárgy felületén meghatározott helyen és helyzetben látható az adott megjelölés. Ebben az esetben a hangsúly azon van, hogy a megjelölés nemcsak a puszta külső megjelenésből áll, hanem része az is, hogy a terméken hol, és milyen pozícióban látható.

Az alábbi példán jól látható a férfi úszónadrág két oldalán elhelyezett díszcsík, amely a megjelölés lényegét képezi.

Ez a megjelölés Svájcban, 465 214 lajstromszám alatt áll oltalom alatt a 25. áruosztályban (férfi úszónadrágok tekintetében). Úgy vélem, hogy a grafikai ábrázolás megfelelő, és a megkülönböztető képesség is megállapítható.

Ellenpéldaként álljon itt az Európai Bíróság T-547/08. sz. ügye, amely az alábbi megjelöléssel volt kapcsolatos:

A bejelentést a 25. osztályba tartozó áruk (Ruhaneműk, nevezetesen kötött vagy hurkolt harisnyaáru, zoknik és harisnyák) vonatkozásában tették. A védjegybejelentéshez az alábbi leírását csatolták: „A pozícióvédjegyet a kötött vagy hurkolt harisnya minden darabjának orrát csuklya formában betakaró »Pantone 16-1359 TPX« árnyalatú narancssárga színezés jellemez. Nem takarja be teljesen a lábujjhegyeket; szemből és oldalról nézve nagyjából vízszintes határvonalat képez. A védjegy mindig erős szíkontrasztban áll a kötött vagy hurkolt harisnyaáru többi részével, és mindig ugyanazon a helyen található.”

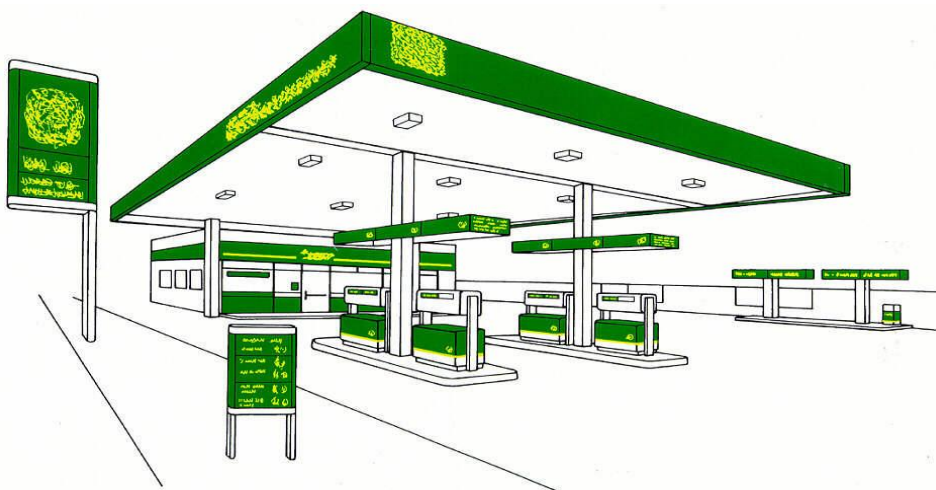
A bejelentést az OHIM, majd a Bíróság is elutasította, mivel úgy találta, hogy a bejelentett védjegy a kötött vagy hurkolt harisnyaáru ágazat normáihoz és szokásaihoz képest nem rendelkezik jelentős eltéréssel, azt az érintett vásárlóközönség díszítőelemként észleli, és következésképpen nem rendelkezik megkülönböztető képességgel (...).

Összességében úgy vélem, hogy a pozíció-megjelölések különösebb specifikummal nem bírnak a lajstromozhatóság szempontjából; egyedül a megfelelő grafikai ábrázolás kapcsán kell ügyelni arra, hogy az határozottan azonosíthatóvá tegye a megjelölést.

5.3 A fényjelzés és a hologram ugyancsak hűen ábrázolható kétdimenziós képen. Nyilvánvaló persze, hogy a képen nem maga a fényjelzés vagy a hologram látható, de a grafikai ábrázolás világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű; így álláspontom

szerint az ilyen megjelölések aggálytalanul lajstromozhatók (feltéve persze, hogy az egyéb feltételeknek megfelelnek).

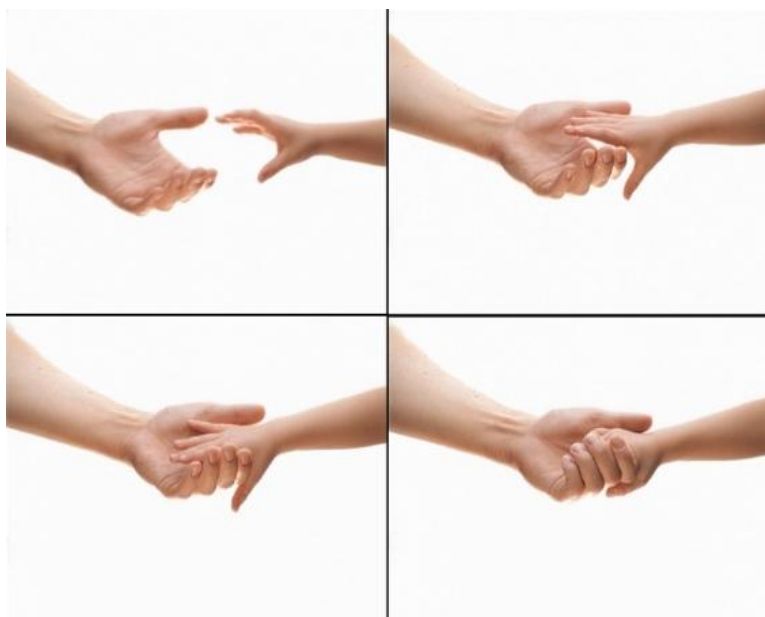
A fényjelzések megítélésem szerint olyan megjelölések, amelyek felfoghatók hagyományos megjelölések (szöveg, ábra) megjelenítéseként oly módon, hogy az észlelő valamilyen megvilágítás által vagy azon keresztül érzékeli azokat. Lehetséges, hogy a megjelölés kiegészül térbeli és/vagy pozíciós elemmel is. Fényjelzésre példa a 000013359 lajstromszámú közösségi védjegy (amely egyébként színként került feltüntetésre a lajstromban):

Mindazonáltal az ilyen megjelölések esetében a fény csak közvetítő eszköz; a megjelölés lényegét nem az hordozza, hogy az észlelő valamilyen fény közvetítésével tapasztalja meg a megjelölést (hiszen ez valójában minden látható megjelölés esetében így van), hanem az a forma, ábra, szín, szöveg, stb. amelyet a fény megvilágít. Emiatt önmagában a fényjelzés mint önálló megjelöléstípus oltalomképességével megítélésem szerint nem szükséges foglalkozni.

Jelenleg összesen három hologram közösségi védjegy létezik (lajstromszámuk: 001787456, 002559144, 012383171), ezek meglehetősen hagyományos, kétdimenziós hatású ábrán kerültek feltüntetésre. Megítélésem szerint a hologramos megjelölések elterjedését az gátolja, hogy megjelölésként nem adnak sokkal többet, különlegesebbet, mint a hagyományos ábrás megjelölések, ráadásul viszonylag korlátozott azoknak a felületeknek a száma, amelyeken alkalmazható a holografikus ábrázolásmód.

5.4 Az előzőektől némileg eltér a mozgóképek és mozdulatsorok problematikája. A mozgóképek, amennyiben felfoghatók valamely áru vagy szolgáltatás megjelölésének, rendelkezhetnek megkülönböztető képességgel, bár nagy valószínűséggel ezt használat útján kell megszerezniük. A grafikai ábrázolás sem jelent problémát, hiszen állóképek sorozatával lehetőség van a világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű megjelenítésre. Erre példa lehet a 003429909 lajstromszámú mozgókép-védjegy, amely a Nokia telefonokból lehet ismerős.

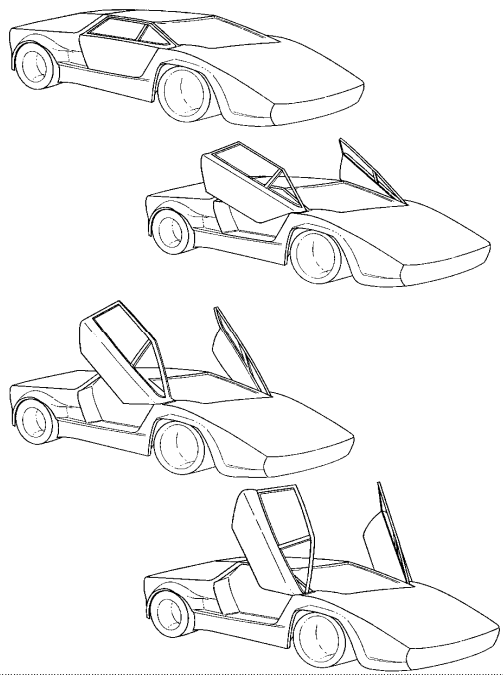

Látható, hogy az egyszerű mozdulatot négy fázisra lebontva, statikusan ábrázolja a lajstromban szereplő ábra, minden bizonnyal bárki számára érthető módon. Hasonló a helyzet a 001864610 szám alatt lajstromozott alábbi mozgóképpel.

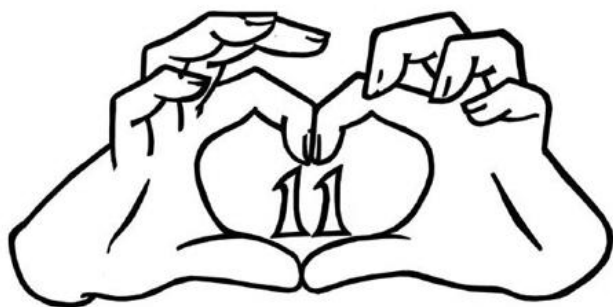
Az ehhez hasonló mozgóképek kapcsán újfent a megjelölés-jelleg szükségességét hangsúlyozom, tehát azt, hogy a bejelentő áruhoz vagy szolgáltatásaihoz kapcsolódó jelzésként kell a fogyasztók előtt megjeleníteni ahhoz, hogy a megkülönböztető képesség vizsgálható legyen. Ennek a kritériumnak a teljesülése esetén azonban a megkülönböztető képesség kétségtelenül fennállhat.

Eltérő a helyzet egyes olyan folyamatoknál, amelyek során valamilyen térbeli tárgy vagy annak része mozog. A mozgás ugyanis jellemzően nem megjelölésként érzékelhető, hanem valamilyen önmagában vett funkcióval rendelkezik, tehát a termék valamely műszaki vagy egyéb immanens tulajdonságát jeleníti meg. Ilyen az OHIM-hoz 001400092 ügyszámon bejelentett alábbi ábra, amely az autó ajtajának egy meghatározott módon történő kinyitását ábrázolja négy, a folyamat négy fázisán keresztül.

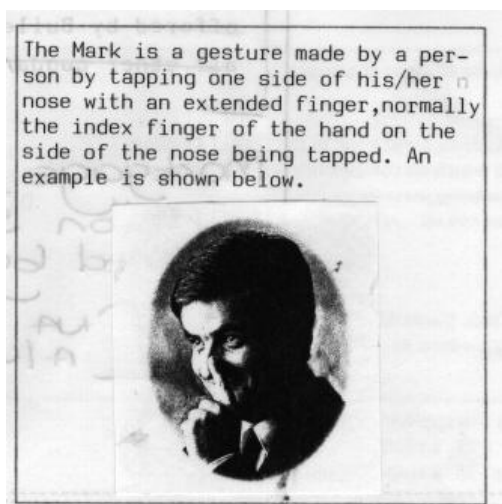

Ez az ábrázolás azonban egy műszaki megoldást, folyamatot jelenít meg grafikusán, a megoldás pedig a termék műszaki jellemzője, nem pedig a megjelölése. Erre tekintettel a bejelentés elutasítására került sor.

Hasonló a helyzet megítélésem szerint a gesztus-megjelölések (gesture marks) kapcsán, amikor egy személy valamilyen erőteljesen kifejező testtartást vagy arckifejezést mutat be. Az ismert walesi futballista, Gareth Bale UK00002657917 szám alatt védjegybejelentést tett a IPO-hoz az alábbi, gólöröme során alkalmazott kézmozdulata lajstromozása érdekében:

Az IPO lajstromozta a mozdulatot, azonban a nyilvántartás szerint jogosult utóbb lemondott az oltalomról, így az jelenleg nem áll fenn. Az IPO előtt nem ez volt az egyetlen gesztus-ügy: UK00002012603 szám alatt lajstromozták az alábbi megjelölést a 36. osztályba tartozó különböző pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódóan. A megjelölés szokatlan voltát erősíti az, hogy a gesztus szöveges leírását nem a bejelentéshez csatolták, hanem maga a megjelölés tartalmazza.

Az OHIM is lajstromozott olyan mozgókép-megjelölést, amely gesztusként fogható fel; ilyen a 002818334 szám alatti alábbi védjegy.

Véleményem szerint ezeket a mozdulatokat rendkívül nehéz eredetjelző funkcióval rendelkező megjelölésként felfogni, és így a megkülönböztető képességüket egyáltalán vizsgálni. Kétségtelen azonban, hogy az előző két kategória mereven nem választható szét, így csak az adott esetben dönthető el, hogy a megjelenített mozdulat egyáltalán árujelzőként érzékelhető-e, illetőleg rendelkezik-e megkülönböztető képességgel. A kézmozdulat, amely a fenti példa szerint ábrás megjelölésként is felfogható, akár oltalomban is részesülhet.

6. Összefoglalás

Összegzésként néhány fontosabb következtetést, gondolatot fogalmazok meg a fejezet végén.

6.1. A megkülönböztető képesség több tényezőtől függ a fent jogesetek tükrében: az árujegyzéktől (amely nem vizsgálható egységesen, így a megkülönböztető képesség hiánya az árujegyzék egy része tekintetében is fennállhat), a megjelölés típusától, a fogyasztók szubjektív mércéjétől; ezeket jelentőségük miatt külön fejezetben tárgyalom. Központi szerepet játszik a megkülönböztető képesség kapcsán az a köztes helyzet, amelyben a megjelölés eredendően nem képes a megkülönböztetésre, az azonban használat útján megszerezhető. Ezzel a jelenséggel szintén külön fejezetben foglalkozom.

6.2. Az elbíráló hatóságok mindig konkrét ügyekben megfogalmazott egyedi kérdésekkel foglalkoznak, így a következtetések, a döntések mindig az adott megjelölés kapcsán értelmezhetőek. Mégis, a döntésekben gyakran megfogalmaznak egyes olyan elvi jellegű, általános tételeket is, amelyekre aztán más ügyekben is hivatkoznak, további megjelölések

megítélésénél is figyelembe vesznek. A megkülönböztető képesség tartalmi mibenléte azonban még ily sok eseti döntés alapján is nehezen megragadható. Anélkül, hogy a fogalom teljes és végleges meghatározására vállalkoznák, a szokásostól való eltérés, a különlegesség, a szokatlanság jelentőségét emelem ki a megkülönböztető képesség kapcsán. Álláspontom szerint a megjelölés elvárt „különlegessége” hasonló elvárást jelenít meg, mint a szerzői művek kapcsán megkövetelt egyéni, eredeti jelleg; noha a két fogalom nyilvánvalóan nem azonos (pl. mert a megjelölésnek nem kell a művészet, az irodalom vagy a tudomány területére esnie). Az Európai Bíróság ezzel összefüggésben úgy foglalt állást, hogy a védjegyek megkülönböztető képességének nem feltétele sem az egyedi, sem az eredeti jelleg. Még ha az egyedi, illetve eredeti sajátosságok megléte nem képezi is a lajstromozás *conditio sine qua non*-ját, meglétük biztosíthatja a védjegynek a megkülönböztető képesség előírt szintjét.²⁹⁵ Az védjegy lajstromozhatóságához minden bizonnyal az szükséges, hogy lényegét tekintve eltérjen az érintett termékek kereskedelemben szokásosan használt megjelöléseitől, és ne megszokott, általánosan alkalmazott megjelölések egyszerű változatának tűnjön – de ez természetesen nem objektív kategória.

6.3. A megkülönböztető képesség hiánya a joggyakorlatban leggyakrabban a szómegjelölések (leíró jellege) esetében fordul elő, azonban nem zárható ki, hogy valamely ábrás, térbeli vagy egyéb típusú megjelöléssel szemben is fennálljon. A megkülönböztető képességet a megjelölés egésze szempontjából kell vizsgálni, ezért nincs kizárva a védjegyoltalomból az a megjelölés, amelynek csupán valamelyik eleme nem rendelkezik önmagában megkülönböztető képességgel.

6.4. Egy megjelölés általában rendelkezhet megkülönböztető képességgel, azonban egy adott szolgáltatás vagy áru vonatkozásában ennek hiánya is fennállhat, az absztrakt és konkrét megkülönböztető képességet is vizsgálni kell, hiszen ahogyan a Philips-ügyben született ítélet is mondja: „(...) nincs olyan természeténél vagy használatánál fogva megkülönböztető képességgel rendelkező megjelölés-típus, amely ne lenne alkalmas (...) az áruk vagy szolgáltatások megkülönböztetésére”.²⁹⁶

²⁹⁵ C-238/06. P. sz., Devey kontra OHIM ügyben 2007. október 25-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-9375. o.].

²⁹⁶ Ezzel ellentétes nézet is fellelhető a jogirodalomban, amely a német joggyakorlat kapcsán a megkülönböztető képességet másképpen határozza meg; egyrészt különbséget tesz az *Unterscheidungskraft* (megkülönböztető erő) és az *Unterscheidungseignung* (megkülönböztetésre alkalmasság) között. A kettő közötti különbséget az „absztrakt megkülönböztető képesség” és a „konkrét megkülönböztető képesség” kifejezésekkel fogalmazható

A Philips-ügyben hozott döntés azt is kiemeli, hogy „az Irányelv 2. cikke nem tesz különbséget a különféle védjegytypusok között. Az alapügyben szereplőhöz hasonló (térbeli) védjegyek megkülönböztető képessége értékelésének szempontjai nem térnek el a többi védjegytypus esetén alkalmazottaktól. Különösen, az Irányelv nem írja elő, hogy azon áru formájának, amely vonatkozásában a megjelölést lajstromozták, öncélú többletelemeket kell tartalmaznia. Az Irányelv 2. cikke alapján a kérdéses formának pusztán alkalmasnak kell lennie arra, hogy a védjegyjogosult árúját megkülönböztesse más vállalkozások árúitól, és így betöltse alapvető rendeltetését, azaz garantálja a termék eredetét”.

6.5. Mégsem teljesen általános és objektív a megkülönböztető képesség mércéje különböző típusú megjelölések esetében, mert az egyes típusoknál a fogyasztók észlelése eltérő, mint ahogyan erre a Bíróság a Mag-ügyben²⁹⁷ is utal: „Az áru formájából álló térbeli védjegy megkülönböztető képességének mérlegelésekor alkalmazott szempontok nem különböznek a védjegyek más típusainak esetében alkalmazandó szempontoktól. Ugyanakkor e szempontok alkalmazásakor az érintett közönség észlelése nem szükségszerűen azonos az áru formájából álló térbeli védjegy és az olyan szóvédjegy vagy ábrás védjegy esetében, amely az általa jelölt áruk külső megjelenésétől független jelből áll. Az átlagfogyasztók ugyanis – bármiféle grafikai vagy szöveges elem hiányában – nem szoktak az áruk eredetére következtetni a formájuk vagy a csomagolásuk formája alapján, így nehezebbnek bizonyulhat a térbeli védjegy megkülönböztető képességét megállapítani, mint a szó- vagy ábrás védjegyét”. Ez fenti megállapítás nemcsak a térbeli védjegyekre igaz, hanem általánosságban is, a legkülönbözőbb megjelölések kapcsán is.

meg. Az Unterscheidungskraft az az „erő” amellyel a megjelölés rendelkezik, hogy a vele ellátott árukat és szolgáltatásokat más vállalkozás védjegyével ellátott áruktól vagy szolgáltatástól megkülönböztesse. A német jogban a védjegy megkülönböztető képességének két megnyilvánulása van, egyrészt a lajstromozásnál elengedhetetlen feltétel a „megkülönböztető erő” fennállása, másrészt hiányában a lajstromozás megtagadható. A fent említett absztrakt megkülönböztető képesség a védjegy absztrakt képessége arra, hogy valamely vállalkozás bármely árúját vagy szolgáltatását megkülönböztesse egy másik vállalkozás árújától vagy szolgáltatásától, míg a konkrét megkülönböztető képesség azon képessége a megjelölésnek, hogy valamely vállalkozás meghatározott árúját vagy szolgáltatását megkülönböztesse egy másik vállalkozás árújától vagy szolgáltatásától. Következésképpen a megkülönböztető erőnek mindig konkrét áruk és/vagy szolgáltatások vonatkozásában kell fennállnia. (NÁTHON Natalie - Az új típusú védjegyek az Európai Unióban, PhD értekezés, Pécs, 2009., 66. o.)

²⁹⁷ A C-136/02. sz., Mag Instrument kontra OHIM ügyben 2004. október 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-9165. o.)

6.6 A Libertel-ügyben a Bíróság a 76. pontban hangsúlyozta, hogy az illetékes hatóság „nem vizsgálódhat elméleti (in abstracto) szinten, hanem az adott helyzetre (in concreto) tekintettel kell a vizsgálatát lefolytatnia. E vizsgálat során figyelembe kell venni az ügy minden lényeges körülményét (...)”. Minden védjegybejelentés konkrét sajátosságokkal bír, így nemcsak a megjelölést kell egyedileg vizsgálni, hanem az árujegyzéket is, illetve számos más olyan szempontot, ami a megkülönböztető képességgel nincs szoros összefüggésben (pl. a bejelentő személye, a földrajzi származásra utalás).

6.7 Vannak azonban olyan megjelölések, amelyek jellemzően nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel: azok a megjelölések, amelyek az általános használatban levő korlátozott elemsorozatokból – mint a betűk, számok, vagy alapszínek, – csupán egyet tartalmaznak, csak korlátozott megkülönböztető képességgel bírhatnak. Ugyanez igaz az említettek nem szokatlan kombinációira is. Jellemzően nem rendelkeznek a szükséges megkülönböztető képességgel:

- egyszerű mértani alakzatok, mint a négyszögek, körök, egyszerű ötszög (pl. pentatone);
- egy betű vagy szám önmagában;
- szóelemek közül a felső szintű domain-nevek végződése (pl. „.com”), társasági formára utaló rövidítés (pl. Ltd, GmbH, Kft), elektronikus szolgáltatások tekintetében az „e-„előtag;
- ha egy kifejezés pusztán a kiváló minőségre vagy egy ténylegesen meglévő jellemzőre utal (pl. „extra”, „flexi”, „multi”, „bio”);
- a @, \$, €jelek;
- képek és szimbólumok, melyeket az adott áruk tekintetében szokásosan használnak, vagy egyébként, ha díszítésként vagy funkcionális jelleggel az alkalmazásuk gyakori (pl. szőlőlevél bor esetében, fehér „P” kék alapon parkolóhely kapcsán, a szolgáltatást nyújtó étterem képe);
- az általános nyelvhasználatban, illetve az üzleti kapcsolatokban állandóan és szokásosan alkalmazott megjelölések.

Az olyan áruk csomagolásából álló térbeli védjegyek tekintetében, amely az áru jellegéből adódóan becsomagolva kerülnek forgalomba (mint például az italok), csak az ágazatra

jellemző szabványtól, illetve szokásoktól jelentősen eltérő, és ezáltal eredeti rendeltetését betölteni képes megjelölés rendelkezik megkülönböztető képességgel.

6.8 A színek, ahogy azt a korábban hivatkozott, és a később bemutatandó jogesetek is illusztrálják, különösen gyakran vetik fel a megkülönböztető képesség hiányának problémáját, noha egyébként a kereskedelmi forgalomban rendkívüli jelentőséggel bírnak. Valamely általános, leíró jellegű megjelölés „kisajátítása”, monopolizálása a közérdekkel szemben áll és a piac megfelelő működését akadályozhatja, azaz az ilyen megjelölések lajstromozását meg kell tagadni. Erre hívja fel a figyelmet a Libertel-ügyben hozott ítéletet, hogy: „(...) figyelembe kell vennie a közérdeket, és biztosítania kell, hogy ne szűküljön le indokolatlanul a védjegybejelentésben megjelöltekkel megegyező típusú árukat és szolgáltatásokat kínáló egyéb gazdasági szereplők rendelkezésére álló színek köre”.

6.9 Az 5. pontban tárgyalt speciális megjelölések kapcsán két következtetést tartok fontosnak. Egyrészt azt, hogy az ilyen jellegű megjelölések kapcsán éppen az merül fel elsődleges kérdésként, hogy egyáltalán megjelölésről van-e szó esetükben. Egy szín, forma, csomagoláson feltüntetett szám, vagy különösen a termék egy részének bizonyos mozgása a fogyasztóban könnyen azt a benyomást keltheti, hogy valójában a termék immanens tulajdonságáról, természetes ismervéről van szó, nem pedig valamely olyan jelzésről, amely képes – a termékről, a gyártóról, stb. – információt közvetíteni felé, és ezzel a védjegy klasszikus funkcióit betölteni. Ilyen esetben tehát a bejelentést követően elsődlegesen nem is megkülönböztető képesség meglétét, hanem egy annál is alapvetőbb feltétel meglétét kell vizsgálni: azt, hogy a bejelentésben egyáltalán megjelölésre kérnek-e védjegyoltalmat, hiszen megkülönböztető képességgel csak megjelölés rendelkezhet a jogszabályok szerint. A második következtetés az, hogy az első kérdésre minden bizonnyal nem lehet általános választ adni, hanem mindig az egyedi eset körülményei alapján lehet eldönteni, hogy a vizsgálat tárgya megjelölés-e, és ha igen, rendelkezik-e megkülönböztető képességgel.

IV. Fejezet – A hangmegjelölések oltalomképesége

1. A hangmegjelölések sajátosságai

A hallás útján érzékelhető megjelölések megítélése a megkülönböztető képesség szempontjából már sokkal kevésbé egyértelmű, mint a vizuális megjelöléseké. A Vt. és vele párhuzamban az összes általam ismert védjegyjogi szabályozás megengedő a hangjelzések lajstromozhatósága kapcsán, illetve a többségi gyakorlat is azt mutatja, hogy a hangjelzések lajstromozhatók, még akkor is, ha egyébként a hangvédjegyek száma nem jelentős. A fő kérdés tehát az, hogy a hallás útján érzékelhető megjelölések esetében mi lesz az az ismérv, ami alapján eldönthető, hogy az adott megjelölés rendelkezik-e megkülönböztető képességgel.

Ez álláspontom szerint elsősorban a védjegyfogalom másik eleme: a grafikai ábrázolhatóság. A lajstromozhatóság kérdése ugyanis mindig egy adott megjelölés kapcsán merül fel. A bejelentések elbírálása során a megjelölés mibenléte ne legyen kérdéses; másképp megfogalmazva a megjelölésnek azonosíthatónak kell lennie, nem merülhet fel bizonytalanság annak kapcsán, hogy mely megjelölésre kérték az oltalmat. Ha pl. egy színes ábrás megjelölésről van szó, akkor tisztázandó, hogy mely színek láthatók a megjelölésen; egy jogrendszerekben, amilyen pl. az USA-é is, a bejelentésen külön nyilatkozni kell arról, hogy a megjelölésen látható színre is vonatkozik-e megkülönböztető képesség. Számos bejelentőlapon, így az OHIM-én is, kifejezetten nyilatkozni kell arról, hogy hangmegjelölést kíván lajstromoztatni a bejelentő.

Hangok esetében azért lehet nehezebben megragadni ezt a kérdést, mert a hang önmagában nem látható, hanem a grafikai ábrázolhatóság követelményét szem előtt tartva valahogy láthatóvá kell azt tenni. Abban az esetben pedig, ha egy hangjelzés úgy ábrázolható grafikailag, hogy az látás útján megismerő számára egyértelműen azonosítja a hangot, akkor már vizsgálható az is, hogy rendelkezik-e megkülönböztető képességgel. Amennyiben az adott hangot nem lehet egyértelműen „visszafejteni” grafikai ábrázolása alapján ugyanazzá a hanggá, akkor védjegyjogi értelemben hiányzik a grafikai ábrázolhatóság, következésképpen az oltalomképeség is.

2. A hallás modalitásának szerepe az érzékelésben

A hangok rendkívüli szerepet játszanak az emberi érzékelés során. Bár a környezetünket elsősorban vizuális ingerek útján érzékeljük, a hangok hasonlóan fontosak a számunkra. Már az emberi alapszükségletek szintjén is sok múlik a hangokon: ezek jelezhetik az ember számára a táplálék közelségét ugyanúgy, mint a halálos veszélyét. Bár a látás a fő modalitás, mégis a hallásunk megmentheti az életünket azáltal, hogy a látótéren kívül eső hanghatások idejében jelzik a veszélyt: biciklizés közben halljuk a hátunk mögött közeledő autót, vagy mint szülők, idejében felfigyelünk arra, ha a kisgyerek másként lélegzik, mint szokott.

Az ember elsősorban beszédhangok által folytatott kommunikáció útján érintkezik a többi emberrel, ami hosszú időn keresztül az egyed és a közösség túlélésének a biztosítéka is volt egyben. A hallás útján történő érzékelés folyamatos és spontán: mindennapi életünkben folyamatosan halljuk környezetünket (szélzúgás, vízcsobogás, madárcsicsergés, kutyaugatás stb.). Sokkal inkább az a szokatlan, ha valamilyen okból nem hallunk semmilyen hangot; a legtöbb embert a nagy csend szorongással és félelemmel tölti el.

A hangok nyilvánvalóan sokkal többet is jelentenek, mint a környezet észlelésének egyik modalitását. Például a zene által keltett érzelmek talán a legjobb és legabsztraktabb jelentőségét adják a hangok élményének.

Nem csoda, hogy egy-egy hang erősebb, kifejezőbb az ember számára, mint a látvány és hogy a hallás mint az érzékelés modalitása milyen erőteljes nyelvi kifejezőképességgel bír. Legérdekesebb és legkifejezőbb szavaink is hangutánzó szavak, de a magyar nyelv számos olyan kifejezést ismer, amely átvitt értelemben hasznosítja a hallás által szerzett élményeket: pl. hallatlan, hallomás útján, hangadó, süket, stb.

Persze nem csoda az sem, hogy a megszerezhető áruk és termékek sokaságában a gyártók és forgalmazók régóta igyekeznek portékáikhoz olyan hangokat társítani, amiket érzékelve a fogyasztók azokat vonzóbbnak vélik. A hangok marketingben való felhasználását többek között a fent hivatkozott sajátosság ösztönzi: a hangokat általában passzívan érzékeljük, és nem kell tudatosan figyelniük, hogy halljunk; emiatt a termékhez kapcsolódó hanghatás akkor is eléri a fogyasztót, amikor a látás által szereszhető inger nem.

Az audiális feldolgozás rendkívüliségét, és így a hangjelzések hatékonyságát bizonyítja pl., a látvány feldolgozását is alapvetően befolyásolja az, hogy érzékelésével egyidejűleg milyen hangot hallunk; ezt a filmrendezők gyakran használják ki hangulat megteremtése, fokozása érdekében. Az is igazolja a hangok érzékelésének jelentőségét, hogy egy zsúfolt teremben képesek vagyunk egyes beszélők hangjára aktívan és tudatosan figyelni, a kiválasztott hangokat kiemelni a háttérzajból.²⁹⁸ A nem tudatos tájékozódásra jó példa lehet még, hogy a felénk közeledő kamion hangja egészen más, mint például egy ugyancsak felénk közeledő autó hangja. Ha a kamion nagyon messze van, és a hangja ezért halk, tudattalanul akkor is felfogjuk, hogy ez egy sokkal nagyobb járműre utal, mint a hozzánk sokkal közelebb levő, és ezért sokkal hangosabb autó. A kávéfőzőnk különböző hangjai – többnyire tudatküszöbünk alatt – közvetítik számunkra, hogy éppen hol tart a kávékészítés folyamata (pl. a víz melegszik, a szelep kinyit, a készülő kávé „kotyog” stb.).²⁹⁹

3. A hangmegjelölések fizikai ismérvei és a hallás anatómiai alapjai

A hanginger úgy keletkezik, hogy a mozgás hatására a mozgó tárgy környezetében a levegőmolekulák egymáshoz nyomódnak, egymásnak ütköznek. A mozgó tárggyal közvetlen szomszédos molekulák pedig mozgásba hozzák szomszédjaikat, és mint egy hullám a víz felszínén, továbbterjed a hang. A mozgás (a nyomás) elkezd terjedni, de maguk a levegőmolekulák nem jutnak messzire, csak átadják mozgást. Amikor ez a háromdimenziós hullám elér az emberi fülhöz, akkor annak szervei koncentrálnak, felerősítik, és a receptorsejtekben végül ingerület keletkezik, melyet hangként észlelünk.³⁰⁰ A hallás, a hangok elemzése során a fül által érzékelt és az agy által feldolgozott összetett (valós) hangok felbonthatók összetevőikre, visszavezethetőek ezen egyszerű alapegységeikre, azaz elemezhetőek.

²⁹⁸ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 122. o.

²⁹⁹ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 122. o.

³⁰⁰ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 123. o.

A hang észlelését, azaz a pszichológiai értelemben vett feldolgozását a hanghullámok három fizikai tulajdonsága befolyásolja:³⁰¹ az amplitúdó, a frekvencia és a hangszín.

3.1 A hanghullám amplitúdója: az amplitúdónak megfelelő pszichológiai dimenzió a hangosság, a hang intenzitása. Minél nagyobb az amplitúdó, annál hangosabbnak halljuk a hangot. A hang intenzitásának (a hangerőnek) elterjedt mértékegysége a decibel (dB). Az ember által hallható legkisebb intenzitású (még épp hallható) hang 0 dB-es. Az elviselhető, károsodást nem okozó intenzitástartomány a 40-50 dB-től legfeljebb 100 dB-ig terjedő tartomány. A halláskárosodást okozó hangintenzitás függ attól is, hogy mennyi ideig vagyunk kitéve az erős hangnak.

3.2 A hanghullám frekvenciája: a frekvencia, azaz a hanghullámban a szinuszhullámok ciklusainak gyakorisága (mennyire sűrűn követik egymást) a hangmagasság pszichológiai dimenzióját adja. Mértékegysége a Hertz (Hz - tehát a ciklus/másodperc). Az emberi fül számára a 20 és 20 000 Hz közötti tartományban hallhatók a hangok.³⁰² Az ennél nagyobb frekvenciájúak (tehát már nem hallható hangmagasságok) az ultrahangok. Az emberi fül a 2000 Hz körüli hangtartományban a legérzékenyebb. (Nem lehet véletlen, hogy a csecsemők pont ebben a tartományban sírnak éjszaka, bizonyára az utódgondozás sikere érdekében).

3.3 Hangminőség (hangszín): ez az észlelési, pszichológiai dimenzió hasonlatos a színek telítettségéhez. Egy hangnak vannak alapfrekvenciái és felharmonikusai, úgy, ahogy egy színből van telítettebb és telítetlenebb változat, ez adja a hangszín észleletét. A felharmonikusok teszik lehetővé a zene végtelen sokszínűségét, és persze élvezetét.³⁰³

Az emberi hallórendszer a fülből, a kapcsolódó idegpályákból és a feldolgozást végző agyi területekből áll.³⁰⁴ Az emberi fül alapvetően kétszakaszú hallószervként működik: a rendszer külső részei továbbítják és felerősítik a hangot, míg a belső területek felveszik a hangingért, s

³⁰¹ DÜLL Andrea, id. mű 37-65. o.

³⁰² 20 éves korunkra a csecsemőkori 16-30 000 Hz-es hangtartományból valójában jó, ha 100-16 000 Hz marad, többek között a hallásban kulcsfontosságú szőrsejtek elhasználódása következtében.

³⁰³ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 124. o.

³⁰⁴ Pszichológia (ATKINSON, Rita L.; ATKINSON, Richard C.; SMITH, Edward E.; BEM, Daryl J.; NOLEN-HOEKSMA, Susan), Osiris, Budapest, 1997., 121. o.

idegi jelekké alakítják át azokat. A továbbító-erősítő rendszer a fülcimpából, a hallójáratból, a dobhártyából és a középfül három hallócsontjából áll, amelyek a mechanikai erősítő szerepet végzik, azaz huszonötszörösére erősítik fel a hangnyomást. A fülkagyló által koncentrált és felerősített hangokat a hallócsontok a belső fület leválasztó hártyán levő nyíláson „kopogják le”, tovább erősítve őket, és juttatják be a hanghullámokat agyi elektromos ingerületre átfordító rendszerbe: a csigába. Itt, a csigában található a hallás receptorai, a szőrsejtek,³⁰⁵ amelyektől az idegrendszer pályáin át eljut az ingerület az agyba, s ott feldolgozva végül létrejön a hallásészlelés, a hallási élmény. A feldolgozási folyamat kiterjed a hanginger pszichológiai jellemzőinek elemzésre általánosságban: a hangerőre, a hangmagasságra, hangszínre, illetve részletesebben tekintve az élességre, a harmóniára, a hangosságra, az érdességre és hangszíni jellemzőire. Ezek a jellemzők együttesen járulnak hozzá a hangészlelés következtében megélt benyomásra: arra, hogy kellemes vagy kellemetlen-e a hang, amit hallunk. Például ha hangosabb, élesebb és érdesebb hangot hallunk, akkor azt kevésbé kedveljük (ilyenek a veszélyhelyzetet jelző hangok a magas kockázatú munkahelyeken).³⁰⁶ Az így kapott, feldolgozott hanginformáció, amely a hangjellegén túl tartalmazza az általa kiváltott hatást (pl. tetszetős vagy zavaró), illetve ha ismerős, akkor a felismerést (pl. ismert hangszignálok, mint amilyenek a pályaudvarokon vagy reklámokban hallhatók). Ez az információ bekerül a munkamemóriába, azaz a tudat számára hozzáférhető lesz, felhasználhatóvá válik cselekvéseink során. A rövid távú memóriából a hangra vonatkozó az információ idővel és részben átkerül a hosszú távú memóriába, amely képes azt tovább tárolni, viszont a tudat számára csak emlékezéssel, azaz előhívással (kereséssel) érhető el, emelhető vissza a rövid távú munkamemóriába. A hosszú távú emlékezetünkben absztrakt, általánosított hangrepresentáció kerül tárolásra, címkéssel, a hangemlékhez kapcsolódó specifikus látvány képével (pl. a hegedű hangjához hozzákapcsolódik a hegedű képe is). Ehhez hozzátapadnak a hang által kiváltott érzelmek és a belőle jövő metaforák, amelyek együtt egy színes érzelmi (és élményszerű) emléket alkotnak.³⁰⁷

³⁰⁵ A szőrsejtek igen érzékenyek és sérülékenyek, sőt ami ennél fontosabb: károsodásuk esetén nem regenerálódnak, azaz maradandó halláskárosodás alakul ki. Ez történik velünk, ha a kelleténél többet tartózkodunk olyan hangintenzitásban, amely már károsíthatja a hallórendszert.

³⁰⁶ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 125. o.

³⁰⁷ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 127. o.

A hangjelzések megkülönböztető képessége kapcsán különösen fontos a habituálódás jelensége, azaz hogy a hangingerekhez – még a viszonylag kellemetlen ingerekhez is – könnyen hozzászoknak az emberek. Például egy légkondicionáló hűtőventillátorának kellemetlen zaját egy idő után nem észleljük, de azonnal felkapjuk a fejünket, ha a ventillátor leáll. Ennek alapján ha hatékony hangmegjelölést kíván valaki alkalmazni termékével összefüggésben, akkor – egyéb szempontokat is figyelembe véve – úgy kell azt megtervezni, hogy bár könnyen felismerhető és azonosítható, mégis megszokhatatlan legyen.

4. A hangok mint egyes termékek attribútumai

A hangok információhordozó, befolyásoló jellegét természetesen régóta tudatosan alkalmazzák kereskedelmi tevékenységhez kapcsolva. Egy kellemes beszédhang lágy zene kíséretében igencsak meggyőző lehet a hatókörébe került vásárló számára. A hangok kétféleképpen kapcsolódhatnak a kereskedelmi tevékenységhez: vagy általánosságban igyekeznek jó benyomást kelteni a kellemes vásárlói környezet megteremtéséhez (pl. egy üzletben kellemes zene szól a háttérben, vagy erőt, biztonságot sugárzó férfihang sorolja a termék jó tulajdonságait a tv reklámban) vagy egy adott áruhoz, szolgáltatáshoz kapcsolódik egy adott jellegzetes hangjelzés, mintegy azonosítva a terméket a fogyasztó számára. Egy másik szempontú megkülönböztetés szerint a termékek (gépek, eszközök, felhasználói felületek, stb.) által kiadott hangok kétfélék lehetnek:³⁰⁸ következményjellegűek és szándékosak. A következményjellegű termékhangok, például a gépek működésével járó hangok a termék használatának természetes, szükségszerű velejárói (pl. a szerkezet mozgó alkatrészeitől származnak), amikre hatással van a termékkel interakcióban levő felhasználó is, amikor pl. az elektromotor működésének intenzitását manuálisan szabályozza. A másik típusba a szándékos hangok tartoznak, amelyeket a termékhez szándékosan kapcsolják hozzá, azaz a hang nem szükségszerű velejárója a termék működésének, hanem azt a gyártó kapcsolja hozzá annak érdekében, hogy a hangot a fogyasztó a termék működésével összefüggésben észlelje. Az ilyen hang ugyanakkor lehet funkcionális, azaz a termék működéséhez kapcsolódóan valamilyen jelentést hordozó: pl. egy meghatározott hang, amely a mobiltelefon bekapcsolásakor hallható, vagy az a hang, amely a telepről működő elektronikus készülék lemerülésére figyelmeztet. Az ilyen esetekben a hangok védjegyjogi

³⁰⁸ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 129. o.

értelemben nem tekinthetők jelzésnek, sokkal inkább a termék egy-egy funkciójához, alkalmazási módjához kapcsolódó tulajdonságnak, ami ilyen értelemben kizárja a védjegyoltalom lehetőségét. Amennyiben ugyanis a hang nem valamely áru vagy szolgáltatás megjelöléseként jelenik meg, hanem a hang maga az áru vagy a szolgáltatás (pl. egy díj ellenében letölthető dal esetében), esetleg a termék által betöltött funkciót jeleníti meg, úgy a lajstromozásból eleve ki van zárva, hiszen ekkor a megjelölés kizárólag olyan jelekből áll, amelyeket a forgalomban az áru minősége, rendeltetése feltüntetésére használhatnak.³⁰⁹

Ettől függetlenül a gyártók a termékek auditív tulajdonságait (a kibocsátott hangok jellegét, erősségét és időbeli dinamikáját) számos esetben tudatosan megtervezik, akkor is, ha a termék hangjának lajstromozása fel sem merül.

Nem utolsósorban szándékos hangok azok is, amelyek az előző példáktól eltérően a termék működése kapcsán nem töltenek be semmilyen meghatározott funkciót, pusztán a fogyasztó, felhasználó figyelmét hivatottak felkelteni a termék kapcsán – azaz egyfajta reklámfunkciót töltenek be. Védjegyjogi szempontból az utóbbi eseteket tekinthetjük relevánsnak, hiszen ekkor jelenik meg a jelzés és a termék közötti, megkülönböztető képességet biztosító kapcsolat, úgy, hogy közben a hang nem tekinthető a termék működése ismérvének, funkciójának.

5. Hangmegjelölések megítélése a gyakorlatban

A gyakorlatban azt láthatjuk, hogy a védjegyjogi értelemben is releváns hangmegjelölések ritkák; a közösségi jogszabályok kifejezetten nem is említik a hangmegjelöléseket a lehetséges védjegyek között. Mivel azonban a felsorolásaik példálózóak, elvileg az ilyen megjelölések is részesülhetnek oltalomban, feltéve persze, hogy az egyéb feltételeknek megfelelnek.

³⁰⁹ Védjegy irányelv, 3. Cikk, c) pont; de ugyanerre a kizáró okra hivatkozni lehet a Vt-ből vagy szinte bármelyik ismertetett védjegy törvényből.

Hasonló okból nem lajstromozhatók a parfümök és egy illatosításra szolgáló termékek illatai, hiszen az illat esetükben egyben a termék funkciója is.

5.1 Az alábbiakban néhány olyan példát ismertetek, amely a gyakorlati megvalósulást illusztrálja.

5.1.1 Hazánkban alig néhány hangmegjelölés áll nemzeti védjegyoltalom alatt. Ezek közül hét zenei hang, amelyből kettő szöveget is tartalmaz, a többi a hangokra szorítkozik. Ilyen például a jól ismert MÁV-szignál,³¹⁰ amit mindenki ismer, aki járt már magyar vasútállomáson. Grafikai ábrázolása az alábbi kotta:

A védjegy különlegessége az, hogy a mind a negyvenöt (!) osztályban oltalmat élvez, ami érdekes kérdést vet fel. A szignál bizonyára megszerezte a megkülönböztető képességhez szükséges ismertséget a fogyasztók körében, legalábbis ami négy-öt osztályt illet (pl. a 39., amibe a szállítási szolgáltatás is tartozik). Az olyan osztályok kapcsán azonban, mint pl. az 5. (pl. gyógyszerészeti, állatgyógyászati és egészségügyi termékek) vagy 10. (pl. sebészeti, orvosi, fogorvosi és állatgyógyászati készülékek és műszerek) ez már korántsem biztos.

Az Unilever alábbi kottával ábrázolt dallama a 29., 30., 32., 41. és 43. osztályban áll oltalom alatt

Végül egy összetettebb dallam, amely a 35. és a 39. osztályban került lajstromozásra:³¹¹

³¹⁰ Lajstromszáma: 177192.

³¹¹ a Total Hungaria Kft. javára, 170289 lajstromszám alatt; a szerző, Walla Ervin is megjelenítésre került.

SIGNAL
(Tartalék)

Az OHIM tájékoztatója³¹² szerint közösségi oltalom³¹³ alatt áll például a Metro-Goldwyn-Mayer filmstúdió híres oroszlánbömbölése a 9., 38., 41. és 42. osztályban. A védjegynek a lajstromban szereplő elnevezése nincsen; az azonosítását három tényező szolgálja: a szöveges leírása,³¹⁴ a grafikai megjelenítése (spektrogram/szonogram, lásd alább), valamint az OHIM honlapjáról³¹⁵ mp3 formátumban letölthető hangfájl.

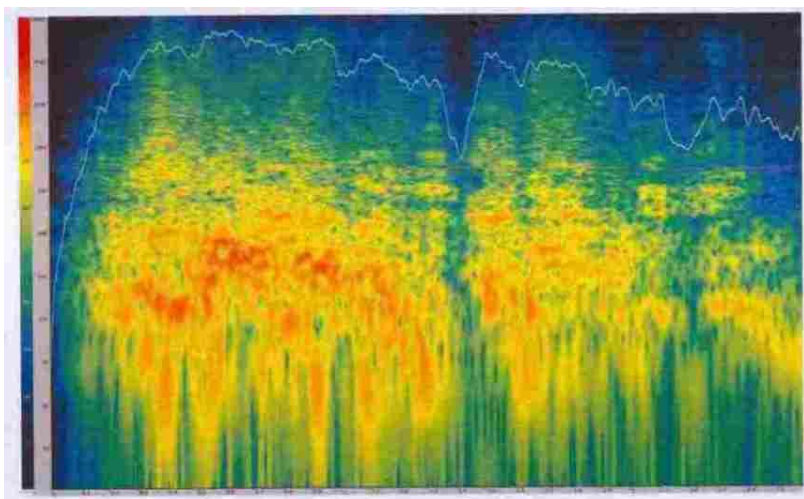
A megjelölés – ami önmagában álló, nem zenei hanghatás – bizonyára mindenki a filmstúdió közreműködésével készült filmek első kockáiról ismeri, igaz, ott a képi hatásokkal együtt jelenik meg: ott a stúdió neve és egyéb feliratok között látszik az oroszlán is.

³¹² <https://oami.europa.eu/ohimportal/hu/trade-marks-examples>, utolsó letöltés: 2014.10.18.

³¹³ lajstromszáma: 005170113

³¹⁴ The sound mark is a sound of a lion roar having a duration of approximately 2.5 seconds. It is composed of two successive roars (0 to around 1.4s and 1.4 to 2.6), the second one having a slightly lower amplitude. The sound is non-harmonic, has fast (>15Hz) non-periodic amplitude envelope modulation (perception of sound roughness) and has dominant frequency content in the low and low-medium range (approximate -6dB range: 40 to 400 Hz for both roars with a peak at 170 Hz for the first one and a peak at 130 Hz for the second one). The perceived dominant frequency range (related to the spectral centroid) of the first roar increases until around 0.35s and decreases afterwards. In the second roar, it increases until around 1.7s, decreases until around 2.2s, increases again until around 2.3s and decreases afterwards.

³¹⁵ <https://oami.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/005170113>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

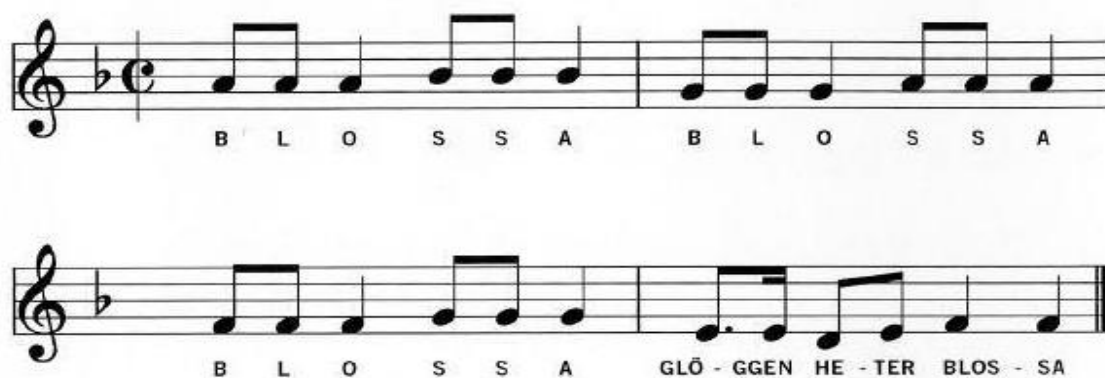

A megkülönböztető képessége kapcsán felmerül, hogy az eredeti-e, avagy szerzett, de ez a nyilvántartásban elérhető adatokból nem derül ki. Az ugyanakkor kérdéses, hogy a grafikai ábrázolhatóságra vonatkozó Sieckmann-kritériumoknak³¹⁶ mennyiben felel meg a jelen esetben a grafikai ábrázolás megoldása. A letölthető hangfájl biztosan nem jelent grafikai ábrázolást; a szöveges körülírás – még ha igyekszik pontosan is körülírni a hanghatást –

³¹⁶ Védjegyoltalomban olyan megjelölések is részesülhetnek, amelyek önmagukban nem érzékelhetők vizuális úton, feltéve, hogy grafikailag ábrázolhatóak – különösen képek, vonalak vagy karakterek útján –, és hogy a grafikai ábrázolás világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű.

mégsem azonos az oltalom alatt álló megjelöléssel, és ugyanez igaz a kétdimenziós grafikonon való megjelenítésre is. Számomra legalábbis kétséges, hogy a grafikai ábrázolás módjai itt megfelelően – azaz világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű módon – megjelenítik a védjegyoltalom alatt álló megjelölést, úgy, hogy aki ránéz vagy elolvassa grafikai ábrázolást, az azonosítani tudja a megjelöléssel.

5.1.2 A „Blossa glögen heter blossa” hangmegjelölés 006465538 lajstromszámon áll közösségi oltalom alatt a 32., 33., 35., 38. és 41. osztályokban. Az egyszerű dallam – a védjegy nevében szereplő svéd nyelvű szlogennel – partitúra által jelenik meg grafikusán a nyilvántartásban. Ez esetben zenei hangsorozatról van tehát szó, a hozzá tartozó rövid szöveggel. Annak a fogyasztónak a számára, aki tud kottát olvasni, bizonyára ez is megfelelő grafikai ábrázolásnak bizonyul.

Csak remélhető, hogy így van, mert az OHIM honlapjáról³¹⁷ egyéb, azonosításra szolgáló adat – hangfájl vagy szöveges leírás – nem érhető el.

5.1.3 A szintén önálló elnevezés nélküli, 005445085 lajstromszámú védjegy ugyancsak egy zenei dallamot oltalmaz. A grafikai megjelenítése a következőképpen történik:

³¹⁷ <https://oami.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/006465538>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Viszonylagos hosszúsága ellenére klasszikus hangszignál, amely a 41. osztályban élvez oltalmat, mégpedig – az árujegyzék meghatározása szerint – online videojátékokhoz való hozzáférés biztosítása kapcsán. További azonosításra szolgáló adat – hangfájl vagy szöveges leírás – itt sem nem érhető el.

5.2 Ami az európai gyakorlatot illeti, az Európai Bíróság állást foglalt olyan ügyekben is, amelynek tárgya kifejezetten hangmegjelölés volt.

A Déclic-ügyben³¹⁸ A bejelentő hangvédjegy lajstromozása iránti kérelmet nyújtott be az OHIM-hoz a 10. osztályba tartozó árukra vonatkozóan. A bejelentésben a védjegy ábrázolására vonatkozóan azt tüntette fel, hogy „ábrás vagy térbeli védjegytől eltérő” megjelölésről van szó és megjelölte, hogy jelen esetben hangvédjegyről van szó, amelyet úgy lehet meghatározni, hogy a megjelölés a „klikk” hangból áll. A bejelentéshez magáról a hangról grafikai ábrázolás nem került becsatolásra. Az elbíráló már a bejelentési nap elismerését megtagadta, mivel úgy ítélte meg, hogy a bejelentés nem tartalmazta a megjelölés grafikai ábrázolását. A bejelentő úgy vélte, hogy a leírás megfelelő volt, azonban felajánlotta, hogy kibővíti azzal a bejelentést, hogy „a klikk hang a zár kinyitása/bezárása során hangzik el”. Az elbíráló megtagadta a védjegy lajstromozását. A fellebbezési tanács határozatában utalt arra, hogy a grafikai ábrázolásnak pontosnak és világosnak kell lennie, amely megfelelően tükrözi a lajstromoztatni kívánt védjegy mibenlétét, azaz csupán a védjegy leírása nem tekinthető megfelelő ábrázolásnak. A pontos és világos meghatározás és a lajstromba ily módon történő bevitel elengedhetetlen a védjegykutatásnál és a lajstromozásnál is. Határozatában a fellebbezési tanács megjegyezte, hogy a védjegybejelentés nemcsak nem tartalmazta azt, hogy milyen módon képződik a bejelentett hang, hanem szerinte a hang nem került megfelelő módon meghatározásra. Ez igaz a védjegy később javasolt meghatározására is. Határozatában a fellebbezési tanács azt is kimondta, hogy a lajstromoztatni kívánt hang fonetikus átírása („klikk”), szintén nem teljesíti a grafikai ábrázolás feltételeit.

A Metro-Goldwyn-Mayer Lion Corporation 1996-ban lajstromozás iránti kérelmet nyújtott be az OHIM-hoz az oroszán ordításának lajstromozása érdekében, a 9., 38., 41. és 42. osztályok

³¹⁸ R 1/1998-2. sz. ügy, hivatkozik rá NÁTHON Natalie, id. mű, 209. o.

vonatkozásában.³¹⁹ A védjegybejelentés mellé a bejelentő benyújtott egy spektrogramot (szonogramot) is. Az elbíráló megtagadta a védjegy lajstromozását, mivel úgy ítélte meg, hogy sem a leírás, sem a spektrogram nem alkalmas arra, hogy a fogyasztók azt fel tudják fogni, azaz egyik eszköz sem minősül a szóban forgó hangmegjelölés esetében megfelelő grafikai ábrázolásnak. A fellebbezési tanács úgy ítélte meg hosszasan kifejtett határozatában – miután sorra vette a zenei és nem zenei hangok mibenlétét, lehetséges grafikai ábrázolását, továbbá a Sieckmann-kritériumokat és a már rendelkezésre álló Shield Mark-ügyben készült indítványt³²⁰ – hogy az oroszán ordítása, bár nem klasszikus értelemben vett zenei hang, lajstromozható közösségi védjegyként, mivel rendelkezésre áll egy olyan eszköz, amely alkalmas arra, hogy „visszaadja” a hangot; ez pedig a szonogram (amelyet gyakorlatilag a fellebbezési tanács a kottához hasonlít). Azonban, mivel a bejelentő szonogramja nem teljes, hiszen a bejelentő nem jelölte meg sem az idő, sem a frekvencia tartományt a bejelentés nem lajstromozható. A bejelentő emiatt kénytelen volt újabb bejelentést tenni, amely már kielégítette a szonogrammal kapcsolatos elvárásokat, így – ahogy fentebb már röviden ismertettem – megszerezhetette a védjegyoltalmat.

A már korábban is hivatkozott Shield Mark-ügyben³²¹ a jogeset tárgyát képező Benelux bejelentések hangvédjegyekre vonatkoztak. Ezek közül négy bejelentésben Ludwig van Beethoven „Für Elise” című zeneművének első kilenc hangjára igényeltek oltalmat a 9., a 16., a 35., a 41. és a 42. osztályba tartozó áruk és szolgáltatások tekintetében. Egyes bejelentésekhez csatolták a szóban forgó dallam kotta útján történő ábrázolását. Két bejelentés esetében a bejelentő úgy nyilatkozott, hogy hangvédjegy oltalmát igényli. További két bejelentés tárgya a „kukurikú” (kukelekuuuuu) megjelölés volt, ezek közül az egyikben a bejelentő úgy nyilatkozott, hogy hangvédjegy oltalmát igényli a kakas hangját idéző hangutánzó szó tekintetében. A védjegyek lajstromozását követően védjegybitorlási perek indultak, amelyek során vitatottá vált a megjelölések védjegykénti oltalmazhatósága. A holland bíróság által feltett kérdések részben általában a hangvédjegyek oltalomképességére, részben pedig a hangvédjegyek grafikai ábrázolásával szemben támasztandó követelményekre vonatkoztak. Ez utóbbi kapcsán kérdésként merült fel, hogy kottával, egy hangutánzó szó

³¹⁹ R 781/1999-4. sz. ügy

³²⁰ NÁTHON Natalie, id. mű, 209. o.

³²¹ C-283/01; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában 2003. november 27-én hozott ítélet

leírásával, a bejelentéshez csatolt hangfelvétellel, digitális hangfelvétellel stb. teljesíthető-e a grafikai ábrázolás követelménye. Az Európai Bíróság a fenti kérdésekre adott válaszaiban a következőket állapította meg.

- A hangvédjegyek védjegyoltalomban részesülhetnek, feltéve, hogy alkalmasak a megkülönböztetésre és grafikailag ábrázolhatók. A védjegy grafikai ábrázolása történhet ábrával, vonalakkal vagy írásjelekkel, mialatt „világosnak, pontosnak, önmagában teljesnek, könnyen hozzáférhetőnek, érthetőnek, tartósnak és objektívnek” kell lennie (megfelelően a Sieckmann-kritériumoknak – a toldat tőlem).
- Hangvédjegyre vonatkozó bejelentés esetén a bejelentőnek a bejelentésben nyilatkoznia kell arra vonatkozóan, hogy hangvédjegy oltalmát igényli.³²² Ellenkező esetben – pusztán a grafikai ábrázolás alapján – ábrás védjegyre is lehetne következtetni (58. pont).
- A Sieckmann-kritériumok hangvédjegyek esetében nem teljesülnek a megjelölés szavakkal történő leírása (pl. „Beethoven Für Elise című művének első kilenc hangjegye”) útján. Nem elegendő a zenei hangok nem szabályszerű lekottázása sem (pl. előjegyzés, ritmikai jelzések nélkül). Teljesíti ugyanakkor a grafikai ábrázolás követelményeit a hangvédjegy szabályszerű kottával történő ábrázolása, amelyben előjegyzést, ütemeket, zenei hangokat, szünetjeleket és egyéb szükséges zenei jelöléseket tüntetnek fel.
- A nem zenei hangok (pl. a kakaskukorékolás) tekintetében a hangutánzó szavakkal történő meghatározásuk nem kellőképpen pontos és világos, azaz ilyen módon grafikailag nem ábrázolhatóak megfelelően.³²³

A WIPO védjegyek, ipari minták és eredetmegjelölések jogával foglalkozó bizottsága – érzékelve a felmerülő igényt – módszertani útmutatót állított össze a tagállamok gyakorlatának áttekintése után. Ennek címe: Az új típusú védjegyek ábrázolásának és

³²² Az OHIM védjegybejelentő formanyomtatványán megjelölendő külön rubrikában, ha hangvédjegyről van szó.

³²³ A változást ezen a téren a Szingapúri Védjegyjogi Szerződéshez kapcsolódó Szabályzat (2011-től hatályos) hozta meg, amelynek a bejelentések részletes szabályairól szóló 3. szabálya (9) bekezdése rögzíti, hogy az érintet hivatal választása szerint elfogadhatja a hang szöveges leírását vagy hangfelvételét, illetve ezek kombinációját is.

meghatározásának módszerei.³²⁴ Ebben különválasztja a zenei és nem zenei hangokat. Előbbiekkel kapcsolatosan rögzíti, hogy rendszerint kotta (partitúra) által ábrázolhatók grafikailag. Adott esetben szükség lehet arra, hogy a partitúrát szakértői szervezet hitelesítse. Egyes államok védjegy hivatalainak gyakorlata szerint a partitúra mellett vagy helyett a részletes szöveges leírás is megfelelő, sőt, utóbbi a fogyasztók számára könnyebben el is érhető. Más országok már önmagában a hangok szavakban történő leírását is elfogadják. A benyújtott mellékletben szerepelhet még ezen kívül hanghordozó is, amely a lajstromoztatni kívánt hangokat „reprodukálja”. Egyes országokban (pl. Ausztrália, Norvégia, Svédország, USA) már a hangfelvétel (mp3 vagy wav fájl) online benyújtása is lehetséges; más országok (pl. Olaszország vagy a Benelux államok) hivatalai ezzel ellentétben nem fogadják el a hangfelvételt a megjelölés ábrázolásaként.

A nem zenei hangok tekintetében számos védjegy hivatal elfogadja a hang írásban történő részletes leírását, néhány esetben, illetve ezzel egyidejűleg csatolt spektrogramot (szonogramot). Eleinte az OHIM nem fogadta el sem a szonogramot, sem az oszcillogramot, sem a spektrogramot, mivel úgy ítélte meg, hogy nem könnyen hozzáférhető, illetve nem érthető/értelmezhető az átlagember számára.³²⁵ Ez az álláspont 2007-ben³²⁶ változott meg, hiszen a „Tarzan kiáltásával” kapcsolatban kiadott sajtóközleményében³²⁷ az OHIM a nem zenei hangok tekintetében már elfogadhatónak tartotta a szonogram (lásd alább) benyújtását, amennyiben egy hangfájlhoz (mp3) fájlhoz csatolják; 2008-ban sor is került a megjelölés lajstromozására.³²⁸ Itt érdemes megjegyezni, hogy a hangfájl csatolásának igényéből következően a szonogram önállóan nem képes grafikailag ábrázolni a hangmegjelölést, tehát

³²⁴ SCT/17/2: Methods of Representation and Description of New Types of Marks

³²⁵ NÁTHON Natalie, id. mű, 208. o.

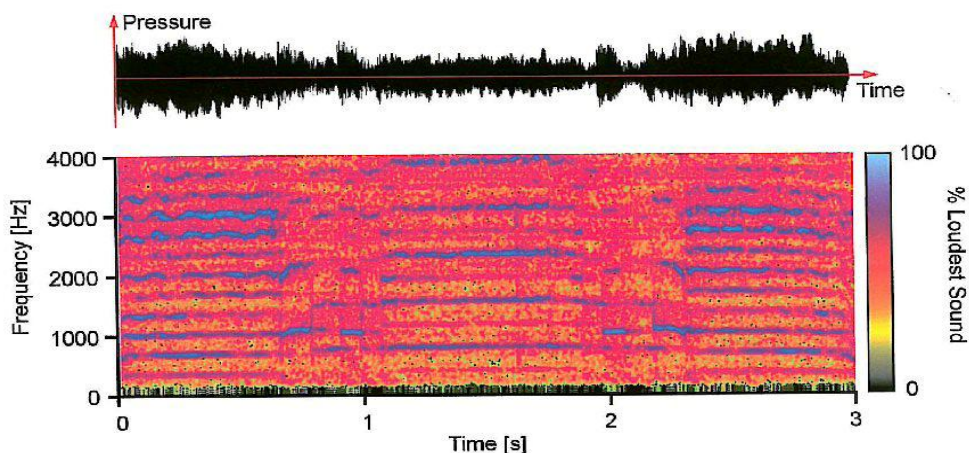
³²⁶ A változást a közösségi védjegyrendelet végrehajtásáról szóló 2868/95/EK rendelet 2005. évi módosítása (1014/2005 rendelet) tette lehetővé, amely szerint „ha hangot tartalmazó védjegy lajstromozását kérelmezik, a védjegy megjelölése a hang grafikus ábrázolásából, különösen egy kottából áll, ha a bejelentés elektronikus úton történik, akkor hangot tartalmazó elektronikus fájl kísérelheti. Az OHIM elnöke határozza meg az elektronikus fájl formátumát és maximális méretét. (3. szabály 6. bekezdés)

³²⁷ oami.europa.eu/en/office/press/pdf/051107.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Az ügynek az OHIM által a sajtóközleményben is hivatkozott előzményei voltak; az R 708/2006-4. sz. ügyben ugyanezt a hangjelzést az OHIM még nem találta lajstromozhatónak.

³²⁸ 005090055 szám alatt.

megítélésem szerint az ilyen megjelölések lajstromozása szigorú dogmatikai alapon továbbra is sántít.

A szonogrammal kapcsolatosan rögzíti az útmutató, hogy a Shield Mark-ügy óta az EU-tagállamok nem fogadják el a hang grafikai megjelöléseként, azonban a fent ismertetett esetek alapján ez nem állja meg a helyét, ugyanis az utóbbit az OHIM 2006-ban lajstromozta, grafikai ábrázolásaként pedig szonogram került feltüntetésre. A svájci gyakorlat szerint sem tekinthetők az olyan technikai eszközök, mint az oszcillogram, a spektrogram vagy a szonogram a hangjelzések megfelelő, tehát a fogyasztók számára könnyen hozzáférhető és érthető grafikai ábrázolásának. Az USA-ban a védjegybejelentéshez csatolni kell egy hangmintát, a hangmegjelölés részletes leírását, továbbá annak meghatározását, hogy a hangvédjegy miként kerül használatra.³²⁹

Az SzTNH előtti eljárás kapcsán a védjegybejelentés és a földrajzi árujelzőre vonatkozó bejelentés részletes alaki szabályairól szóló 16/2004. (IV. 27.) IM rendelet 3.§ (1) bekezdésének d) pontja hangmegjelölések vonatkozásában rögzíti, hogy azokat köztáblában kell megjeleníteni és bejelenteni.

Az Európai Unióban jelenleg (2014. október) 167 hangmegjelölés áll közösségi védjegyoltalom alatt, ami azt jelenti, hogy bár a hangmegjelölések oltalomképességével kapcsolatos elvi kérdések jelentősek, a gyakorlatban mégis kevés konkrét ügyben játszanak szerepet.

³²⁹ <http://tmep.uspto.gov/RDMS/mashup/html/page/manual/TMEP/Oct2012/TMEP-800d1e1656.xml>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

5.3 Az Egyesült Államokban a hangvédjegyek régi múltra tekintenek vissza. Az első hangvédjegy lajstromozására szolgáltatások tekintetében 1950-ben került sor. A lajstromozott hangvédjegy az 1929-től már használt, népszerű NBC szignálja volt, először rádió-, később televízió-műsorokra vonatkozóan. Ezt követően számos hangvédjegy (elsősorban a műsorszolgáltatásban, a reklámokban és a turizmusban) lajstromozására került sor, azonban felmerült a kérdés, hogy valójában önmagában véve rendelkezik-e a hangvédjegy megkülönböztető képességgel vagy azt meg kell szereznie használat útján a lajstromozhatóság érdekében.³³⁰

Erre választ az *In re General Electric Broadcasting*³³¹ ügy adott. Ezen ügy alapja egy olyan hangvédjegy lajstromozása volt, amely rádió-műsorszolgáltatás vonatkozásában egy hajó harangójának hangját adja vissza. Az elbíráló megtagadta a védjegy lajstromozását arra hivatkozással, hogy a harangóra hangja a köztulajdon kategóriája alá tartozik és azt senki nem sajátíthatja ki. A fellebbezés szakaszban a Trademark Trial and Appeal Board (az USA védjegy-bírósága, TTAB) szintén megtagadta a védjegy lajstromozását, azonban azon okból kifolyólag, hogy a bejelentő nem bizonyította, hogy a megjelölés megkülönböztető képességre tett volna szert használat révén (miközben elismerte, hogy a hang megkülönböztetésre alkalmas lehet a bejelentő szolgáltatásai tekintetében). A TTAB nem azt mondta ki, hogy minden hangvédjegy esetében bizonyítani kell a szerzett megkülönböztető képességet, azonban rögzítette, hogy az olyan hangok esetén, amelyek hétköznapiak vagy amelyeket a fogyasztók más körülmények között szoktak hallani, ott elengedhetetlen annak bizonyítása, hogy a megjelölés szert tett a megkülönböztető képességre. A TTAB ennek alapján két kategóriát különböztetett meg a hangvédjegyek kapcsán: egyrészt léteznek azok a hangmegjelölések, amelyek önmagukban is rendelkeznek megkülönböztető képességgel, másrészt azok, amelyek esetében a megszerzését bizonyítani kell.

³³⁰ NÁTHON Natalie – id. mű, 171. o.

³³¹ *In re General Electric Broadcasting* 199 U.S.P.Q 560, 563 (T.T.A.B. 1978).; hivatkozik rá NÁTHON Natalie, id. mű, 171. o.

A fenti megállapítások alkalmazására⁴⁴⁰ került sor a Ride the Ducks-ügyben.³³² Az ügy tárgya egy Philadelphiában turisztikai szolgáltatásokat nyújtó cég hangvédjegye volt. A hangvédjegy a kacsák hápogásának hangján alapult, amely lajstromozásra is került.³³³ A védjegyjogosult kételtű járművein³³⁴ (egyfajta turistabuszain) közel egy évig használta, amikor megjelent egy másik szolgáltató is a piacon, amely szintén a kacsák hangját használta szolgáltatásai nyújtása alkalmával. Figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a felperes lajstromozott védjeggyel rendelkezik, a védjegybitorlási ügyben a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kacsák hápogásából álló hangvédjegy nem rendelkezik önmagában vett megkülönböztető képességgel (mivel ismerős hangról van szó), továbbá az sem került bizonyításra, hogy a megjelölés megkülönböztető képességre tett szert, azt megelőzően, hogy a versenytárs ugyanezen megjelölést használni kezdte. Az ügyben az In re General Electric Broadcasting-ügyben lefektetett alapelveket alkalmazta a bíróság, annak ellenére is, hogy a TTAB a védjegyet úgy lajstromozta, hogy a megkülönböztető képesség megszerzésének bizonyítását nem kérte. Azt is érdemes megjegyezni, hogy Európában bizonyára nem került volna megállapításra egy bitorlási perben az, hogy a felperesi védjegy nélkülözi a lajstromozás anyagi jogi feltételeit.

Az USA joggyakorlatában felmerült az a kérdés is, hogy valamely – az érintett termékektől függetlenül keletkezett – ismert dallamot vagy zeneművet hangvédjegyként lehet-e lajstromoztatni, amennyiben alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait más vállalkozás áruitól vagy szolgáltatásaitól megkülönböztesse.

Erre választ az Oliveira-ügy³³⁵ adott. A Second Circuit, utalva a színvédjegyeknél már hivatkozott Qualitex-ügyre,³³⁶ arra az álláspontra helyezkedett, hogy zenei szerzemények

³³² Ride the Ducks, L.L.C. v. Duck Boat Tours, Inc., 75 U.S.P.Q.2d 1269, 2005 WL 670302 (E.D. Pa. 2005); hivatkozik rá NÁTHON Natalie, id. mű, 172. o.

³³³ 2484276 lajstromszám alatt. A megjelölés meghatározása szöveges leírás alapján történt („The mark consists of a quacking noise made by tour guides and tour participants by use of duck call devices throughout various portions of the tours.”)

³³⁴ A „Duck” elnevezés a „DUKW” hivatalos névnek egy variációja, egy olyan hatkerekes jármű neve, amelyet az Egyesült Államok a II. világháborúban fejlesztett ki áru- és csapatszállítás céljából. Mivel a turistabusz az általánosnak is mondható „Duck” (kacsa) elnevezést kapta, a Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az általa kiadott „hápogás” önmagában nem rendelkezik megkülönböztető képességgel (hiszen a kacsából következik a hápogás); NÁTHON Natalie, id. mű, 172. o.

³³⁵ Oliveira v. Frito-Lay et al., 251 F.3d 56 (2d Cir. 2001); hivatkozik rá Náthon Natalie, id. mű, 173. o.

alkalmasak arra, hogy valamely személy áruit vagy szolgáltatásait azonosítsák, tehát védjegyjogi értelemben van megkülönböztető képességük. Ilyen az dallam például az NBC szignál és a Harlem Globetrotter's kosárlabdacsapat Sweet Georgia Brown című dala³³⁷ is. Ugyanakkor megtagadta a védjegyoltalom kiterjesztését annak érdekében, hogy az előadóművész a szerzői jogot meghaladó, további jogosultságot szerezzen a saját teljesítménye felett.³³⁸ Az, hogy a dal szerzői jogi oltalom alatt is áll, nem zárja ki, hogy védjegyoltalom alá is helyezhető legyen. Azonban a védjegy nem töltheti be a szerzői jog rendeltetését, valamely zenemű engedély nélküli felhasználása esetén a jogosult a védjegy törvényre hivatkozással nem léphet fel.

Némileg ellenkező következtetésre jutott a Second Circuit az EMI-ügyben:³³⁹ a zenemű alapvetően nem származásra utaló jelzés, így önmagában a zenemű nem lehet védjegyoltalom tárgya, illetve a védjegy nem töltheti be a szerzői jog rendeltetését. Ellenkező esetben a szerzői jog jogosultja automatikusan lehetőséget kapna arra, hogy a védjegyjoga alapján is fellépjen az esetleges bitorlással szemben.

Az USA gyakorlatának érdekessége, hogy az ún. funkcionális hangok lajstromozása kapcsán nem teljesen elutasító. A kérdés itt az, hogy lajstromozható-e a termékek önmagában vett hangja; pl. amikor egy gabonapehely gyártó cég azt a hangot szeretné oltalom alá helyezettetni, amit a termék kiad, akár akkor, amikor tejet adunk hozzá, akár akkor, amikor a szánkba vesszük.³⁴⁰ Ez a kérdés merült fel például a Harley-Davidson motor hangjának oltalomképesége kapcsán; a Harley Davidson végül visszavonta védjegybejelentését.³⁴¹ A

³³⁶ Qualitex Co. v. Jacobson Products Co., Inc., 514 U.S. 159 (1995)

³³⁷ 2155923 lajstromszámú hangvédjegy

³³⁸

<http://www.inta.org/INTABulletin/Pages/ScopeofTrademarkProtectionforMusicalPerformancesClarified.aspx#>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³³⁹ Emi Catalogue Partnership Emi Robbins Catalog Inc v. Hill Holliday Connors; 228 F. 3d 56; 28. pont; <http://openjurist.org/228/f3d/56/emi-v-hill>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁴⁰ NÁTHON Natalie, id. mű, 175. o.

³⁴¹ SAPHERSTEIN, Michael: The Trademark Registrability of the Harley-Davidson Roar: A Multimedia Analysis; http://www.bc.edu/bc_org/avp/law/st_org/ipf/articles/content/1998101101.html; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Federal Signal Q-Siren Wail hangmegjelölése viszont, amely a sziréna hangjából áll, oltalomképesnek bizonyult.³⁴² A funkcionális hangok oltalomból való kizártságára találunk meggyőző indokolást a Vertex-ügyben³⁴³ hozott döntésben. A TTAB úgy ítélte meg, hogy egy olyan hang védjegyként való lajstromozhatósága, amely az érintett áru vonatkozásában annak természetéből következik, nem lajstromozható, mert önmagában nem rendelkezik megkülönböztető képességgel és egy esetleges lajstromozás is kizárólag - hivatkozással az In re General Electric Broadcasting ügyre – a használat révén megszerzett megkülönböztető képesség bizonyítása révén volna elérhető. A bejelentő egy olyan riasztó hangját kívánta lajstromoztatni, amely egy gyermekek elrablásának megakadályozása érdekében kifejlesztett karperec által kiadott hangból állt. Mivel a bejelentő nem korábbi használatra és az annak révén megszerzett megkülönböztető képességre hivatkozással nyújtotta be védjegybejelentését, a TTAB megtagadta a lajstromozást, tekintettel arra, hogy a hangot az érintett áru vonatkozásában funkcionálisnak ítélte meg és álláspontja szerint a hangmegjelölés származásra utaló jelzéseként rendeltetését nem tudja betölteni.³⁴⁴

6. Következtetések

A fentiek alapján talán nem túlzás azt állítani, hogy a hangmegjelölések oltalomképesége a gyakorlati jelentőségén túlmutató elvi kérdéseket vet fel. Míg a hangvédjegyek száma relatíve alacsony, addig az oltalomképeségük kérdése a védjegyjog dogmatikai kereteit teszi próbára.

6.1 A grafikai ábrázolhatóság előkérdés ebben a körben, hiszen a megkülönböztető képesség csak onnantól vizsgálható, hogy a megjelölés bárki számára adekvát módon (vagyis a Sieckmann-kritériumoknak megfelelően) beazonosítható. A hangmegjelölés „önazonos” módon úgy ismerhető meg, ha a védjegylajstromban meghallgatható; ez azonban egyrészt még elenyésző számban biztosított lehetőség, másrészt távolról sem jelent grafikai ábrázolást.

³⁴² 2712396 lajstromszám alatt. A megjelölés szöveges leírása szerint: „The mark consists of a unique sound comprising a fundamental sweeping tone that rises quickly, in a period of about 9 seconds, to a frequency of around 1170 Hz and falls slowly, in a period of about 7 point 5 seconds, to a frequency of around 580 Hz. The fundamental tone remains rich in second and third harmonies through the entire sweep creating a continuous piercing/penetrating siren sound to the observer”.

³⁴³ In re Vertex Group LLC, 89 USPQ2d 1694 (TTAB 2009); <http://thettablog.blogspot.hu/2009/03/precedential-no-4-ttab-rules-that-sound.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁴⁴ Náthon Natalie, id. mű, 175. o.

A grafikai ábrázolás zenei hangoknál a kottát olvasni képes személyek esetében megoldott, viszont problémát jelent, hogy ez csak a fogyasztók töredékére igaz; a kottát olvasni nem tudók számára a kotta minden bizonnyal nem tekinthető „világosnak, pontosnak, önállóan, könnyen hozzáférhetőnek, érthetőnek, tartósnak és tárgyyszerűnek”. Véleményem szerint ez fokozottan igaz a nem zenei hangokra, amelyek nem kottázhatók, így a grafikai ábrázolásuk vagy szöveges leírással, vagy gépi hangábrázolással (szonográf) történik a gyakorlatban, sőt, ahogy utaltam rá, kifejezett jogszabályi rendelkezés alapján. Ebben a körben már igencsak kérdéses a Sieckmann-kritériumok tényleges érvényesülése.

6.2 A megkülönböztető képesség általában elérhető hangok által, amennyiben a hang nem funkcionális. Megítélésem szerint funkcionális hang esetében viszont a megkülönböztető képesség használat útján történő megszerzése sem lehetséges. Egyéb hangok esetében elsősorban akkor lehet szükség a megkülönböztető képesség használat útján történő megszerzésére, ha a hangjelzést a fogyasztók már ismerik egyéb környezetből, vagy akár mindennapos, gyakran észlelhető hangjelzésről van szó. Ilyen esetben eredendően nem kapcsolják össze a hangot a termékkel, ezért a bejelentőnek kell ezt a kapcsolatot használat útján létrehozni és igazolni a lajstromozó hatóság előtt. Amennyiben viszont a hangjelzés eredeti abban az értelemben, hogy a fogyasztók a termékkel együtt ismerkednek meg vele, a megkülönböztető képesség elvileg eredendően meglévőnek is tekinthető.

6.3 A szerzői jog és védjegyjog kapcsolódásának problematikája kapcsán azt emelem ki, hogy amíg pl. egy szerzői jogi védelem alatt álló grafikai műtől sem tagadjuk meg a védjegyoltalmat pusztán azért, mert szerzői jogi védelem alatt áll, úgy ez hangjelzés (dallam, dal) kapcsán sem indokolt. Véleményem szerint az a tény, hogy a szerzői művek eredendően nem származásra utaló jelek, nem jelenti azt, hogy amennyiben az adott mű megfelel a védjegy-lajstromozás feltételeinek, úgy árujelzővé váljon; feltéve persze, hogy ez nem sérti más – különösen a szerző – jogait vagy érdekeit. A szerzői művek lajstromozásánál ennek megfelelően figyelemmel kell lenni a Vt. 5.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott viszonylagos kizáró okra, amely kimondja, hogy nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, amely más korábbi szerzői (...) jogába ütközne (...). Egy megjegyzés kívánczik még ide: a védjegyoltalomhoz természetesen nem szükséges az, hogy a hangmegjelölés szerzői műnek minősüljön, sőt: megítélésem szerint minél erősebb az egyéni, eredeti jelleg egy zenemű kapcsán, annál kisebb az esélye, hogy a fogyasztók egyes termékekhez

kapcsolódó árujelzőként fogják érzékelni azt. Ez lehet a magyarázat arra, hogy a hangvédjegyek általában csak néhány hangból álló, rövid szignálok, nem pedig többperces zeneművek.

6.4 Az alfejezet végén hangot kell adnom szkepticizmusomnak is: megítélésem szerint védhető volna egy olyan álláspont is, amely szerint ha egy megjelölés nem érzékelhető közvetlenül vizuális érzékelés útján, akkor védjegyjogi értelemben nem ábrázolható grafikailag. Amikor ugyanis egy alapvetően nem vizuális megjelölést konvertálunk vizuális (grafikailag ábrázolható) jelekké, akkor utóbbiak esetében a konverzió eredményét látja a megismerő, és nem azt a megjelölést, ami a konverzió forrása volt, és amelyet adott esetben védjegyoltalom alá kívánunk helyezni. A grafikai ábrázolás ilyen esetekben a megjelölést csak szimbolizálja, de a szimbólum nem azonos a megjelöléssel: a partitúra nem azonos a zenei hangjelzéssel, mint ahogy például egy eper képe sem azonos az eperillattal, nem is beszélve a megjelölés szóbeli leírásával (utóbbi példáról szólok még a következő fejezetben). Egyes álláspontok csak annak a lehetőségét zárják ki, hogy az emberi hang védjegyoltalom tárgya legyen.³⁴⁵ Figyelemreméltó ebben a körben a Tarzan kiáltása kapcsán elsőként felmerült ügyben³⁴⁶ adott indokolás a fellebbezési tanács részéről: a szonogram/spektrogram nem megfelelő eszköz – mivel önmagában nem teljes – ahhoz, hogy egy hangmegjelölés lajstromozásra kerüljön. Magyarozatképpen arra hivatkozik, hogy egy a Közösségi Védjegyértésítő olvasásakor az érdekelt feleknek minden további technikai segítség nélkül képeseknek kell lenniük arra, hogy a hangot reprodukálják, vagy legalábbis fogalmuk legyen arról, hogy miből is áll a hangvédjegy. Ehhez a szonogram/spektrogram, amely tulajdonképpen egy rendkívül komplex kép, nem megfelelő eszköz, hiszen azt senki sem tudja értelmezni. A fellebbezési tanács szerint analógiaképpen arra sem lehet hivatkozni, hogy a kottát is csak kevesen tudják értelmezni, illetve olvasni.³⁴⁷ Következésképpen a szonogramos ábrázolás nem világos vagy érthető (és ezt még a védjegy szavakkal történő körbeírása sem segíti, hiszen az csak általánosnak tekinthető), továbbá nem könnyen hozzáférhető. Ennek a

³⁴⁵ SANDRI, Stefano, RIZZO Sergio - Non-conventional trade marks and Community Law, Marques, Leicester (Anglia), 2003.

³⁴⁶ R 708/2006-4., www.tarzan.com/docs/yell.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁴⁷ Megítélésem szerint ez inkább amellet lehet érv, hogy a kotta/partitúra sem megfelelő eszköz a zenei hangok grafikai ábrázolásához.

figyelemre méltó indokolásnak az olvasatán felmerül a kérdés, hogy mindez nem lehet-e igaz valójában bármilyen hangmegjelölésre, sőt, más, nem vizuális megjelölésre is.

Más kérdés, hogy a marketing elvárása a védjegyjoggal szemben természetesen az, hogy a lehető legtöbb féle megjelölést be tudja fogadni, tehát ne csak a vizuális megjelöléseket. Mai védjegyjogunk ennek az elvárásnak kíván megfelelni akkor, amikor például a hangmegjelöléseket bevonja a lehetséges védjegyek fogalmi körébe

V. Fejezet - Az illatok problematikája a védjegyjogban

1. Bevezető

Az „új típusú védjegyeknek” nevezett jelzések közül az illatokkal foglalkozom külön ebben a fejezetben, aminek az az indoka, hogy az illatokkal kapcsolatosan ismerünk említhető hatósági-bírósági gyakorlatot az Európai Unióból és az USA-ból is; következésképpen ezek körében merült fel több alkalommal a lajstromozás igénye. Az ízek kapcsán tényleges oltalmazási törekvés alig merült eddig, illetőleg az ízlelés útján érzékelhető „jelzések” kapcsán a szakirodalom ugyanarra a következtetésre jut, mint az illatok vonatkozásában: ebben a körben nem biztosítható a megfelelő grafikai ábrázolás, továbbá az érzékelés bizonytalanságai, szubjektív jellege miatt a megkülönböztető képesség is minimum kétséges.

A szaglás talán a legkülönösebb, legtitokzatosabb érzékelési módunk, amely olyan jeleket, információkat továbbít felénk, amelyek minden nap rengeteg féleképpen alakítják tudatunkat, hangulatunkat, érzelmeinket. Mégis, a szagok, illatok világa nem gyakori tárgya a jogtudomány vizsgálódásának, hiszen – bár az emberi tudattartalom sok esetben jelentős jogi tényként veendő figyelembe – általában úgy véljük, hogy a megbízható, releváns, egzakt információkat elsősorban nem szaglásunk, sokkal inkább látásunk és hallásunk útján nyerjük. A szaglás anélkül képes gondolati, érzelmi asszociációkat, titokzatosnak tűnő, mégis erős hangulatokat, élményeket kelteni bennünk, hogy az érzékelés tárgyát vagy akár forrását pontosan meg tudnánk határozni. Mégis, éppen a szaglás ezen érzelemkeltő, múltat felidéző, erőteljesen motiváló hatását ismerve merült fel az az igény, hogy áruk, szolgáltatások megjelölésére használjunk fel jellegzetes és kellemes illatokat – elsősorban – a kereskedelemben, hogy aztán az ilyen illat hasonló funkciókat tölthessen be, mint egy ábrás megjelölés vagy éppen jellegzetes külső kialakítás.³⁴⁸

A szagok befolyásolják, hogyan költjük el a pénzünket. Hányszor fordult már elő, hogy egy pékség mellett elsétáltunk, és az utcára kiáradó illat becsábított a boltba? A pékség természetes illatán túl van olyan üzlet is, amely mesterségesen alkalmazott szagokkal

³⁴⁸ Az angol szaknyelv a sensory branding kifejezést használja a nem hagyományos (és néha nem vizuális jellegű) megjelölések mellett vagy helyett használatos illat, hang, mozdulatsor, stb. megjelölésekre.

befolyásolja az emberek vásárlási szokásait. Például a műanyag táskákat a bőr illatával impregnálják, hogy fokozzák a vonzerejüket a lehetséges vásárlók szemében, és a használt autó piaci értéke is megnő, ha „új autó” szaggal fűjják be.³⁴⁹ Ingatlanügynökök szeretik, ha frissen főtt kávé van a tűzhelyen, amikor a házat megmutatják, mert az aromája az „otthon” érzetét kelti a potenciális vevőben. A tévéreklámok állandóan emlékeztetnek bennünket arra, hogy mi magunk is fontos szagforrások vagyunk, és arra buzdítanak, hogy olyan termékeket vásároljunk, amelyek megváltoztatják létező testszagunkat, és ugyanakkor újat hoznak létre.³⁵⁰ Az illatmarketing tudományos alapokon kialakított, átfogó kínálattal áll a legkülönbözőbb vállalkozások rendelkezésére, hogy a termékeiket kelendőbbé tehesék a fogyasztók számára.³⁵¹

Kérdés azonban, hogy az illatmegjelölések lajstromozhatók-e védjegyként, azaz a szaglás által érzékelhető jelek mennyiben tekinthetők védjegyjogi értelemben megjelölésnek, közelebbről: a védjegy hagyományos jogdogmatikai fogalmába beleférnek-e az illatmegjelölések?

A védjegy fogalmának a hazánk, és számos más ország, illetőleg az EU jogszabályaiban rögzített fogalmát a II. Fejezetben ismertettem. A fogalom-meghatározásokat a védjegy-törvényekben jellemzően hosszabb-rövidebb példálózó felsorolás követi arra vonatkozóan, hogy milyen típusú megjelölések részesülhetnek védjegyoltalomban. Megállapítható, hogy az illatmegjelölések nem szerepelnek egyik jogszabályban sem, igaz, kifejezett tilalom sem található egyikben sem. Elvileg tehát a védjegyre vonatkozó jogszabályok nem tiltják az illatmegjelölések oltalomban részesítését, amennyiben azok megfelelnek az oltalmazás általános feltételeinek.

Az esetleges közvetett kizártság kapcsán érdemes az abszolút kizáró okokra vonatkozó rendelkezéseket megvizsgálni. A Vt. szerint ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés, ha nem alkalmas a megkülönböztetésre, különösen, ha kizárólag olyan jelekből vagy adatokból

³⁴⁹ Újautó-szaggal kínálja használt autóit a spanyol Ford; http://www.autonavigator.hu/sztori/ujauto-szaggal_kinalja_hasznalt_autoit_a_spanyol_ford-7627; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁵⁰ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű 448. o.

³⁵¹ Példaként lásd az <http://aromamedia.hu/> oldalon található szolgáltatást; utolsó letöltés: 2014.10.18.

áll, amelyeket a forgalomban az áru vagy a szolgáltatás fajtája, minősége, mennyisége, rendeltetése, értéke, földrajzi származása, előállítási vagy teljesítési ideje, illetve egyéb jellemzője feltüntetésére használhatnak (...).³⁵²

A kérdés tehát az, hogy az idézett abszolút kizáró okok akadályt jelenthetnek-e a gyakorlatban konkrét illatmegjelölések oltalmazhatóságával szemben. Ennek megválaszolásához először röviden be kell mutatni a szaglást, illetve ennek olyan ismérveit, amelyeknek a válaszadás szempontjából jelentőségük lehet.

2. A szaglás mint az észlelés eszköze

2.1 Az, hogy az ember a szemére és a fülére hagyatkozik életfontosságú tevékenységeiben, eléggé egyedülálló az élővilágban, mivel a legtöbb állatot elsősorban a szaglása vezeti, de legalábbis jelentősen nagyobb mértékben támaszkodik rá, mint az ember. Ennek ellenére nem szabad lebecsülnünk ennek az érzéknek a képességét abban, hogy észlelje és felismerje a környezetünkben lévő ingereket. A szaglás adott esetben döntő fontosságú információkkal szolgálhat: a füst szaga például veszélyes tüzet jelezhet, a romlott étel rossz íze pedig megakadályozhatja, hogy káros anyagokat fogyassunk el. Mégis, a szaglást (és az ízlelést szintúgy) néha mellékérzéknek nevezik, valószínűleg a látás és a hallás iránti tisztelet miatt.³⁵³

A szaglásra az „olfaktoros” (a latin olfacere, „szagolni” szóból) kifejezést is használják.³⁵⁴ Az ízlelést és a szaglást néha a „kémiai érzékek” címszó alatt vonják össze, mert az orrban és a nyelven található receptorok kémiai anyagok jelenlétére reagálnak, és ezek alapján közvetítenek ingerületet az agyba.³⁵⁵ Ebben az értelemben a vegyi anyagok a szem fényreceptorait érő fényenergiához hasonlítanak. Ugyanakkor a helyesnek tűnő

³⁵² Vt. 2.§ (2) bekezdés; gyakorlatilag azonos rendelkezéseket tartalmaznak az európai uniós jogszabályok is.

³⁵³ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 447. o.

³⁵⁴ Angol nyelvű szövegekben gyakran találkozni az „olfactory marks” elnevezéssel az illatmegjelölések kapcsán.

³⁵⁵ IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.) id. mű, 153. o.

megközelítésben tárgyakat látunk, nem fényt; ebben a gondolatmenetben maradva: tárgyakat és anyagokat ízlelünk és szagolunk, nem például vegyszereket.³⁵⁶

2.2 A szaglást az emberek többsége esztétikai érzéknek tekinti, miközben az állatvilágban a szaglás az elsődleges érzék, hiszen az állatoknál az élelem keresésénél, a veszély észlelésénél vagy fajtársaik azonosításában elengedhetetlen tényező. Számos állatnál a szagok a kommunikáció szerepét töltik be, egyben lehetővé teszik a környezet értelmezését is, és egyben elősegítik a túlélést. Minden élőlénynek egyedi, genetikailag meghatározott illata van. Ezen identitás párosul azzal a képességgel, hogy az állatok és emberek számos szagot meg tudnak különböztetni. Ebben a vonatkozásban kiemelkedő jelentőségű az élővilágban a nemek megkülönböztetése a szaglás által, amire az ember is képes, noha ezt a képességét jellemzően nem tudatosan használja. Egy vizsgálat szerint a személyek több, mint 80%-os biztonsággal meg tudták különböztetni a férfi és női kezet a szaga alapján³⁵⁷.

A nemek azonosíthatósága mellett a szagoknak még az a rendkívüli képességük is megvan, hogy nagyon régi emlékeket hívjanak elő. A cédrusfa illata hirtelen emlékeztet arra a komódra, amelyben a nagymamánk az ágyneműt tartotta; a szegfű illata a szalagavató bálra emlékeztet élénken. Egyes emberek – például szakácsok vagy parfümkészítők – a szagemlékek hatalmas repertoárját építették ki maguknak, és használják őket a szakmájukban. Egyes orvosok az orrukra diagnosztikai eszközként támaszkodnak; a betegség kimutatásakor a beteg szaga szolgál nyomravezetőként. Valójában nagyon sok betegséget jellegzetes szag kísér. Néhány példa: a tífuszos beteg a frissen sült barna kenyér szagát árasztja, a sárgalázás olyan szagot áraszt, mint a hentesbolt, a vesebetegnek szalmiákszesz szaga van.³⁵⁸

2.3 A szaglás kémiai érzék; a környezetben jelenlevő kémiai anyagok váltják ki a különféle szagok érzetét. Az illatok molekulákból állnak, melyek szaglaskor az orrban szaglóhám sejtjeinek szőreirein megtapadnak, és az itt található idegvégződéseket ingerlik. Az ingerület továbbhalad az agyba, ahol feldolgozódik a minta és kialakul az érzet. Idegrendszerünk

³⁵⁶ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 447. o.

³⁵⁷ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 448. o.

³⁵⁸ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 449. o.

halántéklebenyi részében található olyan memóriasejtek, amik megőrzik az illatokat, szagképeket tárolnak.

Ahhoz, hogy egy anyag szagos legyen, illékonynak kell lennie, azaz párolognia kell (láthatatlan gázmolekulákat kell kibocsátania). A szagérzés további előfeltétele, hogy az illékony molekulák zsírolékonyak legyenek, mert zsírszerű anyag veszi körül az orrnak azokat a receptorsejtjeit, amelyek befogják az illékony molekulákat.³⁵⁹ Amikor egy távolabb lévő tárgy szagát érezzük, akkor a levegőáram által odahozott szagmolekulákra reagálunk. Ugyanezek a levegőáramok azonban sok más tárgy előtt is elhaladtak, és onnan is szagmolekulák sokaságát vették föl. Tehát a laboratórium kontrollált körülményeit kivéve a belélegzett levegő olyan szagmolekulákat tartalmaz, amelyek sokféle tárgyról érkeztek. Egyetlen szagtárgy azonosításához a szaglőrendszernek valahogy szét kell válogatnia a keveréket alkotóelemeire.³⁶⁰

A szagingerületek más idegsejtekre átkapcsolódva az agy más területeire, így a hipotalamuszba és a frontális lebenybe is eljutnak a szaglóközpontra kívül. A frontális lebeny szaglókérge az agy több más területével van kapcsolatban, beleértve a limbikus rendszer kéreg alatti struktúráit. Ez utóbbi kapcsolat azért figyelemreméltó, mert a limbikus rendszer – amely filogenetikusan meglehetősen régi – az érzelmi válaszokkal van kapcsolatban, ami nagy valószínűséggel megmagyarázza, hogy miért befolyásolják a szaglást oly erősen az érzelmek, és miért váltanak ki sok esetben erős érzelmi választ a szagok.³⁶¹ Az illatok nagyon hatékonyak az emlékek felidézésében is: bizonyos illatok könnyen felidézhetik gyerekkorunkat, egy romlott vagy kevésbé friss étel viszont évekre eltántoríthat bennünket bizonyos ízeiktől. A marketing ezt az asszociatív képességet kísérli meg kiaknázni, ez a képesség teremti meg az igényt az illatmegjelölések védjegy-lajstromozása iránt.

2.4 A szaglás érzékének egyik legkülönösebb jellegzetessége, hogy a szagokat nehéz, vagy akár lehetetlen egzakt módon meghatározni. Noha léteznek elméletek és folytak kísérletek

³⁵⁹ Ugyanakkor nem minden illékony és zsírolékony anyagnak van szaga. Minden bizonnyal vannak további olyan kémiai tulajdonságok, például az atomsúly, amelyek közösek a szagos anyagoknál.

³⁶⁰ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 451. o.

³⁶¹ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 461. o.

arra, hogy a szagokat a színekhez hasonlóan meghatározzák, például, hogy a szagoknak is különálló kategóriákba kell esniük, amelyek hasonlítanak a kék, zöld, sárga és piros színek egyediségéhez, ez eredmények nem találtak általános elfogadásra.³⁶² Bár pl. a fenyő szaga hasonlít a balzsaméhoz és a citroméhoz is, a fenyőillatot nem lehet e kettőnek a keverékéből szintetizálni. Sőt, az így eredő szag egyedülálló szagkeverék, amelyben mindkét alkotóelemet érezni lehet. Az orr nem úgy viselkedik, mint a szem, amely sokszor elveszíti a színkeverék egyes színeit. Annak alapján azonban, hogy egyszerűen összeadunk két alkotóelemet, nem lehet előre megmondani, mi lesz a személy ítélete egy szagkeverékről.³⁶³ Ebben az értelemben a szagnak a hangmagasság észleléshez hasonló, analitikus jellege van, és nem a színészleléshez hasonló, szintetikus jellege. Például ha egy időben ütjük le a zongorán a D és az F hangot, akkor a két külön komponenst halljuk az akkordban; ha azonban a piros és a zöld fényt keverjük, akkor az eredmény olyan szintézis lesz (sárga), amelyben az alkotóelemek egyedisége elvész. A fő akadálynak az tűnik, hogy minden meghatározási kísérlet ellenére a szagok érzékelése többé-kevésbé szubjektív marad, amit számos különböző – pillanatnyi belső és külső – faktor befolyásol, továbbá még arról sem alakítható ki általánosan elfogadott meghatározás, hogy melyek az alapszagok, amelyek keveredéséből minden további szag származik.³⁶⁴ Különös jelenség, hogy a kategorizálási sémáknak a többsége abból indult ki, hogy meghatározott egy sor szagminőségként használt szemantikus leírást - például „édes”, „virágos”, „gyümölcsös”, „égett” és így tovább. Tehát bármilyen szagkategória is bukkan fel, rögtön a kezdetektől korlátozva van; meg kell felelnie azoknak a konkrét nyelvi leírásoknak, amelyeket a kutató választott ki az elején: a leírások okozta korlátok és a címkék használatának nehézsége torzít minden olyan osztályozási sémát, amely előre meghatározott verbális címkéken alapul. Ebből következően okunk van kétségbe vonni, hogy az emberek megbízhatóan, univerzális jelleggel le tudják szavakkal írni szaglási érzékleiteiket.³⁶⁵

Folyt olyan kutatás, amely annak feltárására irányult, hogy a hasonlóan észlelt szagoknak van-e valami közös kémiai-molekuláris tulajdonsága, például a szaganyagot felépítő molekulák mérete vagy alakja. Ha ugyanis az észlelés szerint hasonló szagok molekulárisan

³⁶² SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 451-455. o.

³⁶³ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 473. o.

³⁶⁴ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 453. o.

³⁶⁵ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 453. o.

hasonlóak, akkor ez fontos kulcsot szolgáltatna arra vonatkozóan, hogy a szagos anyagok hogyan hatnak az orrban lévő receptorsejtekre. Több molekuláris jellegzetesség – alak, molekulásúly és vízdékonyság - vizsgálata alapján sem találtak azonban kapcsolatot a különböző vegyületek váza vagy egyéb kémiai tulajdonsága és a vegyületek által kiváltott szag között.³⁶⁶

Külön kiemelendő, hogy a szagok kémiai sokféleségén túl további változók befolyásolják az aktuális érzékelést, így például az illat változhat saját maga töménysége,³⁶⁷ a hordozóanyag kémiai tulajdonságai (oxidáltsága, stb.) miatt, illetve rengeteg környezeti tényező (a napszak, a napos vagy esős idő, a hőmérséklet, stb.) is befolyásolja. Felismerni magát az illatot ráadásul emberfüggő: változó lehet aszerint, hogy nő vagy férfi az illető, fiatal vagy idősebb, egészséges vagy beteg. Sokat számít továbbá hogy milyen az érzékelő pszichikai vagy fizikai állapota, vagy milyen emlékei vannak az adott illatról (az illat ismerőssége).³⁶⁸

Annak ellenére tehát, hogy szaglásunk tízszer érzékenyebb az ízlésnél – vagyis több ezer illatot képes elkülöníteni, míg az ízlelőszervünk összesen öt alapízt ismer csak fel –, a szagok azonosításával komoly nehézségeink támadnak, és különösen nehéz megragadni nyelvi eszközökkel (akár szóban, akár írásban) a szaglás szubjektív érzéseit. A szaglás az ember számára általában tehát nem egzakt érzék, jellemzően odáig terjed, hogy ismerős és ismeretlen szagok között különbséget tudunk tenni, de nem tudjuk megnevezni, azonosítani az aktuálisan érzett szagot. Tovább nehezíti az azonosítást, hogy a kísérletek szerint az emberek úgy viselkednek, mintha két érzékelési küszöbük lenne: egyik a szag észlelésének küszöbe, egy másik, magasabb küszöb pedig a szag azonosításáé. Szagtól függően tehát kis töménység csak a pusztá érzékeléshez lehet elég, az esetleges azonosításhoz nagyobb koncentrációra van szükség. Ennél is különösebb, hogy egyes szagos anyagoknál az azonosítás problémája bistabil természetükben gyökerezik: az ilyen anyagok két különböző élményminőséget

³⁶⁶ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 453-454. o.

³⁶⁷ Előfordulhat, hogy egy (akár kémiailag tiszta) szag minőségének változását érzik az emberek, amikor csupán az intenzitása (töménysége) változik. A legtöbb szag, amit közepes koncentrációnál kellemesnek érzünk, elveszti kellemességét nagyobb koncentrációban.

³⁶⁸ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 467. o.

válthatnak ki, és ezek időben fluktuálhatnak. Például a dihidro-mircenol vegyületnek néha citrusszerű illata van, néha pedig faszzerű.³⁶⁹

3. Az illatok oltalmazhatósága a joggyakorlatban

A szaglás legfontosabb ismeréveinek megismerése után lássuk, hogy a joggyakorlat miként ragadja meg az illatokat.

3.1 A „funkcionális” és „nem funkcionális” illatok

A „funkcionális” illatok alatt azokat az illatokat értem, amelyek – az őket hordozó áru/tárgy segítségével – elsődleges és kifejezett célja az, hogy a környezetben valamilyen illathatást keltsenek (pl. parfümök, szobai vagy autóbelső illatosító szerek), vagy másodlagosan, valamilyen fő funkcióhoz kapcsolódóan tegyék ugyanezt (pl. egy tisztítószer kellemes illata).

Értelemszerűen nem részesülhetnek védjegyoltalomban azok az illatok, amelyek hordozóik természetes, nyilvánvaló illatának minősülnek vagy egyébként az illat az áru valamely célzott funkcióját hordozza vagy azt valósítja meg. Ekkor az illat az adott termék egy jellegzetessége (a cél általában egy kevésbé kellemes szag „elfedése”, ami miatt az áruk illatosításra kerülnek, azaz az illatnak funkcionális szerepe van), így a megjelölés az árutól nem válik el, azaz nem tudja betölteni az „üzenet” szerepét a fogyasztó és az áru között és így a védjegy mibenléte, rendeltetése hiúsul meg. Itt arról van szó, mint más, az adott árut leíró jelleggel meghatározó megjelölés esetében: hiányzik a megkülönböztető képesség. Párhuzamos példával: a bor szó önmagában nem oltalmazható borok vonatkozásában; a teniszütő formai kialakítása nem oltalmazható teniszütőkre.

Ennek következménye – az oltalomképeség hiányán túl – az, hogy az illat elvileg akkor marad oltalmazható, ha az árujegyzékre vetítve nem nyilvánvaló, vagyis ha olyan áru illata, amely teljesen elüt az áru minőségi tulajdonságaihoz tartozó illatától, vagy ha olyan áru illata, amely önmagában nem rendelkezik „természetes” illattal.

³⁶⁹ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 464. o.

A „nem funkcionális” illat tehát olyan áru illata, amely teljesen elüt az áru minőségi tulajdonságaihoz tartozó illatától (figyelemmel az árujegyzékre, vagy közelebbről az áru konkrét típusára), vagy ha olyan áru illata, amely önmagában nem rendelkezik „természetes” illattal.

3.2 A WIPO az új típusú védjegyekre vonatkozó nemzetközi felmérésében foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az általa által kiküldött kérdőívek szerint a világon 72 védjegy hivatal közül 20 nem zárkózik el az illatmegjelölés védjegyként történő lajstromozásától.³⁷⁰ Ilyen pl. az Egyesült Királyság (2001416. sz. védjegy „the trademark is a floral fragrance/smell reminiscent of roses as applied to tyres” és a 2000234. sz. védjegy „the mark comprises the strong smell of bitter beer applied to flights of darts”) és az Amerikai Egyesült Államok.³⁷¹

Az Egyesült Királyság megengedő gyakorlata kapcsán kiemelendő, hogy az IPO a következő feltételeket vizsgálja illatok oltalomképessége kapcsán:

a) a bejelentő az egyetlen piaci szereplő, amely az érintett terméket forgalmazza, b) az illat nem az érintett termék lényeges és természetes tulajdonsága, hanem olyan jellemzője, amelyet a bejelentő adott hozzá, c) a bejelentő reklámtevékenysége során kifejezetten használta az illatot, és d) a bejelentő igazolja, hogy a termék terjesztői, viszonteladói, vásárlói tudatosan felismerik a bejelentőt az érintett termékek forrásaként.

A WIPO összefoglaló jelentésében hasonló gyakorlatot említ Ausztrália esetében is.

3.3 Az EU (OHIM) gyakorlata

Az illatok lajstromozása vonatkozásában az OHIM érdekes utat járt be. Egyetlen olyan ügyet ismerünk, amelyben az illat lajstromozásra került, ezt követően már különböző indokokkal elutasította az ilyen bejelentéseket, majd az elhíresült Sieckmann-ügy kapcsán kialakultak az ún. Sieckmann-kritériumok, amelyek a mai napig meghatározzák az Európai Bíróság és az OHIM kapcsolódó álláspontját.

³⁷⁰ http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_16/sct_16_2.pdf. 10. o.; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁷¹ NÁTHON Natalie: id. mű, 188. o.

3.3.1. A „frissen vágott fű” illata az egyetlen eset, amikor egy illat védjegyként közösségi szinten lajstromozásra került (OHIM, R 156/1998-2. sz. ügy).³⁷² Az elbíráló megtagadta az illatmegjelölés lajstromozását, mivel úgy ítélte meg, hogy a megjelölés védjegyként nem lajstromozható, mivel „a frissen vágott fű illata” megfogalmazás – mint verbális meghatározás – nem minősül az illatvédjegy esetén grafikai ábrázolásnak és csupán a megjelölés leírásának tekinthető. A fellebbezési tanács ezt megváltoztatta és elrendelte a lajstromozást.³⁷³ A védjegyoltalom 10 évvel később megújítás hiányában megszűnt.

3.3.2. A málna illatával kapcsolatos ügyben (R 711/1999-3. sz. ügy)³⁷⁴ a védjegy-bejelentésben újra csak magának a megjelölésnek a nyelvi leírására került sor. Az elbíráló megtagadta a bejelentési nap elismerését arra hivatkozással, hogy a bejelentés nem tartalmazza a megjelölést, tehát védjegy-bejelentési kérelemként nem vizsgálható. A fellebbezési tanács azonban határozatában úgy ítélte meg, hogy a bejelentési napot el kell ismerni, azonban a megjelölést a továbbiakban a feltétlen kizáró okokkal kapcsolatban tovább kell vizsgálni, mert bár a megjelölés önmagában lajstromozható lenne, azonban nem rendelkezik megkülönböztető képességgel. Az átlagos fogyasztó a málna illatáról nem feltétlenül a termék értékesítőjére fog következtetni, hanem inkább arra fog gondolni, hogy az illat jelen esetben csak kellemesebbé szeretné tenni az üzemanyag erős szagát, azaz az illat jelen esetben a benzín egyik célzott tulajdonsága. (A fellebbezési tanács úgy vélte, hasonlóan „a frissen vágott fű illata” ügyben megállapítottakkal, hogy az illat pusztán leírása megfelel a grafikai ábrázolhatóságnak.) Ebben az ügyben tehát nem a grafikai ábrázolhatóság, hanem a megkülönböztető képesség hiánya merült fel akadályként. Ebből az okból a bejelentés végül nem is került lajstromozásra.

3.3.3. Az érett eper illatával kapcsolatos ügyben (T-305/04. sz. ügy)³⁷⁵ aztán egy érett földieper színes képét csatolták a bejelentéshez. Az elbíráló a kérelmet elutasította azzal, hogy

³⁷² http://oami.europa.eu/legaldocs/boa/1998/EN/R0156_1998-2.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁷³ Az illatvédjegy teniszhez kapcsolódó sporteszközök vonatkozásában állt fenn.

³⁷⁴ <http://oami.europa.eu/en/office/diff/pdf/JO-0209.pdf>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁷⁵

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d0f130de9956a60b21e240d4ac1a91fc4bfd637.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4NchyKe0?docid=65903&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=236592>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

egyrészt a lajstromoztatni kívánt illatmegjelölés grafikailag nem ábrázolható, másrészt pedig, hogy a megjelölt áruk némelyike tekintetében nem rendelkezik a Rendelet szerinti megkülönböztető képességgel. A fellebbezési tanács is megtagadta a védjegy lajstromozását arra hivatkozással, hogy a lajstromoztatni kívánt megjelölés a grafikai ábrázolásra alkalmatlan. Az Elsőfokú Bíróság ítéletben kimondta, hogy a közösségi védjegyrendeletet úgy kell értelmezni, hogy védjegyoltalom tárgya lehet minden, önmagában vizuálisan nem érzékelhető megjelölés, ha grafikailag világosan, pontosan, önmagában teljesen, könnyen hozzáférhetően, érthetően, tartósan és objektíven - különösen ábrával, vonalakkal vagy írásjelekkel - ábrázolható. A védjegy-lajstromozási rendszer megfelelő működésének biztosítása végett valamely megjelölés grafikai ábrázolásának lehetővé kell tennie a megjelölés azonosíthatóságát. Következésképpen valamely grafikai ábrázolás elfogadhatósági feltételei nem módosíthatók és nem lazíthatók fel az olyan megjelölések lajstromozásának megkönnyítése érdekében, amelyek természete a grafikai ábrázolást megnehezíti. Lajstromozásra a fenti okok miatt itt sem került sor.

3.3.4. A már több ízben hivatkozott Sieckmann-ügyben a bejelentő a „bazsalikomosan gyümölcsös, egy leheletnyi gyömbérrel megszórtan” illat vonatkozásában kért lajstromozást. A megjelölést a bejelentő nemcsak szavakkal írta körbe, hanem az illat kémiai képletét is benyújtotta egyidejűleg a Német Szabadalmi Hivatalhoz: $C_6H_5-CH = CHCOOCH_3$. Az ügyben végül előzetes döntéshozatali eljárást folytattak le, amelynek során a Bíróság ítéletében elismerte, hogy a hatályos közösségi szabályozás nem kimerítő jelleggel rendelkezik a lajstromozható megjelölésekről és annak ellenére, hogy az Irányelv nem említi kifejezetten az olyan megjelöléseket, mint az illat és a hang, amely jelek vizuálisan nem érzékelhetőek, a védjegy meghatározása kifejezetten nem zárja ki ezen megjelöléseket a védjegyoltalomból. A Bíróság ítéletében felhívta azonban a figyelmet arra is, hogy egy védjegy nemcsak grafikailag ábrázolható kell hogy legyen, hanem meg kell felelnie az alábbi jellemzőknek is: „világosnak, pontosnak, önmagában teljesnek, könnyen hozzáférhetőnek, érthetőnek, tartósnak és objektívnek” kell lennie. Ami közelebbről az illatmegjelöléseket illeti, a Bíróság kimondta, hogy „a grafikai ábrázolás követelményei nem teljesülnek sem a vegyi összetétel megjelölésével, sem írott szavakkal történő leírással, sem pedig illatminta benyújtásával vagy ezek összekapcsolásával”. Ezen indoklás a mai napig meghatározza az OHIM gyakorlatát, amely következetesen elzárkózik az illatmegjelölések lajstromozásától a grafikai ábrázolhatóság hiánya miatt.

3.4 Az Egyesült Államok jogértelmezése

Ellentétben az európai joggyakorlattal, az Egyesült Államok sem elméleti, sem gyakorlati akadályt nem gördít az illatvédjegyek lajstromozása elé: ameddig egy illat megkülönböztető képességgel bír, és a kereskedelemben megvalósul tényleges használata³⁷⁶, továbbá nem az áru önmagában vett jellegzetessége vagy természeténél fogva bíró tulajdonsága, addig az illat védjegyként lajstromozható.³⁷⁷ Az Egyesült Államok joggyakorlatában sem lajstromozhatóak azonban illatvédjegyként a parfümök, ahol az illat funkcionális jellegű, tehát az áru természeténél fogva bíró tulajdonsága.³⁷⁸

Az Egyesült Államokban lajstromozott védjegyek közé tartoznak pl. a gyümölcsillatok gépolaj és üzemanyag vonatkozásában (Reg. No. 2463044 [meggy], 2568512 [szőlő], 2956156 [eper], illetve a hawaii rózsa illata cérna, illetve fonal vonatkozásában (Reg. No. 1639128)).³⁷⁹

Az illatok lajstromozásához bizonyítékot kell benyújtani, ami igazolja, hogy az illat megfelel a védjegy rendeltetésének, azaz származásra utaló jelzésként tud szolgálni. A korábbi használatot (azt, hogy az adott piacon a védjegy megkülönböztető képességre tett szert) szintén igazolni kell. Az ún. nem vizuális védjegyeknél a védjegy-bejelentés mellé elegendő benyújtani egy mintát és a megjelölés részletes leírását. A leírás azt a célt szolgálja, hogy az elbíráló meggyőződhessen a lajstromoztatni kívánt megjelölés mibenlétéről és arról, hogy milyen formában is jelenik majd meg a piacon az adott megjelölés, illetve, hogy a fogyasztók hogyan fogják azt észlelni. Ezen eljárás során vizsgálja meg az elbíráló - tehát a minta és leírás alapján - hogy ütközik-e esetleg a szóban forgó megjelölés egy korábbi, már lajstromozott védjeggyel.³⁸⁰

³⁷⁶ Az USA gyakorlatias megközelítésű jogrendszere nem szabja törvényi feltételként a grafikai ábrázolhatóságot, de elvárja a tényleges kereskedelmi jellegű használatot.

³⁷⁷ NÁTHON Natalie, id. mű 201. o.

³⁷⁸ http://tess2.uspto.gov/tmdb/tmep/1200.htm#_T120213; utolsó letöltés: 2014.10.18.

³⁷⁹ NÁTHON Natalie, id. mű 201. o.

³⁸⁰ NÁTHON Natalie, id. mű 202. o.

Bár jelenleg az Egyesült Államokban elvileg és gyakorlatilag is lehetőség van a nem vizuális megjelölések védjegy-lajstromozására, a gyakorlatban a védjegykutató, egy esetleges bitorlás megállapítása kapcsán a jogérvényesítés nagyon nehézkes, szinte lehetetlen (az Egyesült Államokban sem áll rendelkezésre íz-, illetve illatadatbázis).³⁸¹ Ahhoz például, hogy valaki meggyőződjön a védjegyoltalom tárgyáról a minta és a leírás alapján, el kell utaznia az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalába,³⁸² de az érzékelés és azonosítás korábban tárgyalt nehézségei miatt még ekkor sem lehet biztos benne, hogy pontosan mi is áll oltalom alatt. A jelenlegi lajstromozási gyakorlat tehát nem előnyös sem a fogyasztók, sem a jogosultak, sem a piac számára, mert a jogbizonytalanságot teremt.

4. Összefoglalás

A fentiekből levonható fő következtetés az, hogy az illatmegjelölések védjegy-fogalom szigorú dogmatikai értelmezése mentén nem részesíthetők védjegyoltalomban, mert nem képesek kielégíteni a védjeggyel szemben általánosságban támasztott törvényi feltételeket.

4.1. A jogértelmezés/jogalkalmazás jelenlegi álláspontja az EU-ban az, hogy az illatnak általában nincs eredetmegjelölő funkciója, azaz nem alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait más vállalkozás áruitól vagy szolgáltatásaitól megkülönböztesse. Az illatot inkább úgy tartják számon, mint egy olyan tényezőt, amely az áru minőségét erősíti, támasztja alá, illetve annak jellemzője. Különösen igaz ez azokra a termékekre, amelyeknek kifejezett fő- vagy mellékfunkciója az illatosítás (pl. parfümök, szobaillatosítók, tisztítószerek); ebben a körben ugyanis az illat nem megjelölés, hanem maga a termék. Általánosságban hiányzik tehát az illat megkülönböztető képessége, amely hiányában nem lehetséges a lajstromozás.

4.2. Az illatok érzékelése szubjektív jellegű: folyamatosan változik, többek között a hőmérséklet, a nedvesség, a lelki vagy egészségi állapot és még számos egyéb tényező hatására. A szagérzékenység függ például a napszaktól, az életkortól és a nemtől.

³⁸¹ NÁTHON Natalie, id. mű 202. o.

³⁸² United States Patent and Trademark Office (Alexandria, Virginia Állam)

Konkrétabban: az emberek a gyenge szagok iránt érzékenyebbek reggel, mint este.³⁸³ Összességében a nők jelentősen jobbak a szagok azonosításában, mint a férfiak, ami pedig az életkort illeti, a legjobb teljesítményt a huszas évek közepétől a késő negyvenes évekig érik el az emberek.³⁸⁴ A fogyasztók részéről igen kevés azoknak a száma, akik a vegyi összetételből a fenti szubjektív tényezők fennállása mellett az illatot felismernék, sőt, azonosítani tudják. Még ha előképzettséggel, előzetes ismeretekkel is rendelkeznének, akkor sem biztos, hogy abban a pillanatban, amikor a kémiai képletből álló megjelöléssel találkoznak, azonnal valamely illatra asszociálnak. Ezek a tényezők azt eredményezik, hogy az illat nem rendelkezik azzal az azonosító-elkülönítő funkcióval, amely a védjegyoltalom alatt álló megjelölésekkel szemben elvárásunk a megkülönböztető képesség kapcsán.

4.3. Az illatok esetében a grafikai ábrázolhatóság is hiányzik: sem a szóbeli leírás, sem a képi ábrázolás, sem pedig a vegyi összetétel megjelölése nem fejezi ki az anyag illatát, hanem magára az anyagra utal és ez az egyértelműség, illetve precizitás, a megfelelően ábrázoltság követelményének ilyen formában nem felel meg. A tudomány állása alapján (ellentétben pl. a színskálákkal) jelenleg nem áll rendelkezésre olyan objektív nemzetközi „illatskála”, amely segítségével kétség nélkül, pontosan beazonosíthatunk egy illatot. Ennek az előzőekben már meghatározott következményen túl az is a jelentősége, hogy az illatmegjelölések következetes és pontos azonosítása a hivatalos eljárások (lajstromozási, bitorlási, stb.) során is lehetetlen.

4.4. Ami az eljárásokban felhasználható esetleges illatmintát illeti, az idővel átalakul, elpárolog - azaz nem biztos és tartós hordozója az illatmegjelölésnek. Az illatminta alkalmatlannak tűnhet abban az esetben is, ha pl. egy bejelentő meg akarna arról bizonyosodni (akár az interneten elérhető adatbázisok alapján, akár a lajstrom vezetésének helyén), hogy van-e már az általa lajstromoztatni kívánt illattal megegyező vagy ahhoz hasonló. Felszínesen meg tud róla bizonyosodni, hiszen az áruosztályok révén leszűkíthetők a lehetőségek, de egy áruosztályon belül vagy hasonló áruosztály esetén már nehézségek merülhetnek fel, hiszen nem tudja érzékelni, azonosítani az illatmegjelölést, nem tud megbizonyosodni teljes mértékig az illat mibenlétéről.

³⁸³ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 463. o.

³⁸⁴ SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph, id. mű, 464. o..

4.5. Jelenleg sem szakmailag, sem technikailag nem készültek fel az egyes védjegyhivatalok és bíróságok arra, hogy bejelentések vonatkozásában vagy bitorlási perekben meg tudják állapítani, hogy két illat hasonlónak vagy azonosnak tekintendő-e vagy annak minősülhet-e; az illat objektív meghatározása (ellentétben a látás, hallás és tapintás érzékekkel) pontos szabályok hiányában problematikus. Ehhez hozzáadódik az is, hogy a hatóságok képviseletében eljáró személyek az illatok észlelése és azonosítása kapcsán ugyanolyan problémákkal szembesülnének, mint bármely más ember.

4.6 Noha ez a kategorikusan elutasító álláspont nem érvényesül az angolszász jogrendszerű országokban, a gyakorlatban ott is a fenti problémák merülnek fel az illatmegjelölések kapcsán. Emiatt elképzelhető, hogy idővel ezekben a jogrendszerekben is az illatmegjelölések védjegyoltalomból kizártsága lesz az uralkodó felfogás.

VI. Fejezet – A megkülönböztető képesség és az árujegyzék

1. Az árujegyzék szerepe a védjegyoltalomban

1.1 Az árujegyzék jelentőségére a védjegyre vonatkozó rendelkezések ismertetésén túl a joggyakorlat által vizsgált kérdések kapcsán is utaltam. A jelen fejezetben arra tekintettel térek ki külön az árujegyzékkel kapcsolatos kérdésekre, hogy a védjegy az árujegyzékében szereplő áruk, szolgáltatások vonatkozásában biztosít kizárólagos használati jogot a védjegyjogosultnak; ennek megfelelően

- a megjelölés megkülönböztető képességét – ideértve a használat során szerzett megkülönböztető képességet is – azokkal az árukkal, illetve szolgáltatásokkal összefüggésben kell vizsgálni, amelyek tekintetében az oltalmat igénylik,³⁸⁵ továbbá
- az árujegyzék alapján ismerhető meg a védjegyoltalom „tárgyi hatálya”; illetve dönthetők el az olyan kérdések, hogy történt-e védjegybitorlás vagy megfelelő volt-e a védjegy használata.

Mindezekre tekintettel alapvető fontosságú, hogy ne merüljön fel kétség azzal összefüggésben, hogy a bejelentő mely árukra, szolgáltatásokra kíván oltalmat szerezni, illetőleg hogy a megadott oltalom ilyen körben áll fenn. Ebben a fejezetben amiatt vizsgálom meg ezt a kérdéskört, hogy a gyakorlatban számos alkalommal okoz problémát az árujegyzék meghatározásának mikéntje, és ezzel összefüggésben a tartalma; nem utolsósorban pedig az, hogy a jogértelmezés során tapasztalható eltérések a jogbiztonságnak mint a jogállamisághoz³⁸⁶ kapcsolódó alapelvnek a sérelmét is jelentik.

³⁸⁵ Lásd a Philips-ügyben hozott; C-299/99, 59. pont; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés 59. pontját.

³⁸⁶ Az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a jogállamiság leglényegesebb fogalmi eleme a jogbiztonság, amely egyben a szerzett jogok védelmének elvi alapja. (43/1995. (VI.30) AB határozat) A jogbiztonsággal kapcsolatban pedig, – amelyet más döntéseiben a jogállamisághoz szervesen kapcsolódó elvként, elengedhetetlen követelményként, a jogállamiság nélkülözhetetlen elemeként, a jogállamiság leglényegesebb elemeként értelmezett – az Alkotmánybíróság megállapította” hogy a jogbiztonság megköveteli, hogy meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok a magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. (25/1992. (IV.30.) AB határozat.) Lásd: PATYI András – VARGA ZS. András (2009): Általános közigazgatási jog. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 24. o.

1.2 A jogbiztonság kérdése azonban tágabb, nemzetek feletti kontextusban is értelmezhető. Az Európai Unió jogrendje is megköveteli a jogbiztonságot, ami sajátosan vetődik fel akkor, amikor a jogharmonizációs célkitűzésekkel ellentétes eredményre vezető tagállami gyakorlatok alakulnak ki, aminek következtében ugyanazon jogok esetében tagállamonként eltérő jogvédelmi megoldások szülehetnek. Így tehát jogbiztonságot veszélyeztető kérdéskörrel beszélünk akkor, amikor a védjegyek lajstromozására irányuló eljárásban az oltalmazott áruk, szolgáltatások köre, azaz az árujegyzék értelmezése kapcsán eltérő megközelítések érvényesülnek az egyes tagállami védjegyjogok, valamint a közösségi védjegyjog esetében. E különbségek pedig a védjegyoltalom terjedelmét illetően bizonytalanságokat és különbségeket okoznak, ami sérti az áruk és szolgáltatások szabad áramlásának szabadságát, valamint a versenytorzító hatások kiküszöbölésének közösségi princípiumát is. Alább a hazai lajstromozási gyakorlatból vett példákkal és az Európai Unió Bíróságának legfrissebb, iránymutató ítéletének ismertetésével szemléltetem gyakorlatban jelentkező bizonytalanságot.

1.3 A Vt. 52.§ (2) bekezdése szerint az árujegyzék azoknak az áruknak, illetve szolgáltatásoknak a felsorolása, amelyekkel kapcsolatban a megjelölésre a védjegyoltalmat igénylik. Érdekesség, hogy a Vt. az árujegyzék idézett fogalmát a bejelentési eljárásra vonatkozó rendelkezések között határozza meg, arra fektetve a hangsúlyt, hogy az árujegyzék a védjegybejelentés kötelező kelléke (50. § (2) bekezdés). Tegyük hozzá, hogy az árujegyzéknek nemcsak a védjegyoltalom igénylése, hanem a fennállása kapcsán is ugyanolyan jelentősége van, hiszen az oltalom fennállása alatt az nem terjedhet ki szélesebb körre, mint ami a bejelentés megtételekor az árujegyzékben feltüntetésre került. Ennek értelmében az árujegyzék tulajdonképpen az oltalom tárgyi hatályát jelöli ki. A Vt. által alkalmazott eljárásjogias megközelítéstől függetlenül rögzíthetjük, hogy az árujegyzék, illetve annak adekvát tartalma a védjegyoltalom megadásának és fennállásának anyagi jogi feltétele, hiszen az árujegyzék mint az oltalmazandó megjelöléshez kapcsolódó oltalmi kör határozza meg; azt, hogy a megjelöléshez kapcsolódó oltalom az áruk, szolgáltatások milyen körére terjed ki.

A későbbiekben a joggyakorlat bemutatásánál utalni fogok arra, hogy a bejelentési eljárás során a védjegyre vonatkozó kizáró okok vizsgálata során az árujegyzékhez kapcsolódóan olyan jellegzetesen anyagi jogi feltételeket vizsgál az SzTNH, mint a megkülönböztető képesség és az esetleges megtévesztő jelleg.

A Vt. 52. (3) bekezdése értelmében az árujegyzékben az árukat, illetve a szolgáltatásokat a gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodás szerinti osztályok feltüntetésével, és – *lehetőség szerint* (a kiemelés tőlem) – az abban szereplő elnevezések használatával kell felsorolni. Az árujegyzék meghatározásával a Vt. pontosabb, részletesebb előírást nem tartalmaz, amiből arra lehetne következtetni, hogy a bejelentő bizonyára helyesen és jogszerűen jár el, ha bejelentésében az árujegyzéket a Nizzai Megállapodás szerinti osztályok (fejezetcímek) elnevezések használatával határozza meg. A gyakorlati tapasztalatok azonban arra utalnak, hogy ez még sincs így; a bejelentőtől az SZTNH (és a jelek szerint más országok lajstromozó hivatalai is) nemcsak pusztán elvárja a Nizzai Osztályozás fejezetcímeinek alkalmazását, hanem kötelezővé teszi az azokon belül található kategóriák pontos és körülhatárolt meghatározását a bejelentésben, noha erre tételes jogi előírás nem vonatkozik. Hogyan is kell akkor meghatározni az árujegyzéket; milyen tárgyi kör kapcsán kell vizsgálni a megkülönböztető képességet, és mire fog pontosan kiterjedni a védjegyoltalom?

2. A Nizzai Osztályozás jelentősége az oltalom terjedelme vonatkozásában

A Nizzai Megállapodásról, illetve az általa létrehozott Nizzai Osztályozásról mint jelentős nemzetközi szerződésről, illetőleg jogintézményről a II. Fejezetben már említést tettem. A jelen fejezetbe csak a fenti kérdések megválaszolásához szükséges néhány további vonatkozás kívánkozik.

A Nizzai Megállapodás 1. cikk (1) bekezdése szerint a részes államok külön uniót alkotnak abból a célból, hogy a védjegylajstromozás szempontjából a termékek és szolgáltatások egységes osztályozását fogadják el. A (2) bekezdés alapján az osztályozás két részből áll: az osztályok jegyzékéből és az esetenként ezekhez kapcsolódó magyarázó jegyzetekből, valamint a termékek és szolgáltatások betűsoros jegyzékéből, a megfelelő besorolási osztályok megjelölésével.

A nizzai osztályok jellemzője az, hogy az egyes osztályok számmal és fejezetcímmel vannak meghatározva, az egyes osztályokon belül pedig betűrend szerinti jegyzékben találhatóak meg az adott osztályba tartozó legjellegzetesebb – vagy ha úgy tetszik, a Nizzai Megállapodásban

részes felek által legjellegzetesebbnek tartott – áru- és szolgáltatástípusok. Ezek azok az osztályok, amelyeket – a Vt. fent idézett rendelkezései szerint – a védjegybejelentés árujegyzékében fel kell tüntetni, és – *lehetőség szerint, tehát nem kötelezően* – az abban szereplő elnevezések használatával kell felsorolni. Következésképpen a bejelentő a Vt. rendelkezéseinek eleget tesz abban az esetben is, ha a védjegybejelentésben az árujegyzéket pusztán a Nizzai Osztályoknak, vagyis az egyes osztályok sorszámának feltüntetésével határozza meg. Ha pedig az Osztályozásban szereplő elnevezéseket (fejezetcímeket) is feltünteti, akkor a legmesszebbmenőkig eleget tesz a Vt. előírásainak. Az alábbiakban bemutatom, hogy a joggyakorlatban egyáltalán nem ez a helyzet.

Lényeges az is, hogy az egyes osztályok meghatározására általánosságban az jellemző, hogy az egyes fejezetcímek meglehetősen eltérő nagyságú termék-, illetőleg szolgáltatáskört foglalnak magukba. Léteznek meglehetősen egzakt elnevezésű és tartalmú osztályok: erre példaként említjük a 15. osztályt, amely a Hangszerek fejezetcímet viseli, és amelynek a tartalma ennek megfelelően homogén. Hasonlóan egyértelmű a 38. osztály, amelybe a távközlési szolgáltatások tartoznak. Az osztályok többsége ugyanakkor sokkal összetettebb elnevezéssel bír, és a hozzájuk tartozó termékek, szolgáltatások köre is sokrétű, heterogén. A 28. osztályba például a következők tartoznak a fejezetcím alapján: Játékok, játékszerek; testnevelési és sportcikk, amelyek nem tartoznak más osztályokba; karácsonyfadíszek. A 42. osztály fejezetcíme pedig Tudományos és műszaki szolgáltatások, valamint az idetartozó tervezői és kutatói tevékenység; ipari elemző és kutató szolgáltatások; számítástechnikai hardver és szoftver tervezés és fejlesztés.

Az osztályok tartalmához kapcsolódó kérdés még, hogy az egyes osztályokon belül betűrend szerinti jegyzékben meghatározott egyes termék- vagy szolgáltatástípusok nem fedik – mert nem is fedhetik – le az adott osztályba tartozó valamennyi árut vagy szolgáltatást, hiszen az áruk és szolgáltatások köre egyre bővül: számos olyan árutípus létezik jelenleg, amely néhány éve még nem volt ismert, és bizonyos, hogy jelenleg sem ismerünk minden olyan terméket vagy szolgáltatást, amely évek múlva mindennapos lesz. A Nizzai Osztályozás természetesen nem képes követni a termékkála gyors bővülésével jellemezhető folyamatot, így az is bizonytalansági tényezőt jelenthet abban a kérdésben, hogy egy-egy bejelentett megjelölés mely osztály milyen elemére kiterjedően élvezhet majd védjegyoltalmat.

Lássuk, hogy a jelen pontban leírt jelenség hogyan elevenedik meg az SzTNH gyakorlatában.

3. A fejezetcímek használatának problematikája az SzTNH joggyakorlatában

3.1 Az M1103666 számú ügyben a bejelentő az X Body Training szóösszetételt is tartalmazó ábrás megjelölésre kért védjegyoltalmat; az árujegyzékben a 28., 41. és 44. osztályokat jelölte meg, az Osztályozás megfelelő fejezetcímeinek megjelölésével, az egyes osztályok további részletezése nélkül. Az SzTNH az ügyben az abszolút kizáró okok vizsgálata alapján nyilatkozattételre hívta fel a bejelentőt, amelyben kifejtette, hogy a bejelentett megjelölés oltalomképesége a 28. és 44. osztályokba tartozó áruk és szolgáltatások egy része tekintetében aggályos, mivel fajtája, jellege tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére, ami a Vt. 3.§ (1) bekezdés b) pontja szerint kizárja a megjelölést a védjegyoltalomból. Az SzTNH a határozat rendelkező részében nem határozta meg pontosabban, hogy milyen nyilatkozatot vár a bejelentőtől a helyzet orvoslása érdekében; ugyanakkor a határozat indokolásában kifejtette, hogy a bejelentett megjelölés tartalmazza a body (test) és a training (nevelés, oktatás, képzés, torna, testgyakorlás, testgyakorlat) kifejezést, ezért a 28. osztályban szereplő karácsonyfadíszek tekintetében fennáll a fogyasztók megtévesztése. Fennáll továbbá a fogyasztók megtévesztése a 44. osztályban a mezőgazdasági, kertészeti és erdészeti szolgáltatások vonatkozásában is az érintett szavak jelentéstartalma miatt. Az SzTNH utalt arra, hogy a lajstromozást gátló akadály az árujegyzék megfelelő korlátozásával megszüntethető.

Megállapítható, hogy az ügyben az SzTNH az egyes abszolút kizáró okok vizsgálatát az árujegyzék kapcsán nem általában az osztályok fejezetcímei által lefedett árucsoportra vetítve végezte el, azaz nem azt a kérdést vizsgálta, hogy van-e az adott osztály fejezetcíme által megjelölt tipikus, jellemző áruk vagy szolgáltatások körében megkülönböztető képessége a megjelölésnek. Az elbírálásban alkalmazott megközelítés szerint az érintett osztályokba tartozó valamennyi áru vagy szolgáltatás kapcsán külön-külön meg kell vizsgálni pozitív feltételek fennállását, illetve az abszolút kizáró okok felmerülését. Szintén megállapítható, hogy az SzTNH közvetlenül anyagi jogi okra – a megjelölés megtévesztésre alkalmasságára – vezette vissza a felmerült lajstromozási akadályt, azt pedig akként vélte elháríthatónak, hogy a bejelentő az árujegyzéket nem a pusztá fejezetcímek alkalmazásával határozza meg, hanem konkrétan felsorolja mindazon árukat és szolgáltatásokat, amelyekre az oltalmat igényli.

Következésképpen a fejezetcímek feltüntetése az árujegyzékben túl általános, mivel egyazon osztályba is tartozhatnak olyan jelentősen különböző természetű áruk vagy szolgáltatások, amelyek közül egyesek kapcsán fennáll lajstromozási akadály, míg mások esetében nem.

3.2 Az M1201145 számú ügyben a bejelentő szintén ábrás megjelölésre kért védjegyoltalmat. A megjelölés a Sisi Vinum Reginae szóösszetételt tartalmazza, az árujegyzéket a bejelentő a 33. osztályban határozta meg azzal, hogy abból kifejezetten csak a következő árutípusokra kér oltalmat: „alkoholos esszenciák”, „alkoholos italok a sörök kivételével”, „borok”, „szeszes italok”. Az SzTNH az abszolút kizáró okok vizsgálata során hiánypótlásra hívta fel a bejelentőt. A felhívás arra vonatkozott, hogy a bejelentő pontosítsa az árujegyzéket oly módon, hogy az összhangban legyen a megjelöléssel. Indokolásában arra hivatkozott, hogy a védjegybejelentés nem felel meg a Vt. 50.§ (2) – (3) bekezdéseiben írott követelményeknek, azaz annak, hogy a védjegybejelentésnek bejelentési kérelmet, megjelölést, árujegyzéket, továbbá – a szükséghez képest – egyéb mellékletet kell tartalmaznia, illetőleg a védjegybejelentést a külön jogszabályban meghatározott részletes alaki követelményeknek megfelelően kell elkészíteni. A hiány az SzTNH szerint az volt, hogy a megjelölésben szerepel a vinum szó, amelynek jelentése bor, és az igényelt 33. osztályban az „alkoholos esszenciák”, „alkoholos italok a sörök kivételével”, és „szeszes italok” termékek nem állnak összhangban a megjelöléssel, így ezeket a termékeket törölni kell az árujegyzékből. Az összhang hivatkozott hiányának mibenlétét – például hogy milyen okból nincs összhangban a vinum szó jelentése a szeszes italok árutípusával – az SzTNH bővebben nem indokolta.

Ebben az esetben sajátos, hogy az SzTNH formai hiányosságokkal, nem pedig anyagi jogi lajstromozási akadállyal indokolta a hiánypótlás szükségességét, vagyis az összhang hiányát akként értelmezte, hogy a bejelentés nem felelt meg a rá vonatkozó formai követelményeknek. A hiba orvoslásának lehetséges módját ugyanakkor itt is az árujegyzék megfelelő szűkítésében látta.

Itt is megállapítható az előző esetben már észlelt elbírálási metódus, azaz hogy az SzTNH az árujegyzék kapcsán nem általánosságban a fejezetcímekre tekintettel, hanem az érintett osztályba tartozó és a bejelentésben meghatározott valamennyi árutípus kapcsán megvizsgálta az oltalomképeség fennállását. Emiatt az sem szolgált megfelelő védjegybejelentésként, hogy a bejelentő már előre korlátozta az árujegyzéket az érintett 33. osztály lehetséges tárgyi

köréhez képest, a lajstromozási akadály ugyanis egyes igényelt árutípusok kapcsán is fennállhat, míg mások esetében ilyen akadály nem merül fel. A következtetésünk ennek alapján az, hogy az SzTNH elbírálási szempontjai szerint adott esetben nemcsak a fejezetcímekkel meghatározott árujegyzék nem elég szabatos, hanem az áru- vagy szolgáltatástípusokra szűkített árujegyzék sem.

3.3 Az M1200072 számú ügyben a védjegybejelentés olyan ábrás védjegyre vonatkozott, amelyben a „kertrégió” szó körül felfedezhetőek Magyarország földrajzi kiterjedésének stilizált körvonalai. Az árujegyzék a 29., 30. és 31. osztályokat³⁸⁷ tartalmazta, további tartalmi szűkítés nélkül, azaz a Nizzai Osztályozás fejezetcímeinek megjelölésével. Az SzTNH úgy találta, hogy a bejelentett megjelölés oltalomképesége valamennyi érintett osztály vonatkozásában aggályos, mert az a földrajzi származás tekintetében megtévesztésre alkalmas lehet a fogyasztók számára. Indokolása szerint a bejelentett színes ábrás megjelölés tartalmazza Magyarország térképét, így az áruk magyar származására utal, azonban az árujegyzékből nem derül ki, hogy a termékek ténylegesen Magyarországról származnak.

A fenti miatt az SzTNH nyilatkozattételre hívta fel a bejelentőt, végzésének indokolásában pedig utalt arra, hogy a megjelölés kizárólag az árujegyzék megfelelő korlátozásával lehet oltalomképes. A korlátozás mikéntje kapcsán jelezte, hogy az árujegyzékben megjelölt valamennyi osztály meghatározását a „Magyarországról származó” kifejezéssel kell bővíteni. Felhívásának indokolását a Vt. 61.§ (2) – (3) bekezdéseire³⁸⁸ alapította, anélkül, hogy

³⁸⁷ 29. áruosztály: Hús, hal-, baromfi- és vadhús; húskivonatok; tartósított, szárított és főzött gyümölcsök és zöldségek; zselék, lekvárok (dzsemek), kompótok; tojások, tej és tejtermékek; étkezési olajok és zsírok.

30. áruosztály: Kávé, tea, kakaó, cukor, rizs, tapióka, szágó, kávépótló szerek; lisztek és más gabonakészítmények, kenyér, péksütemények és cukrászsütemények, fagylaltok; méz, melaszszirup; élesztő, sütőporok; só, mustár; ecet, fűszeres mártások; fűszerek; jég.

31. áruosztály: Mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti termékek és magok, amelyek nem tartoznak más osztályokba; élő állatok; friss gyümölcsök és zöldségek; vetőmagok, élő növények és virágok; tápanyagok állatok számára; maláta.

³⁸⁸ Vt. 61.§ (2) Az érdemi vizsgálat arra terjed ki, hogy a megjelölés

a) kielégíti-e az 1. §-ban meghatározott követelményeket, és a 2-3. §-ok alapján nincs-e kizárva a védjegyoltalomból;

b) bejelentése megfelel-e az e törvényben megszabott feltételeknek.

jogszabályhelyre hivatkozással megjelölte volna, hogy mi az a konkrét hiányosság, ami miatt a bejelentés kapcsán nyilatkozattételre kell felhívni a bejelentőt.

Miután a bejelentő eleget tett a felhívásnak, az SzTNH újabb felhívást bocsátott ki, amelyben nyilatkozattételre kötelezte a bejelentőt amiatt, hogy álláspontja szerint a bejelentett megjelölés oltalomképesége a 30. osztályokba tartozó egyes áruk tekintetében aggályos, mivel az érdemi vizsgálat során felmerült, hogy megtévesztésre alkalmas lehet az áruk földrajzi eredete tekintetében. Az újabb végzés indokolása szerint a bejelentőnek az SzTNH korábbi felhívására benyújtott árujegyzék-korlátozása következtében további árujegyzék korlátozásra van szükség. A 30. áruosztályban szerepelnek ugyanis olyan termékek – ezek a "kávé, kakaó" –, melyek esetében a magyarországi származás nem lehetséges. Ebben az összefüggésben pedig a 30. áruosztály érintett részei kapcsán a fenti abszolút kizáró ok áll fenn, amely a kifogásolt áruk törlésével hárítható el. Az SZTNH ezen újabb felhívását is a Vt. 61.§ (2) – (3) bekezdéseire alapította.

Ebben az esetben az előzőekhez képest az volt a különbség, hogy az SzTNH megítélése szerint nem a fejezetcímek alkalmazásából eredően túl széles tárgyi kör jelentett problémát, hanem az, hogy a fejezetcím önmagában nem határozta meg elég szabatosan a tárgyi kört a megjelölésre tekintettel; nem annyira mennyiségi, mint inkább minőségi hiányosságot észlelt tehát az SzTNH.

4. A fejezetcímek használatának problematikája az angol jogban és a hozzá kapcsolódó közösségi jogi gyakorlatban³⁸⁹

Az angol 1994. évi Trade Marks Act 34. cikk (1)-(2) bekezdése értelmében az árukat és szolgáltatásokat a védjegylajstromozás céljából az előírt osztályozásnak megfelelően kell besorolni, amellyel kapcsolatos valamennyi kérdésben a Registrar dönt³⁹⁰. Erre alapozva

(3) Ha a védjegybejelentés nem felel meg a (2) bekezdés alapján vizsgált követelményeknek, a bejelentőt - a kifogás természete szerint - hiánypótlásra, illetve nyilatkozattételre kell felhívni.

³⁸⁹ KESERÜ Barna Arnold – SZALAI Péter: Árujegyzék és jogbiztonság, avagy a védjegyek osztályozásának dilemmái; in: Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére, Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2013., 268-282. o.

³⁹⁰ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/section/34>, 2012.11.20.; utolsó letöltés:2014.10.18.

2003. június 13-án az Egyesült Királyság Szellemi Tulajdon Hivatala (IPO) kibocsátott egy „*Scope of World Intellectual Property Organization (WIPO) Class Headings*” című tájékoztatót, melyben azt adta közre, hogy a fejezetcímek pusztán általánosságban írják le az adott osztályba tartozó árukat vagy szolgáltatásokat, és amennyiben csak ez szerepel egy védjegybejelentés árujegyzékében, úgy elveszti absztraktságát, aminek következtében az igényelt védjegyoltalom terjedelme kimondottan csak azokra az árukra vagy szolgáltatásokra fog korlátozódni, amelyek a fejezetcímekben szerepelnek, nem pedig az adott áruosztály egészére.³⁹¹ Az angol álláspontot azzal igyekeznek alátámasztani, hogy a WIPO értelmezésében is a fejezetcímek „nagyon tág értelemben jellemzik az adott osztályba tartozó áruk vagy szolgáltatások természetét”.³⁹² Ily módon pedig nem tekinthető az oltalmi igény egzakt meghatározására alkalmas eszköznek, és csak a szószerinti, tételes felsorolás alapján határozható meg egy védjegybejelentés árujegyzéke. A Trade Marks Act-et 2008-ban kiegészítették egy eljárási szabályzattal (Trade Mark Rules 2008), amely 8. szabály (2) bekezdésének b) pontja szerint a védjegybejelentésben szereplő árukat és szolgáltatásokat oly módon kell megjelölni, hogy azoknak a természete egyértelműen kiderüljön.³⁹³

Néhány nappal a brit tájékoztatót követően, 2003. június 16-án jelent meg az OHIM elnökének a közösségi védjegybejelentések és lajstromozások során az osztályok fejezetcímeinek az árujegyzékben történő használatáról szóló, 4/03. számú közleménye. A közösségi védjegy rendelet végrehajtásáról szóló 2868/95/EK bizottsági rendelet 2. szabályának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *az árujegyzéket úgy kell megfogalmazni, hogy az egyértelműen kifejezze az áruk és szolgáltatások jellegét, és lehetővé tegye azt, hogy minden egyes tételt a nizzai osztályozás szerint csak egy osztályba soroljanak be.* A (4) bekezdés szerint pedig *az osztályozás kizárólag ügyviteli célokat szolgál, így az egy osztályba tartozás illetve nem tartozás nem alapozza meg sem a hasonlóságot, sem pedig a különbözőséget.* Ehhez képest az említett elnöki közlemény III. pontja szerint *a nizzai áruosztályok általános meghatározásainak vagy teljes fejezetcímeinek használata a védjegybejelentésben az áruk és szolgáltatások helyes megjelölését jelenti.* Továbbá nem

³⁹¹ ASHMEAD, RICHARD (2007): International Classification class headings: illustrative or exemplary? The scope of European Union registrations, in *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 2., No. 2, 76. o.

³⁹² http://www.wipo.int/classifications/nice/en/about_the_ncl/faq.html, 2012.11.20. ; utolsó letöltés:2014.10.18.

³⁹³ <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2008/1797/article/8/made>, 2012.11.20. ; utolsó letöltés:2014.10.18.

ellenzi – az EU vagy más harmadik országok nemzeti hivatalainak egyes fejezetcímekre és egyes általános meghatározásokra vonatkozó gyakorlatával ellentétben – az osztályok általános meghatározásainak vagy fejezetcímeinek használatát amiatt, hogy azok túlságosan homályosak vagy bizonytalanok. A IV. pont pedig kimondja, hogy a 34 áru és 11 szolgáltatási osztály az összes árut és szolgáltatást lefedi.³⁹⁴ Következésképpen egy bizonyos osztály fejezetcíme valamennyi általános meghatározásának használata az ezen osztályba tartozó valamennyi árura vagy szolgáltatásra vonatkozó kérelmet jelent. Hasonlóan egy osztály fejezetcímében szereplő valamely általános meghatározás használata az ezen általános meghatározás alá tartozó, és helyesen ugyanebbe az osztályba sorolt valamennyi árut vagy szolgáltatást lefedi.³⁹⁵

2008-ban az Association of European Trade Mark Owners (Marques) készített egy felmérést a 4/03. számú közleményből kiindulva, amelyben rámutatott arra, hogy az EU tagállamaiban, illetve Izlandon, Norvégiában és Svájcban nincs egyetértés a fejezetcímek használatát illetően. A megkérdezett nemzeti védjegy hivatalok mintegy fele fogadta el a 4/03. számú közleményben lefektetett elveket, a másik fele viszont részben vagy egészben eltérő megoldásokat követett.³⁹⁶

A fentiekben vázolt, eltérő tagállami megközelítésekkel fakadóan pedig nem érvényesülhettek, illetve érvényesülhetnek megfelelően a közösségi védjegy irányelv egyes célkitűzései. Az irányelveket ugyanis annak érdekében fogadták el, hogy megszűnjenek a tagállamok jogszabályai közötti olyan eltérések, amelyek akadályozhatták az áruk szabad mozgását és a szolgáltatásnyújtás szabadságát, valamint torzíthatták a közös piacon belüli versenyt. Az 2008/95/EK irányelv (6) preambulumbekzdése lehetővé teszi, hogy a tagállamok szabadon határozzák meg a védjegyek lajstromozásával és törlésével, valamint oltalmuk megszűnésének megállapításával kapcsolatos eljárásjogi rendelkezéseket. A (8)

³⁹⁴ Megítélésem szerint a 3. pontban kifejtettek tekintettel ez csak fikcióként fogható fel.

³⁹⁵ Az Európai Unió Bírósága C-307/10. számú ügyben [The Chartered Institute of Patent Attorneys v Registrar of Trade Marks ('IP TRANSLATOR')] hozott ítéletének 16-17. pontja.

³⁹⁶ Observation on the Communication No 4/03 of the President of OHIM of 16 June 2003, 2008 October, Marques, http://www.marques.org/PositionPapers/Downloads/20081005_ClassHeadings.pdf, 4. o. A felmérés részletes eredményeit lásd:

preambulumbekezdés azonban akként rendelkezik, hogy az irányelv célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a lajstromozott védjegyek megszerzésének és a védjegyoltalom fenntartása feltételeinek valamennyi tagállamban alapvetően azonosak kell lenniük. Ez az elv pedig sérül abban az esetben, ha a tagállamok a védjegy oltalmi körének meghatározására szolgáló áruosztályok fejezetcímeihez más-más tartalmat párosítanak.

Röviden jellemezve tehát a két elméleti irányzatot, az OHIM által preferált megoldás szerint az áruosztályok fejezetcímei használatával a bejelentő a teljes áruosztályra igényli az oltalmat, míg az angol megközelítés szerint a fejezetcímeket szó szerinti értelmezésben kell alkalmazni, és csak az abban kimondottan szereplő árukra vagy szolgáltatásokra terjed ki a bejelentés, illetőleg megszerzése esetén az oltalom. Ashmead álláspontja szerint a differencia az EU soknyelvűségére vezethető vissza. Eszerint az ún. „*class-heading covers all*”, vagyis az egész áruosztályt lefedő fejezetcímek alkalmazásával idő és fordítási költség takarítható meg. Sokkal egyszerűbb és gyorsabb a több nyelvre lefordított fejezetcímeket használni, mintsem a szabadon összeválogatott betűrendes jegyzékből összeállított listákat minden egyes alkalommal lefordíttatni. A nemzeti védjegy hivatalok eljárásában nyilván nem, illetve elenyésző mértékben merül fel ilyen probléma. Így tehát gazdasági, és nem jogdogmatikai okokból eredezteti az eltérő gyakorlatot.³⁹⁷

A fentiekből látható, hogy a fejezetcímek használata körül kialakult eltérő és bizonytalan joggyakorlat nemcsak Magyarországra jellemző, illetve nem is új keletű; az ellentmondások több szinten merültek fel: egyrészt az Európai Unió tagállamainak nemzeti védjegy hivatalai eltérő gyakorlatában, másrészt az ezekkel párhuzamosan létező közösségi védjegyrendszer és az azt működtető OHIM gyakorlatában. Ellek ellenére az ellentétes megoldások kiküszöbölésére vonatkozó európai bírósági döntés csak a közelmúltban született meg.

5. Az IP Translator-ügy az Európai Unió Bírósága előtt (C 307/10. sz. ügy)

2011. november 29-én Yves Bot Főtanácsnok előzetes döntéshozatali eljárás iránti indítványt terjesztett elő az Európai Unió Bírósága előtt a Chartered Institute of Patent Attorneys (a

³⁹⁷ ASHMEAD: i. m. 81. o.

továbbiakban CIPA) v. Registrar of Trade Marks közötti védjegylajstromozás kapcsán felmerült jogvitában.

Az indítvány szerint az Egyesült Királyságban a CIPA 2009. október 16-án kérte a Registrar-tól az „IP TRANSLATOR” megjelölés nemzeti lajstromozását a Nizzai Osztályozás szerinti 41. „Nevelés, szakmai képzés, szórakoztatás, sport és kulturális tevékenységek” című osztályba tartozó szolgáltatások tekintetében. A Registrar a feltétlen kizáró okok fennállását az ezen osztályba tartozó valamennyi szolgáltatásra tekintettel vizsgálta,³⁹⁸ amelyek között a fordítói szolgáltatások is szerepelnek. Márpedig a Registrar úgy ítélte meg, hogy a megjelölés e szolgáltatások vonatkozásában leíró jellegű, és ezért a lajstromozást megtagadta. A CIPA a döntéssel szemben fellebbezett, azt állítva, hogy a lajstromozás iránti kérelmében nem jelölte meg, és nem kívánta lefedni a Nizzai Osztályozás 41. osztályába tartozó fordítói szolgáltatásokat.³⁹⁹ A fellebbezési eljárások ügyében eljáró személy (The Person Appointed by the Lord Chancellor under Section 76 of Trade Marks Act, 1994, on Appeal from the Registrar of Trade Marks) szerint e szolgáltatásokat rendszerint nem tekintik a nevelés, szakmai képzés, szórakoztatás, sporttevékenységek vagy kulturális tevékenységek körébe tartozó szolgáltatások alcsoportjának. A Nizzai Osztályozásban 167 címszó tartozik a 41. osztályba, míg a Registrar által kezelt saját adatbázis több mint 2000 címszót, az OHIM által kezelt Eurace adatbázis pedig több mint 3000 címszót tartalmaz.

Az előzetes döntéshozatali eljárásért folyamodó bíróság rámutatott arra, hogy ha a Registrar által elfogadott megközelítés a helyes, akkor a CIPA lajstromozás iránti kérelme valamennyi, a 41. osztályba tartozó címszóra vonatkozik. Ebben az esetben pedig olyan szolgáltatásokat is lefedne a kérelem, amelyek sem a benne említett jegyzékekben nincsen megemlítve, sem pedig bármely azokon alapuló lajstromozásban. Ez pedig ellentétes lenne az áruk és szolgáltatások egyértelmű és pontos meghatározásának követelményével.

A kétségek eloszlatása végett az eljáró bíróság előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette elő az Európai Unió Bírósága elé:

³⁹⁸ Hasonlóan az SzTNH-nak a 4. pontban bemutatott gyakorlatához.

³⁹⁹ Megfigyelhető, hogy a Registrar itt már eltávolodott a korábban ismertetett, a fejezetcímek szó szerinti értelmezésétől, és az OHIM elnökének 4/03. sz. közleménye alapján bírálta el a kérelmet. A tulajdonképpeni angolszász megközelítést így valójában a CIPA képviselte, s nem a védjegy hivatal.

A 2008/95/EK irányelv alkalmazásában:

- szükséges-e a védjegybejelentés hatálya alá tartozó különböző áruk és szolgáltatások sajátos fokú egyértelműséggel és pontossággal történő meghatározása, és ha igen, milyen sajátos fokú egyértelműséggel és pontossággal?
- megengedhető-e a Nizzai Osztályozás fejezetcímei általános kifejezéseinek használata a védjegybejelentés hatálya alá tartozó különböző áruk és szolgáltatások meghatározása céljából?
- szükséges-e, vagy megengedhető-e a fejezetcímek általános kifejezéseinek ilyen használatát a 4/03. sz. közleménnyel összhangban értelmezni?⁴⁰⁰

A Bíróság az ítéletében rámutatott arra, hogy valamely megjelölés védjegyként történő lajstromozását mindig bizonyos áruk vagy szolgáltatások tekintetében kell kérelmezni, és bár a védjegy-bejelentési kérelemben szereplő megjelölés grafikai ábrázolásának célja a védjegy által nyújtott oltalom pontos tárgyának meghatározása, ezen oltalom terjedelmét az említett kérelemben megjelölt áruk és szolgáltatások jellege és száma határozza meg.⁴⁰¹

A Bíróság megállapította, hogy annak ellenére, hogy bár a 2008/95/EK irányelv egyetlen rendelkezése sem foglalkozik kifejezetten az érintett áruk és szolgáltatások beazonosításának kérdésével, még nem lehet azt a következtetést levonni, hogy az áruk, illetve a szolgáltatások meghatározása a nemzeti védjegyek lajstromozásakor olyan kérdés lenne, amely nem tartozik az említett irányelv hatálya alá. A Bíróság már korábban is kifejtette, hogy a védjegyoltalomra alkalmas áruk és szolgáltatások jellegének és tartalmának a meghatározása nem a lajstromozási eljárásra vonatkozó rendelkezésektől, hanem a védjegy által biztosított jogok megszerzésének anyagi jogi feltételeitől függ, így nem esik azon eljárási kérdések körébe, amelyeket a tagállamok az irányelv alapján maguk határozhatnak meg. Ellenkező esetben ugyanis a védjegy lajstromozásának feltételei az adott nemzeti jog függvényében változnának,

⁴⁰⁰ A feltett kérdések közül alighanem a 3. lehetett a „vörös posztó”, amely a BPHH közel tízéves gyakorlatát kérdőjelezte meg.; VIDA Sándor – Hogyan kell az árukat meghatározni a védjegybejelentésben? Az EU Bíróságának ítélete; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle; 2013. február

⁴⁰¹ Az Európai Unió Bírósága C-307/10. számú ügyben (IP TRANSLATOR ügy) hozott ítéletének 37. pontja. Vö. az Európai Unió Bírósága C-273/00. számú ügyben (Sieckmann ügy) hozott ítéletének 48. pontjával.

ezáltal pedig valamennyi tagállamban az „azonos feltételek mellett” történő védjegyoltalom-szerzés célja nem lenne elérhető.⁴⁰²

Ezenfelül a Bíróság korábban már kimondta, hogy nem szükséges konkrétan megjelölni azt a szolgáltatást vagy szolgáltatásokat, amelyekre a védjegyoltalmat igénylik, mivel azok azonosításához elegendő lehet az általános megfogalmazások használata, ezzel szemben a bejelentőt kötelezni kell arra, hogy pontosan jelölje meg azokat az árukat vagy árutípusokat, amelyeket ezen szolgáltatások érintenek, például más, pontosabb körülírás útján.⁴⁰³

A Nizzai Osztályozás fejezetcímeinek használatával kapcsolatosan a Bíróság akként foglalt állást, hogy annak ellenére, hogy az irányelv nem tartalmaz erre vonatkozó előírásokat, az áruk és szolgáltatások meghatározásnak – az irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása és a védjegy lajstromozási rendszer megfelelő működése érdekében – meg kell felelnie az irányelv által megkövetelt egyértelműség és pontosság követelményének. A fejezetcímekben szereplő általános kifejezések közül *egyesek már önmagukban is kellően egyértelműek és pontosak ahhoz, hogy az illetékes hatóságok és a gazdasági szereplők számára a védjegy oltalmának terjedelme meghatározható legyen, míg mások nem felelnek meg e követelménynek, mert vagy túl általánosak, vagy túl sokféle árut vagy szolgáltatást foglalnak magukban. Következésképpen nem ellentétes az irányelvvel a fejezetcímek általános kifejezéseinek használata a védjegybejelentés tárgyát képező áruk és szolgáltatások azonosítása céljából, ha a leírás elég egyértelmű és pontos ahhoz, hogy a hatóságok és a gazdasági szereplők számára a bejelentett védjegy oltalma terjedelmének meghatározását lehetővé tegye.*⁴⁰⁴

A Bíróság emlékeztet arra, hogy abból eredően, hogy a védjegy lajstromozását a Nizzai Osztályozás valamely osztályába tartozó áruk vagy szolgáltatások összessége tekintetében is, illetve egy része tekintetében is lehet kérni, kétféle megközelítés alakult ki. Az egyik az OHIM által a már korábban ismertetett 4/03. számú közleményben kialakított „class-headings

⁴⁰² Az Európai Unió Bírósága C-418/02. számú ügyben (Prakter Bau- und Heimwerkermärkte AG ügy) hozott ítéletének 31-32. pontja.

⁴⁰³ Uo. 49-51. pont.

⁴⁰⁴ Az Európai Unió Bírósága C-307/10. számú ügyben (IP Translator-ügy) hozott ítéletének 50-56. pontja.

covers all” megközelítés, míg a másik a szó szerinti értelmezés, amely szerint az ezen leírásokban használt szavak értelmezésénél azok természetes és szokásos jelentését kell figyelembe venni. Az eljárás során a felek főként azt emelték ki, hogy a két megközelítés a nemzeti védjegyek oltalmának terjedelmét illetően eltérést eredményezhet, ha a védjegyet több tagállamban is lajstromozzák, illetve akkor is, ha ugyanazt a védjegyet közösségi védjegyként lajstromozzák. Ezen eltérés többek között kihatással lehet a bitorlási keresetek alapján indult eljárások végeredményére is, mivel e keresetek a „*class-headings covers all*” megközelítést alkalmazó tagállamokban eredményesebbek lehetnek. Ezen felül, *ha a védjegyoltalom terjedelme az eljáró hatóság értelmezési módszerétől függ, és nem a bejelentő szándékától, az mind a bejelentő, mind az egyéb gazdasági szereplők vonatkozásában sérti a jogbiztonságot.*⁴⁰⁵

A fentiek alapján – mindenekelőtt az egyértelműség és pontosság követelményét szem előtt tartva – a Bíróság álláspontja szerint annak, aki a Nizzai Osztályozás valamely adott osztályának fejezetcímében szereplő általános kifejezések egészét használja a védjegybejelentés árujegyzékében, pontosítania kell, hogy kérelme az ezen osztály betűrend szerinti jegyzékében szereplő áruk, illetve szolgáltatások egészére, vagy azok közül csak bizonyos árukra vagy szolgáltatásokra vonatkozik-e. Utóbbi esetben a bejelentő köteles pontosítani, hogy az érintett osztályba tartozó áruk, illetve szolgáltatások közül melyekre vonatkozik a kérelme. Az a védjegybejelentés, amely ilyen nyilatkozatot nem tartalmaz, nem tekinthető kellően egyértelműnek és pontosnak.⁴⁰⁶

Végezetül az előterjesztett kérdésekre a Bíróság a következő válaszokat adta.

- A 2008/95/EK irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az megköveteli, hogy a védjegybejelentés tárgyát képező árukat vagy szolgáltatásokat a bejelentő kellően egyértelműen és pontosan jelölje meg, annak érdekében, hogy az illetékes hatóságok és a gazdasági szereplők pusztán ennek alapján is meg tudják határozni a védjegy oltalmának terjedelmét.

⁴⁰⁵ Uo. 59-60. pont.

⁴⁰⁶ Uo. 61-62. pont. Ennek megfelelően az SZTNH 2012. július 25-én közzétette az átalakított nemzeti védjegybejelentési űrlapot, melynek 5. pontjában, az árujegyzék meghatározásánál a bejelentőnek három alternatív lehetőség közül választva kell nyilatkoznia, hogy milyen terjedelemben kívánja oltalmaztatni a megjelölését.

- A 2008/95/EK irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a Nizzai Osztályozás fejezetcímei általános kifejezéseinek használata az árujegyzék megfelelő azonosítása céljából, ha a leírás kellően egyértelmű és pontos.
- A nemzeti védjegy bejelentőjének, aki a fejezetcímek általános kifejezéseinek egészét használja, nyilatkoznia kell, hogy az érintett osztály betűrend szerinti jegyzékében szereplő áruk vagy szolgáltatások egészére, vagy ezeknek csak egy részére vonatkozik-e a bejelentés.

Az IP Translator-ítéletben (58–60. pont) az EU Bírósága félreérthetlenné tette, hogy nem tartja szerencsésnek az OHIM elnökének 4/03. sz. közleményét.⁴⁰⁷ Az OHIM jelenlegi elnöke nyomban reagált: az ítélet kihirdetését követő napon hatályon kívül helyezte a helytelenített közleményt, és helyette a 2/12 sz. közleményben⁴⁰⁸ adott útmutatást a fejezetcímek tekintetében követendő eljárásról. Ennek fontosabb pontjai:

- az OHIM továbbra is elfogadja a fejezetcímeket tartalmazó közösségi védjegybejelentéseket;
- Folyamatban lévő ügyeknél a bejelentőt fel kell hívni nyilatkozattételre, hogy a fejezetcímeket tartalmazó bejelentés az adott osztályba felsorolt valamennyi árura vagy szolgáltatásra kiterjed-e;
- Ha a 2012. június 21-ét megelőzően lajstromozott védjegy árujegyzéke fejezetcímeket tartalmaz, az OHIM azt vélelmezi, hogy a bejelentő szándéka az volt, hogy az oltalom a szóban forgó osztályba tartozó valamennyi árura vagy szolgáltatásra kiterjedjen;
- A folyamatban lévő ügyeknél, amennyiben a bejelentés fejeztcímeket tartalmaz, az OHIM azt vélelmezi, hogy a bejelentő szándéka az volt, hogy az oltalom a szóban forgó osztályba sorolt valamennyi árura vagy szolgáltatásra kiterjedjen, kivéve, ha a bejelentő erről eltérő nyilatkozatot nyújt be;

⁴⁰⁷ VIDA Sándor – Hogyan kell az árukat meghatározni a védjegybejelentésben? Az EU Bíróságának ítélete

⁴⁰⁸ Communication No. 2/12 of the President of 20/06/2012. Sec. IX.; <http://www.bechbruun.com/da/Videncenter/Rss/~~/media/Files/Videncenter/Nyheder/2012/OHIM%20Presidentia1%20Communication%202-12.pdf>

- A 2012. június 21-ét követően benyújtott és fejezetcímet tartalmazó bejelentés esetén a bejelentőnek nyilatkoznia kell, hogy a szóban forgó osztályba tartozó valamennyi áru, illetve szolgáltatás vonatkozásában igényli-e az oltalmat vagy csak azok egy része tekintetében;
- Az olyan közösségi védjegybejelentések vagy bejegyzett védjegyek esetén, amelyek vonatkozásában az a vélelem, hogy az a vonatkozó osztályba sorolt valamennyi árut vagy szolgáltatást felöleli, vagy csak azok egy részét, az OHIM a további eljárásban ennek megfelelően fog eljárni, mégpedig
 - o a közösségi védjegybejelentések feltétlen kizáró okainak vizsgálatakor nem utasítják el azokat a megjelöléseket, amelyek a Védjegyrendelet 7. Ckk (1) és (2) bekezdései szerinti feltétlen lajstromozást gátló ok hatálya alá esnének, ha azt vélelmezik, hogy az adott áruk és/vagy szolgáltatások nincsenek lefedve;
 - o a felszólalási és törlési eljárásban csak azokat az árukat vagy szolgáltatásokat fogják figyelembe venni, amelyekkel a fedettség vélelmezett;
 - o a visszavonási, korlátozási, részleges lemondási eljárásban a Védjegyrendelet 43. és 50. cikk szerinti eljárás nem irányadó, korlátozást követően már nem lehet visszatérni a korábbi állapotra;
 - o a Védjegyrendelet 15., 42. és 57. cikkei által meghatározott használat vizsgálata során irányadóak azok az áruk vagy szolgáltatások, amelyek vonatkozásában a fedettség vélelmezhető. Az eset körülményeitől függ, hogy a használatot valamennyi áru vagy szolgáltatás, vagy azoknak csak egy csoportja tekintetében ismerik el.
- Az olyan védjegyek esetében, amelyeket a teljes fejezetcím megjelölésével jelentettek be, a jogbiztonság érdekében a közösségi védjegylajstrom feltünteti, hogy a vonatkozó osztály valamennyi áruja vagy szolgáltatása tekintetében kiterjed-e az oltalom, vagy annak csak egy részét fedi.

Az IP Translator-ítélet jelentősebb szakmai visszhangot váltott ki,⁴⁰⁹ és nem utolsósorban a bejelentési-lajstromozási gyakorlatra is hatással van. A Védjegyek és Formatervezési Minták Európai Hálózata (European Trade Mark and Design Network) közös közleményt fogalmazott meg az „IP Translator végrehajtásáról”.⁴¹⁰ Az SzTNH tájékoztatót tett közzé „a Nizzai Megállapodás szerinti osztályozás fejezetcímeinek alkalmazásáról az Európai Unió Bíróságának a C-307/10. számú ügyben hozott ítélete tükrében” címmel.⁴¹¹ 2013. március 27-én az Európai Bizottság elfogadta a Védjegyrendelet és a Védjegy-irányelv módosítására vonatkozó javaslatokat, amelyek a Max Planck Szellemi Tulajdonjogi és Versenyjogi Intézet⁴¹² 2011. március 8-án nyilvánosságra hozott tanulmányán alapulnak.⁴¹³ A módosító javaslatok között megtaláljuk az IP Translator-ítéletből levezethető változásokat is mind a Védjegyrendelet, mind a Védjegy-irányelv kapcsán.

6. Következtetések

A fentiekből az alábbi következtetések vonhatók le:

6.1 Az Európai Bíróság ítélete csak részben képes kezelni a problémát. A Bíróság tulajdonképpen nem döntötte el, hogy a fejezetcímek alkalmazásával kapcsolatban melyik álláspont a helyes, hanem a nyilatkozattételi kötelezettséggel a bejelentőre hárítja át annak eldöntését, hogy az illetékes hivatal mely értelmezés szerint bírálja el a védjegybejelentését. Ez ugyan segíti a pontosság és egyértelműség követelményének érvényesülését, de abban az esetben, ha a fejezetcím alkalmazása mellett a teljes osztályra nézve igényli az oltalmat, a problémák továbbra is fennállnak.

⁴⁰⁹ Lásd ehhez bővebben: VIDA Sándor – Hogyan kell az árukat meghatározni a védjegybejelentésben? Az EU Bíróságának ítélete, 33-35. o.

⁴¹⁰ http://sztnh.gov.hu/adatbazisok/pdf/HU_Common_Communication_1_updated_v1.2.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁴¹¹ http://sztnh.gov.hu/vedjegy/IP_translator_kozlemenye_final_6July2012.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁴¹² http://www.mpg.de/intellectual_property

⁴¹³ http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/tm/index_en.htm; utolsó letöltés: 2014.10.18.

6.2 A Bíróság ítélete nem oszlatja el a bizonytalanságot abban a kérdésben, hogy a bejelentésben mikor elégséges, és mikor nem az Osztályozás fejezetcímeinek feltüntetése az oltalmi kör meghatározásaként. A bejelentő számára általános jelleggel továbbra sem tisztázott kérdés, hogy a kellő egyértelműség és pontosság követelményének milyen szövegezésű bejelentéssel tud eleget tenni.

6.3 Továbbra is a bejelentést elbíráló hivatal megítélésétől függ az, hogy mely osztályok fejezetcímei kellően pontosak és egyértelműek, és melyeké nem, és ez sem általánosságban, hanem csak az adott bejelentés kapcsán, a konkrét megjelölés és az árujegyzék megjelölt tartalmának összevetése után ítéltető meg. Emiatt visszajutunk az alapproblémához: a tagállamonként eltérő, mérlegelésen alapuló gyakorlathoz, ami viszont a jogbiztonság elvének érvényesülése szempontjából aggályos. Ugyanilyen okból aggályos az is, hogy ténylegesen nem a bejelentő határozza meg, hanem az elbíráló hivatal dönti el, hogy mi tartozhat adott esetben az árujegyzékbe.

6.4 A Bíróság ítélete nem ad választ arra a kérdésre sem, hogy a bejelentés elbírálása során – elsősorban a megtévesztés és összetéveszthetőség kapcsán – milyen szintig szükséges vizsgálni az árujegyzéket, azaz elég-e csak az osztályokat a fejezetcímek szintjén vizsgálni, vagy pedig a betűrendes jegyzék szintjére lebontva, azon tételesen végighaladva kell-e vizsgálni a kizáró okokat.

6.5 Amennyiben az elbíráló hivatalok a betűrendes jegyzékben szereplő áruk, szolgáltatások szintjén vizsgálhatják a kizáró okokat, akkor – tekintettel arra, hogy ezek negatív anyagi jogi követelmények, így a közösségi jog egységes előírásai vonatkoznak rájuk – szükséges volna közösségi szinten, egységes anyagi jogi követelményként előírni az árujegyzék meghatározásának mikéntjét. Az árujegyzék meghatározása a Bíróság ítélete szerint nem tekinthető olyan kérdésnek, amit a tagállamok önállóan szabályozhatnak, tehát nem megfelelő, ha erről egy-egy tagállami hivatal eljárási útmutató keretében rendelkezik. E körben viszont problémaként merül fel, hogy a Nizzai Megállapodás nem európai uniós jogforrás, így annak tartalmi meghatározásában nemcsak az uniós tagállamok vesznek részt.

6.6 Az OHIM közleményben, az SzTNH – a 6. pontban ismertetett bírósági döntés alapján – útmutató formájában ad segítséget a bejelentők számára ahhoz, hogy miként határozzák meg

bejelentéseikben az árujegyzéket; ehhez kapcsolódik a már említett újfajta bejelentési űrlap is, amely ebben a vonatkozásban különböző opciók kiválasztásán keresztül vezeti el a bejelentőt az árujegyzék optimális meghatározásához. Elérhető továbbá az SzTNH honlapján egy lista,⁴¹⁴ amely azokat a kifejezéseket tartalmazza, amelyek az SzTNH álláspontja szerint – bár szövegezésük szerint egyes fejezetcímek részei – nem megfelelőek az árujegyzék meghatározásához. Ez a megoldás azonban – noha tartalmilag talán megfelelő – megítélésem szerint alkotmányossági szempontból aggályos, hiszen nemcsak tartalmi összeütközés merül fel a Vt. 52. (3) bekezdésével („Az árujegyzékben az árukat, illetve a szolgáltatásokat a [...] Nizzai Megállapodás szerinti osztályok feltüntetésével, és – lehetőség szerint – az abban szereplő elnevezések használatával kell felsorolni.), hanem formai problémát is felvet, mert az SzTNH útmutatója nem minősül jogszabálynak, miközben a benne szabályozott kérdések legalábbis jogszabályi, leginkább törvényi szintű szabályozást igényelnének.

6.7 Az SzTNH bejelentési űrlapján ugyanakkor előnyös az a kitöltési opció, amely szerint a védjegyoltalom kérhető a fejezetcímen kívül felsorolt – az osztály betűrendes jegyzékében nem szereplő – árukra, szolgáltatásokra is, hiszen ezzel a lehetőséggel áthidalható az a probléma, hogy az osztályok betűrendes jegyzékében nyilvánvalóan nem szerepelhet minden, a bejelentés időpontjában létező áru, szolgáltatás. Ez a lehetőség viszont felveti azt a kérdést, hogy határozottan megragadható-e egyáltalán egy adott osztály tartalma, hiszen a fejezetcímek általánosak és módosíthatók, a betűrendes jegyzékben meghatározott elemek pedig nem alkotnak zárt és hézagmentes osztályt.

⁴¹⁴ http://www.sztnh.gov.hu/adatbazisok/nem_megfelelo_kifejezesek.rtf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

VII. Fejezet - Megkülönböztető képesség és nyelv

1. A nyelvi vonatkozás jelentősége a megkülönböztető képesség kapcsán

A védjegy megkülönböztető képessége és a nyelv kapcsolata különleges jelentőségű a megkülönböztető képesség mibenlétének vizsgálata során. Ennek oka az, hogy a nem nyelvi szimbólumok (ábrák, vonalak, színek, stb.) interpretációja sokkal kötöttebb, kultúra-függetlenebb, mint a nyelvi szimbólumoké. Egy kizárólag ábrából álló védjegy felismeréséhez, azonosításához jellemzően nem szükséges olyan többlet-ismeret, amelynek megléte kultúra- és ez által (földrajzi) terület függvénye. A verbális megjelölések (szóvédjegyek) azonban – kivéve a konkrét nyelvhez nem köthető megjelöléseket, pl. a fantázianeveket – az adott nyelv ismerete nélkül jellemzően nem azonosíthatók.

A „nyelvi kérdés” alaposabb vizsgálatához legelőször le kell szűkíteni a vizsgálandó körét: a védjegyként lajstromozni kívánt megjelölésnek

- értelemszerűen tartalmaznia kell verbális (nyelvi) elemet és
- ezen nyelvi elemnek hangsúlyosnak kell lennie a teljes megjelölés tekintetében (de lehet a nyelvi elem kizárólagos is).

A másik irányból közelítve a kérdéshez: a nyelvvel összefüggő megkülönböztető képességnek nincs jelentősége, ha

- a megjelölés egyáltalán nem tartalmaz nyelvi elemet,
- vagy a megjelölés elég összetett ahhoz, hogy a nyelvi elem a megjelölés egészét tekintve nem hangsúlyos.

Utóbbi esetre például szolgálhatnak a sörcímkék,⁴¹⁵ amelyeknél jellemzően szerepel a termék fajtájára utaló, leíró jellegű *sör* szó (vagy idegen nyelvi megfelelője) a megjelölésen, de számos más ábrás és nyelvi elemük is van, így mivel a megkülönböztető képességgel a

⁴¹⁵ Például a 188407 lajstromszámú Borsodi sör színes ábrás hazai védjegy, vagy a 001241025 lajstromszámú Carlsberg ábrás közösségi védjegy.

megjelölés egészének kell rendelkeznie, a megkülönböztető képesség hiánya nem merül fel lajstromozási akadályként egy egyébként nyilvánvalóan leíró jellegű kifejezés miatt.

2. A nyelvi vonatkozás megjelenése a tételes jogban

A védjegyekre vonatkozó szabályok a megkülönböztető képességet alapvető elvárásként rögzítik a lajstromozásra bejelentett megjelölésekkel szemben. Ennek mibenlétét azonban definitív jelleggel nem határozzák meg, azaz nem jelölik meg, hogy az alatt konkrétan mit értenek. Ellenkezőleg: a megkülönböztető képesség hiányát határozzák meg az oltalomképesség abszolút jellegű hiányaként, úgy, hogy annak legjellemzőbb eseteit konkrétan is meghatározzák.

A Vt. kapcsolódó rendelkezése [2.§ (2) bekezdés, a) pont] így szól: ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés, ha nem alkalmas a megkülönböztetésre, különösen, ha kizárólag olyan jelekből vagy adatokból áll, amelyeket a forgalomban az áru vagy a szolgáltatás fajtája, minősége, mennyisége, rendeltetése, értéke, földrajzi származása, előállítási vagy teljesítési ideje, illetve egyéb jellemzője feltüntetésére használhatnak, vagy pedig amelyeket *az általános nyelvhasználatban*, illetve az üzleti kapcsolatokban állandóan és szokásosan alkalmaznak. A közösségi védjegyrendelet 7. Cikk (1) bekezdésének d) pontja szerint pedig a megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha kizárólag olyan jelekből vagy adatokból áll, amelyeket *az általános nyelvhasználatban*, illetve a tisztességes üzleti gyakorlatban állandóan és szokásosan alkalmaznak.

A joggyakorlat nyelvhasználata ezt az összetett meghatározást a *leíró jelleg* terminussal azonosítja. Látható, hogy a jogalkotó külön figyelmet fordít arra, hogy a megkülönböztető jelleg hiánya visszavezethető lehet kifejezetten a nyelvi sajátosságokra is.

3. Idegen szavak nemzeti védjegyoltalom alatt

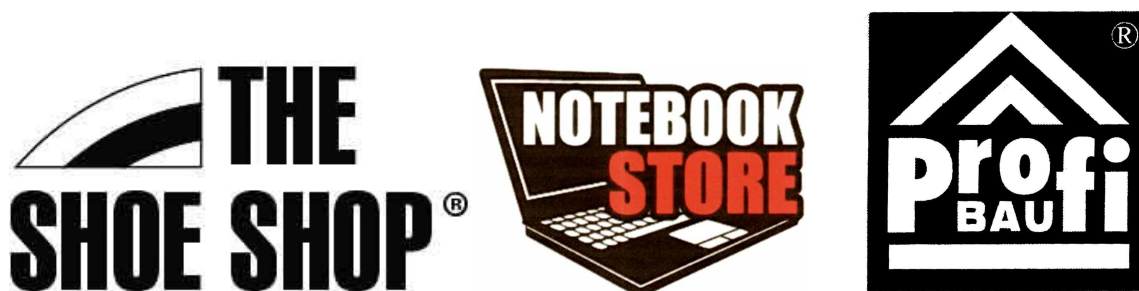
A fentiekből következik, hogy a nyelvi kérdés egyúttal földrajzi-területi vonatkozást is felvet; vagyis azt, hogy a különböző verbális megjelölések különbözőképpen minősülhetnek eltérő földrajzi-nyelvi környezetben a lajstromozhatóság szempontjából. Másképpen megfogalmazva: ami az egyik nyelven rendelkezik megkülönböztető képességgel, az a

másikon esetleg nem. Egyszerű példával élve: szinte bármelyik magyar szó, amelyik egy-egy termékfajta általános leírására szolgál (cipő, tej, pékség, óra, stb.), alkalmas lehet a megkülönböztetésre egy olyan állam védjegyrendszerében amely államban a magyar nyelvet általában nem ismerik⁴¹⁶. Feltehetőleg sem a védjegybejelentést elbíráló külföldi hivatal, sem a külföldi fogyasztók nem ismerik a magyar szó jelentését, és azt, hogy az adott esetben magyarul egy konkrét áru- vagy szolgáltatástípus általános, leíró azonosítására szolgál. Könnyű elképzelni, hogy Magyarországon is szerezhető oltalom olyan szavakra, szóösszetételekre, akár jelmondatokra is, amelyek nem magyar nyelven leíró jellegűek, mivel azonban sem az elbíráló hivatal, sem a fogyasztók nincsenek tisztában a megjelölés jelentésével, a bejelentés nagy eséllyel lajstromozásra kerül, az ilyen megjelölés ugyanis ismeretlenül ugyanolyan jelentés nélkülinek tűnik, mintha például fantáziánévről volna szó. Ha Magyarországon valaki történetesen észt vagy máltai nyelven (hogy sokkal távolabbi, egzotikusabb nyelvekről ne is beszéljünk) bejelentést tenne valamely, az adott nyelven leíró jellegű szókapcsolatra, akkor nagy valószínűséggel nem merülne fel velük kapcsolatban a megkülönböztető képesség hiánya abszolút kizáró okként, annak ellenére, hogy magyar nyelvű megfelelőik nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel.

Példaként álljanak itt a következők. A *The shoe shop* (magyarul „a cipőbolt”) megjelölés 209153 lajstromszám alatt hazai védjegyoltalom alatt áll. Árujegyzékében a 25. áruosztály (cipők) szerepel. A *Profi BAU* (magyarul kb. szakszerű/profi építés) a 153119 lajstromszámú hazai védjegy, árujegyzékében a 6. osztállyal (Fémtoimegcikkek, különösen az építőanyag- ipar területén alkalmazható termékek). A 198633 lajstromszámú *NOTEBOOK STORE* (magyarra notebook üzletként fordítható) védjegy a 9. (a legkülönbélebb számítástechnikai eszközök), 35. (kereskedelmi ügyletek, különösen számítógépek, számítógép-alkatrészek, egyéb számítástechnikai cikkek és azokhoz kapcsolódó hardverek és szoftverek kis- és nagykereskedelme) és 37. (Számítástechnikai és irodatechnikai rendszerek, stb. telepítése, üzembe helyezése, javítása) osztályokban áll oltalom alatt. Az említettek közös tulajdonsága, hogy ábrás védjegyként állnak oltalom alatt, így a megjelölések verbális elemeinek leíró

⁴¹⁶ A közösségi védjegyrendszerben azonban nagy valószínűséggel nem, ugyanis a Magyarországról származó bejelentéseket magyar anyanyelvű elbíráló intézi, és gyakorlati tapasztalat alapján elutasítja azokat, amelyek leíró jellegűek; ezt a közösségi védjegyoltalom egységességének elve alapján teszi, hiszen ha valamely megjelölés bármely tagállamban lajstromozási akadályba ütközik, akkor az egyben a közösségi lajstromozásnak is akadály.

jelentése és az oltalommal érintett áruk és szolgáltatások köre viszonyából következő lajstromozási akadály az ábrás elemek jelenléte által talán feloldható.

Mindez nem mondható el viszont a 184585 lajstromszámú New Garden (jelentése új kert) védjegyről, amely pusztán szóösszetételként áll oltalom alatt, mégpedig a 9. osztályban (mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti termékek és magok; élő állatok, növények, virágok; tápanyagok állatok számára). Ez a szóösszetétel jelentését tekintve leíró jellegű, ábrás elemek hiányában a megjelölés, úgy tűnik, nem rendelkezik megkülönböztető képességgel az áruosztályban lévő áruk vonatkozásában.

A fenti példákra is tekintettel meg kell említeni az angol nyelv kiemelt jelentőségét ebben a körben. Mára az angol nyelv a fogyasztók jelentős részének körében (legalább alapszinten) annyira ismertté vált, hogy az áruk, szolgáltatások zömének leíró jellegű elnevezésével (shoe – cipő, shop – bolt, üzlet, stb.) a fogyasztók nagyobb része tisztában van. Itt hivatkozom a III. Fejezetben már ismertetett ügyre,⁴¹⁷ amely a „clear” szó lajstromozásával volt kapcsolatos; az SzTNH az angol nyelv egyre elterjedtebb ismeretére hivatkozott indokolásában, amikor a bejelentett megjelölés és az árujegyzék kapcsán felmerült a megkülönböztető képesség hánya.

Egyre gyakoribb az is, hogy egyes áru- vagy szolgáltatástípusok már nem is rendelkeznek pontos magyar elnevezéssel, hanem a magyar nyelvben is a nemzetközi viszonylatban elterjedt angol elnevezést használjuk (pl. notebook, coaching). Erre a jelenségre tekintettel különös figyelmet érdemel az angol nyelvű megjelölések vizsgálata a védjegybejelentések során, hiszen az esetleges leíró jelleget az angol nyelvre kiterjesztve is indokolt vizsgálni, ami az elbírálótól is fokozott figyelmet és körültekintést igényel. Erre a lejjebb ismertetett

⁴¹⁷ SzTNH, M1003664/14. sz. határozat

Matratzen-ügy tanulságai is rávilágítanak – bár abban nem angol, hanem egy német szó élte kalandos életét spanyol nyelvi környezetben.

De ki kivállalkozhatna arra, hogy akár csak a nagyobb európai nyelvek viszonylatában ellenőrizni tudja a leíró jelleg hiányát? A hazai védjegyrendszerben még viszonylag könnyű kivédeni azt, hogy a leíró jellegű megjelölés oltalom alá kerülhessen, hiszen csak egy – esetleg az angol és talán a német figyelembe vételével két-három – nyelvre vetítve kell elvégezni a vizsgálatot. A más, kevésbé vagy szélesebb körben egyáltalán nem ismert nyelvek leíró jellegű megjelölései már valószínűleg nem akadnak fenn a rostán. Ez a Matratzen-ügyben hozott európai bírósági ítélet következtetéseire tekintettel a gyakorlatban nem is teljesen elfogadhatatlan. A Vt. ugyanis – helyesen – nem támaszt olyan előírást, hogy az általános nyelvhasználatban történő, állandó és szokásos alkalmazás, azaz a leíró jelleg Magyarországon csak a magyar nyelvre vonatkozhat. A magyar fogyasztók által nem ismert szavak, szóösszetételek pedig rendelkezhetnek megkülönböztető képességgel akkor is, ha – a magyar fogyasztó által nem ismert – jelentésük szerint leíró jellegűek, így végső soron lajstromozásuk – mint a kizáró ok alóli egyfajta kivétel – elfogadható.

Mindazonáltal álljon itt végül egy negatív példa, amely kapcsán nehéz volna eldönteni, hogy vajon egy kreativitás híján nagyon félresikerült névválasztásról, vagy inkább egyfajta marketinges fricskáról van szó:

A képen látható „beer”, azaz – feltehetőleg szinte minden magyar fogyasztó által ismert módon – sör jelentésű márkanévvel ellátott sör jelenleg is kapható egy magyar élelmiszer-áruházlánc boltjaiban. Ebben az esetben biztosak lehetünk benne, hogy az elnevezés nem oltalomképes a termék vonatkozásában.

4. A közösségi védjegy és a nyelvi kérdés

Nem ilyen egyszerű a helyzet a Magyarországon is hatályos közösségi védjegyeknél. Noha a közösségi védjegyrendelet is abszolút kizáró okként határozza meg a leíró jelleget, a kizáró ok itt sem konkrét nyelvre vonatkozóan vizsgálendő. Igen ám, de az Európai Unió intézményeinek 24 hivatalos nyelve van,⁴¹⁸ és az Unióban, amelynek egész területén hatályos lesz a lajstromozott közösségi védjegy, ennél sokkal több nyelvet beszélnek egyik vagy másik tagállam hivatalos nyelveként, mint például a baszkot Spanyolországban, vagy a frízt Hollandiában. Ehhez jönnek még azok a nyelvek, amelyeket nagyszámú közösségek beszélnek az Unió területén, úgy, hogy a nyelvi közösség átmeneti vagy tartós migráció következtében él az Unió határain belül; ilyen a török vagy az albán nyelv. Ilyen rendkívül heterogén, különböző nyelvet beszélő közösség vonatkozásában gyakorlatilag lehetetlen következetesen érvényesíteni a közösségi védjegyrendelet 7. Cikk (1) bekezdésének d) pontját. A fent a hazai jogi környezetben modellezett probléma tehát az Európai Unió védjegyjogában hatványozottan előfordulhat, bár elvileg még az EU „kisebb” nyelvein, például magyarul, lettül vagy szlovénul megtett, az adott nyelven leíró jellegű megjelölésekre vonatkozó közösségi bejelentések is fennakadnak az elbíráló Belső Piaci Harmonizációs Hivatal hálóján. Ahogy arra a Matratzen-ügyben hozott ítéletből is következtetni lehet, a leíró jellegű megjelölések leginkább az angol nyelvvel vannak összefüggésben. További érdekes kérdés, hogy a globalizálódó világban nemcsak az európai nyelvekre kell figyelemmel lenni; a nemzetközi kereskedelem viszonyai is támasztanak olyan elvárást, azt, hogy pl. japán vagy kínai nyelven leíró megjelöléseket ne lehessen lajstromozni. Költői kérdésként felvethető, hogy olyan esetben, amikor a kérdéses japán (orosz, kínai) kifejezést az érintett magyar

⁴¹⁸ Az Európai Unió intézményeiben jelenleg (2013. július 1. óta) hivatalos nyelvek: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák, szlovén. (http://ec.europa.eu/languages/policy/language-policy/official_languages_en.htm; utolsó letöltés: 2014.10.18.)

fogyasztók jelentős hányada érti, akkor nem kellene-e azok leíró jellege esetében a magyar vagy angol kifejezésekhez hasonlóan eljárni?⁴¹⁹

5. A megjelölés nyelvi jelentése és az árujegyzék megkülönböztetést biztosító eltérése

Noha az árujegyzék kérdésével egy korábbi fejezetben már foglalkoztam, ehelyütt is meg kell említeni, hogy a verbális megjelölés megkülönböztető képessége kizárólag az árujegyzékben megjelölt áruk, szolgáltatások ismeretében, azokra vetítve vizsgálható.⁴²⁰ Egy szó vagy szóösszetétel ugyanis nem önmagában leíró jellegű, hanem csak valamilyen áru vagy szolgáltatásfajta vonatkoztatva.

A gas (magyarul gáz) szó a 204700 lajstromszámon áll védjegyoltalom alatt. Ha az oltalmat arra a 4. osztályra igényelte volna jogosultja, amelybe a tüzelőanyagok (beleértve a motorbenzineket is) tartoznak, bejelentése bizonyára az elutasítás sorsára jutott volna, hiszen ezen termékek vonatkozásában a *gáz* szó nyilvánvalóan leíró jellegű. De mivel itt a közismert Gas Jeans divatmárkáról, annak legrövidebb szóvédjegyéről van szó, az árujegyzékben a 14., 18. és 25. osztályok találhatóak, és amelyekbe röviden összefoglalva a különböző ruházati cikkek és ruházati kiegészítők tartoznak. Az e körbe tartozó termékek kapcsán a *gáz* szó képes a védjegy megkülönböztető funkciójának betöltésére, hiszen a nyelvi jelentés nem az oltalom körébe tartozó árukra és szolgáltatásokra vonatkozik (márka pedig általában inkább ábrás megjelölések formájában jelenik meg a védjegyjogosult termékein).

Hasonló példával szolgál a 159971 lajstromszámú Rózsakert szóvédjegy. Ez a szó feltehetőleg nem részesülne védjegyoltalomban a 31. osztályban,⁴²¹ hiszen ott az áruk

⁴¹⁹ VIDA Sándor – Idegen nyelvű szó megkülönböztető képessége – A Matratzen-ügy az Európai Bíróság előtt; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle; 2007. augusztus

⁴²⁰ Vö. a Philips-ügyben hozott döntéssel, amely – bár az ügy nem verbális, hanem térbeli megjelöléssel volt összefüggésben – a jelen pont kapcsán is jelentős megállapítást tartalmazott: a megjelölés megkülönböztető képességét – ideértve a használat során szerzett megkülönböztető képességet is – azokkal az árukkal, illetve szolgáltatásokkal összefüggésben kell vizsgálni, amelyek tekintetében az oltalmat igénylik (59. pont).

⁴²¹ Gabonamagok, mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti termékek és magok, amelyek nem tartoznak más osztályokba; élő állatok; friss gyümölcsök és zöldségek; vetőmagok, élő növények és virágok; tápanyagok állatok számára; maláta.

javarésze kapcsán leíró jellegűnek számítana. Árujegyzéke azonban a 16.⁴²², 35.⁴²³, 36.⁴²⁴, 37.⁴²⁵, 41.⁴²⁶ osztályokra terjed ki, amelyeknek nincs köze sem a rózsákhoz, sem a kertekhez. Ebben a termékkörben a *rózsakert* szó szinte fantáziánévként fogható fel, aminek nem vitatható el a megkülönböztető képessége az árujegyzék által lehatárolt környezetben. Azt pedig, hogy a *rózsakert* elnevezés mint márkanév mennyire hatékonyan képes vonzóbbá tenni például épületek ingatlankezelőinek szolgáltatásait a fogyasztók számára, bízzuk a marketinges szakemberek kreativitására.

A *Babaváró* szómegjelölés is védjegyoltalomban⁴²⁷ részesülhetett nyomdai termékekre, újságokra és csomagküldő szolgáltatásokra, ugyanis a megjelölés, bár nem fantáziaszó vagy nyelvi lelemény, mégis alkalmas a megkülönböztetésre, mert a nyelvi jelentés nem az oltalom körébe tartozó árukra és szolgáltatásokra vonatkozik.

6. A megjelölés leíró jellege egy „másik” nyelven; a Matratzen-ügy

A magyar bírósági gyakorlatban a megkülönböztető képesség hiánya miatt került elutasításra a Cafehaus szómegjelölésre vonatkozó védjegybejelentés, amiatt, hogy a bíróság azt leíró jellegűnek találta. A bíróság megítélése szerint a fogyasztó ezt a szóösszetételt azonnal, minden gondolkodás nélkül az árujegyzékben szereplő egyik szolgáltatással azonosítja⁴²⁸. Az ügy érdekessége, hogy a kávéház megnevezése pontosan ebben a formában egyetlen nyelvben sem fordul elő, hiszen ez az angol és a német nyelvű megfelelők keveréke. Ennek ellenére a bíróság úgy ítélte meg, hogy a szokatlan, idegen nyelvű szóösszetétel olyan mértékben utal a

⁴²² Papír, karton és ezen anyagokból készült termékek, nyomdaipari termékek, fényképek, papíripari cikkek, irodai cikkek, csomagolóanyagok.

⁴²³ Kereskedelmi központ üzemeltetése, reklámozás, kereskedelmi ügyletek, kereskedelmi adminisztráció, irodai munkák.

⁴²⁴ Ingatlanügyletek, épületek ingatlankezelőinek szolgáltatásai, bérbeadási, értébecslési, finanszírozási szolgáltatás.

⁴²⁵ Építkezés, javítás, szerelési szolgáltatás.

⁴²⁶ Szórakoztatás, sport, kulturális tevékenység.

⁴²⁷ Fővárosi Ítéltábla 8.Pkf.26.537/2010.; lajstromszáma: 182566

⁴²⁸ Fővárosi ítéltábla 8.Pkf.25338/2011.

kávéházra, hogy az árujegyzékre tekintettel leíró jellegűnek minősül, így védjegyoltalomban nem részesülhet.

Fényképészeti szolgáltatásokra nem részesülhetett védjegyoltalomban a *Nosztalgia Fotó* szömegjelölés, mivel az kizárólag ezen szolgáltatások fajtájára, módjára, illetve jellegére utal.⁴²⁹ A *Network.hu* szömegjelölésre vonatkozó védjegybejelentés azzal az indokolással került elutasításra, hogy a szóelemek egyszerű összessége és a szóösszetétel között nincs érzékelhető különbség, nincs hozzáadott tartalom, az árujegyzékben szereplő szolgáltatások mindegyike elérhető az interneten, az internet lényegét fejezi ki, nem fantáziászó, azaz leíró jellegű az interneten elérhető szolgáltatások kapcsán.⁴³⁰

Az Európai Bíróság számos „klasszikus” ítéletében foglalkozik a megkülönböztető képesség – leíró jelleg fogalom-pár gyakorlati jelentőségével. Ezek azonban jellemzően nem a különböző nyelvekben használatos egyes kifejezések (leíró jellegű) jelentéstartalmának kérdésére fektetik a fő hangsúlyt, hanem a vizsgált szavak, szóösszetételek leíró jellegét mintegy a nyelvi „hovatarozás” kérdéséről leválasztva, adottnak tekintik. A jelen fejezetben a szorosabban a témához kapcsolódó Matratzen-ügyre térek ki bővebben.

Az Európai Bíróság a Matratzen-ügy⁴³¹ néven ismertté vált ügyben foglalkozott kifejezetten azzal a kérdéssel, hogy oltalomképes-e valamely nyelven leíró jellegű megjelölés egy másik, eltérő nyelvi környezetben. Az ügy alapja az volt, hogy a Hukla nevű, Németországban honos cég javára Spanyolországban hazai védjegyként 1994-ben lajstromozásra került a Matratzen szó, ami németül matracot jelent, és a magyar nyelvben is nagyon hasonló mind a nyelvi megjelölés, mind a jelentése. Az oltalom történetesen matracokra vonatkozik. Spanyolul azonban a matrac megfelelője colchón, azaz még csak nem is emlékeztet arra a szóra, ami a termék kapcsán egy másik nyelvben – a németben – leíró jellegű az adott termékek kapcsán. Egy szintén Németországban honos, Matratzen Concord nevű cég 2000-ben közösségi védjegybejelentést tett egy olyan ábrás megjelölésre, amely a Matratzen szót is tartalmazta. A

⁴²⁹ Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.521/2011.

⁴³⁰ Fővárosi ítélet tábla 8.Pkf.26.074/2010.

⁴³¹ C-421/04. ügy; Matratzen Concord AG vs. Hukla Germany SA

védjegybejelentés ellen a Hukla felszólalással élt, arra hivatkozva, hogy a későbbi elsőbbségű közösségi bejelentés lajstromozását – összetéveszthetőség miatt – akadályozza a saját spanyolországi védjegye. Az ügyben tehát egy (spanyol) hazai védjegy és egy közösségi védjegy ütközése kapcsán merült fel az a kérdés, hogy a Matratzen szó oltalomképes-e matracok kapcsán egy olya nyelvi környezetben, amelyben a matracot távolról sem matracnak hívják. Ehhez az a kérdés is kapcsolódott, hogy akadályozza-e egy ilyen – másik európai uniós tagállam nyelvén leíró jellegű – védjegy egy közösségi védjegybejelentés lajstromozásának. Az ügy külön érdekességként alapvető uniós jogi alapelveket is érintett: a Matratzen Concord ugyanis arra is hivatkozott, hogy a Matratzen szó spanyolországi lajstromozásával a védjegyjogosult elérheti a németajkú uniós tagállamok Spanyolországba irányuló matracexportjának ellehetetlenítését, és ezzel megsérti az áruk szabad áramlásának Alapszerződésben foglalt szabadságát az Unióban.

A kérdésből szövevényes, több kapcsolódó eljárásba torkolló ügy lett, aminek a végén a Matratzen Concord védjegybejelentése jogerősen elutasításra került. A döntés szerint a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) és c) pontjával nem ellentétes valamely tagállamban egy más tagállam olyan nyelvéből kölcsönzött szó nemzeti védjegyként történő lajstromozása, amely nyelvben a kérdéses szó nem alkalmas a megkülönböztetésre, vagy alkalmas a lajstromozni kért áru vagy szolgáltatás leírására, kivéve ha annak a tagállamnak az érdekelt körei, amelyben a lajstromozást kérik, képesek e szó jelentését azonosítani (az ítélet 32. pontja). Egy megjelölés tehát lajstromozható egy uniós tagállamban akkor is, ha az leíró jellegű egy másik tagállam nyelvén. Ezt az áruk szabad áramlásának alapelve sem zárja ki. Ennek feltétele az, hogy az érintett tagállamok közötti nyelvi, kulturális, társadalmi és gazdasági különbségek révén az érintett fogyasztók ne legyenek képesek a megjelölés leíró jellegének felismerésére. A Bíróság az érintett fogyasztók alatt az ésszerűen jól informált, figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjét vette figyelembe. Bíróság hozzátette, hogy nem ellentétes az EU Alapszerződésének 28. és 30. Cikkével az Irányelv ilyen értelmezése, hiszen az Alapszerződés nem érinti a tagállamok jogalkotása által a szellemi tulajdon körében elismert és létező jogosultságokat, legfeljebb a gyakorlásukat korlátozza egyes esetekben.

A Matratzen-ügy rámutat a megkülönböztető képesség és a leíró jelleg olyan tágabb összefüggéseire, amelyeket figyelembe kell venni nemcsak a nemzeti és közösségi védjegybejelentések elbírálásakor, hanem a kettő esetleges ütközésekor (felszólalási vagy bitorlási eljárásokban) is. Nemcsak a védjegybejelentéssel érintett ország saját nyelvét kell figyelembe venni, de azokat az egyéb nyelvi jelentéseket is, amelyeket az érintett ország fogyasztói fordítás útján vagy egyébként ismerhetnek. Ennek a kérdésnek az Európai Unión belül az Egyesült Királyságban különös jelentősége lehet, hiszen a jelentős migráció és az ebből adódó tradicionális soknyelvűség okán a mindennapi angol nyelvben különösen sok az idegen szó, amelyek még az angol értelmező szótárakban is megjelennek idővel. Ennek a jelenségnek a fordítottja is igaz, ahogy arra korábban már utaltam: az angol nyelv egyre általánosabb megértése miatt az eredetileg angol nyelvű, egyben leíró jellegű szavak, kifejezések védjegybejelentése során ezek oltalomképességét fokozottan vizsgálni kell a nem angol nyelvű országokban is.

7. A nyelvi jelentés kapcsolódása a közkerkölcshez

A nyelvi kérdés sajátosan kapcsolódik egy másik abszolút kizáró okhoz is. A Vt. 3. § (1) bekezdésének a) pontja szerint a megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha közrendbe vagy a közkerkölcsbe ütközik. A nyelvi összefüggések kapcsán a közkerkölcsbe ütközés kérdése merülhet fel: lehetséges, hogy egy szó vagy szóösszetétel közkerkölcsbe ütközik a nyelvi jelentését tekintve, de az adott nyelvet nem beszélő közösségben vagy területen – mivel a fogyasztók nincsenek tisztában a jelentéssel – nem minősül közkerkölcsbe ütközőnek az adott megjelölés. Erre példaként a „de puta madre” szóösszetétel lehet példa, amely a spanyol nyelvben rendkívül durva kifejezés. A rá vonatkozó hazai védjegybejelentés megjárta a Fővárosi Ítéltáblát is, amely végül jogerősen elutasította azt közkerkölcsbe ütközésre hivatkozva.⁴³² Vajon a magyar fogyasztók – általában mit sem tudva a kifejezés jelentéséről – megbotránkoztatónak, erkölcstelennek ítélnék meg, ha ez a kifejezés például ruházati cikkeken vagy energiatalokon jelenne meg lajstromozott védjegyként? A kérdés feltételes módja minden bizonnyal helytelen, ugyanis „de puta madre” szóösszetételt a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal védjegyként lajstromozta, így közösségi védjegyként⁴³³ mégis

⁴³² Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.837/2008.

⁴³³ lajstromszáma 004781662

védjegyoltalmat élvez Magyarországon. A sors furcsa fintora, hogy éppen a Spanyolországban székelő Belső Piaci Harmonizációs Hivatal lajstromozta a spanyol nyelvű szídalmat, igaz, olasz illetőségű bejelentő javára. A példához hasonló eset bármikor előfordulhat, az ilyen megjelölések sorsa hasonlóan nyelvi vonatkozású, és a 4. pontban írottak megfelelően ilyen körben is igaznak bizonyulhatnak: az, hogy mi ütközik a közérkölsbe, nagymértékben függ attól, hogy a megjelölést olyan nyelvi környezetben használják-e, amely tisztában lehet a megjelölés nyelvi jelentésével.

8. A leíró jelleg „kimentése” grafikai ábrázolással

Végezetül e fejezet végére kívánkozok a gyakorlati megoldás: az esetlegesen leíró jellegű szó, szókapcsolat vagy kifejezés oltalmazása elérhető, ha nem szóvédjegyként, hanem ábrás megjelölésként jelentjük be, azaz a verbális elemet megkülönböztető képességgel rendelkező grafikai elemekkel egészítjük ki; az így nyert ábrában megjeleníthető a szöveges elem, a lajstromozhatóság szempontjából pedig a megjelölés által nyújtott összképet kell vizsgálni, ami ilyen módon biztosíthatja a megkülönböztető képességet. A védjegy jog gyakorlatában számtalan példát találunk arra, hogy a megjelölések tekintélyes hányadában megtalálható leíró jellegű verbális elem ellenére a megjelölések lajstromozásra kerülnek, mivel a grafikai többlet biztosítja a megkülönböztető képességet még akkor is, ha az csak valamely különleges betűtípus alkalmazását jelenti. Ezzel összefüggésben ismét utalni kell arra is, hogy a védjegy egyszerismind a márka jogi alapja, és mint ilyen a márkaépítés szolgálatában áll. A márkaépítés pedig előnyben részesíti azokat a megjelöléseket, amelyek felkeltik a figyelmet, jól megjegyezhetők, emlékeztetéseket. Ezen céloknak pedig jobban megfelel a védjegy, ha vizuális többletet nyújt, azaz nem pusztán szavakból áll, hanem a szavakat kiegészíti a színek, formák asszociációkat lehetővé tevő együttese.

VIII. Fejezet - A megkülönböztető képesség szubjektív oldala – a fogyasztó

1. Bevezetés

A megkülönböztető képesség részben objektív, részben szubjektív kategória. Objektív abban az értelemben, hogy a védjegyoltalom alatt álló megjelöléssel szemben külső változóktól, körülményektől független elvárás ezen képesség megléte. A megkülönböztető képességnek olyan attribútumnak kell lennie, amely a megjelölést észlelő személy szubjektumától (megítélésétől, mérlegelésétől) függetlenül létezik. Például egy piros színű ábrás megjelölés kapcsán a piros szín olyan tulajdonság, amely sajátos attribútumként képes megkülönböztetni az adott megjelölést, illetve az adott megjelölést hordozó terméket más megjelölésektől, illetőleg más termékektől anélkül, hogy a piros szín jelenléte vagy ebbéli minősége objektíve megkérdőjelezhető volna.

A megkülönböztető képesség azonban egyidejűleg szubjektív kategória is, hiszen legyen a megjelölés bármilyen természetű (szó, ábra, stb.), az mindenképpen valamely emberi érzékszerv közvetítésével kerül az agyba, majd az dolgozza fel (végeredményben nyelvileg is leképezhető fogalommal). A védjegy ebben a megközelítésben a tudat által érzékelve és feldolgozottan, olyan szubjektív észlelésen keresztül tölti be funkcióját, amely észlelésnek és feldolgozásnak része az észlelő tudatállapota, személyisége, korábbiól meglévő ismeretanyaga.⁴³⁴

A szubjektív oldal felfogható egy tágabb és egy szűkebb értelmezésben. Tágabb értelmezésben a fogyasztó a maga általános és egyedi tulajdonságaival egyszerre jelenti a szubjektív észlelőt, azaz nemcsak kizárólag az egyedi személy sajátos tudattartalma és egyéb személyes ismérvei (élettapasztalata, neme, kora, iskolázottsága, foglalkozása, stb.) jelentik a szubjektum elemeit az észlelés során, hanem az emberi észlelés általánosan meglévő, általában mindenki esetében ugyanúgy vagy nagyban hasonlóan működő érzékszervek

⁴³⁴ A fogyasztót pszichológiai oldalról elemzi VIDA Sándor A védjegy pszichológiai és jogi megközelítésben c. munkájában (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.) és KESERŰ Barna Arnold Összetéveszthető? A védjegyek összetéveszthetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon c. dolgozatában (Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2012. február)

működése is. Szűkebb értelemben a fogyasztó mint a megjelölés észlelőjének szubjektuma alatt csak a sajátos tudattartalommal bíró egyént értem.

A szűkebb értelemben vett szubjektív oldal megjelenítése a védjegyjogi gyakorlatban az átlagos fogyasztó fogalmának beemelésével történik. Azért szükséges hangsúlyozni a jogterület gyakorlati oldalát, mert a tételes védjegyjogban a megkülönböztető képesség mint definitív feltétel kapcsán a fogyasztó sajátos módon csak közvetetten jelenik meg. Azzal azonban, hogy a tételes jog a védjegyoltalom alá helyezhető megjelölésekkel szemben hagyományosan felállítja a megkülönböztető képesség meglétének követelményét, áttételesen kifejezi azt is, hogy ezen képesség meglétét valamely szubjektum érzékeli és értékeli (azaz megkülönbözteti, amennyiben ez objektíve lehetséges). Mivel azonban a szubjektumok elvileg végtelenül sokfélék, szükséges egy olyan standard meghatározása, amely a megkülönböztető képességet egy általános szubjektív mérce szerint ítéli meg.

Az átlagos fogyasztó mint mérce ugyanakkor határozottan elkülönítendő attól a személytől, illetve jellemzőitől is, aki ezt a mércét konkrét esetben alkalmazza – azaz a védjegybejelentés elbírálójától, és/vagy az ügyben eljáró bírától. Szinte valamennyi országban, így Magyarországon is jellemző, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának elbírálója vagy a védjegy-ügyben határozatot hozó bírák olyan ismeretekkel rendelkeznek, amelyek jóval meghaladják az átlagos fogyasztóét, és ezért egyikük sem tekinthető átlagos fogyasztónak. Ezek a személyek munkájukra tekintettel jóval tájékozottabbak az átlagos fogyasztónál, legalábbis a termékek többsége vonatkozásában.⁴³⁵ Emiatt általánosságban rögzíthető, hogy az elbíráló nem indulhat ki a megkülönböztető képesség meglétének vizsgálata során a saját ismereteiből, hiszen ő bizonyára alaposabb, megfontoltabb és körültekintőbb fogyasztói magatartást képvisel az átlagosnál.

⁴³⁵ Természetesen léteznek olyan termékek (pl. speciális, egyes szakmai tevékenység végzéséhez szükséges vegyszerek), amelyek védjegyei szűk fogyasztói körben ismertek. Ilyen esetekben a megkülönböztető képességet elbíráló személy nagy valószínűséggel szűkebb körű, vagy éppen semmilyen többlet-ismerettel nem rendelkezik az adott termék által megcélzott fogyasztói körhöz képest.

2. A fogyasztó tételes jogi fogalma és felfogása a védjegyjogi gyakorlatban

2.1. A fogyasztó fogalmával kapcsolatosan előjáróban fontos, hogy kettős jogterületi kapcsolódású: a védjegyjog mellett a fogyasztóvédelem területén is megjelenik; sőt, utóbbi jogterület alaposabban vizsgálja a – védendő – fogyasztó fogalmi elemeit, jellemzőit, hiszen ennek a jogterületnek a fogyasztó definíciója jelenti az egyik fogalmi sarokkövét. A fogyasztóvédelmi szabályozás szituatív jellegű, akkor avatkozik be, amikor a gyengébb fél egy szerződéskötési helyzetben meghatározott magatartást tanúsít. A fogyasztóvédelem célja az, hogy egyensúlyi helyzetet biztosítson a fogyasztó és a vele szerződő – gazdasági erőfölényben lévő, és egyéb szempontokból is előnyösebb helyzetben lévő – kereskedő között annak érdekében, hogy a magánjogi jogviszonyokra általában jellemző mellérendeltségi helyzet ténylegesen létrejöhessen. A fogyasztóvédelmi szabályok szükségszerűsége és szintje mindig attól függ, milyen intellektuális képességeket tulajdonítunk a védendő gyengébb félnek. A fogyasztókat védő szabályok működése tehát azon az elven nyugszik, hogy ezen feltételezett intellektuális szintet elérő fogyasztási magatartásokat védelemben részesíti, melyhez képest az ezt el nem érők számára nem biztosít védelmet.⁴³⁶

Ennek megfelelően a fogyasztó fogalmával kapcsolatos jogirodalom elsődlegesen fogyasztóvédelmi megközelítésű; jellemző, hogy a kérdéssel foglalkozó szerzők olyan kérdések, problémák – pl. a gazdasági erőkülönbség, az igényérvényesítő képességek eltérése, információs aszimmetria – mentén kísérlik meg a fogyasztó fogalmának meghatározását, modernizálását, amelyek a védjegyjogban nem jelennek meg, vagy nem hangsúlyosak. Jelentős különbség ugyanis, hogy a fogyasztó fogalmát a védjegyjogi gyakorlat nem egy másik szerződő félhez (a fogyasztóvédelmi jog felfogásában a kereskedőhöz) képest, hanem önmagában, valamely másik féltől vagy oldaltól függetlenül próbálja megragadni.⁴³⁷ A védjegyjog egy megjelölés oltalomképességét, illetőleg összetéveszthetőségét, míg a

⁴³⁶ OSZTOVITS ANDRÁS - A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban, <http://ptk2013.hu/szakkikkek/osztovits-andras-a-fogyasztó-fogalma-az-új-ptk-ban/2267>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁴³⁷ Amikor a védjegyjog az összetéveszthetőség fogalmáról rendelkezik, akkor is megjelöléseket mér össze, nem szerződő feleket.

fogyasztóvédelem elsősorban a kereskedő magatartásának jogszerűségét⁴³⁸ teszi függővé az átlagos fogyasztó szempontjából.

A jelzett különbség mellett természetesen kapcsolódási pontok is léteznek, hiszen a védjegyjognak van egyfajta fogyasztóvédelmi funkciója is, amely a hatályos Vt-ben több vonatkozásban megjelenik, de Vida Sándor már 1982-ben az akkori jogi környezet alapján vázolta a hazai védjegy jog fogyasztóvédelmi kapcsolódási pontjait.⁴³⁹ A magyar védjegy jog öt olyan intézkedését sorolja fel és elemzi részletesen, amelyek közvetlen fogyasztóvédelmi célzatúak, vagy legalábbis felhasználhatók erre a célra. Ezek: a megtévesztő védjegy tilalma, megtévesztés közismert védjegy jogellenes használatával, az összetéveszthető védjegy tilalma, a védjegy megtévesztő átruházásának tilalma, és a megtévesztő védjegylicencia-szerződés tilalma. A közvetlen fogyasztóvédelmi rendelkezések mellett a korabeli védjegy törvény további olyan intézkedéseket tartalmazott, amelyek VIDA felfogásában közvetetten szolgálják a fogyasztók érdekeit. Ilyenek: a megkülönböztető képesség szabálya, a lajstromozási akadályok meghatározása, a védjegy bitorlás szankcionálása, a védjegy törlésére vonatkozó rendelkezés, a védjegyhasználati kényszer szabálya. CSÉCSY hasonlóként említi még az együttes védjegyet is az előző Vt. rendszeréből.⁴⁴⁰ Látható, hogy ezek közül a dolgozat közelebbi tárgya, a megkülönböztető képesség is megtalálható mint fogyasztóvédelmi funkcióval rendelkező jogintézmény.

Először is tisztázni szükséges, mit lehet érteni a fogyasztó fogalmán. A fogyasztó definíciója első látásra igen egyszerűnek tűnik, hiszen a köznyelv a fogyasztó alatt azt a természetes személyt érti, aki gazdasági tevékenységének körén kívül árut vagy szolgáltatást vesz.⁴⁴¹ A fogyasztó fogalmának meghatározásánál indokoltnak tűnik először az átlagos európai fogyasztót szemügyre venni, majd ezt követően, ehhez képest megvizsgálni a magyar átlagfogyasztót. Ennek a sorrendiségnek az az indoka, hogy a fogyasztóvédelmi jog az európai uniós jogban nagymértékben harmonizált, így a magyar jog ahhoz igazodik. Célszerű

⁴³⁸ A kereskedő magatartása megnyilvánulhat valamely megjelölés védjegykénti használatában, és ezen keresztül felvethet védjegy jogi problémát (pl. a fogyasztó megtévesztésére alkalmasság a védjegy jogban lajstromozási akadály), de ez a kérdés a megkülönböztető képességhez közvetlenül nem kapcsolódó kérdés.

⁴³⁹ VIDA Sándor – Védjegy és vállalat, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982., 373 – 397. o.

⁴⁴⁰ CSÉCSY György – Védjegy jog és piacgazdaság, 157. o.

⁴⁴¹ Lásd ehhez: FAZEKAS Judit – Fogyasztóvédelmi jog, CompLex Kiadó, Budapest, 2007., 75-76. o.

a fogyasztó fogalmának meghatározása szempontjából az a tény is, hogy az EU számos tagállamában a magyarénál korábbiak a fogyasztóvédelmi jog kezdetei, ennél fogva a bírósági gyakorlat is kiérleltebb lehet.

2.2. Az Európai Unió a magánjogi jogviszonyok tekintetében irányelvek formájában szabályozza a fogyasztói szerződéseket.

Az Európai Unió jogában több jogforrás is – nagymértékben hasonló módon és tartalommal – meghatározza a fogyasztó fogalmát, így különösen:

- az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról; általánosan ismert elnevezéssel az UPC-irányelv),
- az Európai Parlament és a Tanács 1997. május 20-i 97/7/EK irányelve a távollévők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről,
- az Európai Parlament és Tanács 1999. május 25-i 1999/44/EK irányelve a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól,
- a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről,
- a Tanács 1985. december 20-i 85/577/EGK irányelve az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről,
- a Tanács 90/314/EGK számú irányelve a szervezett utazási formákról,
- az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve a fogyasztók jogairól, valamint a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

A fogyasztó fogalmát ezek a jogszabályok hasonlóképpen, a következő tartalommal adják meg: fogyasztó az a *természetes személy*, aki a szabályozási körbe tartozó kereskedelmi gyakorlatok során kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységén kívül eső

célok érdekében jár el. Az uniós irányelvek szabályozásában közös, hogy a szervezett utazási formákról szóló 90/314/EGK irányelv kivételével fogyasztónak csak olyan *természetes személy minősül, aki* – a leggyakoribb megfogalmazás szerint – *szakmai, üzleti tevékenységén, vagy foglalkozásán kívül eső célból jár el.* A jelzett kivétel is a tevékenységen kívül eső célok tekintetében, és nem a jogi személyiség kapcsán jelent kivételt. Az Európai Bíróság következetes abban, hogy ezek az uniós irányelvek kizárólag a természetes személyeket kívánják védeni, amitől azonban a tagállamok a fogyasztók javára kedvező módon eltérhetnek, azaz a természetes személyeken kívül más személyekre is kiterjeszthetik az egyes irányelvekben megfogalmazott védelmi szabályokat.

FEKETE Orsolya⁴⁴² felhívja a figyelmet arra az anomáliára, hogy az UPC-irányelv ugyanakkor az értelmező rendelkezéseken túl jellemzően az „átlagfogyasztó” fogalmát használja, miközben ezt – és különösen feltehető eltérését a fogyasztó fogalmától – nem határozza meg.⁴⁴³ Ez is rávilágít arra a magyar jogban is meglévő kodifikációs problémára, hogy a fogyasztó fogalma nem azonos tartalommal található meg az uniós normák között. Lényeges ugyanakkor az az UPC-irányelv preambulumban található kitétel, miszerint „A nemzeti bíróságok és hatóságok – az Európai Bíróság esetjogának figyelembevételével – saját mérlegelési jogkörükben határozzák meg az átlagfogyasztó adott esetben tanúsított jellegzetes viselkedését.”

A fogyasztó fogalma megjelenik az uniós védjegyjogi normákban is. Az Európai Parlament és a Védjegy-irányelv akként rendelkezik, hogy

- A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha a megjelölés *alkalmas a fogyasztók megtévesztésére* különösen az áru, illetve a szolgáltatás fajtája, minősége vagy földrajzi származása tekintetében (abszolút kizáró ok);⁴⁴⁴

⁴⁴² FEKETE Orsolya - A felügyeleti szervek tevékenysége Magyarországon a fogyasztóvédelem egyes területein - kitekintéssel a rendszerszintű problémák megoldási lehetőségeire, PhD értekezés, Szeged, 2011., 78. o.

⁴⁴³ A fogyasztó fogalma jogszabályon alapul, az átlagfogyasztó pedig egyfajta elvárható fogyasztói magatartásmintát rögzít, noha ez a különbség a fogalom-meghatározások normatív szintjén nem észlelhető.

⁴⁴⁴ 3. cikk (1) g) pont

- A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha a megjelölést a korábbi védjeggyel való azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt *a fogyasztók a korábbi védjeggyel összetéveszthetik*; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha *a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják* a korábbi védjegyhez (relatív kizáró ok);⁴⁴⁵
- A kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ olyan megjelölést, amelyet *a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek* a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha *a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják* a védjegyhez (a védjegybitorlás tartalmi meghatározása);⁴⁴⁶
- Védjegyoltalomban részesülhet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket –, ábra, kép, alakzat, betű, szám, továbbá az áru vagy a csomagolás formája, ha e megjelölés alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztessen más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól (abszolút kizáró ok).⁴⁴⁷ Bár a megkülönböztető képesség kapcsán kifejezetten nem utal a Védjegy-irányelv arra, hogy a megjelölésnek azzal a fogyasztók „szemében” kell rendelkeznie, a fenti 1. pontban írottaknak megfelelően ez nem lehet kétséges.

A Védjegy-rendelet a közösségi védjegy kapcsán gyakorlatilag ugyanezeket az előírásokat tartalmazza,⁴⁴⁸ néhány további rendelkezéssel, pl. a védjegy átruházásával kapcsolatos esetleges megtévesztés⁴⁴⁹ vonatkozásában.

⁴⁴⁵ 4. cikk (1) b) pont

⁴⁴⁶ 5. cikk (1) b) pont

⁴⁴⁷ 2. cikk

⁴⁴⁸ 7. cikk (1) g) pont, 8. cikk (1) b) pont, 9. cikk (1) b) pont,

⁴⁴⁹ 17. cikk (4) cikk.

2.3. Az uniós normák által adott fogalom-meghatározást az Európai Bíróság esetjoga tölti meg tartalommal, hiszen az „átlagfogyasztó” ismérvei mindig egy konkrét ügyben, a vizsgált esettel, az érintett termékkel vagy szolgáltatással összefüggésben vizsgálendók. Általánosságban és előljáróban érdemes rögzíteni, hogy Európában a nemzeti jogok alapvetően két típusú „minta-fogyasztót” ismernek. Az angolszász jogrendszerekben mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó olyan fogyasztót látna szívesen, aki ésszerűen gondolkodó személyként megfelelő információk birtokában képes olyan döntést hozni, mely érdekeinek megfelelő. Ezzel ellentétben a német jogot alapul vevő jogrendszerek azon állásponton vannak, hogy a fogyasztót minden tekintetben és minden vonatkozásban védeni kell, még akkor is, ha sérelmét a saját figyelmetlensége okozta. Vagyis a cél a fogyasztó védelme, ha kell, akár önmagától is. Ezt a felfogást nemcsak a szolgáltatók, de több esetben a fogyasztóvédők is kritizálták, illetve támadták amiatt, hogy a fogyasztót abszolút laikus, már-már „bugyuta” színben feltüntető jogértelmezés.⁴⁵⁰ Az alábbi jogesetek alapján ugyanakkor láthatóvá válik az Európai Bíróságnak a fogyasztóról kialakított felfogása.

Az ismertté vált ügyek többsége értelemszerűen fogyasztóvédelmi vonatkozású, és közvetlenül nem érint védjegyjogi kérdéseket; mindazonáltal a védjegyjogi vonatkozású esetek rövid ismertetése előtt hivatkozom azon fontosabb ügyekre, amelyek kapcsán az Európai Bíróság az átlagos fogyasztó fogalmát értelmezte.

2.3.1. Az Európai Bíróság 1993-ban, a Mars-esetben hozott döntésében⁴⁵¹ fogalmazta meg először az értelmes vagy racionális fogyasztó fogalmát, meghatározva azt a fogyasztói magatartást és habitust, amelyet a védelem középpontjába kíván állítani.⁴⁵² Az eset alapjául szolgáló tényállás nagyon egyszerű, mondhatni mindennapos. A hazánkban is jól ismert Mars csokoládét „akció” során az értékesítés növelése érdekében úgymond megnövelt, 25%-kal nagyobb kiszerelésben árusították, változatlan az áron. A gyártó ezzel egy időben a csokoládéval együtt a csomagolást is megnövelve a csomagoláson „a +25% ingyen” feliratot tüntette fel. A probléma forrása éppen a csokoládé csomagolásának nagysága volt, tekintettel arra, hogy a fogyasztóvédők szerint a csomagolás nagyságából a fogyasztó arra

⁴⁵⁰ FAZEKAS Judit - SÓS Gabriella: Fogyasztóvédelem az Európai Bíróság gyakorlatában; Fogyasztóvédelmi Szemle, 2005. március

⁴⁵¹ C-470/93.; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában 1995. július 6-án hozott ítélete

⁴⁵² FAZEKAS Judit - SÓS Gabriella, id. mű

következtethet, hogy maga a csokoládé nem 25%-kal, hanem attól jóval nagyobb mértékben nőtt, vagyis lényegesen nagyobb terméket kapnak ugyanazon a fogyasztói áron. E tényállás kapcsán az Európai Bíróság azt vizsgálta, vajon életszerű-e az, hogy a fogyasztót e kifogásolt csomagolási és akciófeltüntetési technika rá nézve hátrányosan befolyásolja, vagyis annak reményében vegye meg a terméket, hogy jelentősen előnyösebben vásárolja meg azt.

Az Európai Bíróság döntésében a fent körvonalazott európai fogyasztó-felfogásokhoz képest egyfajta középút érvényesül, mivel ítéletében – részben a megelőző ítélkezési gyakorlatában lefektetett irányvonalnak köszönhetően – az értelmes, ésszerűen viselkedő fogyasztót tekintette mércének. Az ítéletben az Európai Bíróság megállapította: ilyen tényállás mellett nem áll fenn a fogyasztók megtévesztése, tekintettel arra, hogy a fogyasztónak életszerűen tudnia kell: a csokoládé csomagolása és a benne található csokoládé nagysága nem áll egymással egyenes arányban. Mivel a megfelelő információ birtokában van, nem feltételezhető, hogy csak azért fogja ezt az akciós terméket választani egy versenytárs által előállított másik termék helyett, mert a csomagolás lényegesen nagyobb, mint a „+25%”. Érdeemes ehhez VIDA Sándor véleményére hivatkozással hozzátenni, hogy Mars-ügyben a Bíróságnak figyelembe kellett volna venni azt, hogy az ügyben érintett termék tipikus vásárlói gyermekek, így nem az átlagos fogyasztóból, hanem az átlagos gyermekfogyasztóból kellett volna kiindulni.⁴⁵³

A Clinique-ügy⁴⁵⁴ alapjául a német jog azon rendelkezése szolgált, amely megtiltotta, hogy Németországban Clinique elnevezéssel kozmetikumokat hozzanak forgalomba. E versenyjogban található szabály alapjául az a tény szolgált, hogy németül a „Klinik” szó kórházat jelent, s erre tekintettel a fogyasztót a szavak hasonlósága megtévesztheti, és azt a gondolatot ébresztheti, hogy a termék és a gyógyászat között szoros összefüggés van. Az amerikai székhelyű Estée Lauder cég ugyanakkor a világ minden területén Clinique néven hozta forgalom kozmetikai termékeit, kivéve Németországot, ahol a tilalomra tekintettel Linique név alatt kerültek a polcokra ugyanazon termékek. Ez természetese jelentős többletköltséget jelentett az említett cégnek, ugyanis mind a csomagolást, mind a címkéket

⁴⁵³ VIDA Sándor: A reklám és a gyermekek az EK és néhány tagállam jogában. (In. Tisztességtelen verseny - fogyasztóvédelem Egy európai irányelv átültetésének margójára. Szerk.: Vörös Imre) MTA Jogtudományi Intézet, 2007., 108-110. o.

⁴⁵⁴ C-220/98.; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

külön kellett előállítani, illetőleg nem volt lehetőség egységes marketingstratégiára sem, hiszen a két eltérő megnevezésű, ugyanazon termékre külön kellett az egyes értékesítést ösztönző marketingeszközöket kialakítani. Erre tekintettel az indokolatlannak ítélt többletköltség miatt a cég változtatott gyakorlatán, és a német piacon is Clinique név alatt hozta forgalomba már eddig is árusított cikkeket. E magatartása miatt a berlini törvényszék előtt egy, a verseny tisztaságáért küzdő szervezet indított eljárást. Ennek keretében érzékelte a tagállami bíróság, hogy a nemzeti jog és a közösségi jog, nevezetesen az Alapító Szerződés EKSz. 30. cikke között összeütközés állhat fenn, melyre tekintettel előzetes döntéshozatali eljárás keretében kérte az Európai Bíróság jogértelmezését abban a kérdésben, hogy „az EK Szerződés 30. és 36. cikke értelmezhető-e úgy, hogy ezek a cikkek nem teszik lehetővé a tisztességtelen versenyre vonatkozó olyan nemzeti előírás alkalmazását, amely megengedi, hogy egy másik európai országban jogszerűen előállított kozmetikai termék behozatalát és forgalmazását azzal az indokolással tiltsák meg, hogy a „Clinique” terméknev a fogyasztókat megtévesztené, ha ezt a terméket ezen a néven az Európai Közösség más országaiban jogszerűen és mindenféle kifogás nélkül forgalmazzák

Az Európai Bíróság – amellett, hogy megállapította, hogy egy ilyen szabályozás sérti az áruk szabad mozgását, és nem összeegyeztethető a 30., illetve 36. cikkel – utalt arra, hogy a fogyasztók megtévesztése nem állapítható meg. Az érvelések során nem sikerült meggyőződnie arról, hogy a Klinik és Clinique szavak hasonlatossága valóban elég alapot ad arra, hogy a fogyasztó ennek alapján hozzon őt hátrányosan érintő döntést. Többek között rámutatott arra, hogy a megtévesztés azért sem valósulhat meg, mivel a Clinique név alatt forgalmazott termékeket nem a gyógyszertárakban, illetve gyógyszereket, gyógyászati segédeszközöket értékesítő kereskedők hozták forgalomba. Nem győzte meg a Bíróságot többek között az sem, hogy ez a speciális megtévesztésre alapot adó helyzet csak német nyelvterületen veszélyezteti a fogyasztókat, így indokolt volna a német jog tilalma.⁴⁵⁵ Az Európai Bíróság e körben azt az álláspontot képviseli, hogy egy ésszerű és tudatos fogyasztótól elvárható magatartást kell alapul venni a fogyasztóvédelmi szabályok alkalmazásakor, még hozzá olyan fogyasztóét, akinek joga van a tájékoztatáshoz és ezeket megfelelően értékelni is tudja.

⁴⁵⁵ FAZEKAS Judit - SÓS Gabriella, id. mű

A 3 Glocken-ügy⁴⁵⁶ egy klasszikus példa arra a szürke területre, amely a közösségi joggal összeegyeztethető és nem összeegyeztethető nemzeti jogi szabályok között húzódik. Az 1985-ös ügy bonyolultságát, illetőleg körülötte kialakult eltérő álláspontok ütközését jelzi, hogy a főtanácsnok által előterjesztett döntési javaslattal szembenálló ítéletet hozott a Bíróság. A tényállás majdhogynem klasszikusnak mondható, és ismét visszavezeti a jogalkalmazót a 30. és 36. cikkek rendszeréhez, illetőleg értelmezésük kapcsán felmerülő problémákhoz. Az olasz kormány nemzeti jogszabályban határozta meg, hogy tézstafélét kizárólag durumlisztból lehet jogszerűen előállítani, a nem durumlisztból készült tézstaféleségek nem hozhatók forgalomba olasz területen. Ez a szabály lényegében nem más, mint egy, az áruk szabad mozgásának korlátozását, ezzel a hazai piac védelmét szolgáló előírás. Az ítéletet előkészítő főtanácsnoki vélemény nem vitatja azt a tényt, hogy az olasz polgárok tradicionális tézstatermékeikhez több szállal kötődve ragaszkodnak, azonban számára kérdéses, hogy csupán ez a tény elég alapot szolgáltat-e egy, az egyik legfőbb alapszabadságot korlátozó intézkedés bevezetéséhez és fenntartásához. Utalt arra a szabályra, mely szerint nem indokolt az ilyen típusú intézkedés – a fogyasztói érdekekre történő hivatkozással sem –, ha a címkézés és tájékoztatás segítségével a fogyasztók a termék összetételéről megfelelő módon informálódhatnak. A bírósági eljárás során négy csomag – olasz, belga, német, svájci – tézstát vizsgáltak meg. Megállapítást nyert, hogy mind a négy csomagoláson feltüntették a termék összetevőit, bár több esetben alig látható betűmérettel. Ennek alapján a főtanácsnok arra a konklúzióra jutott, hogy az olasz fogyasztó nem kellően informált, így indokolt az olasz kormány által bevezetett szabályozás fenntartása. E véleménnyel ellentétes álláspontot fogadott el ítéletében a Bíróság, mikor rámutatott arra, hogy az olasz szabály a közösségi joggal nem összeegyeztethető, lényegében kereskedelmi korlátozást jelent, mely a továbbiakban nem tartható fenn. Ezzel a Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az olasz fogyasztó képes arra, hogy a különböző tézstafélék közül válasszon, vagyis egy informált fogyasztó képes megfelelő döntést hozni.⁴⁵⁷

A Team4 Travel-ügyben⁴⁵⁸ azt állapította meg ítéletében az Európai Unió Bírósága, hogy a fogyasztóval szemben folytatott megtévesztő kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen és ekként

⁴⁵⁶ C-407/85.; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

⁴⁵⁷ FAZEKAS Judit - SÓS Gabriella, id. mű

⁴⁵⁸ C-435/11., az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

tiltott, anélkül, hogy bizonyítani lenne szükséges, hogy e gyakorlat ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel is.

Az ügy összefoglalója szerint a Team4 Travel innsbrucki (Ausztria) székhelyű utazási iroda, amely főként ausztriai téli szünidős programokat és sítanfolyamokat értékesít brit diákcsoportok számára; a 2012. évi téli szezonra vonatkozó angol nyelvű katalógusában azt tüntette fel, hogy némelyik szálloda bizonyos időpontokban kizárólag rajtuk keresztül foglalható. Az érintett szállodák szerződés útján valóban garantálták a Team4 Travel számára ezt a kizárólagosságot. Mindazonáltal az érintett szállodák nem tartották tiszteletben ezt a kizárólagosságot, és bizonyos számú férőhelyet biztosítottak ugyanezen időpontokra az ugyancsak innsbrucki székhelyű CHS Tour Services versenytárs utazási iroda számára, ám e tényről a Team4 Travelnek katalógusai szétküldésének idején nem volt tudomása. A CHS, mivel úgy vélte, hogy a Team4 Travel katalógusaiban megjelölt kizárólagosságra vonatkozó állítás sérti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmát, kérte az osztrák bíróság előtt annak megtiltását, hogy a Team4 Travel ilyen információt tüntessen fel. Az első- és másodfokon eljáró bíróságok e kérelmet elutasították, mivel úgy ítélték meg, hogy nem valósult meg tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat. A Team4 ugyanis, tekintettel a kizárólagosság biztosítására, amelyben az érintett szállodákkal megállapodott, eleget tett a szakmai gondosság követelményének. A CHS ekkor felülvizsgálati kérelmet nyújtott be az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) előtt.

A legfelsőbb bíróság szerint a Team4 Travel katalógusaiban szereplő, kizárólagosságra vonatkozó információ objektíve nem helytálló. Ezen információ, mivel a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló UPC-irányelv által e tekintetben kifejezetten meghatározott valamennyi kritériumot teljesíti, az átlagfogyasztó szempontjából megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak minősül. Mindazonáltal, tekintettel az irányelv általános rendszerére, a nemzeti bíróság részéről felmerül a kérdés, hogy valamely gyakorlat megtévesztő, ekként tisztességtelen és tiltott gyakorlatnak való minősítését megelőzően e kritériumokon túlmenően szükség van-e annak vizsgálatára is, hogy e gyakorlat ellentétes-e a szakmai gondosság követelményeivel, ami viszont a jelen ügyben nem valósul meg, mivel a Team4 Travel megtett mindent annak érdekében, hogy biztosítsa a kizárólagosságot, amelyre katalógusaiban hivatkozik. Az Oberster Gerichtshof ekkor a Bírósághoz fordult, és a hivatkozott irányelv értelmezését kérte.

A Bíróság ítéletében a következő választ adta: abban az esetben, ha valamely kereskedelmi gyakorlat teljesíti az irányelvben meghatározott valamennyi olyan kritériumot, amely kifejezetten a fogyasztókkal szemben folytatott megtévesztő gyakorlatokra vonatkozik, akkor ahhoz, hogy e gyakorlatot érvényesen lehessen tisztességtelennek, és következésképpen tiltottnak nyilvánítani, nem szükséges vizsgálni, hogy e gyakorlat ugyanezen irányelv értelmében ellentétes-e a szakmai gondosság követelményeivel is. Az irányelv vonatkozó rendelkezésének értelmében ugyanis a kereskedelmi gyakorlat megtévesztő jellege kizárólag attól a körülménytől függ, hogy valótlan, mivel hamis információt tartalmaz, vagy általánosságban, félrevezetheti az átlagfogyasztót (például valamely termék vagy szolgáltatás természete vagy lényeges tulajdonságai tekintetében), ezáltal arra késztheti őt, hogy olyan döntést hozzon, amelyet egyébként nem hozott volna meg. Ekként a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot alkotó elemeket alapvetően az átlagfogyasztó mint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat címzettje szemszögéből kell vizsgálni. Amennyiben e sajátosságok együttesen fennállnak, úgy a gyakorlatot megtévesztőnek, ekként tisztességtelennek és tiltottnak kell minősíteni, anélkül, hogy szükséges lenne azon – ugyanezen irányelvnek egy másik, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok meghatározását nyújtó rendelkezésében foglalt és a vállalkozó érdekkörébe tartozó – feltétel vizsgálata, hogy a gyakorlat ellentétes-e a szakmai gondosság követelményeivel.

A Ving Sverige-ügyben⁴⁵⁹ a svéd fogyasztói ombudsman a Ving Sverige nevű utazási irodával szemben lépett fel, annak egy reklámja miatt. A reklámban az iroda New Yorkba hirdetett utazást, 2008. szeptembere és decembere közötti időtartamra nézve. Az ombudsman szerint viszont nem tájékoztatta megfelelően a lehetséges ügyfeleket, szükséges/jelentős információk hiányoztak, vagyis az iroda megtévesztő mulasztást „valósított” meg, mivel a reklám vásárlásra való felhívás volt, és nem tartalmazta az összes, a UCP irányelvben – vásárlásra való felhívás esetére – felsorolt jelentősnek minősülő információt. Az iroda azt állította, hogy a reklám nem minősül vásárlásra való felhívásnak, vagyis nem tartozik a UCP irányelv hatálya alá. Alternatív védekezésként – ha mégis annak minősülne a reklám – pedig azt hozta fel, hogy az árat és a termék főbb jellemzőit a kommunikációhoz használt médiának

⁴⁵⁹ C-122/10., az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés

és a terméknek megfelelően ismertették (a vásárlásra való felhívás UCP irányelvbeli fogalmának megfelelően). Az eljáró svéd bíróság több kérdést is intézett a Bírósághoz:

- A UCP irányelvbeli fogalomból kiindulva, szükséges, hogy létezzen tényleges lehetőség a fogyasztó számára a vásárláshoz nézve ahhoz, hogy vásárlásra való felhívásnak minősítsenek egy reklámot?

A Bíróság szerint nem szükséges, így az adott ügyben az utazási iroda - reklámja révén - megvalósított vásárlásra való felhívást, így eleget kell tennie a UCP irányelv előírásainak.

- Az ár megjelölése (a vásárlásra való felhívás fogalmában) jelentheti a kezdő ár feltüntetését is (ez az a legalacsonyabb ár, melyen a reklámozott termék, vagy termékkategória – ha a termékek különböző verziókban kaphatóak – megvásárolható)?

A Bíróság szerint igen, vagyis a kezdő ár feltüntetésével is teljesül a fogalombeli „(...) és árát az alkalmazott kereskedelmi kommunikációs eszköznek megfelelően feltüntető (...)” kitél.

A megállapítás egyik oka az volt, hogy a Bíróság szerint ha a kezdő ár feltüntetése nem felelne meg a vásárlásra való felhívás UCP irányelvbeli fogalmában szereplő ár feltüntetésének, akkor a kereskedők „megmenekülnének” azon szigorúbb előírások teljesítésének kötelezettségétől, melyek a kezdő ár feltüntetését teszik kötelezővé a végleges ár helyett.

- A UCP irányelvbeli említett fogalom alá tartozik az is, ha a termék tulajdonságait a termékre vonatkozó szóbeli, vagy vizuális utalással jelzik (ideértve, ha a terméket különböző formákban árulják)?

A Bíróság szerint mivel a termékek tulajdonságaira vonatkozó információk az adott termék természetétől függően jelentős eltéréseket mutatnak, a nemzeti bíróságok feladata annak eldöntése, hogy – figyelembe véve a termék természetét, tulajdonságait és a kommunikációhoz használt médiumot – a fogyasztó rendelkezik-e megfelelő, elegendő információval ahhoz, hogy – ügyleti döntés meghozatala céljából – azonosíthassa a terméket (illetve megkülönböztethesse azt más termékektől). Szintén a nemzeti bíróságok feladata eldönteni, hogy megtévesztő mulasztás-e, ha csak a kezdő árat tüntetik fel. A Bíróság szerint megvalósulhat mulasztás, ha pl. a kommunikációhoz használt médium lehetővé teszi, hogy a kereskedő több adatot szolgáltatson a teljes ár kiszámítására vonatkozóan.⁴⁶⁰

⁴⁶⁰ TÁRCZY Edit Zsuzsanna - A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, PhD értekezés, 2012., 139-141. o.

Utóbbi két jogeset az átlagfogyasztó fogalmának meghatározása szempontjából annyiban árnyalja a korábbiakban kialakult fogalmat,⁴⁶¹ hogy hozzáadja a fogyasztó tájékozottságának „külső oldalát”, azaz a kereskedő által elérhetővé tett információt, amely viszont – a jogesetekből kitűnően – hiányos vagy félrevezető tartalma révén tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot is megvalósíthat – így a fogyasztó tájékozottsága nem minden: azt is figyelembe kell venni, hogy a tájékozottsága objektíve min alapul.

2.3.2. Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlatában a zsinórmértékként kezelt átlagos fogyasztó-modell azonos tartalommal bír mind a feltétlen, mind a viszonylagos lajstromozást gátló okok vizsgálatánál, mind a védjegybitorlás megítélésénél, ahogy erre Vida Sándor hivatkozik.⁴⁶² Úgy tűnik, hogy az Európai Bíróság ezt a tételt védjegyügyben először a Gut Springenheide-ügyben⁴⁶³ hozott ítéletében fogalmazta meg, amikor arra az álláspontra helyezkedett, hogy annak a kérdésnek elbírálásánál, hogy a szóban forgó megjelölés alkalmas-e a tojások eladásának előmozdítására (annak fokozására), és ezáltal az EU-nak a tojások értékesítéséről szóló normákat szabályozó rendeletbe ütközően a vevők megtévesztésére, a nemzeti bíróságnak abból kell kiindulnia, hogy *az átlagosan tájékozott, figyelmes és értelmes fogyasztó* ezt a megjelölést feltehetőleg hogyan fogja felfogni. Amennyiben ezt a nemzeti bíróság nem képes megítélni tartalmi támaszkodó nélkül, akkor az ítélet 37. pontja szerint a közösségi jog nem tiltja, hogy saját jogának előírásaitól függően szakvéleményt szerezzen be vagy fogyasztói megkérdezést rendeljen el.

Ezt a tézist fejti ki bővebben az Európai Bíróság a Lloyd-ügyben⁴⁶⁴ hozott ítélete, amely számos egyéb szempont mellett azt is kifejti, hogy (az összetévesztés veszélyének) átfogó

⁴⁶¹ Lásd még az GB-INNO-ügyet (C-362/88., GB-INNO-BM kontra Confédération du commerce luxembourgeois, előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1990. március 7-i ítélete)

⁴⁶² VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata; 46. o.

⁴⁶³ C-210/96., Gut Springenheide GmbH és Rudolf Tusky kontra Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung, előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1998. július 16-i ítélete. A közigazgatási pert az Élelmiszerfelügyeleti Hivatal ellen indította a Gut Springenheide felperes, mert az előbbi a védjegyként is bejegyzett „6-Korn-10 frische Eier” (6 féle mag - 10 friss tojás) megjelölést olyannak tartotta, amely megtéveszti a fogyasztókat, ezért bírságot szabott ki a felperesre.

⁴⁶⁴ C-342/97; Lloyd Schuhfabrik Meyer & Co. GmbH kontra Klijsen Handel BV. Előzetes döntéshozatali eljárás, a Bíróság 1999. június 22-i ítélete. Az alapügy a Lloyd és Loint's védjegyek közötti bitorlási kérdés kapcsán indult meg.

értékelése alkalmával az átlagosan tájékozott, figyelmes és értelmes fogyasztóból kell kiindulni. Mindenesetre figyelembe veendő, hogy az átlagos fogyasztónak csak ritkán nyílik alkalma, hogy a különböző védjegyeket egymással összehasonlíthassa, hanem csupán arra a tökéletlen képre kell hagyatkoznia, amely emlékezetében él a megjelölésről. Ezen felül az is lényeges, hogy az átlagos fogyasztó figyelme a szóban forgó áru vagy szolgáltatás jellege szerint különböző lehet – rögzíti az Európai Bíróság az ítéletnek 26. pontja.

A Philips-Remington védjegybitorlási ügyben⁴⁶⁵ az Európai Bíróság a védjegy megkülönböztető képességével kapcsolatosan tért ki az átlagos fogyasztó fogalmára, és azt mondta ki, hogy az áru alakjából álló megjelölés esetében a használatból szerzett megkülönböztető képességnek megítélésénél mindenekelőtt a szóban forgó áru- vagy szolgáltatáskategóriának a szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagfogyasztó általi feltehető észlelését tekintetbe véve kell értékelni (a Philips-Remington ítélet kifejezetten utal is 63. pontjában a Gut Springenheide-ítélet 31. pontjára).

Szintén a szokásos mértékben tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó észlelésére mint jelentős ismérvre hivatkozott az Európai Bíróság a Picasso-ügyben.⁴⁶⁶ Igaz, itt sem közvetlenül a megkülönböztető képesség önmagában volt a vizsgálat tárgya; az alapügy közösségi védjegy-bejelentési eljárás volt, amelynek során felszólalás következtében kétoldalú jogvitává vált az ügy,⁴⁶⁷ majd az OHIM másodfokú tanácsának határozata jogorvoslat folytán került az Európai Bíróság elé. Ez az ügy azon különleges vonása miatt érdemes említésre, hogy a Bíróság az átlagos fogyasztóra nem általában, hanem „a kérdéses termékek, illetve szolgáltatások kategóriájának ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztójának feltételezett észlelésére” hivatkozott, ésszerűen szűkítve a kört arra tekintettel, hogy egy adott megjelöléssel forgalmazott termék célközönsége nem minden esetben teljesen általános. A Picasso-ítélet 35. pontja már hivatkozik a Gut

⁴⁶⁵ C-299/99; a Koninklijke Philips Electronics NV és a Remington Consumer Products Ltd közötti ügyben a számú ügyben hozott 2002. június 18-i ítélet.

⁴⁶⁶ T-185/02. számú ügy, Claude Ruiz-Picasso és társai kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. június 22-i ítélete.

⁴⁶⁷ Az ügyben Picasso örökösei sikertelenül támadták a Picaro szómegjelölést, amelyet a bejelentő különféle járműveken kívánt védjegyként alkalmazni.

Springenheide-ügy és a Lloyd-ügy ítéleteinek megfelelő pontjára is a következetes bírósági gyakorlat kimutatásaként.

Utóbb a Bíróság gyakorlata tovább finomodott, és rögzítésre került, hogy ha a védjegyet hordozó termék valamennyi fogyasztónak szánt, általános fogyasztási cikk, akkor azon célközönséggel szemben sem támaszthatók speciális ismérvek, amelynek észlelése az adott ügy eldöntése szempontjából releváns.⁴⁶⁸ A nyelvi tényezők azonban itt is korlátozóak lehetnek, miként az a QUICK-GRIP szóvédjegy ügyében kiderült. Az angol nyelvű megjelölés miatt a szokásos fogyasztó csoportja itt az angol ajkú átlagfogyasztókra szűkül.⁴⁶⁹ Az is kifejtésre került, hogy a fogyasztók által tanúsított figyelem foka, mértéke nagymértékben függ a megvásárolni kívánt áru értékétől, illetve az adott területen való jártasság fokától. A Henkel egy általa forgalmazott tisztítószer dobozának alakja kapcsán,⁴⁷⁰ a New Look Ltd. a ruházati ágazatban alkalmazott védjegyek kapcsán,⁴⁷¹ a La Española ügyben⁴⁷² a Koipe Corporación az általa árusított olívaolaj üvegének címkéje kapcsán hivatkozott sikertelenül a fogyasztók részéről megnyilvánuló különleges figyelemre, amely az összetéveszthetőséget kizárná.⁴⁷³ Végül a konkrét elbírálás követelménye felmerült a Nichols-ügyben is az Európai Bíróság előtt: bármilyen típusú védjegy megkülönböztető képességét egyedi elbírálás alapján kell megvizsgálni (27. pont). Ennek alapján előfordulhat például, hogy az érintett vásárlóközönség eltérően ítéli meg a védjegyek különböző csoportjait, és ezért egyes csoportokba tartozó védjegyek megkülönböztető képességének megállapítása

⁴⁶⁸ T-115/03., Samar SpA kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. július 13-i ítélete.

⁴⁶⁹ T-61/03., Irwin Industrial Tool Co. kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. május 27-i végzése.

Az előző fejezetben már hivatkoztam arra, hogy az angol nyelv egyre általánosabb ismertsége miatt az ilyen nyelvű szómegjelölések kapcsán egyre inkább indokolt lehet úgy tekinteni, hogy azt nemcsak az anyanyelvű fogyasztói csoport érti meg, következésképpen az érintett fogyasztói csoport sem feltétlenül korlátozható rájuk.

⁴⁷⁰ T-393/02., Henkel KGaA kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. november 24-i ítélete.

⁴⁷¹ T-117/03., T-119/03. és T-171/03. egyesített ügyek, New Look Ltd kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. október 6-i ítélete.

⁴⁷² T-363/04., Koipe Corporación, SL kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2007. szeptember 12-i ítélete.

⁴⁷³ FEKETE Orsolya, id. mű, 84. o.

nehezebbnek bizonyulhat, mint másoké (28. pont). Ez egyben azt is jelenti, hogy az átlagos fogyasztó fogalmát is esetről esetre kell meghatározni, hiszen az egyedi elbírálás követelményének érvényesítése mellett nem lehet egy állandó, standardizált fogyasztó-fogalmat használni a különböző bejelentések elbírálása során.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az Európai Bíróság bizonyos korrekciókat alkalmazva a körültekintő, megfelelően tájékozott, ésszerűen eljáró fogyasztó fogalmát alakította ki gyakorlati jogértelmezésében. Az, hogy ez nem jelenthet abszolút mércét, egyértelműen kiderül a UPC-Irányelv preambuluma (18) bekezdéséből, amely utal az esetleges társadalmi, kulturális és nyelvi tényezők által okozott eltérésekre, illetve azon fogyasztói csoportok tagjaira, akik egyes tulajdonságaik (pl. koruk, betegségük) miatt kiszolgáltatottak. Azokban az esetekben, amikor a fogyasztóknak bizonyos szűkebb köre érintett, akkor ezen csoport tagjai képezik az átlagfogyasztó-modell viszonyítási alapját. Az Európai Bíróság által alkalmazott fogyasztó-modell jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni: vízváltó lehet egy magatartás jogi megítélése, azaz annak a szabályozással való összeegyeztethetősége, illetve jogszabályba ütközésének megítélése kapcsán.⁴⁷⁴

Mindazonáltal az Európai Bíróság gyakorlatában megfigyelhető abbéli fejlődés, hogy a fogyasztótól a termékek figyelmes szemügyre vételét követeli meg a lényeges tulajdonságok megragadása érdekében.

Vida Sándor hivatkozik⁴⁷⁵ arra, hogy az Európai Bíróság ítéletei alapján a német bírósági gyakorlatban jelentős változás következett be: a korábbi joggyakorlat helyébe, amely a felületes, kritikátlan és képzetlen fogyasztó modelljét tartotta szem előtt, az átlagosan informált, figyelmes és értelmes fogyasztó lépett. A német joggyakorlat csak „fogcsikorgatva” hagyott fel a „figyelmetlen, butácska fogyasztó” modelljének alkalmazásával, beletörődve, hogy az EU-ban – a tagországok többségéhez hasonlóan – a mércét magasabbra kell helyezni.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴ FEKETE Orsolya, id. mű, 84. o.

⁴⁷⁵ VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 48. o.

⁴⁷⁶ VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 45. o.

2.4. Milyen az átlagos magyar fogyasztó? Milyen tulajdonságokkal, ismérvekkel bír a védjegy megkülönböztető képessége szempontjából?

2.4.1. A fogyasztóvédelem első lépései a magyar jogban

Az 1990-es évek nevezhetők a fogyasztóvédelem „zászlóbontása” korának.⁴⁷⁷ Ennek jelei a törvényalkotásban a termékfelelősségről szóló törvény elfogadása, az általános szerződési feltételekben alkalmazott indokolatlan egyoldalú előny és tisztességtelen kikötés elleni védekezés Ptk-beli szabályozása, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló új törvény megjelenése, a védjegyjog újraszabályozása, a reklámtörvény, végül a fogyasztóvédelmi törvény megalkotása. Az állami adminisztráció szintjén ez megnyilvánult a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, valamint a Gazdasági Versenyhivatal életre hívásában, a társadalmi önszerveződések terén pedig a Fogyasztóvédelmi Egyesület és más érdekvédelmi csoportosulások létrejöttében.

Figyelemreméltó, hogy a régi Vt. fogyasztóvédelmi szabályai már jóval a tulajdonképpeni fogyasztóvédelmi jog magyarországi megjelenése előtt figyelemmel voltak fogyasztóvédelmi szempontokra. Ezeket a fenti 2.1 pontban VIDA Sándor összefoglalása alapján már vázlatosan érintettem. Külön említést érdemel azonban a régi Vt. 3. §-a (1) bekezdésének a) pontja, amely úgy rendelkezett, hogy nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, ha megtévesztésre alkalmas. A régi Vt. végrehajtására vonatkozó 2/1970. (VII. 1.) OMFB-IM együttes rendelet (Vhr.) 2. §-ának (1) bekezdése szerint pedig megtévesztésre alkalmas a megjelölés különösen akkor, ha az áru tulajdonsága, minősége, rendeltetése, származása tekintetében félrevezetheti a vásárlókat, vagy ha másnak közismert védjegyével azonos, illetőleg azzal összetéveszthető. Ez a nyilvánvalóan fogyasztóvédelmi szempontokat is érvényesítő szabály a megkülönböztető képességgel is szorosabb összefüggésben állt.

A mai értelemben vett fogyasztóvédelmi szabályozás az Európai Unió jogalkotásának eredményeként – az Európai Közösségekkel 1991-ban megkötött Társulási Megállapodásban vállalt jogharmonizációs kötelezettségként, majd 2004. május 1-től tagállamként – került a hazai jogrendszerbe. A bírósági polgári peres gyakorlatban, némi fáziskéséssel, de mára az

⁴⁷⁷ CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 152. o.

egyik központi kérdésként vannak jelen a fogyasztói szerződésekkel és ezen keresztül a fogyasztó fogalmával kapcsolatos minősítési, értelmezési problémák.

2.4.2. A magyar jogban is több fogalmi meghatározást találunk a fogyasztóra. Az előző Ptk. definíciója már az uniós jogharmonizáció eredménye volt; a 685.§ d) pontja szerint a fogyasztó a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy. Az új Ptk. annyiban módosítja jelentősen ezt a fogalmat, hogy a 8:1.§ (1) bekezdés 3. pontja szerint fogyasztó a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy; tehát az új Ptk. hatályba lépésével már csak a természetes személyekre korlátozódik az általános magánjogi fogyasztó-fogalom. Az új Ptk. nem határozza meg – és következetesen nem is használja – a fogyasztói szerződés kifejezést, helyette a fogyasztó és vállalkozás közti szerződés megnevezés található. Vállalkozásnak [8:1. § (1) bekezdés 4. pont] a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy minősül. Az új Ptké. egyértelműen nem rendelkezik arról, hogy miként kell minősíteni a korábban hatályos Ptk. alapján megkötött, de az új Ptk. hatályba lépését követően teljességbe ment, nem természetes személyek által megkötött fogyasztói szerződéseket; ugyanakkor felhatalmazást ad a Kormánynak, hogy a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések részletes szabályait rendeletben⁴⁷⁸ határozza meg.⁴⁷⁹

Érdemes kiemelni, hogy Vékás Lajos több tanulmányában is amellet érvelt, hogy a fogyasztóvédelmi magánjog szabályai – kógens jellegük miatt is – a magánjogtól idegen szabályozási módszert alkalmaznak, és ezért ezt a különös védelmet csak kivételesen, különösen indokolt esetben szabad megadni. A gazdasági élet professzionális szereplőinek rendelkezniük kell az érdekeik védelméhez szükséges lehetőségekkel még akkor is, ha nem üzleti tevékenységük körében kötnek szerződést. Ez a szemlélet található meg az új Ptk-ban,

⁴⁷⁸ 2014. június 13-án lép hatályba a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet, amely fogyasztók jogairól szóló 2011/83 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetését szolgálja. Az új kormányrendelet az üzleten kívül fogyasztóval kötött szerződésekről szóló 213/2008. (VIII.29.) Korm. rendeletet és a távollévők között kötött szerződésekről szóló 17/1999. (II.5.) Korm. rendeletet váltja fel, és, ezáltal egységes jog lesz alkalmazandó az üzleten kívüli és a távollévők között kötött fogyasztói szerződések terén. Emellett a kormányrendelet a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos tájékoztatás és teljesítés egyes általános szabályait is rögzíti.

⁴⁷⁹ A 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről; 66.§ (1) bekezdés d) pont

noha korábban Vékás megengedően a polgári jogi társaság és egyéb jogközösség fogyasztóvá minősítését is javasolta.⁴⁸⁰ Ezzel szemben az új Ptk. Szakértői Javaslata a természetes személyeknek is csak meghatározott élethelyzetben biztosított volna magánjogi többletvédelmet. Álláspontja szerint a szerződési szabadságot korlátozó fogyasztóvédelmi normáknak szituációkat (jogviszonyokat) kell védelemben részesíteni. A fogyasztói jogviszony minden esetben azt feltételezi, hogy az ügylet személyes (családi, háztartási) szükségletek kielégítését szolgálja, ezért az új szabályozás kizárólag e jogviszonyok keretében kívánja csak védelemben részesíteni a természetes személyeket.⁴⁸¹

A jelenlegi gyakorlatban a bíróságok (FIT 6.Pf.20.911/2008/7., 6.Pf.21.842/2009/10., SZIT Gf.I.30.244/2012/4.) a szerződés megkötése céljának vizsgálatán keresztül rendkívül leszűkítik a fogyasztóvá minősítés lehetőségét. Ez pedig azt eredményezi, hogy a szerződő fél csak azokon a területeken válhat jogosulttá a fogyasztói minőséghez kapcsolódó védelemre, amely semmilyen vonatkozásban nem kötődik az általa kifejtett szakmai vagy gazdasági tevékenységhez. A bírói gyakorlat ezért eredményében igen közel áll az új Ptk. törekvéseihez, mert így a jogi személyek is csak a legminimálisabb mértékben, tehát akkor részesülhetnek védelemben, ha a szerződést olyan területen kötik, amely semmilyen szempontból nem kötődik a gazdasági vagy szakmai tevékenységükhöz. Mindez azon az elvi kiindulóponton nyugszik, hogy ezektől a jogalanyoktól kizárólag ezeken a területeken nem várható kellő szakmai felkészültség érdekeik érvényesítésekor.⁴⁸²

2.4.3. A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban Fgyvt) 2. § a) pontja szerint fogyasztó: az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, továbbá a békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásában az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyház, társasház, lakásszövetkezet, mikro-, kis- és középvállalkozás is, aki, illetve amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat

⁴⁸⁰ Lásd például: VÉKÁS Lajos – Parerga – Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez; HVG-ORAC, Budapest, 2008.

⁴⁸¹ Szakértői Javaslata az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex Kiadó, Budapest 2008., 757. oldal

⁴⁸² OSZTOVITS András, id. mű

címzettje; ettől eltérően a pénzügyi jogok biztosára vonatkozó szabályok alkalmazásában a pénzügyi szervezet szolgáltatásait igénybe vevő természetes személy - ideértve az egyéni vállalkozót is - és mikrovállalkozás. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény 2. § a) pontja alkalmazásában a fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy.

Látható, hogy a magyar fogyasztóvédelmi jog még dogmatikailag sem egységes a fogyasztó fogalmának meghatározásában: maga az ágazati törvény az uniós jogszabályoktól és a Ptk-tól is eltérő módon – szűk körben ugyan, de – egyes nem természetes személyekre is kiterjeszti a fogalmat (megítélésem szerint egyébként indokolt módon).

Fontos azonban a későbbiek szempontjából kiemelni, hogy az Fgytv. 4. § (1) bekezdése utal az átlagos fogyasztó fogalmának tartalmi ismérveire: (a kereskedelmi gyakorlat megítélése során) az olyan fogyasztó magatartását kell alapul venni, aki *ésszerűen tájékozottan, az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el, figyelembe véve az adott kereskedelmi gyakorlat, illetve áru nyelvi, kulturális és szociális vonatkozásait is.*

2.4.4. A védjegyjogban a fogyasztó fogalma kifejezetten nem jelenik meg a megkülönböztető képesség kapcsán. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a fogyasztók megítélésének ne volna szerepe a megjelölések megkülönböztető képességének vizsgálata során: ahogy arra már az 1. pontban utaltam, a fogyasztó az, akinek a szubjektív észlelésén keresztül tölti be a védjegy megkülönböztető funkcióját. Ettől függetlenül megállapítható, hogy a fogyasztó fogalma több helyen is megjelenik a Vt-ben, ezek az esetek pedig nagymértékben hasonlóak a korábban ismertetett, Védjegy-rendelet által is meghatározott esetekkel. Egyfelől az oltalom megadásával szemben érvényesülő relatív kizáró okok között is szerepet játszik, hiszen a Vt. 4. § (1) bekezdésének b) pontja szerint nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, amelyet *a fogyasztók összetéveszthetnek* a korábbi védjeggyel a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt. Másrészt a védjegybitorlás kapcsán is szubjektív mércét jelent a(z átlagos) fogyasztó, hiszen a védjegyoltalom tartalmának negatív oldalát meghatározó 12. § (2) bekezdésének b) pontja úgy rendelkezik, hogy a kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység

körében használ olyan megjelölést, amelyet *a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek* a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt. Ezen két vonatkozással – mivel a választott téma határain túl helyezkednek el – csak a legszükségesebb mértékben foglalkozom a továbbiakban. Az, hogy bizonyos helyet szükséges szentelni az összetéveszhetőségnek a dolgozatban, a fogyasztóvédelmi szempontokon túl az az oka, hogy az átlagos fogyasztó absztrakt megítélése egy-egy megjelölésről általában nem a megjelölés önmagában való vizsgálata (tehát megkülönböztető képessége) során szokott jelentőséggel bírni, hanem egy másik megjelöléssel való összehasonlítás kapcsán. Utóbbi esetben pedig az adott megjelölés összetéveszhetősége a kérdés, mégpedig mint lajstromozási akadály vagy mint védjegybitorlás ténybeli alapja.

A hatályos Vt. – hasonlóan elődjéhez – számos egyéb vonatkozásban kapcsolódik a fogyasztóvédelemhez; ezekre mindössze röviden utalok, hiszen a dolgozat közelebbi témájához csak áttételesen kapcsolódnak: a fogyasztók védelmét is szolgálja különösen a jó hírű (közismert) védjegyekre vonatkozó szabályozás,⁴⁸³ a fogyasztók megtévesztését eredményező átruházási szerződés semmisségét kimondó szabály,⁴⁸⁴ a fogyasztók megtévesztését eredményező licencszerződés semmisségét kimondó szabály.⁴⁸⁵

Az e körben CSÉCSY György által is külön említett⁴⁸⁶ együttes védjegy fogyasztóvédelmi funkcióján túl azért érdemel e körben kiemelés, mert a megjelöléssel szemben támasztott követelmények némileg eltérnek. Az együttes védjegy⁴⁸⁷ kapcsán a Vt. 96.§ (2) bekezdése rögzíti, hogy az együttes védjegy esetén a megjelölés védjegyoltalomban részesülhet akkor is, ha kizárólag az áru vagy a szolgáltatás földrajzi származásának feltüntetéséből áll,

⁴⁸³ Vt. 4.§ (1) bekezdés c) pont

⁴⁸⁴ Vt. 19.§ (4) bekezdés

⁴⁸⁵ Vt. 23.§ (2) bekezdés

⁴⁸⁶ CSÉCSY György – Védjegyjog és piacgazdaság, 157. oldal. CSÉCSY a tanúsító védjeggyel is külön foglalkozik, a jelen dolgozat témája szempontjából azonban különös jelentőséggel nem bír, mert a tanúsító védjegy alapjául szolgáló megjelöléssel szemben a Vt. nem tartalmaz különös rendelkezéseket.

⁴⁸⁷ A Vt. 96.§ (1) bekezdése szerint az együttes védjegy olyan védjegy, amely valamely társadalmi szervezet, köztisztület vagy egyesülés (a továbbiakban együtt: társadalmi szervezet) tagjainak áruit vagy szolgáltatásait különbözteti meg mások áruitól vagy szolgáltatásaitól, az együttes védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások minősége, származása vagy egyéb tulajdonsága alapján.

ugyanakkor a (3) bekezdés szerint a megjelölés együttes védjegyként ki van zárva a védjegyoltalomból akkor is, ha jellegét, illetve jelentőségét illetően megtévesztheti a fogyasztókat, különösen, ha - lajstromozása esetén - a fogyasztók másnak tekinthetnék, mint együttes védjegyek.

2.4.5. A magyar joggyakorlatban is jellemző az, hogy a fogyasztó fogalma inkább a fogyasztói szerződések ilyenként való azonosítása kapcsán,⁴⁸⁸ tehát elsősorban fogyasztóvédelmi és nem védjegyjogi vonatkozások mentén kerül előtérbe. De eltér, eltérhet-e a magyar átlagos fogyasztó az unió más területén élőtől?

Saját véleményem az, hogy a magyar átlagos fogyasztó, illetve a vele szemben támasztott elvárások optimális esetben nem különbözhetnek jelentősen az EU bármely területén élő fogyasztótól. Ironizálva azt is lehetne mondani, hogy EU-csatlakozás következtében az átlagos (magyar) fogyasztót olyannak kell tekinteni, mint amilyen a francia, angol vagy svéd fogyasztó.⁴⁸⁹

A Kúria (még mint Legfelsőbb Bíróság) eddig három kollégiumi véleményt [2/2011. (XII. 12.), 3/2011. (XII. 12.), 2/2012. (XII. 10.)] hozott ebben a témakörben, amelyekre – a tapasztalat szerint – gyakran hivatkoznak a bíróságok ítéleteikben, azok a joggyakorlat szerves részévé váltak. Ezek a kollégiumi vélemények, bár jelentőséggel bírnak a fogyasztói szerződések egyes általános kérdései kapcsán, magával a fogyasztó fogalmával nem foglalkoznak.

A magyar fogyasztó jellemzőinek, magatartásának ábrázolását Magyarországon elsősorban a Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban GVH) gyakorlatán keresztül lehet megismerni – igaz, a GVH hatásköre révén fogyasztóvédelmi megközelítésű vonatkozásokat vizsgál, a védjegyjogi szempontok nem jellemzőek. A GVH az általa követett, a fogyasztói döntések szabadságára vonatkozó alapelveket feltáró-magyarázó dokumentum szerint abból indul ki, hogy a fogyasztó „nem önmaga ellensége”, az adott helyzetből igyekszik a számára elérhető

⁴⁸⁸ A jelenleg, 2013-ban talán legjellemzőbb és legnagyobb számban előforduló ide kapcsolódó ügycsoport a bírósági gyakorlatban az ún. devizahitel-szerződések megítélése.

⁴⁸⁹ VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 45. o.

legtöbbet „kihozni”.⁴⁹⁰ A fogyasztó magatartásának egyrészt meghatározó eleme a racionalitás. Az így cselekvő fogyasztó döntéshelyzetben felkutatja a döntés meghozatalához szükséges információkat, addig, míg az abból származó előny (bevétel) egyenlő nem lesz az információszerzés költségével. A fogyasztói döntés meghozatalában ugyanakkor helyet kap a szubjektum is; a fogyasztó – mérlegelve a döntés várható következményeit – a feltárt alternatívák közül a számára legjobbnak tűnőt választja. A GVH meghatározása szerint: a fogyasztó optimalizálásra törekszik.

A GVH kidolgozott gyakorlatában kifejezetten megjelenik az átlagos fogyasztó fogalmának tartalmi meghatározása: „A vizsgált kereskedelmi gyakorlat megítélése során az olyan fogyasztó magatartását kell alapul venni, aki ésszerűen tájékozottan, az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el. A reklámok valóságtartalmában fenntartás nélkül megbízó fogyasztó racionális fogyasztónak minősül. Az a fogyasztó is ésszerűen jár el, aki nem kételkedik a reklámok által nyújtott tájékoztatásban, a reklámozó szavahihetőségében, hanem a reklámokat egy ésszerűen költséghatékony tájékoztatói folyamatban az üzleti tisztesség követelményének érvényesülésében bízva kezeli. Az ésszerűen eljáró fogyasztótól nem azt kell elvárni, hogy ellenőrizze a reklámokban szereplő információ helytállóságát. A reklám egyik funkciója éppen az, hogy a vállalkozás és a fogyasztó között meglévő információs aszimmetria feloldására költséghatékony megoldásokat keres, s ezek között – számára költségmegtakarítást eredményezően – a fogyasztó valóságosnak, pontosnak fogadja el a vállalkozás nyújtotta tájékoztatást, történjék az bármilyen formában.”⁴⁹¹

Fekete Orsolya álláspontja az a GVH gyakorlata kapcsán, hogy a GVH fogyasztói modellje jellemzően megfelel az Európai Bíróság esetjogában kimunkált megfelelően informált, kellően figyelmes és körültekintő fogyasztónak. Vannak azonban olyan vélemények, amely szerint a magyar joggyakorlat nagy része összeegyeztethetetlen a Római Szerződés 30. cikkével, valamint szigorúbb, mint az EU országok közül is a legszigorúbbnak tartott joggyakorlata. Eszerint a GVH Versenytanácsának egyes határozataiban megjelenő

⁴⁹⁰ A fogyasztó döntések szabadságára vonatkozó, a GVH által követett alapelvek (http://www.gvh.hu/alapelvek/4242_hu_a_fogyasztoi_dontesek_szabadsagara_vonatkozo_a_gvh_által_kovetett_alapelvek_2007.html) 9-10. oldal

⁴⁹¹ Vj-84/2009.

fogyasztó-modell az azóta felülvizsgált túlzottan „protekcionista” német modellhez hasonlítható, illetve a joggyakorlat ilyen irányba történő elmozdulását teszi lehetővé.⁴⁹² Más döntésekben viszont teljesnek mondható az összhang az Európai Unió Bírósága gyakorlatával. A GVH határozatainak alapul vétele mégsem vezet megtévesztő eredményhez, figyelemmel a bírói felülvizsgálatok során született nagyarányú helybenhagyó ítéletekre, valamint arra a tényre, hogy a GVH maga is beépíti a jogerős bírói ítéletekben foglaltakat a későbbi döntéseibe.

A GVH is rögzíti azt a lényeges szempontot, hogy az átlagos fogyasztó, illetve átlagos fogyasztói kör eltérő a különböző termékek esetében, amikor kimondja, hogy „a Versenytanács valamely szakmai fogyasztói kör megtéveszthetőségi mércéjét a laikus fogyasztókéhoz képest magasabbra helyezi.”⁴⁹³ Ennek védjegyjogi jelentősége abban áll, hogy az oltalomképeség vizsgálata során is lényeges a védjegyet hordozó termékek által megcélzott fogyasztói kör jellege, hiszen a szakmai fogyasztói kör „más szemmel nézi” a kérdéses terméket és az azt megkülönböztetni kívánó megjelölést. Az ilyen fogyasztó ismeretei pontosabbak, részletesebbek, „ingerküszöbe”, tájékozottsága és körültekintése magasabb szintű; ennek megfelelően a védjegyként lajstromozni kívánt megjelölésnek is erőteljesebb megkülönböztető képességgel kell rendelkeznie.

A bírósági gyakorlatban alig vált ismertté olyan jogeset, amelyben védjegy-ügyben a bíróság a fogyasztó fogalmával foglalkozott volna. A 2409/2011. számú polgári elvi határozat⁴⁹⁴ említhető releváns esetként, bár egyrészt az ügy bitorlás (tehát összetéveszthetőség) és nem a megkülönböztető képesség megléte kapcsán folyt, másfelől a bíróságok konkrétan a fogyasztó fogalmával nem foglalkoztak. Az átlagos fogyasztó nézőpontja ugyanakkor előtérbe került a védjegybitorlás megállapíthatósága kapcsán – a fentiekben említett fogalmi meghatározással azonos tartalommal. Mindazonáltal figyelemreméltó a Legfelsőbb Bíróság azon megállapítása, hogy „nagyfokú hasonlóság esetén nem teszi jogszabálysértővé a jogerős ítéletet a védjegy piaci ismertségére és ennek alapján a gondolattársítás lehetőségére vonatkozó vizsgálat és bizonyítás elmaradása.” Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy

⁴⁹² FEKETE Orsolya, id. mű 89. oldal

⁴⁹³ Vj-30/2003.

⁴⁹⁴ Legfelsőbb Bíróság, Pfv. IV. 21.031/2011.

elsődlegesen az eljáró bíróság megítélésére van bízva az összetéveszthetőség megállapítása, és csak abban az esetben szükséges bizonyítási eszközt (a fogyasztók megkérdezését) igénybe venni, ha az összetéveszthetőség fennállása nem elég bizonyos a bíróság számára ahhoz, hogy abban egyértelműen állást tudjon foglalni. Minthogy az összetéveszthetőség és a megkülönböztető képesség megítélése nem térhet el a standardizált általános fogyasztó szempontjából, feltételezhetjük, hogy a megkülönböztető képesség meglétének vizsgálata során is a fenti szempontot érvényesíti a bíróság. Az mindenestre megállapítható, hogy a vizsgálat során a megjelölés domináns jegyei és az általa előidézett összbenyomás jelentik a legfontosabb szempontokat.

A bírósági gyakorlat köréből említhető még a BH 2003.459. számú jogeset,⁴⁹⁵ amelyben a bíróság indokolásában kifejti, hogy a megjelölés domináns elemei vizsgálatának elsődlegessége mellett, illetve a domináns jegyek hasonlósága esetén az mérlegelendő, hogy az egyéb elemek (is) biztosítanak-e kellő megkülönböztetést az átlagos fogyasztó számára.

A BH2001. 166. számú jogesetben,⁴⁹⁶ amelyre a fent írott 2409/2011. számú polgári elvi határozat is hivatkozik, szintén bitorlás kapcsán merült fel az összetéveszthetőség vizsgálata. A jogeset jelentősége abban áll, hogy a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy az összetéveszthetőség megítélése nem szakértő közreműködését igénylő szakkérdés, de a bíróság a felek által rendelkezésére bocsátott közvélemény-kutatási eredményt bizonyítékként figyelembe veszi: „a Pp. 177. § (1) bekezdése szerint szakértői vélemény beszerzése akkor szükséges, ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik. A bíróság az általános élettapasztalat és az átlagos vásárlói szokások ismeretében alkalmas arra, hogy a felperes perbeli védjegyének és az alperes termékén alkalmazott megjelölésnek az összehasonlító vizsgálatát elvégezze; az összetéveszthetőség kérdésében megalapozott álláspontot foglaljon el. Ehhez különleges szakértelem nem szükséges. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a bíróság a döntés meghozatalánál a felek által csatolt, megrendelésükre készült közvélemény-kutatási eredményt, illetve szakértői vélemény megállapításait ne értékelhetné.”

⁴⁹⁵ Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 25.754/2002.

⁴⁹⁶ Legfelsőbb Bíróság, Pf. IV. 22.424/1998.

Végül a BH 1992.310. számú⁴⁹⁷ és a BH 1992. 311. számú⁴⁹⁸ jogesetek azért említendők, mert még a régi Vt. alapján a tulajdonképpeni fogyasztóvédelem magyarországi tételes jogi megjelenése előtt hivatkoztak a fogyasztóvédelmi szempontokra. Előbbi esetben az „Americanwear” szómegjelölés találtatott oltalomképtelennek; egyfelől mert a fogyasztók megtévesztésére alkalmas a bejelentő brit származása és a megjelölés nyelvi jelentéstartalma (amerikai viselet) közötti ellentét miatt, másfelől mert ha valódi származási helyre utalna a megjelölés, akkor sem volna oltalmazható, hiszen a régi Vt. 2. §-a (3) bekezdésének b) pontja szerint - többek között - a megjelölésnek nincsen megkülönböztető jellege akkor, ha kizárólag az áru fajtáját, minőségét, mennyiségét, jellemzőit, rendeltetését, értékét, származási helyét vagy előállítási idejét tünteti fel. Ebben az esetben a megjelölés tág körű általánosítással az amerikai viseleti módra utal mint az áru jellemzőjeként. A kérelmező bejelentése tehát ilyen értelemben sem alkalmas megkülönböztetésre. Utóbbi jogesetben a Legfelsőbb Bíróság arra jutott, hogy az oltalmazásra a 34. áruosztályba tartozó „nyers és feldolgozott dohány: cigaretták” termékekre bejelentett „American Lights” szóösszetétel és az (akkor még hivatalból vizsgált relatív kizáró okként az összetéveszthetőség okán felmerült) „Lights” védjegy – amelynek jogosultja szintén észak-amerikai cég – az egymástól való megkülönböztető jelleg hiánya miatt az átlagos fogyasztó által összetéveszthető, mert a két védjegy egymáshoz az összetéveszthetőségig hasonlít.

2.5. Az átlagos fogyasztó fogalma meghatározásának egyik lényeges pontja a szakmaiság léte vagy hiánya. Ez azt jelenti, hogy a jogalkotó általában úgy tekinti, hogy a fogyasztó laikusként, míg a kereskedő-vállalkozó megfelelő szakmai tudással felvértezve vesz részt a szerződéses kapcsolatokban. A természetes személyek laikussága többnyire nem kérdőjelezhető meg, amennyiben foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén belül járnak el. Méltányolható érvek hozhatók föl ugyanakkor a saját tevékenységi területükön professzionálisnak számító, de ezen a szakmai tevékenységi körön kívül eljáró jogi személyek, nonprofit szervezetek, kisvállalkozók, stb. fogyasztói körbe való bevonására is, részben az ő oldalukon is kimutatható információhiány, részben a gyengébb igényérvényesítő

⁴⁹⁷ Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 20 948/1991.

⁴⁹⁸ Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 20 950/1991.

képesség okán.⁴⁹⁹ Különbféle szervezetek esetében is elképzelhető, hogy az, aki fogyasztói minőségében, azaz foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül jár el, annak a tájékozottsága, a védjegy-ügyben vizsgált megjelöléssel ellátott termékekre vonatkozó ismeretei nem professzionális jellegűek, így az ilyen ismeretek megléte az egyes megjelölések megítélésénél nem várható el tőle.⁵⁰⁰ Ennek tükrében felvetődik a kérdés, hogy a jelenlegi magyar társadalmi-gazdasági viszonyok között a fogyasztói minősítés szűk körre történő – fentiekben vázolt – leszűkítése valóban indokolt-e.

Változó szabályozás figyelhető meg abban is, hogy a fogyasztói kör csak természetes személyekre vagy jogi személyekre, és jogi személyiséggel nem rendelkező társaságokra is kiterjed-e. Általánosnak az üzleti körön kívül eljáró természetes személyek fogyasztóként való meghatározása tekinthető, sőt az uniós tagállami jogok esetleges eltéréseit az EU jogának harmonizáció irányába ható irányelvei lassanként felülírják. A jogfejlődés tehát természetes személyekre szőkülő fogalom irányába hat, noha felhozhatók érvek amellet is, hogy jogi személyek lehetnének fogyasztónak tekinthetők, hiszen számos olyan ismérvvvel – a szakmaiság hiánya, gazdasági erőhátrány, stb. – rendelkezhetnek kereskedelmi kapcsolatokban, amelyek egyébként főleg természetes személyekre jellemzőek.⁵⁰¹ A kérdés jelentősége abban áll, hogy fogyasztóvá, illetőleg fogyasztói szerződéssé minősítés az ügy érdemi elbírálására kiható jogkérdés: a fogyasztókat kógens rendelkezések védik a szerződéses jogviszonyaikkban. Amennyiben ugyanaz a szerződés nem minősülne ilyennek, a jogvita elbírálása során diszpozitív szabályok lesznek az irányadók.

2.6. A jogszabályok és a gyakorlat alapos vizsgálata azt igazolja, hogy a védjegyjog szempontjából releváns fogyasztói kör mégis eltérő lehet, mint az a fenti, fogyasztóvédelmi megközelítésű meghatározásokból következhetne. Vida álláspontja az, hogy az Irányelvre, valamint az Európai Bíróság gyakorlatára figyelemmel az átlagos fogyasztó fogalmát

⁴⁹⁹ MICKLITZ Hans-W – STUYCK Jules – TERRYNE Evelyne (Szerk.): Cases, Materials and Text on Consumer Law. Ius Commune casebooks for the common law of Europe. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2010., 32-34. o.; idézi FEKETE Orsolya, id. mű.

⁵⁰⁰ Ilyen jogesetre is hivatkozik tanulmányában OSZTOVITS András, id. mű; EBH 2004. 1093.

⁵⁰¹ A magyar jog – ahogy a fentiekben már jeleztem – még „tartja magát” abban a tekintetben, hogy fogyasztó-fogalmát nem szűkíti le kizárólag természetes személyekre.

egységesen kell alkalmazni akár védjegyjogi, akár versenyjogi eljárásban válik szükségessé annak figyelembe vétele.⁵⁰²

A magam részéről ezzel nem értek egyet. Fontosnak tartom, hogy a fogyasztóvédelem fogyasztója, és a védjegyjogi gyakorlatban alkalmazott átlagos fogyasztó fogalma (mérceje) nem feltétlenül ugyanazt jelenti; a fogyasztóvédelem fogyasztója egy absztrakt, általános jogalany, akinek személyes ismérvei folytán fokozott jogi védelemre van szüksége azzal a másik szerződő féllel szemben, akivel szerződést köt. A védjegy jog fogyasztója ugyanakkor nem szorul feltétlenül védelemre: nem vitatva azt, hogy akár a megkülönböztető képesség, akár az összetéveszthetőség kapcsán említendőek fogyasztóvédelmi érdekek, a védjegyoltalom alá tartozó megjelölésekkel szemben támasztott feltételek meglétének vizsgálatához nem szükséges az, hogy a fogyasztó „klasszikus” fogyasztóvédelmi értelemben egyenlőtlen helyzetben legyen a kereskedőhöz képest, és hogy ennél fogva jogviszonyuk fogyasztói szerződésként legyen felfogható. A védjegy megkülönböztető funkcióit nemcsak a fogyasztó és a kereskedő relációjában hivatott betölteni, hanem például

- a versenytársak relációjában is, amely viszony kapcsán például fel sem merülhet a fogyasztóvédelmi megközelítés;
- olyan jogviszonyok kapcsán, amelyek nem is gazdasági jellegűek (hiszen a védjegy használata nem korlátozódik gazdasági tevékenységre: az lehet nonprofit, karitatív, politikai, de akár spirituális vonatkozású is).

A védjegyjogi fogyasztó-fogalomnak tehát a fogyasztói szerződéseken kívül eső jogviszonyokban is érvényesülniük kell; ennek megfelelően védjegyjogi fogyasztó-fogalom elvileg „befogadja” azt a fogyasztót is, aki nem fogyasztói szerződés körében kell, hogy megítéljen egy, vagy egymáshoz képest több megjelölést. Egy másik megfogalmazásban: megállapítható, hogy bár a Vt. maga nem pontosítja a személyi kört, mégis az Európai Unió irányelveivel összhangban fogyasztó alatt érti az áru és szolgáltatás vevőjén túl az áru és szolgáltatás közvetlen vagy közvetett használóit, a fogyasztói láncolatba tartozó valamennyi személyt (pl. valaki továbbajándékozta az árut), illetőleg mindazon személyeket, akik az árut bármilyen jogcímen használják.⁵⁰³

⁵⁰² VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata; 45. o.

⁵⁰³ BOYTHA Györgyné, RÁCZ László, SZAMOSI Katalin, VIDA Sándor - Versenyjog és iparjogvédelem; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1997. október

3. A fogyasztók megkérdéséről

Bár az Európai Bíróság idézett iránymutató ítéletei az alapvető megközelítési módot, az absztrakt mércét kijelölték az átlagos fogyasztó fogalma kapcsán, azonban a konkrét eset körülményeinek mérlegelése, a részletek elemzése továbbra is a nemzeti bíróságokra hárul. Ilyen lényeges eljárásjogi, pontosabban bizonyítástechnikai kérdés, hogy miként tud a nemzeti bíróság az átlagosan informált, figyelmes és értelmes átlagos fogyasztó ismereteiről, felfogásáról tájékozódni, azaz a konkrét ügyben az átlagos fogyasztó fogalmát konkrét tartalommal kitölteni. Meg kell jegyezni, hogy ebben a körben sem kizárólag a megkülönböztető képesség mint abszolút lajstromozási feltétel a vizsgálandó kérdés; hasonlóképpen felmerül a fogyasztók megkérdése kapcsán az összetéveszthetőség mint relatív kizáró ok és mint a védjegybitorlás esetleges alapja, de ugyanúgy a védjegy jóhírűségének kérdése, vagy éppen a szerzett megkülönböztető képesség megléte is.

VIDA Sándor a már idézett cikkében áttekinti a német szakirodalomban kialakult álláspontokat a fogyasztók megkérdése kapcsán. A német joggyakorlatban - az eredendően amerikai modell alapján meghonosított - évtizedek óta alkalmazott bizonyítási eszköz a fogyasztók megkérdése, amelyet az erre szakosodott közvélemény-kutató vagy piackutató intézetek végeznek. Ennek technikáit Vida Sándor már 1985-ben részletesen ismertette.⁵⁰⁴

Az nem kétséges, hogy az uniós szabályok a védjegy-lajstromozási eljárás alaki szabályaira nézve nem tartalmaznak egységesítő rendelkezéseket, így a tagállamok eltérően szabályozhatják azt a hazai védjegyek vonatkozásában. Ugyanez igaz a bitorlási perek bizonyítási szabályaira is. Ezért szerint nincs akadálya annak, hogy az SzTNH, valamint a bíróságok - olyan esetben, amikor ez indokolt - mérlegeljék vagy akár elrendeljék a fogyasztói megkérdés (népszerűen: közvélemény-kutatás) eredményével való tényfeltárást.⁵⁰⁵ Erre tekintettel a fogyasztók megkérdése mint egyfajta bizonyítási eszköz különböző szerepet kaphat az egyes tagállamokban, és ezzel kapcsolatosan különféle

⁵⁰⁴ VIDA Sándor - A védjegy pszichológiai és jogi megközelítésben; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.

⁵⁰⁵ VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata; Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006., p. 52.

tudományos álláspontok léteznek⁵⁰⁶, amelyek különbözőképpen ítélik meg a fogyasztók megkérdezését aszerint, hogy

- ez alapvetően jog- vagy ténykérdés feltárására irányul, és
- ennek empirikus eredménye köti-e az eljáró hatóságot, vagy sem.

A magam részéről azzal a nézettel értek egyet, hogy a megjelölés megkülönböztető képességének megléte alapvetően ténykérdés, amihez joghatás fűződik. Kétséges esetben a fogyasztói megkérdezés a megismerés, a tényfeltárás egyik lehetséges eszköze, amint azt az Európai Bíróság is rögzíti (a Chiemsee-ítélet 53. pontjában, a Gut Springenheide-ítélet 37. pontjában). Az már más kérdés, hogy a fogyasztói megkérdezésre annak idő- és költségigényessége miatt az ügyek kis hányadában került sor, és várhatóan ez a jövőben sem változik meg. Olyan vélemény is megfogalmazódott, hogy a fogyasztói megkérdezés szükségtelen az egyes esetek elbírálása során: „Amennyiben valamely megjelölés megkülönböztető képessége egy szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó szemszögéből kerül elbírálásra, szükségtelennek tűnik további vizsgálatot lefolytatni, illetve elemzésekhez vagy összehasonlító tanulmányokhoz, szakértői véleményekhez vagy statisztikai kutatásokhoz folyamodni. A fentiekén túl, még amennyiben a fenti bizonyítási eszközök rendelkezésre állnak, ezek sem mentik fel az elbírálót vagy az eljáró bíróságot az alól, hogy — a közösségi jog által meghatározott átlagos fogyasztó mintájaként — saját maguk értékeljék a megkülönböztető képességet.”⁵⁰⁷

Végül utalok arra, hogy a védjegy hatása nemcsak hatósági eljárás kapcsán mérhető a fogyasztónál. A reklámtevékenységnek, az egyes megjelöléseknek a fogyasztókban kialakított hatása természetesen általában is rendkívül fontos szempont a marketing számára; olyannyira, hogy ennek megállapítására, azaz a visszacsatolás észlelésére nagy hangsúlyt fektetnek a jelentősebb védjegyjogosultak – ehhez pedig nem szükséges hatóság előtt folyó jogvita. Emiatt aztán a különféle közvélemény-kutató szervezetek gyakran kapnak megbízást az ilyen típusú felmérések, vizsgálatok elvégzésére.

⁵⁰⁶ Lásd: VIDA Sándor – Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, 48 – 51. o.

⁵⁰⁷ Colomer főtanácsos indítványa a Mag-ügyben, C-136/02., Mag Instrument Inc. kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, 48. pont.

Példaként említhető a Spring Research piackutató cég által bevezetett, „Emotimeter”-nek nevezett új módszer,⁵⁰⁸ amely a fogyasztók reklámkampányokra adott érzelmi válaszainak mérésére szolgál. A módszer képes arra, hogy mérje a jobb agyfélteke gondolkodását, az utat, ahogy az agy feldolgozza a vizuális és audiológikális ingereket, mielőtt még azokat értelmezné az agy logikus gondolkodásért felelős bal oldala. A technika „emotikonokat” (érzelmeket kifejező grafika) használ a jobb oldali gondolkodás méréséhez, és az a célja, hogy lehetővé tegye az érzelmi reakciók vizsgálatát a reklámkampányokra adott racionális fogyasztói válaszok mellett.

Az ún. neuromarketing⁵⁰⁹ pedig olyan, napjainkban elterjedő tudományterület, amely a fogyasztók agyműködését diagnosztikai agyi képalkotó eszközzel, MRI-vel vizsgálja, és a tapasztalatokat a marketing szolgálatába állítja annak kiderítésére, hogy miként befolyásolhatják a reklámok fogyasztókat minket még hatékonyabban a vásárlás során. Az egyre terjedő módszer azonban sokakban - érthető módon - ellenállást vált ki.

⁵⁰⁸ http://piackutatas.blog.hu/2009/07/21/a_spring_research_uj_modszere_a_fogyasztok_erzelmeinek_meresere; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁰⁹ <http://www.origo.hu/tudomany/20091218-neuromarketing-reklam-vasarlas-a-tudatalattink-dont-magneses-rezonancivizsgalat.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

IX. Fejezet - A védjegy megkülönböztető képességének megszerzése

1. Bevezető

Az előző fejezetekben számos alkalommal felmerült már az ún. szerzett megkülönböztető képesség kérdése. Ez a jelenség annyira sajátos a védjegyjogi gyakorlatban, hogy érdemes önálló fejezetben is szólni róla. A megkülönböztető képesség sok esetben egyértelműen megvan a lajstromozásra bejelentett megjelölésekben, más esetekben viszont nyilvánvalóan hiányzik. Az ilyen esetekben az elbírálásra jogosult hatóság döntése viszonylag egyszerű. Vannak azonban olyan esetek is, amikor a bejelentett megjelölés megítélése kérdéses, mert alapvetően hiányzik a megjelölés megkülönböztető képessége, azonban a bejelentés időpontjáig, esetleg az elbírálás időpontjáig a bejelentő már elég hosszú ideje használta tevékenysége során ahhoz, hogy a fogyasztók a megjelölést összekapcsolhassák az adott bejelentő termékével vagy szolgáltatásával. Az alábbiakban az európai gyakorlatban legjelentősebb ügyek mellett talán kevésbé ismert, de nem kevésbé érdekes eseteket is említék, a teljesség igénye nélkül.

2. A védjegy megkülönböztető képessége mint az oltalomképesség feltétele

Azt, hogy egy konkrét megjelölés rendelkezik-e vagy sem megkülönböztető képességgel, mindig csak konkrét eset vizsgálata során dönthető el. Ezt a vizsgálatot a lajstromozó hatóság folytatja le, a vizsgálat eredményeképpen pedig (az egyéb feltételek fennállása esetén) lajstromozza a védjegyet, vagy pedig elutasítja a bejelentést, amennyiben a védjegybejelentésben szereplő megjelölés nem rendelkezik megkülönböztető képességgel. A hatóság azonban találkozhat olyan esettel is, amely mintegy „félúton” van a megkülönböztető képesség megléte és hiánya között.

A védjegy megkülönböztető képességének megszerzése azt jelenti, hogy a védjegybejelentésben feltüntetett megjelölés a bejelentés napján formálisan nem rendelkezik ugyan megkülönböztető képességgel (és ezért a Vt. 2.§ (2) bekezdésének a) pontja alapján a bejelentést el kellene utasítani), de az érdemi vizsgálat során megállapítható, hogy a

megjelölés tényleges használat által már megszerezte a képességet, ezért lajstromozható.⁵¹⁰ Ennek lehetőségéről a Vt. kifejezetten rendelkezik.⁵¹¹

Az ilyen megjelölés esetében az SzTNH akkor tudja a bejelentő számára kedvezően elbírálni a bejelentést, ha a bejelentő bizonyítja, hogy a megkülönböztető képességgel egyébként nem rendelkező megjelölés a bejelentés, de legkésőbb az elbírálás napjáig megszerezte a megkülönböztető képességet.

Ehhez olyan bizonyítékok előterjesztésére van szükség, amelyek bizonyítják, hogy a bejelentő

- a bejelentésben feltüntetett megjelölést (és nem valamely attól eltérő megjelölést),

- Magyarországon,⁵¹²

- a bejelentésben megjelölt árujegyzékben szereplő áruk vagy szolgáltatásokkal összefüggésben,

- a bejelentést megelőzően vagy a későbbiekben

használta, és ezen használat eredményképpen az áruk vagy szolgáltatások kellően nagyszámú célközönsége (jellemzően a fogyasztók érintett köre) összekapcsolja a megjelölést az azt hordozó áruval vagy szolgáltatással.

Arra természetesen nem adható általános szabály, hogy milyen időtartamú vagy jellegű használat eredményezheti a megkülönböztető képesség megszerzését. Ez függ a megjelölés és használata jellegétől, a használat intenzitásától, stb. Emiatt az SzTNH minden esetben egyedileg mérlegeli a megkülönböztető képesség meglétét és ezen keresztül az oltalomképességet.

⁵¹⁰ Az SzTNH határozatával szemben megváltoztatási kérelemnek van helye, amelyet a Fővárosi Törvényszék bírál el. A Fővárosi Törvényszék végzésével szemben a Fővárosi Ítéltáblához lehet fellebbezni. Végző esetben tehát a bíróság dönthet a megkülönböztető képesség meglétéről.

⁵¹¹ A Vt. 2.§ (3) bekezdése szerint a (2) bekezdés *a*) pontja alapján a megjelölés nincs kizárva a védjegyoltalomból, ha használata révén - akár az elsőbbség időpontja előtt, akár azt követően - megszerezte a megkülönböztető képességet. Az Irányelv 3. Cikk (3) bekezdése, és a Rendelet 7. Cikk (3) bekezdése tartalmazza ugyanezt a szabályt.

Ez a jogintézmény a magyar védjegyjogban a Vt. hatályba lépésekor jelent meg, amely az Irányelvnek megfelelő szabályozást ültetett a magyar jogba.

⁵¹² A közösségi védjegy esetén a megkülönböztető képességet az OHIM az EU területére vonatkoztatva vizsgálja, amikor egyébként ugyanolyan szempontok alapján jár el, mint nemzeti védjegyek esetén az SzTNH.

Az Európai Bíróság egyebek között a Chiemsee-ügyben foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az ügyben hozott döntéseinek 49. és 51. pontjai szerint a megkülönböztető képesség megszerzésének vizsgálatakor releváns körülmény lehet: a megjelöléssel ellátott áru vagy szolgáltatás piaci részesedése; a megjelölés használatának intenzitása, földrajzi kiterjedése és időtartama; a használónak a megjelöléssel ellátott áru vagy szolgáltatás népszerűsítésére fordított kiadásai; azon fogyasztóknak az aránya a releváns fogyasztói körön belül, akik a megjelölést a használóval azonosítják.

A megkülönböztető képesség megszerzése a megjelölés huzamos, kiterjedt használata útján, széles körű reklámozással (televízió, rádió, internet, újságok, óriásplakátok) történhet. Az erre vonatkozó bizonyíték jellege, természete a bejelentőtől függ, de megjelölés függvényében ilyenek lehetnek gazdasági, kereskedelmi vagy fogyasztói szervezetek felmérései, kutatási eredményei, termékminták, ismertetőik, reklámkiadványok és különösen olyan hivatalos eljárások iratai, amelyekben a bejelentő sikerrel követelte magának vagy védte meg a megjelölést mással szemben (például megnyert névbitorlási perben hozott ítélet). A bejelentési eljárásban vizsgálni kell, hogy a megjelölést a bejelentő rendszeresen, védjegyszerűen, a megkülönböztető képesség megszerzésére alkalmas módon használta-e, illetve azt is, hogy valóban kizárólag a bejelentő nevéhez kötődött-e a használat. Lényeges vizsgálandó körülmény az is, hogy a védjegyszerű használat az árujegyzékben szereplő áruk és szolgáltatások teljes köre, vagy csupán egy része viszonylatában állt-e fenn.⁵¹³

A megkülönböztető képesség megszerzése bizonyítékainak tartalmaznia kell azt is, hogy kikből áll a célközönség, ennek bizonyításakor a védjegybejelentésben érintett egyes szolgáltatásokat és árukat egyenként számba kell venni. Hacsak nem szakmai célközönségről van szó, az árukat és szolgáltatásokat az elbíráló úgy fogja tekinteni, hogy azokat az átlagos fogyasztóknak szánták. Ahogyan arra az OHIM külön felhívja a figyelmet, a használatnak széles körben meg kell valósulnia, azaz a fogyasztók egy jelentős részének kell ismerettel rendelkeznie arról, hogy az adott megjelölés egy védjegyet képez (még akkor is, ha eredetjelző vagy származásra utaló funkciója nem egyértelműen derül ki). A fogyasztók körében tehát a megjelölésnek eredetjelzőként ismertnek kell lennie. A fogyasztók száma nem

⁵¹³ A releváns jogesetekben hozott határozatokból kinyerhető általános elvárásokat, instrukciókat az OHIM módszertani útmutatókban, tematikus bontásban teszi közzé honlapján. (<https://oami.europa.eu/ohimportal/hu/manual-of-trade-mark-practice>; utolsó letöltés: 2014.10.18.)

került meghatározásra, illetve százalékos arányról sem az OHIM, sem az európai bírósági joggyakorlat nem rendelkezik. A joggyakorlat a következőket mondja: „a megkülönböztető képesség használat révén történő megszerzésének feltétele, hogy legalább az érintett vásárlóközönség egy jelentős része az érintett árukat vagy szolgáltatásokat a védjegy segítségével egy meghatározott vállalkozástól származókként azonosítsa.”⁵¹⁴

A megkülönböztető képesség megszerzésének elbírálása nem tartozik automatikusan a védjegy lajstromozása iránti eljárásban a hivatali vizsgálat körébe. Miután az elbíráló hatóság megállapította, hogy a megjelölés nem rendelkezik megkülönböztető képességgel, a bejelentőt terheli annak bizonyítása, hogy a megjelölés megszerezte a megkülönböztető képességet.

3. Az Európai Bíróság vonatkozó gyakorlata

Az Európai Bíróság több, utóbb hivatkozási alappá vált ügyben foglalkozott e kérdéssel.

3.1 A III. Fejezetben már ismertetett Libertel-ügyre (C-104/01; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés) e körben annyiban hivatkozom újra, hogy az Európai Bíróság önmagukban álló színek kapcsán rögzítette azt, hogy korábbi használat nélkül – kivételes körülmények hiányában – elképzelhetetlen, hogy valamely szín önmagában megkülönböztetésre alkalmas legyen. Következésképpen színek kapcsán – jellemzően még több szín összekapcsolása esetében is – szükség van a megkülönböztető képesség használat útján történő megszerzésére.

Az oltalomképesség további feltétele, hogy a szín grafikailag ábrázolható, és ez az ábrázolás világos, pontos, önálló, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és tárgyyszerű legyen. Ezt a követelményt nem elégíti ki önmagában a színmegjelölés papíron történő megjelenítése, azonban megfelelő ábrázolás lehet a megjelölés nemzetközileg elismert színekkel történő meghatározása, vagy szavakkal történő körülírása.

⁵¹⁴ A C-40/01. sz. Ansul-ügyben 2003. március 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-2439. o.]

3.2 Többirányú jelentősége miatt ugyancsak foglalkoztam már a Chiemsee-üggyel (C-108/97 és C/109/97; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés) a III. Fejezetben és az előző pontban. Itt a döntésnek a megkülönböztető képesség használat révén történő megszerzésével kapcsolatos aspektusát emelem ki. A leíró jelleggel kapcsolatos kizáró ok kapcsán az Európai Bíróság a megkülönböztető képesség használat révén történő megszerzése tárgyában azt állapította meg, hogy a megjelölés használata révén megkülönböztető képességet szerez, ha a megjelölés a használat eredményeként azt az árut, amelyre oltalma kiterjed, egy bizonyos vállalkozástól származóként azonosítja, ezáltal a terméket megkülönbözteti mások áruitól. Annak megítélésakor, hogy a megjelölés használata révén megkülönböztető képességet szerzett-e, átfogóan kell vizsgálni az arra vonatkozó bizonyítékokat, hogy a védjegy a használat eredményeként az érintett árut egy bizonyos vállalkozástól származóként azonosítja, és ezáltal az árut megkülönbözteti mások áruitól. Ha a vizsgálat arra az eredményre vezet, hogy a releváns fogyasztók jelentős része az érintett árukat a megjelölés alapján egy bizonyos vállalkozástól származóként azonosítja, úgy kell tekinteni, hogy a védjegy lajstromozásának feltétele teljesült. Ha a vizsgálat során a bejelentett megjelölés megkülönböztető képességének elbírálása sok különös nehézséget okoz, a közösségi jog nem zárja ki a közvélemény-kutatás igénybevételének lehetőségét.

3.3 A Have a break-ügy (C-353/03; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)⁵¹⁵

A jogeset tárgyát képező angol bejelentésben a „Have a break” megjelölés oltalmát igényelték a 30. osztályba tartozó édesipari termékek, különösen csokoládék tekintetében. A bejelentő jogosultja volt a „Have a break ... Have a Kit Kat”, valamint a „KIT KAT” korábban lajstromozott védjegynek azonos árukra nézve. A bejelentés elleni felszólalás kapcsán vitatottá vált a támadott „Have a break” megjelölés eredendő megkülönböztető képessége. Mivel a bíróság úgy találta, hogy a megjelölés a „Have a break ... Have a Kit Kat” védjegy része, és önmagában nem alkalmas a megkülönböztetésre, a bejelentést elutasította. A fellebbezésben a bejelentő előadta, hogy a megjelölés a „Have a break ... Have a Kit Kat” jelmondatban történő használat következtében megkülönböztető képességet szerzett. A

⁵¹⁵ A jogeset részletes ismertetéséhez lásd Vida Sándor – Az Európai Bíróság védjegy jogi gyakorlata 130-140. o.

fellebbviteli bíróság vonatkozó kérdésére adott válaszában az Európai Bíróság a következőket állapította meg:

- Annak érdekében, hogy egy megjelölés használata révén alkalmassá váljon a megkülönböztetésre, a megjelölést nem szükségszerű önmagában, más elemektől függetlenül használni; a fogyasztóknak a védjegy védjegyként történő használata által kell az árut vagy szolgáltatást egy meghatározott vállalkozástól származóként azonosítaniuk. Az irányelv 3. cikkének (3) bekezdése sem tartalmaz olyan megszorítást, hogy a bejelentett védjegy önálló használat tárgya legyen, csupán a „használata révén” kikötéssel él. (27–28. pont).
- A megkülönböztető képesség használat révén annak eredményeként is megszerzhető, hogy a megjelölés használatára valamely lajstromozott védjegy részeként került sor, illetve a megjelölést valamely lajstromozott védjeggyel együtt használták.
- A használat révén megszerzett megkülönböztető képességet egyrészt azon áruk vagy szolgáltatások összefüggésében kell értékelni, amelyek vonatkozásában a védjegyet bejelentették, másrészt a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások szokásosan tájékozott, átlagos fogyasztójával összefüggésben.

3.4 Az Európai Bíróság a Companyline-ügyben⁵¹⁶ hozott határozat 26. pontjában a következőket mondta ki a szavak megkülönböztető képessége kapcsán: két kifejezés grafikai vagy szemantikai módosulás nélküli összekapcsolása nem nyújt olyan többletet, amely alkalmassá tenné a megjelölés egészét arra, hogy e többlet által meg lehessen különböztetni a felperes szolgáltatásait más vállalkozások szolgáltatásaitól. Az a körülmény, hogy a szó ebben a formában – akár egybe-, akár különírva – nem szerepel a szótárakban, semmiképpen nem változtat a megítélésén.

Ha egy védjegy szóelemek összetételéből képzett új szóból áll, amely elemek mindegyike leíró azon áruk, illetve szolgáltatások vonatkozásában, amelyekre nézve a bejegyzést kérik, úgy az leíró jellegűnek minősül, hacsak nincs észlelhető különbség az új szóösszetétel és az (azt alkotó) elemek egyszerű összegezése között, azaz a szóösszetétel szokatlansága az adott termékek, illetve szolgáltatások vonatkozásában olyan új szó benyomását kelti, amely kellőképpen távol áll attól, hogy az (új) szóösszetétel részeinek puszta összetétele legyen.

⁵¹⁶ A T-19/99. számú ügy

Ebben a helyzetben is az tenné lehetővé a lajstromozást, ha a bejelentő a bejelentés megtétele előtt használat révén megszerezné a megkülönböztető képességet.

3.5 A már szintén tárgyalt Biomild-ügyben⁵¹⁷ hozott előzetes döntése értelmében főszabály szerint az egyenként valamely árujellemzőt leíró elemek kombinációja önmagában is leíró jellegű marad, még akkor is, ha a kombináció folytán új kifejezés (neologizmus) keletkezik. Pusztán a szóban forgó elemek egymás mellé helyezése anélkül, hogy szokatlan – különösen szintaktikus vagy jelentésbeli – változtatás történe, nem eredményezheti a leíró jelleg feloldását. A szóösszetétel ugyanakkor oltalomképes lehet, feltéve, hogy az adott árukkal való összefüggésben olyan szokatlan természetű, hogy az általa teremtett benyomás kellő mértékben eltávolodik attól, amelyet az egyes elemek pusztán egymás mellé helyezése kelt. Szóvédjegy esetében e feltételnek a védjegy által mind hallás, mind rátekintés útján kialakuló benyomás tekintetében teljesülnie kell. Mindezek alapján egy több elemből álló új kifejezés, amelynek valamennyi eleme leíró jellegű, összességében is leíró jellegű marad, kivéve, ha az új kifejezés és az azt alkotó egyes elemek pusztán összessége között érzékelhető különbség van. A leíró jelleg vizsgálatakor nem bír jelentőséggel, hogy ugyanazon árujellemzőket más rokon értelmű szavakkal is lehet-e jelölni vagy sem. Nyilvánvaló, hogy az indokolás szerint egyébként megkülönböztető képességgel nem rendelkező megjelölés oltalmazhatósága ebben az esetben is a bejelentést megelőző releváns használat által volna lehetséges.

4. Hazai példák a megkülönböztető képesség megszerzésére

Az Európai Bíróság gyakorlata a magyar bíróságok jogértelmezésére is közvetlen hatással volt. A szakirodalom többek között a fenti ügyekben hozott döntések hatását is vizsgálta a magyar joggyakorlatra.⁵¹⁸ Magam az alábbi érdekes eseteket említem a magyar gyakorlatból a szerzett megkülönböztető képesség kapcsán.

4.1. Absolut Vodka

517 A C-265/00. számú ügy

518 Lásd VIDA Sándor – Az Európai Bíróság gyakorlatának hatása a magyar védjegyjogra, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf., 5. sz., 2007. október

Az Absolut Vodka jól ismert márkanév, ha egy vendég ilyen italt kér a bárban, minden pincér azonnal tudni fogja, hogy mi az a konkrét termék, amelyet a vendég fogyasztani szeretne. Ekkor azonban valószínűleg egyikükben sem merül fel az, hogy a nevezett ital elnevezéséhez milyen védjegyjogi kérdés kapcsolódik.

Az Absolut Vodka által felvetett probléma lényege az, hogy a szóösszetétel egyik eleme sem rendelkezik megkülönböztető képességgel. A vodka szó fajtánév, a tömény szeszes italok egyik fajtáját jelöli. (A vodka szláv eredetű szó, jelentése eredetileg víz.)⁵¹⁹ Az abszolút (absolutus) szó latin eredetű, jelentése teljes, tökéletes, semmitől sem függő, korlátlan; az égetett szeszes italokkal összefüggésben a tisztaság, a magas minőség jelzéseként használatos, leíró jellegű kifejezés. Mindkét szó vonatkozásában megállapítható, hogy a Vt. 2.§ (2) bekezdésének a) pontja szerint nem rendelkezik megkülönböztető képességgel.

A szóösszetétel mindezek alapján ugyanakkor párhuzamba állítható olyan jelzős szerkezetekkel, mint a zsírszegény tej, a barna kenyér vagy éppen a világos sör. Következésképpen az absolut vodka mint szóösszetétel sem bírna megkülönböztető képességgel az alábbi sajátos körülmények hiányában.

A védjegylajstromban jelenleg nyolc olyan védjegy található, amely az Absolut Vodka-hoz kapcsolható; ezek közül a 143494 lajstromszámú az ABSOLUT szóvédjegy, a többi pedig ábrás védjegy (köztük az alább középpontba kerülő 136474 lajstromszámú), a védjegyek jogosultja a svéd V&S Vin & Sprit Aktiebolag, az oltalom a 33. áruosztályra⁵²⁰ vonatkozik.

The image shows the logo for Absolut Vodka. The word "ABSOLUT" is written in a large, bold, black, sans-serif font at the top. Below it, the words "Country of Sweden" are written in a smaller, black, cursive script font. At the bottom, the word "VODKA" is written in a large, bold, black, sans-serif font, similar to "ABSOLUT".

⁵¹⁹ Lásd: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/631781/vodka>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵²⁰ Alkoholtartalmú italok (a sörök kivételével).

A magyarázatot 136474 lajstromszámú védjeggyel kapcsolatosan indult törlési eljárásban adta meg az MSZH. Fontos megemlíteni, hogy a törlési eljárás még 1995-ben indult, így rá a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvényt kellett alkalmazni. Ez a korábban hatályos védjegy törvény még nem ismerte a hatályos Vt. 2.§ (3) bekezdésében külön szabályozott, a megkülönböztető képességnek a használat útján történő megszerzhetőségét. Ettől függetlenül azonban a törlési eljárásban meghozott határozat és annak indoklása a hatályos Vt.-vel összhangban van az alábbiak szerint.

A hivatkozott ábrás védjeggyel szemben – amely egyébként pontosan az „ABSOLUT Country of Sweden VODKA” szöveges elemet tartalmazza – a kérelmező azon az alapon indított törlési eljárást, hogy a védjegynek nincs megkülönböztető képessége, mert kizárólag az áru fajtáját, minőségét, származási helyét tünteti fel. Hivatkozott arra, hogy az absolut szó – amely a védjegy domináns eleme – az áru minőségére utal, a vodka szó az áru fajtáját jelöli, a „Country of Sweden” kifejezés az áru származási helyét jelöli, illetve a védjegy kizárólagos használata sérti a versenytársak érdekét. Álláspontja szerint a védjegy semmiféle grafikai megoldást nem tartalmaz, a betűknek nincs jellegzetes kialakítása, a védjegy nem elégíti ki az ábrás védjegy fogalmát, megkülönböztető képessége csak a palack egészének van, maga a védjegyet alkotó kifejezés önmagában nem oltalomképes.

A védjegyjogosult szerint a védjegy jellegzetes kialakítású, megkülönböztető képességgel rendelkezik. Álláspontja szerint a védjegy ábrás védjegy, amelyet nem lehet elemeire bontani, hanem egészében kell vizsgálni, továbbá a védjeggyel ellátott termék Magyarországon és a világ más országaiban is széles körben ismert.

Az MSZH a támadott védjegy megkülönböztető képességének vizsgálata során megállapította, hogy a védjegy alapjául szolgáló megjelölést ebben a formájában évtizedek óta, származási országában több, mint száz éve használja a védjegyjogosult. Magyarországon ez a védjegy, illetve a védjeggyel ellátott termékek szintén évtizedek óta ismertek, jó reputációval rendelkeznek. Ez a megjelölés így összességében a megkülönböztető képességet megszerezte, megkülönböztetésre alkalmas, tehát a kérelmező által megjelölt okból a védjegy nem törölhető.

A határozatból látható, hogy az MSZH gyakorlatában már a Vt. hatályba lépése előtt is érvényesült a megkülönböztető képesség használat útján történő megszerzhetősége, a Vt. rendelkezései ugyanezen tényállás alapján hasonló határozat meghozatalát tették volna lehetővé azzal a különbséggel, hogy az MSZH törlési kérelmet elutasító határozatát a Vt. 2.§ (3) bekezdésére alapította volna.

Ki kell emelni, hogy az absolut vodka szóösszetétel szóvédjegyként nem létezik. Ez a szóösszetétel csak ábrás védjegyeken szerepel, a már hivatkozott 143494 lajstromszámú szóvédjegy pedig csak az önálló „ABSOLUT” szóra vonatkozik. Ennek azért van jelentősége, mert az ábrás védjegyek a grafikai ábrázolhatóság terén előnyben vannak a pusztán szavakból álló védjegyekkel szemben, hiszen a nem verbális elemek (színek, díszítések, alakzatok, stb.) jelentős megkülönböztető erővel bírhatnak. Emiatt elképzelhető, hogy az olyan ábrás megjelölés, amelynek verbális eleme önmagában nem rendelkezik megkülönböztető képességgel mégis lajstromozható, mert az ábrás elemek által hozzáadott vizuális többlet biztosítja a megkülönböztető képességet.

4.2. T-COM

A színek, különösen az egy színből álló megjelölések problematikája a megkülönböztető képesség kapcsán meglehetősen különleges, és a már hivatkozott ügyek alapján látható, hogy gyakran elvi jelentőségű állásfoglalásokat generál.

További példa a 194646 lajstromszámú védjegy, amelynek a Deutsche Telekom a jogosultja.⁵²¹ Ez a védjegy a védjegyjogosulthoz tartozó cégek (T-Com, T-Mobile, stb.) reklámjaiból ismert magenta (bíborvörös) szín.

⁵²¹ Árujegyékében a 9., 38. és 42. osztályok szerepelnek.

Ezen védjegy lajstromozásának érdekes előtörténete van, amely arra mutat rá, hogy a megjelölés használata útján viszonylag rövid időn belül megszerezhető a megkülönböztető képesség még akkor is, ha korábban még ennek a hiánya miatt jogerősen elutasításra került a megjelölés bejelentése.

A hivatkozott számon lajstromozott védjegy bejelentését megelőzően M9803741 ügyszám alatt folyt bejelentési eljárásban az MSZH elutasította a magenta szín lajstromozását. Noha a bejelentő Deutsche Telekom AG. kifejtette, hogy olyan különleges színt választott bejelentése tárgyául, amely önmagában is alkalmas megkülönböztetésre, és színmegjelölése megkülönböztető képességét a tényleges használat révén erősítette, az MSZH álláspontja szerint a magenta szín ekkor nem volt védjegyoltalomban részesíthető. Az elutasító határozat szerint a kérdéses szín az üzleti kapcsolatokban általánosan és szokásosan használatos. A színek önmagukban általában nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel, mivel jellemzően dekorációs céllal vagy háttérként jelennek meg, jellegük általános és nem szembeötlő, továbbá bármely kereskedő által szabadon használható. A fogyasztó előzetes ismeretek nélkül nem talál összefüggést egy termékszín vagy csomagolásszín és a termék eredete között. Bár a Vt. a lajstromozható megjelölések között nevesíti a szín megjelölést is, de ez csak akkor lehetséges, ha egyéb oltalomképeségi feltételek is teljesülnek, például rendelkezik az adott szín megkülönböztető képességgel. Ezt a képességet hosszú távú intenzív használattal meg lehet szerezni, de ezt a bejelentőnek igazolnia kell – erre pedig nem került sor a magenta színnel összefüggésben.

A bejelentő megváltoztatási kérelemmel fordult a Fővárosi Bíróságoz. Álláspontja szerint a magenta szín olyan ritka színmegjelölés, amelyet az árujegyzék áruai és szolgáltatásai tekintetében a megkülönböztető képesség igényével a bejelentőn kívül más nem használ. Hivatkozott arra is, hogy megjelölése Németországban és az Európai Unióban a megkülönböztető képesség igazolása nélkül is védjegyoltalomban részesült.

A bíróság nem osztotta a kérelmező álláspontját és elutasította a megváltoztatási kérelmet.⁵²² Indoklásában kifejtette, hogy az önmagában egy színből álló megjelölésnek az oltalomképeség szempontjából szigorúbb feltételeknek kell megfelelnie ahhoz, hogy az általa

⁵²² Fővárosi Bíróság, 1. Pk. 24.972/2001/2.

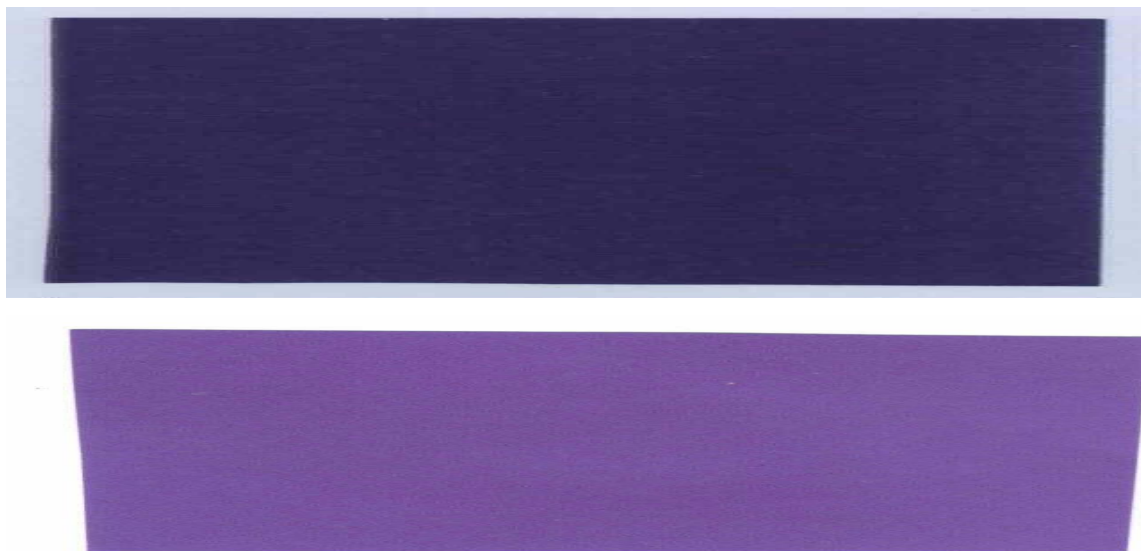
szerezett kizárólagos jog ne biztosítson indokolatlan előnyöket, illetőleg ne sértse méltánytalanul mások jogait. Egy adott szín speciális termék vagy szolgáltatás tekintetében sokkal inkább oltalmazható, mivel az áruforgalomban részt vevőknek csak szűk körét tiltja el annak használatától, ugyanígy a több színből álló színekombináció is – a variációs lehetőségek széles skálája miatt – alkalmasabb lehet az érintett áruk, szolgáltatások vonatkozásában az egyediesítésre, megkülönböztetésre. A magenta színnel összefüggésben a kérelmező a 9., 16., 36., 37., 41. és 42. osztályokban az áruk és szolgáltatások olyan széles körére kívánt kizárólagos jogot szerezni, amellyel indokolatlanul kizárna másokat egy adott szín használatából. Ezen körülmények között az árujegyzékre is figyelemmel önmagában a kérdéses szín kizárólagos joggal történő kisajátítása súlyosan sértene a versenytársak érdekét.

A bíróság egyetértett az MSZH-val abban a tekintetben is, hogy a magenta szín megkülönböztető képességgel nem rendelkezik, illetve hogy ezt a kérelmező is csak állította, de nem bizonyította az eljárásban. Mindezek alapján került sor a megváltoztatási kérelem elutasítására.

Utóbb, 2006. 06. 12-én a bejelentő újabb bejelentést tett a magenta szín vonatkozásában. Ezúttal – ahogy arra már korábban utaltam – az MSZH lajstromozta a megjelölést, hiszen a bejelentést megelőző években a bejelentő széles körben használta szolgáltatásai, illetve hirdetései kapcsán a magenta színt, illetve ezt megfelelően igazolta is. Ezen használat során a magenta szín megszerezte a megkülönböztető képességet, így ezáltal oltalomképessé vált. Érdeemes megjegyezni, hogy a lajstromozott magenta szín csak a fent látható színminta alapján azonosítható; a lajstromkivonat nem tartalmaz színkódot.

4.3. Milka

A Milka lila színének bemutatása is indokolt, hiszen a „milkalila” klasszikus példája az olyan egyedi színnek, amely önmagában is rendelkezik megkülönböztető képességgel egyes terméktípusok, jelen esetben az édesipari termékek piacán.

Az első Suchard tejsokoládé az 1890-es években készült el, majd 11 évvel később született meg a „lila-legenda”, és végül 1901-ben jegyezték be a Milkát mint márkanevet⁵²³ Berlinben a Császári Szabadalmi Hivatal védjegylajstromába. A Milka táblás csokoládét kezdetektől fogva lila papírba csomagolták, melyet egy – akkor még egy fekete-fehér – tehén és az alpesi panoráma díszítet.⁵²⁴ 1973-ban jelent meg az első lila tehenes Milka reklám a tévében, melyért a Young & Rubicam ügynökség az Art Directors klub aranydíját vehette át.⁵²⁵

A Milka márkát eredetileg a Suchard cég hozta létre, ennek jogutódja a jelenlegi Milkavonatkozású védjegyek jogosultja, a svájci székhelyű Kraft Foods Schweiz Holding GmbH. A Milkával kapcsolatos több tucatnyi érvényes védjegy zöme ábrás védjegy (jellemzően a csokoládétermékek csomagolása), de található több szóvédjegy (például Milka Bronze/Silver/Gold) is. Az esetek nagy többségében nemzetközi védjegybejelentésről van szó, a védjegyek pedig a 30. áruosztályban érvényesek. Az egyedi szín megkülönböztető képessége szempontjából két védjegy érdekes: a 644464 lajstromszámú nemzetközi védjegy, és a 000031336 számú közösségi védjegy. Természetesen mindkettő érvényes Magyarországon. Itt is említést érdemel a színek feltüntetésének a hiánya (mindkét esetben),

⁵²³ A név a két fő alkotórész, a tej és a kakaó (Milch és Kakao) kombinációja.

⁵²⁴ Lásd: <http://www.milka.hu/milka1/page?siteid=milka1-prd&locale=huhu1&PageRef=552>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵²⁵ Lásd: <http://www.milka.hu/milka1/page?siteid=milka1-prd&locale=huhu1&PageRef=652>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

illetve az a tény, hogy a két védjegy – ahogy az a fenti ábrákon látható – egymástól szignifikánsan eltérő lila színárnyalatra vonatkozik.

A hivatkozott védjegyek nyilvántartott adataiban nem szerepel a Milka szó sem, mindkettő kizárólag a lila színt ábrázolja. Ebből az következik, hogy kizárólag a Kraft Foods védjegyjogosult használhatja a 30. áruosztályba tartozó termékeken a lila színt, döntése alapján pedig együtt használja a lila színnel a különböző Milka szóvédjegyeket (a Milka ábrás védjegyek jellemzően színesek, itt maga az ábra már eleve lila háttérű vagy színárnyalatú).

A fentiekből látható, hogy a Milka márkanévű termékek több, mint száz éve összefonódtak a lila csomagolással, nem tűnik kétségesnek, hogy az ilyen hosszú használat megteremtette a fogyasztók számára azt a képzetársítási lehetőséget, hogy a színnel összekapcsolják a terméket és annak gyártóját.

4.4 Néhány további hazai példa a szerzett megkülönböztető képességre.

Kézenfekvő és ismert példa a Magyar Hírlap szóösszetétel újságok vonatkozásában.⁵²⁶ A megjelölés alapvetően csak a termék fajtáját, illetve jellemzőjét jelöli, azonban az évtizedeken keresztül történő folyamatos használat eredményeképpen a megjelölés védjegyként rögzültek a fogyasztók tudatában.

Ugyancsak oltalom alatt áll a „SHELL-sárga színkombináció.

Az üzemanyagtöltő állomások jellegzetes színmegjelölései olajok; zsírok; kenőanyagok; hajtóanyagok (4. osztály) és a töltőállomásokon nyújtott szolgáltatások (37. osztály) kapcsán áll oltalom alatt.⁵²⁷

⁵²⁶ 172883 lajstromszám alatt

⁵²⁷ 00031336 közösségi és 166778 nemzeti lajstromszám alatt.

A 208956 lajstromszámú „Sörkollektor” szóra tett védjegybejelentésnél a 11.,; 35.; és a 41. osztályban napkollektorok, illetve ehhez kapcsolódó áruk és szolgáltatások esetében a szerzett megkülönböztető képesség igazolására az SZTNH elfogadta a bejelentő által benyújtott újságcikkeket, honlap másolatokat, nyilatkozatokat.⁵²⁸

A 209148 lajstromszámú „Párizs” szóvédjegy esetében a 19. osztályba tartozó „Járólapok nem fémből; útburkolatok nem fémből” áruk esetében eladási adatokkal, termékismertetővel, értékesítési láncok ismertetőjével, kiállítások prospektusaival, marketing tevékenységet igazoló hirdetésekkel támasztotta alá a bejelentő a megkülönböztető képesség megszerzését. (Saját véleményem azonban az, hogy nehéz volna olyan fogyasztót találni Magyarországon, akinek a Párizs szó hallatán a védjegyjogosult és termékei jutnának eszébe.)

A végül 183528 számon lajstromozott⁵²⁹ Debreceni Nyári Egyetem szóösszetétel csupán leíró elemekből áll: a szolgáltatás fajtáját (egyetem), valamint a szolgáltatás nyújtásának helyét (Debrecen) és egyéb jellemzőjét (nyári) tartalmazza, így alapvetően nem lett volna indokolt bárki elől is elzárni e kifejezés használatát, aki Debrecenben nyújtana egyetemi szolgáltatásokat a nyári időszakban. A bejelentő azonban sikerrel támasztotta alá, hogy hosszú évtizedek óta kizárólag ő szervez ilyen jellegű képzéseket Debrecenben, aminek következtében a szóösszetételt látva a fogyasztók őt – és nem pedig más piaci szereplőt – ismerik fel.

5. Összegzés

A jogszabályi rendelkezések és a bemutatott példák alapján az alábbi következtetések vonhatók le a megkülönböztető képesség megszerzése kapcsán.

5.1. A megkülönböztető képesség megszerzése viszonylag ritkán fordul elő a gyakorlatban. Ennek oka egyedülálló színek esetében az, hogy – miként azt a bemutatott hivatali és bírósági határozatok is megfogalmazzák – a színek önmagukban általános jellegűek, nem rendelkeznek különösebb információhordozó képességgel. Hasonló a helyzet pl. a számok

⁵²⁸ 208956 lajstromszámon áll oltalom alatt.

⁵²⁹ Ugyanez a szóösszetétel ábrás megjelölés részeként is oltalom alatt áll 181432 lajstromszámon.

esetében is. Ahhoz, hogy a fogyasztók körében kialakuljon az összefüggés egy termékszín vagy csomagolásszín és a termék eredete között hosszú, tartós és következetes használat szükséges, de ez sem feltétlenül elégséges. Kedvezőbb a helyzet színek kombinációja esetén, hiszen egynél több szín együttes alkalmazása már növeli annak lehetőségét, hogy a fogyasztók felfigyeljenek a megjelölésre és adott termékekkel összefüggésbe hozzák azt.

5.2 Egyéb esetekben a megkülönböztető képesség megszerzése ritka előfordulásának okait a következőkben látom.

5.2.1. A tudatos marketingpolitika és márkamenedzsment általában megköveteli azt, hogy az új termék (szolgáltatás) megjelölése a termék előállításától kezdődően védjegyoltalom alatt álljon. Ez pedig azt feltételezi, hogy a megjelölések kialakítása során már figyelembe veszik a védjegyre vonatkozó jogszabályok megkülönböztető képességre vonatkozó előírásait. Amennyiben tehát a védjegyoltalom megszerzése a cél, az ehhez szükséges kritériumok kielégítésére való törekvés jellemzően olyan megjelölések bejelentését eredményezi, amelyek ebben a pillanatban már rendelkeznek megkülönböztető képességgel. A törvényi kritériumok meglététől függetlenül is a gyártók, szolgáltatók, kereskedők érdeke az, hogy a termékeik, szolgáltatásaik megkülönböztethetők legyenek, így ez a feltétel általában természetes, praktikus okokból is teljesül.

A megkülönböztető képességgel egyébként nem rendelkező megjelölések tartós használattal sem feltétlenül szereznek ilyen képességet. Önmagában tehát nem jár a védjegyoltalom megszerzhetőségével, hogy egy leíró jellegű megjelölést hosszú időn keresztül használnak.

5.2.2. Az ábrás védjegyek olyan előnnyel rendelkeznek a szóvédjegyekhez képest, amelyet a bejelentők általában kihasználnak. Amennyiben tehát egy szóból vagy szóösszetételből álló megjelölés önmagában nem is volna alkalmas a megkülönböztetésre, jellegzetes, figyelemfelkeltő grafikai elemek hozzáadásával olyan módon alakítható ki a végleges megjelölés, hogy a vizuális összkép nemcsak megteremti, hanem a használat során meg is őrzi a megkülönböztető képességet a védjegy számára.

X. Fejezet - A védjegy megkülönböztető képességének elvesztése

1. Bevezető

Az előző fejezetben bemutatott jelenség logikai fordítottja is létezik: egy már lajstromozott védjegy idővel elveszítheti megkülönböztető képességét, mert olyan módon kezdik el használni – elsősorban a verbális kommunikációban –, amely jelentéstartalmában már nem korlátozódik a védjegyjogosult árujára vagy szolgáltatására. Ez a folyamat végzetes lehet a védjegyoltalomra nézve, hiszen a megkülönböztető képesség megléte nemcsak a lajstromozás pillanatában szükségszerű, hanem az oltalom fennállása alatt folyamatosan. Az alábbiakban ennek a jelenségnek a bemutatását kísérlem meg gyakorlati példákkal illusztrálva.

2. A védjegy megkülönböztető képessége mint az oltalomképesség konstans feltétele

Azt, hogy egy konkrét megjelölés rendelkezik-e vagy sem megkülönböztető képességgel, mindig csak egyedi vizsgálata útján dönthető el. Ezt a vizsgálatot az SzTNH a bejelentés alapján folytatja le, a vizsgálat eredményeképpen pedig vagy lajstromozza a védjegyet, vagy pedig elutasítja a bejelentést. A megkülönböztető képesség hiánya azonban a már lajstromozott védjegy kapcsán is felmerülhet. Lehetséges, hogy az eset körülményeiből arra lehet következtetni, hogy az oltalom alatt álló megjelölés már a bejelentése napján sem rendelkezett megkülönböztető képességgel, ennek ellenére sor került a lajstromozására. Ilyen esetben a védjegy törlésére van lehetőség,⁵³⁰ amely esetben a védjegyoltalom keletkezésének időpontjára visszaható hatállyal szűnik meg, hiszen a lajstromozásra nem is kerülhetett volna sor. A kérelemre induló törlési eljárás az SzTNH hatáskörébe tartozik.

Amennyiben viszont a lajstromozott védjeggyel összefüggésben az merül fel, hogy a lajstromozást követően veszítette el a megkülönböztető képességét, akkor ez a védjegyoltalom megszűnésének másik esetét jelenti;⁵³¹ ekkor a megszűnés megállapításának van helye. Az említett megszűnés megállapításához kérelemre induló eljárás lefolytatása szükséges. A védjegyoltalom megszűnésének megállapítását a védjegy megkülönböztető képességének

⁵³⁰ Vt. 33.§ (1) bekezdés *a*) pont

⁵³¹ Vt. 30.§ *e*) pont és 35.§ (1) bekezdés *a*) pont

elvesztése miatt a védjegyjogosulttal szemben bárki kérheti.⁵³² Amennyiben pedig valóban sor kerül annak megállapítására, hogy a megjelölés elvesztette megkülönböztető képességét, az SzTNH a jövőre nézve állapítja meg az oltalom megszűnését. A védjegyoltalom a megjelölés megkülönböztető képességének elvesztése miatt teljes körűen, vagy az árujegyzékben meghatározott egyes áruk, illetve szolgáltatások tekintetében részlegesen szűnik meg, attól függően, hogy a megszűnési ok az árujegyzék egészét vagy csak az áruk, illetve szolgáltatások egy részét érinti.⁵³³ A védjegyoltalomnak a megkülönböztető képesség elvesztése miatti teljes körű vagy részleges megszűnését be kell jegyezni a védjegylajstromba, és arról hatósági tájékoztatást kell közölni az SzTNH hivatalos lapjában.⁵³⁴

A fent említett esetekben az SzTNH határozatával szemben megváltoztatási kérelemnek van helye, amelyet a Fővárosi Törvényszék bírál el. A Fővárosi Törvényszék végzésével szemben a Fővárosi Ítéltáblához lehet fellebbezni. Végző esetben tehát a megkülönböztető képesség elvesztéséről is a bíróság dönthet.

A folytatásban részletesen, példákkal illusztráltan bemutatom a védjegy megkülönböztető képessége elvesztésének jelenségét.

3. A védjegy megkülönböztető képességének elvesztése

3.1. A jelenség meghatározása

A védjegy megkülönböztető képességének elvesztéséről akkor beszélünk, amikor a védjegybejelentés napján a bejelentett megjelölés rendelkezik megkülönböztető képességgel és ennek megfelelően meg is kapja a védjegyoltalmat. Ez a megkülönböztető képesség azonban utóbb elvész, vagyis a Vt. 2.§ (2) bekezdésének a) pontjában jellemzett helyzet áll be. Ez az úgynevezett fajtanévvé válás, amelynek során a szóvédjegyet vagy az ábrás védjegy szóelemét már az általános nyelvhasználatban, illetve az üzleti kapcsolatokban állandóan és szokásosan alkalmazzák adott áruk vagy szolgáltatások vonatkozásában.

⁵³² Vt. 75.§ (1) bekezdés

⁵³³ Vt. 35.§ (2) bekezdés

⁵³⁴ Vt. 76.§ (5) bekezdés

3.2. A vizsgálat szempontjai

A megkülönböztető képesség elvesztése jellemzően a szóvédjegyeket, esetleg szóbeli elemet tartalmazó olyan ábrás védjegyeket érint, amelyek grafikai elemei nem tartják meg a megjelölés megkülönböztető képességét (utóbbiak esetében a fajtanévvé válás az ábrás védjegy szóelemét érinti).

Ez a jelenség szigorúan jogi szempontból jellemzően territoriális, tehát nem általában, hanem egy adott ország vonatkozásában, a közösségi védjegy esetében az Európai Unió területe vonatkozásában vizsgálható, hiszen maga a védjegyojtalom is territoriális: a fajtanévvé válást arra a területre vetítve kell vizsgálni, amely területre a védjegyojtalom kiterjed.

Nem szigorúan jogi szemlélettel, nyelvészeti szempontból a fajtanévvé válás vizsgálható egy adott nyelvet beszélő közösség vonatkozásában, amennyiben az általa lakott területen fennáll a védjegyojtalom egy adott megjelölés tekintetében.⁵³⁵

A fajtanévvé válás érinthet áruvédjegyet és szolgáltatási védjegyet is, illetőleg ismeretes magyar származású és külföldi eredetű (de Magyarországon is lajstromozott) védjegy fajtanévvé válása.

Számos olyan védjegy fajtanévvé vált, amely szinte az egész világon ismert. Ezek közül létezik olyan, amely deklaráltan elvesztette megkülönböztető képességét, jogosultja pedig – ennek következményeként – a védjegyojtalmat. Mások de iure továbbra is lajstromozott védjegyek, noha fajtanévvé válásuk nem kétséges, talán még a védjegyjogosult számára sem.

⁵³⁵ Így például az USA és Kanada területén számos olyan megjelölés ismert (így az alább ismertetett Aspirin is), amely az egyik államban fajtanévvé vált és elveszítette a védjegyojtalmat, míg a másik államban fennáll az oltalom.

3.3 A fajtanévvé vált védjegyek fennmaradása

Fontos kitérni arra, hogy miért marad fenn a védjegyoltalom olyan esetekben, amikor a fajtanévvé válás felmerül, sőt, esetleg nem is kérdéses, vagy talán csak a védjegyjogosult vitatja azt.

Magyarázatul szolgálhat, hogy bár a megszűnés megállapítására irányuló eljárás úgynevezett *actio popularis*, tehát – a védjegyjogosult kivételével – bárki által, jogi érdek valószínűsítése nélkül megindítható eljárás, a megindításához jellemzően senkinek nem fűződik nyomós érdeke. A védjegyjogosult eleve ki van zárva az eljárás megindítására jogosultak köréből; neki a lemondás jogintézményéhez kell folyamodnia, ha a jövőre nézve meg kívánja szüntetni a védjegyoltalmat, esetleg kivárja azt az időt, amikor a megújítás elmulasztása miatt szűnik meg az oltalom. A védjegyjogosult versenytársának nem áll érdekében, hogy a saját termékével összefüggésben a fajtanévvé vált megjelölést használja a védjegyoltalom esetleges megszűnését követően. Aki pedig nem minősül versenytársnak a fajtanévvé vált védjegyet hordozó termék vagy szolgáltatás piacán, az pusztán kedvtelésből nem vállalkozik a megszűnés megállapítására irányuló eljárás megindítására, és ezzel az igazgatási szolgáltatási díj megfizetésére sem – hiszen az eljárás megindításának ilyen vonzata is van.

Elképzelhető olyan helyzet, amikor a védjegyjogosult bitorlási pert indít a védjegyre olyan, jogosulatlanul vélt használata miatt, amely a védjegyben szereplő megjelölést fajtanévként tünteti fel. Ekkor a bitorlási per alperese azzal védekezhet, hogy a perben releváns védjegyet támadva megkísérli elérni a védjegyoltalom megszüntetését annak érdekében, hogy a perben le legyen érvényes jogcíme a kereseti kérelemnek. (Az SzTNH előtti eljárás lefolytatásának idejére a bitorlási per tárgyalása felfüggeszthető.) Ez azonban az SzTNH előtt törlési eljárással, nem pedig a megszűnés megállapítására irányuló eljárással érhető el, hiszen utóbbi esetben – ha eredményes – csak a jövőre nézve szűnik meg a védjegyoltalom, a bitorlási perben sérelmezett – a védjegyoltalom megszűnését megelőző – cselekmény visszamenőlegesen nem legalizálható. Amennyiben viszont a törlési eljárás eredményes, úgy az nem annak a kimondását jelenti, hogy a védjegyben szereplő megjelölés elveszítette a megkülönböztető képességét, hanem azt, hogy ilyen képességgel a bejelentés napján sem rendelkezett.

3.4. A fajtanévvé válás mint nyelvi jelenség

A vonatkozó nyelvészeti szakirodalom álláspontja szerint a szellemi alkotások, így a védjegyek és egyéb márkanévek elnevezései a tulajdonnevek körébe sorolhatók, azok egyik fajtájának tekinthetők, amennyiben elismerjük, hogy márkanév denotátuma (a jel tárgya; az, amire a jel vonatkozik) nem egy konkrét egyedi termék, hanem a gyártmány vagy az általa viselt megjelölés mint egyedi szellemi alkotás.⁵³⁶ Az árunevek (de ugyanúgy a szerzői művek címei) tulajdonnév volta mellett szól az is, hogy azok jogi védelemben részesülnek.⁵³⁷

Az árunév (márkanév, védjegy) mellett gyakran ott áll az árufajtát, tehát a fajtafogalmat jelölő köznévi determinatívum (például Salamander cipő). Ez a használat általában minden tulajdonnév-fajtánál lehetséges, azonban az árunevek esetében nagyobb a fontossága, mégpedig nem annyira az információtartalom csekély volta miatt, hanem azért, mert beláthatatlanul sok árucikknek van megkülönböztető neve, maguknak a fajfogalmaknak a száma is óriási, és ezek megnevezése nélkül aligha tudnánk azonosítani az egyes termékeket. Ismert és elterjedt árucikkek neve mellett azonban a fajtafogalom megnevezése előbb-utóbb feleslegessé válik (ebben sok esetben komoly szerepet játszanak a reklámok és azok nyelvezete): ha már tudjuk, hogy az Aspirin egy fájdalomcsillapító, a tulajdonnév egyé válhat a jelölt árufajta fogalmával. Ilyenkor kezdjük közszóként is használni a tulajdonnevet (például „beveszek egy Aspirint”), ez pedig az első lépés a köznevesülés felé.⁵³⁸ Vannak természetesen olyan terméktípusok, amelyekkel kapcsolatosan ez a fajta szóhasználat jellemzőbb, mint másoknál.

A fajtanévvé válást a nyelvészet a köznevesülés fogalmával írja le.⁵³⁹ „Megvalósulásának okaként több okot is meg lehet jelölni. Az egyik társadalmi, amennyiben egy névvisező (személy, hely vagy más objektum) a többi hasonlónál ismertebbé válik, nevét egyre többen használják, s lassan, fokozatosan fogalommá válik. A másik ok pszichológiai, lélektani. A tulajdonnevet viselő jelentősége oldaláról megközelítve a szimbólummá válásnak lehetünk

⁵³⁶ J. SOLTÉSZ Katalin: A tulajdonnév jelentése és funkciója, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979., 103. o.

⁵³⁷ J. SOLTÉSZ Katalin, id. mű, 99. o.

⁵³⁸ J. SOLTÉSZ Katalin, id. mű, 104. o.

⁵³⁹ HAJDÚ Mihály: Általános és magyar névtan, Osiris Kiadó, Budapest, 2003., 71. o.

tanúi. Talán egyfajta metonímiáról is beszélhetünk ebben az esetben, hiszen a tulajdonnevet átvisszük valamely tárgy vagy fogalom megnevezésére. A köznevesülés nyelvi vonatkozása annyi, hogy a tulajdonnév átkerül az identifikáció szintjéről a kommunikáció szintjére: a denotátum helyett jelentést kap a hangsor vagy a betűsor. Valamennyi köznévvé vált tulajdonnevet használjuk eredeti és megváltozott funkciójában is, ez a használat helyzetétől függ.”⁵⁴⁰ A leggyakoribb tulajdonnév, amelyből gyorsan közszó lesz, éppen a márkanév. A szakirodalom példaként említi a Walkman („vókmen”)⁵⁴¹ esetét.

Annak, hogy a köznevesülés mikor következik be, a kritériumai nincsenek pontosan tisztázva. Bizonyos szűkebb fogalmi csoportokba tartozó nevek hajlamosabbak a köznevesülésre, például az anyagnevek (például teflon, nejlon) vagy a gyógyszerek elnevezései (például aszpirin, veronál, heroin). A köznevesülés odáig is előrehaladhat, hogy az árunév kiterjed a fajfogalomra. Ez többnyire új találmányok nevével esik meg, amelyeknek közszói megnevezése eredetileg nincs is; erre példa a magnetofon vagy a termosz. Amikor aztán más gyártó is elkezd előállítani ugyanazt a terméket, a köznévvé vált árunév mellé újabb tulajdonnévi használatú márkanév kerül (például Grundig magnetofon).⁵⁴²

A tulajdonnevek köznevesülésének egyik legszembetűnőbb indikátora az, amikor a tulajdonnevet – például egy védjegyoltalom alatt álló szót – nagy kezdőbetű helyett kis kezdőbetűvel írnak, illetve ha a külföldi eredetű elnevezést a magyar nyelv helyesírási szabályainak megfelelő, fonetikus írásmóddal írnak (például Aspirin helyett aszpirin vagy Nylon helyett nejlon). Ugyancsak a köznevesülésre utaló jel az, amikor az adott nyelv mértékadó lexikonjai, szótárai fajtanévként határozzák meg a védjegyben szereplő megjelölést, esetleg már a fent említett, adoptált írásmóddal.

Az alábbiakban konkrét védjegyekkel összefüggésben tekintem át a megkülönböztető képesség elvesztésének (fajtanévvé válásnak) egyes kérdéseit.

⁵⁴⁰ HAJDÚ Mihály, id. mű, 72. o.

⁵⁴¹ HAJDÚ Mihály, id. mű, 77. o.

⁵⁴² J. SOLTÉSZ Katalin, id. mű, 104. o.

4. Magyar eredetű védjegyek

4.1. Áruvédjegy

4.1.1. Mirelite

Talán a legismertebb magyar vonatkozású ilyen jelenség a mirelit árukkal kapcsolatos. Ez a szó – a pontosság kedvéért Mirelite – olyannyira általánosan használatos a magyar nyelvben a gyorsfagyasztott élelmiszerek vonatkozásában, hogy a beszélők többsége talán nincs is azzal tisztában, hogy voltaképpen egy márkanévet használ egy adott árucsoport általános megjelöléseként – annak ellenére, hogy a megjelölés a mai napig lajstromozott védjegy.⁵⁴³

A szó a MIRELITE Csepel Hűtő **Mezőgazdasági és Ipari Rt.** és az **elite** szó összevonásából született. A – mai nevén – MIRELITE Csepel Hűtőipari Kft. története 1942-ben kezdődött és

⁵⁴³ Színes ábrás védjegy, lajstromszáma 187686.

1945-ben Magyarországon elsőként gyorsfagyasztott termékek gyártásába kezdett.⁵⁴⁴ A márkanév elterjedését nyilvánvalóan elősegítette a cég monopolisztikus helyzete a piacon, amely azzal a hatással járt, hogy a fogyasztók csaknem minden mélyhűtött élelmiszer csomagolásán a Mirelite védjegyét láthatták.

Jelenleg (2014. október) a MIRELITE MIRSA Zártkörűen Működő Részvénytársaság a jogosultja a Mirelite elnevezést tartalmazó védjegynek, azonban a korábbiakban más jogosultaknak is megadta az oltalmat a Magyar Szabadalmi Hivatal olyan védjegyekre, amelyek tartalmazták a Mirelite szót. A védjegy továbbélése a közelmúltig kérdéses volt, hiszen a korábbi védjegyjogosult MIRELITE Csepel Hűtőipari Kft. felszámolás alá került,⁵⁴⁵ azonban ennek során a védjegy értékesítésére került sor. A mirelit szó jelenlegi, általánosan elterjedt használatát nemcsak az alábbi ábra illusztrálja, hanem az a tény is, hogy az SZTNH további hat olyan védjegyet lajstromozott – feltehetőleg a viszonylagos kizáró ok fennállásának észlelése mellett –, amelyek alkotórésze a Mirelite szó.⁵⁴⁶

⁵⁴⁴ Lásd: <http://www.mirelitaruhaz.hu/mirelitecom/index.php/hu/tortenet-vonal>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁴⁵ Lásd: http://www.napi.hu/default.asp?cCenter=article.asp&place=hirkereso_cimoldal%20&nID=413633 (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

⁵⁴⁶ 208363, 205557, 203215, 202435, 201528 és 204894 lajstromszámokon.

4.1.2. Túró Rudi

„A (Pöttyös) Túró Rudi története⁵⁴⁷ 1954-ig nyúlik vissza, amikor a Magyar Tejipari Kutató Intézetből (MTKI) három magyar tejipari szakember kéthetes tanulmányútra utazott a Szovjetunióba a szocialista tejipar tanulmányozására. Ők láttak először egy olyan terméket, amely a mai Túró Rudi ősének tekinthető. A túró-vaj-zsír keverékből készült, cukrozott és csokoládéval bevont, lágy állagú és kerek formájú terméket, nem lévén információjuk annak nevééről, túró mignon-nak keresztelték el. Valószínűleg ez adta az ötletet egy a speciálisan a hazai íz és ízlésvilágnak megfelelő termék kifejlesztésére.

A tanulmányútról itthon jelentés készült, amely a Tejipari Értesítő hasábjain jelent meg. Ebben többek között a túró mignon is említésre került. Mivel az MTKI-nak a '60-as években nem volt központi telepe, és egyes részlegei Budapesten az Erzsébetvárosi Tejüzemben - a Rottenbiller utca 31. szám alatt - működtek, így a termék kifejlesztése is itt történt meg, a '60-as években. A termékfejlesztés gyakorlati lebonyolításával az erzsébetvárosi tejüzem művezetőjét, Mandeville Rudolfot és kis csapatát bízták meg, akit neve miatt sokan gondolnak a névadás ihletőjének - tévesen. A termék elnevezése Klein Sándor nevéhez fűződik, akit fiatal pszichológus szakemberként a név megalkotásán túl a csomagolás kifejlesztésével valamint a bevezető reklámkampány lebonyolításával bíztak meg. Az eredeti, piros copfos kislányfejjel díszített csomagolást, amelyen már a kezdetek kezdetén megjelent a pöttymintázat, Klein tanítványai - két iparművészeti főiskolás - készítették. Az ártatlannak tűnő név nem váltotta ki a szakma osztatlan lelkesedését, a Hírlapkiadó Vállalat reklámcsoportjának akkori első embere pedig egyenesen erkölcstelennek minősítette, és megtagadta a kiadásban megjelenő újságok általi közzétételét. Ez azt is jelentette egyben, hogy a reklámmal meg támogatott termékbevezetés elmaradt.

A nagyüzemi gyártás a termékfejlesztés helyén, vagyis az erzsébetvárosi tejüzemben indult meg 1968-ban, de a gyártási körülmények nehézségei – például szűkös és kedvezőtlen helyszíni adottságok - miatt igen hamar átkerült Szabolcs megyébe.” Előbb a mátészalkai Zalkatej tejüzembe helyezték a gyártást, majd párhuzamosan a Tejipari Vállalatok Trösztjének több vállalata gyártott ezen a néven terméket, eltérő csomagolásban. Egyetlen

⁵⁴⁷ <http://www.pottyos.hu>; a márka és a termék részletesebb történetéhez lásd: <http://pottyos.hu/markatortenet.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

lajstromozott Túró Rudi védjegy volt, a Tejipari Vállalatok Trösztje javára lajstromozva. A Tejipari Vállalatok Trösztjének megszűnése után a gyártó vállalatokat privatizálták. A rendszerváltáskor privatizált üzemek megvásárlásával a jogokat a Friesland és a Danone szerezte meg.⁵⁴⁸ A Danone Túró Rudija 1995. óta viseli hivatalosan a nevet.

A termék idővel igazi sikerpályát futott be, a Túró Rudi az egész országban népszerű lett. A márka sikere nem kapcsolódott szorosan egy adott gyártóhoz, hiszen hasonló terméket sok évig több gyártó is előállított, tehát a konkrét terméket kizárólag mint „túró rudik” ismerték a fogyasztók, függetlenül attól, hogy azt ki gyártotta.

Az elnevezéssel kapcsolatos probléma az előző helyzetből indul ki. Noha konkrétan a túró rudi elnevezést „csak” két védjegyjogosult használhatja, az elnevezéssel illelhető terméket számos tejipari cég gyárt Magyarországon.

A Túró Rudi jelenleg többféle formában összesen 22 védjegy tárgya; ezek között többségben vannak az ábrás, jellemzően a termék csomagolását rejtő megjelölések, de találhatók szóösszetételek és jelmondatok is. A védjegyek a 29.⁵⁴⁹, esetleg a 29. és a 30.⁵⁵⁰ áruosztályra vonatkoznak.

A védjegyek érdekessége, hogy a 22-ből 21-nek a Friesland Hungária Zrt. (mint jogutód) a jogosultja, egynek pedig a Danone (Compagnie Gervais Danone S.A.). A Friesland ábrás védjegyek közül valamennyi ismert pöttyös designt hordozza (lásd a 3. ábrát és a <http://www.pottyos.hu> honlapot), illetve a szóvédjegyek között is találunk olyat, amely a pöttyös csomagolásra utal (pl. „Ha pöttyös, akkor Túró Rudi”).⁵⁵¹ Az említett kivétel színes ábrás védjegy Túró Rudi felirattal⁵⁵² megjelenésében nem emlékeztet a Friesland védjegyeire.

A forgalomban fellelhető „túró rudik” áttekintéséhez az alábbi ábrák nyújtanak segítséget.

⁵⁴⁸ Lásd: http://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%BAr%C3%B3_rudi (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

⁵⁴⁹ Ide tartoznak a tej és a tejtermékek a Nizzai Osztályozás szerint.

⁵⁵⁰ Ide tartoznak a kakaó, a cukrász- és péksütemények a Nizzai Osztályozás szerint.

⁵⁵¹ A 172453 lajstromszámú védjegy.

⁵⁵² A 155470 lajstromszámú védjegy.

A köznyelvben az tapasztalható, hogy bár a fogyasztók egy része tisztában lehet azzal, hogy a pöttyös termék a legelterjedtebb, de a többi gyártó – alig vagy egyáltalán nem titkoltan –

hasonló termékét ugyanígy hívja. Egy kisgyerek a boltban valószínűleg túró rudit kér az édesanyjától, legyen az akár pöttyös, akár más csomagolású, nem pedig super rudit, vagy túró csokit. A fenti ábrán látható csomagolások alapján nyilvánvaló, hogy a különböző gyártók arra törekszenek, hogy a termékük külalakja, csomagolása és különösen elnevezése valamilyen módon utaljon arra, hogy „túró rudiról” van szó. Minden termék hasonló méretű és formájú, mindegyiken látható vagy a rudi vagy ahhoz nagyon hasonló elnevezés (például „Robi”). A csomagolásokon látható termékleírás is egyértelművé teszi, hogy ugyanarról, de legalábbis nagyon hasonló termékről van szó.

Mindez alátámasztja azt a köznyelvi szóhasználatot, amely a gyártótól és csomagolástól függetlenül „túró rudinak” nevezi ezt a típusú terméket. A különböző szakmai adatbázisok is arra engednek következtetni, hogy a különböző tejipari cégek egyik tipizálható terméke a túró rudi általában, ennek a gyártásával jellemezhető egy gyártó profilja. A cegkapu.hu tudakozója az egyes cégek termékei, szolgáltatásai között a túró rudit olyan általános jellegű termékként jelöli, mint a kefir vagy az ásványvizet.⁵⁵³ Hasonló a helyzet az internettudakozo.hu információs oldallal: itt is hasonló fajtanévként találjuk meg a túró rudit az egyes cégek által gyártott vagy forgalmazott termékek között, mint a gyümölcskonzerv vagy hústermék.⁵⁵⁴ A fogyasztói érdekképviseleti szervezetek gyakran készítenek olyan tesztek, ahol egy adott terméktípushoz tartozó, különböző gyártók által készített termékeket hasonlítanak össze; a túró rudival kapcsolatosan is fellelhető ilyen.⁵⁵⁵ Ezekben az esetekben is látható, hogy a teszt szervezője a túró rudit mint egy terméktípus fajtanévét használja; azért hasonlíthatóak össze a különböző elnevezésű túró rudik, mert ugyanazt a terméket takarja a többféle csomagolás, noha a termékek egyedi sajátosságaikban eltérhetnek egymástól. A tesztelő természetesen a pöttyös termékeken fennálló védjegyoltalom tudatában tesztel túró rudikat.

A termékek azonos jellegét támasztja alá a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának Vj-11/2004/26. számú határozata, amelynek I/5. pontja egységesen, védjegyhasználatról

⁵⁵³ Lásd: http://egyeb.cegkapu.hu/turo_rudi; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

⁵⁵⁴ Lásd: <http://www.internettudakozo.hu/talalati.html?termek=t%FAr%F3+rudi>; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

⁵⁵⁵ Lásd: <http://cheapdeluxeblog.wordpress.com/2013/06/11/a-nagy-turo-rudi-teszt/>; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

http://hvg.hu/plazs/20120704_turo_rudi_teszt; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

<http://tudatosvasarlo.hu/cikk/term-kteszt-t-r-rudi>; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

függetlenül írja le a „Rudi” termékek piaci jellemzőit”, illetve az I/7. pontban a "Rudi" termékek összetevői, adalékanyagok” cím alatt, szintén a márkanév használatától függetlenül, egységesen jellemzi a termék összetételét.

Úgy vélem, a példák alapján felvethető, hogy a túró rudi esetleg annak ellenére egy bizonyos típusú túros édesség fajtanévénél válhatott, hogy a szóösszetétel a fent ismertetett módon védjegyoltalom alatt áll. Bizonyára az sem véletlen, hogy a Friesland egyik védjegyoltalom alatt álló jelmondata éppen „A pöttyös az igazi”, úgy tűnik, a gyártó is tisztában van azzal, hogy termékét igaziként aposztrofálva meg kell különböztetnie a többi hasonló terméktől.

4.2 Szolgáltatási védjegy

4.2.1 Patyolat

A patyolat szó eredetileg nagyon finom fonálból készült, ritka szövésű vászonszövetet jelentett, de később „finom, makulátlan, tiszta” jelentéssel melléknévvé vált. A szó védjegyjogi megjelenése a Fővárosi Patyolat Vállalat 1952-es megalapítására tehető,⁵⁵⁶ bár a Patyolat ábrás védjegy csak 1968-ban került lajstromozásra.⁵⁵⁷ Árujegyzékébe – megfelelően a Fővárosi Patyolat Vállalat tevékenységi körének, amely elsősorban ruhatisztítás és vegytisztítás volt – a 7. (mosodai és vegytisztító gépek), a 24. (címkék textilanyagból) és a 37. (mosás, kelme festés, vegytisztítás, mosodai és vegytisztító-ipari gépek javítása, karbantartása) tartozott. A védjegyet azonban nem kizárólag a Fővárosi Patyolat Vállalat használta, hanem az országban többfelé megalapított olyan vállalatok is, amelyek ugyanazokat a szolgáltatásokat nyújtották, nevükben a patyolat szóval (például a Heves Megyei Patyolat Vállalat).

A Fővárosi Patyolat Vállalat és a többi hasonló vállalat szolgáltatásai évtizedekig nagy népszerűségnek örvendtek amiatt, hogy a nagyvárosi környezetben a mosási, tisztítási lehetőségek hiányoztak vagy nagyon szűkösek voltak nemcsak a gépesítettség hiányosságai, hanem a lakások kis mérete miatt is.

⁵⁵⁶ Lásd: <http://www.patyolat.hu>; (utolsó letöltés: 2014.10.18.)

⁵⁵⁷ 120317 lajstromszám alatt.

A patyolat szó azon kevés védjegyek, illetve megjelölések egyike, amellyel kapcsolatosan konkrét eljárás keretében – két ügyben is – vizsgálta a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) a megkülönböztető képesség elvesztését.

A. Az első kapcsolódó ügyben az MSZH M0002577/11. számú határozatával törölte a 160922 lajstromszámú „Patyolat” szóvédjegyet, amelynek jogosultja a Harmat Textiltisztító Kft. volt. A szóban forgó védjegy nem volt azonos a fent említett 120317 lajstromszámú védjeggyel, mert utóbbiról időközben a Fővárosi Patyolat Vállalat lemondott, a Harmat Textiltisztító Kft. pedig csak ezt követően, 1999.05.18-i hatállyal lajstromoztatta újra védjegyként a patyolat szót.

A 160922 lajstromszámú védjeggyel szemben hat olyan cég terjesztett elő törlési kérelmet, amelyek mosodai, tisztítási szolgáltatásokat kínáltak, többségük cégnevében⁵⁵⁸ a patyolat szó is szerepelt. A törlési eljárásban az MSZH megállapította, hogy a patyolat védjegy több évtizedes használata folytán a patyolat szó átment a hétköznapi nyelvhasználatba. Az a mondat, hogy „Megyek a patyolatba”, mindenki számára azt jelentette, hogy az illető a tisztítóba, a mosodába megy. A jelenleg oltalomban részesülő szóvédjeggyel megegyező „patyolat” köznyelvi szóvá vált, tehát a megjelölésnek a bejelentéskor hiányzott a megkülönböztető képessége.

Indoklásul kifejtette, hogy a Magyar Szókincstár 1998. évi kiadásában szereplő „patyolat” szócikk egyik jelentése gyolcs, lenvászon, batiszt, illetve mosoda, tisztító. A köznyelvben is azonosult a „patyolat” ezzel a jelentéstartalommal. Mivel az árujegyzékbe tartozó szolgáltatások tekintetében a megjelölést a mindennapi életben általánosan és szokásosan használják a mosoda, a tisztító megjelölésére, hiányzik a szó megkülönböztető képessége. A védjegy törlésének alapja tehát a Vt. 2.§ (2) bekezdésének *a)* pontja volt.

Az MSZH határozata ellen a védjegyjogosult megváltoztatási kérelmet terjesztett elő, így a megkülönböztető képesség kérdésében a Fővárosi Bíróságnak is állást kellett foglalnia. A bíróság előtt az a kérdés is felmerült, hogy a megkülönböztető képesség elvesztése csak a

⁵⁵⁸ Egri Patyolat Kft., Zala Patyolat Kft., Nyírségi Patyolat Rt., Vasi Patyolat Kft., Patyolat Textiltisztító és Kereskedelmi Kft., Irisz-Szalon Kft.

patyolat szót érintette. A törléssel érintett védjegy ugyanis „csak” szóvédjegy volt, a patyolat szóhoz korábban kapcsolódó hattyús ábra nem volt a támadott védjegy része. Ennek azért van jelentősége, mert a patyolat szó a hattyús ábrával együttesen bírt megkülönböztető képességgel, az ábra nélkül azonban önmagában nem rendelkezik azzal.

A Fővárosi Bíróság 1.Pk.21.663/2002/6. számú végzésével a védjegyjogosult megváltoztatási kérelmét elutasította, azonban indoklásában részben eltérő okokra hivatkozott. A bíróság szerint nem állapítható meg egyértelműen, hogy a patyolat szó kizárólagosan használatos a köznyelvben a mosodai szolgáltatások vonatkozásában. A figyelembe vett bizonyítékok alapján ugyan nem kétséges, hogy az ilyen szolgáltatásokat a patyolat szóval is azonosítani lehet, ez azonban nem az ilyen szolgáltatások kizárólagos elnevezése.

A patyolat szó ugyanakkor valóban nem rendelkezik megkülönböztető képességgel, mert azt az árujegyzékében szereplő szolgáltatások kapcsán nem kizárólag a védjegyjogosult használja. Mivel az országban számos olyan mosodai szolgáltató működik, amelynek a nevében szerepel a patyolat szó (ilyen az ellenérdekű felek többsége is), ez a szó nem töltheti be védjegy funkcióját, hiszen a védjegy fogalmi eleme, hogy a megjelölés összekapcsolódjék a védjegyjogosult árujával vagy szolgáltatásával, ami jelen esetben nem történhetett meg. Mindezek alapján a védjegyjogosult nem sajátíthatja ki azt a megjelölést, amit az eljárásban hat ellenérdekű fél és rajtuk kívül mások is évek, nem egy esetben évtizedek óta használnak. Ez a használat – és nem a patyolat szó jelentése vagy köznyelvi használata – zárja ki, hogy a patyolat szó rendelkezzen a védjegyként történő lajstromozás alapvető feltételével, a megkülönböztető képességgel.

A fellebbezés alapján eljáró Fővárosi Ítéltábla 8.Pf. 20.231/2003/2. számú végzésével egyező indokok alapján helybenhagyta a Fővárosi Bíróság végzését.

B. Az MSZH M0105824/3. számú határozatával elutasította az Unilever N.V. 2001. november 12-én tett védjegybejelentését a „patyolat” szó vonatkozásában. Az MSZH határozatának indoklása szerint azt állapította meg, hogy a megjelölés nem részesíthető védjegyoltalomban, mert olyan jelekből, illetve adatokból áll, amelyeket a forgalomban az áru minősége, rendeltetése feltüntetésére használnak. A bejelentő álláspontja az volt, hogy a patyolat szót korábban mosodai tevékenységgel kapcsolatban alkalmazták, jelenleg azonban

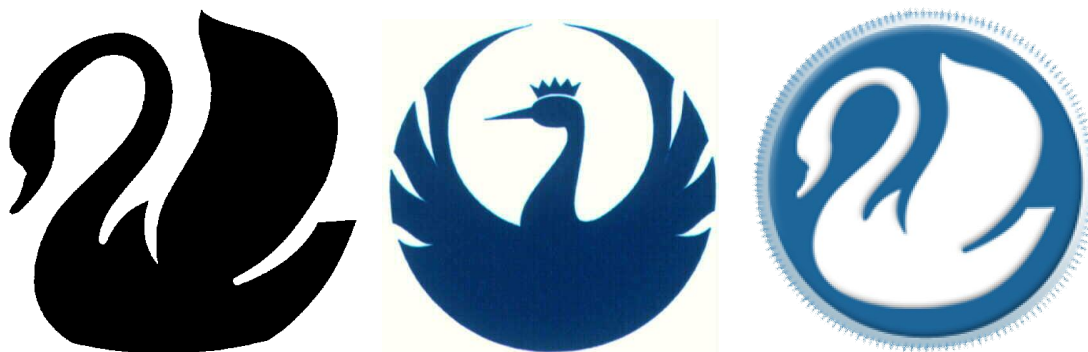
ez a szó nincs a piacon. A patyolat szó csak más szóval együtt van használatban (például patyolatfehér), így önmagában való használata fantáziaszóként értelmezendő.

Az MSZH azonban úgy vélte, hogy a patyolat szó nem oltalomképes a 3. áruosztály⁵⁵⁹ tekintetében, mivel napjainkban is használatos olyan kifejezés, amelyet sokan használnak a vegytisztító szalonok neve helyett, ennek alapján pedig a patyolat kizárólag a 3. áruosztályba tartozó termékek minőségét és rendeltetését fejezi ki, megkülönböztető képességgel pedig mindezek alapján nem rendelkezik.

A bejelentő megváltoztatási kérelmet nyújtott be, az ennek alapján eljáró Fővárosi Bíróság azonban azt elutasította. A Fővárosi Bíróság 1. Pk.26434/2003/3. számú végzésében hasonló álláspontra helyezkedett, mint az előző ügyben az MSZH. Indoklása szerint ugyanis a piaccgazdaságot megelőző időkben a Fővárosi Patyolat Vállalat és annak leányvállalatai évtizedekig használták cégnevükben e megjelölést, amely által a „patyolat” szó a hétköznapi nyelvhasználatban is átment a tisztító-mosoda szinonimájaként. Ilyenformán köznyelvi szóvá vált, ezért hiányzik a megkülönböztető képessége. A „patyolat” szóhoz a védjegy-bejelentésben kapcsolt 3. áruosztályba tartozó termékek pedig szoros összefüggésben vannak a „patyolat” szó előbbi jelentésével, amely által a megjelölés kifejezetten ezen áruk rendeltetésére utal. Mivel emiatt a „patyolat” szónak nincs megkülönböztető képessége, a bíróság elutasította a megváltoztatási kérelmet.

A Patyolat ábrás védjegy (egykor 166088 lajstromszám alatt) a megújítás hiánya miatt már nem áll védjegyoltalom alatt, igaz, ez a védjegy kizárólag a hattyús ábra egy modernebb változatát (középen) tartalmazta, magát a patyolat szót nem (tehát a patyolat szó valójában az oltalom alatt álló megjelölésben nem szerepel, csak annak elnevezésében). Jelenleg a Harmat Textiltisztító Kft. működteti a patyolat.hu oldalt, amelyen a régi hattyús ábrára emlékeztető megjelölést (jobbra) használ, ez azonban nem áll védjegyoltalom alatt, mint ahogy a patyolat szó sem.

⁵⁵⁹ A Nizzai Osztályozás szerint a 3. osztályba a fehérítőkészítmények és egyéb, mosásra szolgáló anyagok; tisztító-, fényesítő-, súroló-, és csiszolószerek; szappanok; illatszerek, illóolajok, kozmetikai cikkek, hajmosó szerek, fogkrémek tartoznak.

5. Külföldi eredetű védjegy

5.1 Áruvédjegyek

Mint általában, a külföldi eredetű védjegyek közül is az áruvédjegyeket érinti inkább a fajtanevévé válás. Meglehetősen nagy számú példa említhető (például Flex - körfűrész; Cellophane - celofán; Rotring - töltőceruza; Frigidaire – hűtőszekrény; Jeep – terepjáró; teflon, nejlon); ezek közül az alább bemutatandó megjelölések valamilyen sajátos szempontból különösen érdekesek.

5.1.1 Aspirin

Az Aspirin az a védjegy, amely szinte minden olyan – igaz, zömében az angol nyelvterületre vonatkozó – forrásban hivatkozási alap, amely a védjegyek fajtanevévé válásával foglalkozik. Mintegy klasszikus esetnek tekinthető tehát, így érdemes megvizsgálni, hogy valóban bekövetkezett-e megkülönböztető képességének elvesztése.

A német Bayer gyógyszergyár fájdalomcsillapítója világhíres, hazánkban is évtizedek óta közsismert. Az Aspirin nevű gyógyszert 1903-ban dobta piacra a Bayer, miután Felix Hoffmann, a cég kutatója 1897-ben feltalálta az acetilszalicilsavat,⁵⁶⁰ amely a fűzfa kérgének hatóanyagát, a szalicilsavat fejlesztette tovább. Az acetilszalicilsav 1898-tól kapott

⁵⁶⁰ Az acetilszalicilsav a szalicilátok csoportjába tartozó gyógyszer, amelyet fájdalom- és lázcsillapítóként, valamint gyulladáscsökkentőként alkalmaznak.

szabadalmat az Egyesült Államokban, az Aspirin mint a hatóanyag elnevezése 1899-ben lett lajstromozott védjegy.⁵⁶¹

Az Aspirin forradalmi újdonság volt a fájdalomcsillapítás területén. A termék világszerte egyre népszerűbb lett, az eladási mutatói csak azt követően gyengültek némileg, hogy 1956-ban a paracetamol, majd 1969-ben az ibuprofen hatóanyagú fájdalomcsillapítók megjelentek a piacon.⁵⁶² Az 1950-es évektől ugyanakkor véralvadás elleni szerként is egyre szélesebb körben kezdték használni az Aspirint, majd 1971-ben John Vane felfedezte az acetilszalicilsav hatásmechanizmusát, amiért Nobel-díjat és lovagi címet kapott.⁵⁶³

Az Aspirin (hasonlóan a heroinhoz) az I. világháborúhoz kapcsolódó jóvátétel során veszítette el a védjegyoltalmat a háborúban győztes országokban. Az 1919-es Versailles-i Békeszerződés⁵⁶⁴ mondta ki, hogy Franciaország, Oroszország, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok területén megszűnik a védjegyoltalom, és az aspirin elnevezést kisbetűvel kell írni.

Ma az aspirin a fájdalomcsillapító fajtanévnek számít az említett országokon kívül Ausztráliában, Indiában, Írországbán, Új-Zélandon, Pakisztánban, a Fülöp-szigeteken, a Dél-afrikai Köztársaságban. Az Aspirin – természetesen nagybetűvel – a Bayer lajstromozott védjegye maradt Németországban, Kanadában, Mexikóban, összesen több, mint 80 országban, amelyekben a Bayer agilis védjegypolitikát érvényesít a rá nézve hátrányos következmények megelőzése érdekében.

Az Aspirin elnevezés Magyarországon jelenleg hét védjegyhez kapcsolódik. Az 5. áruosztályba tartozó gyógyszerészeti készítmények kapcsán az Aspirin szó hazai⁵⁶⁵ és nemzetközi⁵⁶⁶ szóvédjegyként létezik. Két további nemzetközi védjegy oltalmaz olyan

⁵⁶¹ Lásd: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Aspirin>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁶² Lásd: http://en.wikipedia.org/wiki/Aspirin#cite_note-20; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁶³ Lásd: <http://pubs.acs.org/cen/coverstory/83/8325/8325aspirin.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁶⁴ X. rész, IV. fejezet, 298. Cikk

⁵⁶⁵ 121878 lajstromszám alatt.

⁵⁶⁶ 312632 lajstromszám alatt.

szóösszetételt, amelyek egyik eleme az Aspirin (Aspirin Junior és Aspirin cardio, utóbbi cirill betűkkel írva), illetve egy hazai és egy közösségi védjegy ugyancsak az Aspirin szóra vonatkozik, utóbbiak azonban a 31. áruosztály (élő növények és virágok) vonatkozásában kerültek lajstromozásra. Érdekes, hogy 1069262 lajstromszám alatt a Sanofi-Aventis (a Bayer gyógyszeripari konkurensé) javára a közelmúltban lajstromozásra került az AC S Aspirin Clopidogrel Single Tablet elnevezésű közösségi elnevezésű színes ábrás védjegy, amelynek ugyan nem központi eleme az aspirin szó, de jelzésértékű, hogy már nemcsak a Bayerhez köthetően áll oltalom alatt.

Látható, hogy az Aspirin fajtanévvé válása világszerte nem annyira egyértelmű, mint ahogy azt a források nagy része bemutatja. Az angol nyelvű országok nagyobb részében ugyan bekövetkezett ez a helyzet, ezt azonban egy szokatlan körülmény (az I. világháborút követő háborús jóvátétel módja) tette lehetővé. Mivel ezekben az országokban a védjegyoltalom nemzetközi jogi kötelezettség folytán megszűnt, az oltalom hiánya nagymértékben elősegítette, felgyorsította a fajtanévvé válást.

5.1.2 Walkman

A Walkman esete azért érdekes, mert arra példa, hogy egy megjelölés azért válik egy termék fajtanevévé, mert az általa jelölt termék olyan újszerű, sajátos, hogy a védjegyoltalomban részesített megjelölés ismertté válása előtt nem is volt általánosan használt nyelvi megjelölése.

A Walkman a japán Sony márkája, amit a gyártó eredetileg a hordozható (sétáló-) magnó megnevezésére használt. Maga a termék újszerűségével megváltoztatta a zenehallgatási szokásokat azzal, hogy lehetővé tette a zenehallgatónak azt, hogy szinte bárhova magával vigye a készüléket és anélkül hallgasson zenét, hogy azzal másokat zavarna.

Az eredeti készüléket Nobutoshi Kihara tervezőmérnök fejlesztette ki 1978-ban Akio Morita, a Sony elnökségi tagja részére, aki gyakori, hosszú repülőútjai során szeretett volna operákat hallgatni. A készülék tervei nagyon elnyerték a tetszését, így utasítást adott a

sorozatgyártáshoz való felkészülésre.⁵⁶⁷ A Walkmant végül 1979. június 21-én mutatták be a nagyközönségnek.

A termék nevére több ötlet is született, ezek közül a Walkman csak egy volt, amit Morita történetesen ellenzett. Amikor azonban arról tájékoztatták, hogy a termék promóciója már elkezdődött ezzel a névvel, és túl drága lenne változtatni rajta, végül beleegyezett, hogy a Walkman maradjon a termék neve.

A Walkman sikerét jelzi, hogy tíz év alatt 50 millió darabot adtak el, 1995-ig pedig 150 millió darabot gyártottak le belőle. A Sony konkurensei (Philips, JVC, Grundig, Panasonic, stb.) sorra dobták piacra a Walkmant utánozó termékeiket. A Walkmanból az évek során számos továbbfejlesztett, kibővített és modernebb vonalvezetésű változat készült, a gyártás 15. évfordulójára készült speciális verzióval együtt több, mint 300 különböző változat létezett.⁵⁶⁸

Népszerűsége oda vezetett, hogy maga a Walkman elnevezés tíz év alatt „elérte”, hogy az Oxford English Dictionary a hordozható kazettás magnók általános fajtaneveként jelölje meg.

⁵⁶⁷ Lásd: <http://en.wikipedia.org/wiki/Walkman>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁶⁸ Lásd: <http://lowendmac.com/2013/the-story-behind-the-sony-walkman>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

2002-ben pedig Ausztria Legfelsőbb Bírósága jogerősen is kimondta, hogy a Walkman a hordozható zenelejátszók fajtanevévé vált, miután egy német szótár ekként írta le, a védjegyjogosult pedig nem tette meg a megfelelő lépéseket az elnevezés általános megjelölésként való használatától való megóvására.⁵⁶⁹

A technikai fejlődéssel a kazettás lejátszót először a hasonló méretű hordozható CD lejátszó kezdte kiszorítani a piacról,⁵⁷⁰ ezt követte a minidisc lejátszó, majd a forradalmian új mp3 technológiát alkalmazó merevlemezes lejátszók. Ezen újabb generációs lejátszók elnevezésében továbbra is fel-felbukkan a Walkman szó, azonban ezek a készülékek már nagyon távol vannak attól a Walkmantól, amit ez az elnevezés eredetileg megjelölt.

A kazettás lejátszót jelenleg már csak Japánban árusítja a Sony. Az eredeti készülék elavult, csak nagyon kevesen használják. Mivel maga az eredeti termék kikopott a köztudatból, ennek megfelelően az elnevezését is egyre kevesebben használják. Az utóbbi években a Sony megpróbálta visszahozni a fogyasztói köztudatba a Walkmant, ugyanis a Sony mobiltelefonok között megjelentek a "Walkman mobilok", ezekhez azonban kevésbé kapcsolódik az eredeti termék képzete, hiszen alapvetően nem zenelejátszóról van szó, hanem telefonkészülékről, amely további funkcióként zenelejátszásra is képes.

Magyarországon jelenleg 11 Walkman-vonatkozású védjegy létezik. A puszta elnevezéshez a 631051 lajstromszámú nemzetközi szóvédjegy és a 000160317 számú közösségi szóvédjegy kapcsolódik legszorosabban, ezek a zenelejátszók kapcsán releváns 9. áruosztályra vonatkozóan biztosítanak oltalmat. Nemzetközi szóvédjegyként 459424 lajstromszám alatt létezik a Sony Walkman szóösszetétel. A többi védjegy sajátos grafikai elemeket jellemzően nélkülöző ábrás megjelölés, illetve némileg meglepő módon még 1985-től kezdődően hazai szóvédjegyként, a 25. áruosztályra vonatkozóan⁵⁷¹ ugyancsak létezik Walkman szóvédjegy. Utóbbi védjegyét a Sony feltehetőleg kevésbé aktívan használta a lajstromozást követően.

⁵⁶⁹ Lásd: <http://archive.wired.com/politics/law/news/2002/06/53040>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁷⁰ Ennek a Sony a Discman nevet adta, de miután a fogyasztók tetszését ez nem nyerte el, CD Walkmanre változtatta.

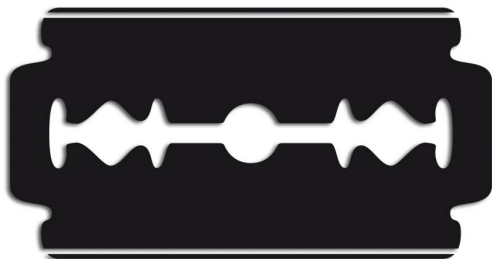
⁵⁷¹ Az árujegyzék itt ruházati termékeket jelöl meg.

A Walkman elnevezés jelenlegi helyzete úgy jellemezhető, hogy az eredeti jelentése vonatkozásában legalábbis felmerül a fajtanévvé válás (sőt, az osztrák példából láthatóan volt, ahol ez konkrét joghatásokkal is járt), a jelenleg is kapható modern termékek kapcsán viszont aligha. Mivel az árujegyzékekben megjelölt 9. áruosztály nem korlátozódik hordozható zenelejátszókra, a Walkman védjegyek megkülönböztető képessége megmaradt. Az a különös helyzet állt elő, hogy a termék és a megjelölés nyelvi összefüggésének változása nem járt a megjelölés oltalomképességének elvesztésével: megakadályozta ezt a termék elavulása és eltűnése a gyártó (védjegyjogosult) kínálatából.

5.1.3 Gillette

A Gillette példáján keresztül mutatható be az a folyamat, amelynek során egy védjegy elkezd elveszíteni megkülönböztető képességét, majd a védjegyjogosult megfordítja ezt a folyamatot és a védjegy megerősíti ezt a képességét.

A Gillette Company-t King Camp Gillette alapította 1895-ben Bostonban, az Egyesült Államokban.⁵⁷² A cég első terméke a biztonságos borotva volt. 1904-ben az alapító feltalálta a cserélhető, kétélű, hajlékony borotvapengét, amelyre szabadalmat is kapott. A termék sikerét jelzi, hogy amikor az Amerikai Egyesült Államok belépett az I. világháborúba, a Gillette Company a kormány megrendelésére minden egyes katonát speciális, a harctéren is használható borotválkozási csomaggal látott el.⁵⁷³ Az évtizedek során az alapító találmányát fejlesztette tovább a cég: kialakították a klasszikus formájú, egy darabból álló pengét, könnyebb lett a penge cseréje, állítható lett a pengemagasság, stb. Mindeközben a Gillette márkájú borotvák világszerte egyre nagyobb népszerűséget értek el a fogyasztók körében.

⁵⁷² Lásd: [http://en.wikipedia.org/wiki/Gillette_\(brand\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Gillette_(brand)); utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁷³ Lásd: http://en.wikipedia.org/wiki/King_Camp_Gillette; utolsó letöltés: 2014.10.18.

Magyarországon a '70-es, '80-as évekre már elterjedt a „zsilettpenge” elnevezés használata. A klasszikus formájú, egy darabból álló, cserélhető pengét természetesen számos vállalat gyártotta, sőt, a Magyarországon használt borotvák túlnyomórészt nem is Gillette márkájúak voltak, hiszen akkortájt a magyar és más KGST tagállamok termékei voltak kaphatóak.

A '70-es évekből már olyan forrás is található, amely nyelvészeti szempontból a köznevesülés példaként említi a „zsilettet”, mégpedig a fajtanévvé válás egyik legbiztosabb jelével, a

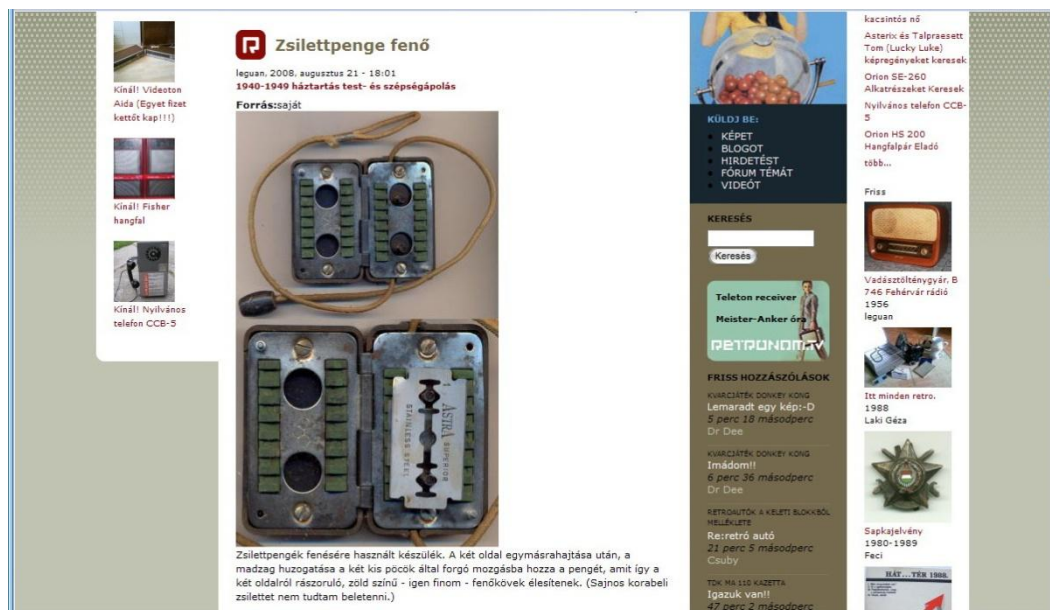
magyarosított, fonetikus írásmóddal jelölve.⁵⁷⁴ Ez a helyzet ahhoz képest érdekes, hogy az alábbi, 113976 lajstromszámú Gillette szóvédjegy már 1961. óta oltalmazott Magyarországon, de a 125221 lajstromszámú védjegy is már 1985. óta oltalom alatt áll. Feltehető azonban, hogy egy amerikai nagyvállalat nem sokat tehetett abban az időben, hogy a védjegyet megvédje a magyar nyelvhasználatban jelentkező sérelmes jelenségekkel szemben.

A piaci szabad verseny kialakulásától kezdve megváltozott a helyzet. Egyfelől a szocialista nagyvállalatok megszűntek, és velük együtt tűntek el a termékeik is a polcokról. Másfelől a szabad piacon megjelenő gyártók a korábbinál modernebb borotvákat kezdtek el kínálni, amelyek formájukban, kialakításukban és használatukban különböztek a „zsilettpengétől”; a másfajta termékhez a köznyelvben már nem illett a korábbi típusú termék elnevezése. Az a típusú cserélhető borotvapenge, amelyet korábban zsilettpengének hívtak a köznyelvben, lassan elavult és eltűnt a piacról, a termék sorsát pedig osztotta köznyelvi elnevezése is.

Az is fontos tényező volt a megkülönböztető képesség megtartása szempontjából, hogy a védjegyjogosult immár érdemben és hatékonyan felléphetett a védjegybitorlások és egyéb nem megfelelő védjegyhasználat ellen. Megemlítendő még, hogy a Gillette márka idővel már nemcsak borotvák és borotvapengék, hanem más jellegű, de a borotválkozáshoz kapcsolódó termékek – elsősorban kozmetikumok – elnevezésévé is vált, így az utóbbi évtizedekben már nem csak egy bizonyos terméket jelöl a Gillette elnevezés, így kizárt, hogy egy bizonyos termék fajtanevévé váljon.

Mindazonáltal a mai napig ismert a zsilettpenge kifejezés, de ez alatt még mindig a régi típusú pengét értik (lásd az alábbi ábrán); az új típusú borotvákat nem nevezik így, már csak azért sem, mert utóbbiaknak – egyébként önállóan is védjegyo ltalom alatt álló – fantázianeveket (például Gillette Fusion) adott a gyártó.

⁵⁷⁴ J. SOLTÉSZ Katalin, id. mű 104. o.

A Gillette márkanév jelenleg Magyarországon 17 védjegyhez kapcsolódik. Ezek közül három szóvédjegy oltalmazza önállóan a Gillette elnevezést: a 125221⁵⁷⁵ és a 113976⁵⁷⁶ lajstromszámú hazai védjegyek, és a 006665319 számú közösségi védjegy.⁵⁷⁷ A többi védjegy részben szóösszetétel részeként tartalmazza a Gillette elnevezést (például Gillette Mach 3), részben olyan ábrás védjegy, amelynek szöveges eleme a Gillette szó.

Manapság bizonyára fel sem merülhet, hogy a Gillette védjegy fajtanévvé vált volna. A fent leírt folyamat már történelem, a fiatalabb generációk nem ismerik, nem használják a klasszikus formájú borotvapengét, így a korábban ismert elnevezését sem használják.

5.1.4 Jacuzzi

A Jacuzzi védjegy azért különleges a téma szempontjából, mert a fogyasztók nagy része feltehetőleg nemcsak azzal nincs tisztában, hogy a Jacuzzi elnevezés védjegyoltalom alatt áll, hanem azzal sem, hogy egyáltalán létezik ilyen elnevezésű márka és cég. A magyar köznyelvben ugyanis általánosan azonosítják a „jacuzzi” elnevezést egy bizonyos terméktípussal, amelynek talán a pezsgőfürdő vagy a pezsgőmedence lehet a legtalálhatóbb

⁵⁷⁵ A 3., 8. és 21. áruosztályokban.

⁵⁷⁶ A 8. áruosztályban.

⁵⁷⁷ A 3. és 8. áruosztályokban.

magyar megfelelője, azonban amikor Magyarországon ilyen terméket neveznek meg, a „jacuzzi” szó sokkal gyakrabban használatos.

A Jacuzzi céget hét, Olaszországból kivándorolt testvér alapította 1915-ben az Egyesült Államokban, Kaliforniában, annak érdekében, hogy hidraulikus pumpákat állítsanak elő. A cég 1956-ban kezdte el forgalmazni a J-300 elnevezésű, kisméretű pumpát, amely a fürdőkádba helyezve kellemes vízmasszázst biztosított, az első vízkeverős fürdőkád pedig 1968-ban került a piacra.⁵⁷⁸ Ilyen típusú terméket a Jacuzzi Brothers, Inc. gyártott először. A vízkeverős fürdőkád – noha sokáig luxuscikknek számított – rendkívül sikeresnek számított, jelenleg is élénk kereslet mutatkozik iránta, de természetesen az utóbbi évtizedek alatt már számos más cég is készít hasonló jellegű és funkciójú termékeket.

Magyarországon a Jacuzzi hazai szóvédjegyként,⁵⁷⁹ és hazai ábrás védjegyként⁵⁸⁰ is oltalom alatt áll a 7. 10. és 11. áruosztályokban, míg a 006304174 számú közösségi szóvédjegy és a 007289283 számú közösségi ábrás védjegy árujegyzéke rendkívül széles körű.⁵⁸¹ A fajtanévvé válás értelemszerűen a szóvédjegyeket érinti, míg az ábrás védjegyet minden bizonnyal megóvjaa ettől az ábrás megjelenítés vizuális többlete. Az áruosztályok közül elsősorban a 7. 10. és 11. osztályokat érintheti a fajtanévvé válás.

A Jacuzzi használatára jellemző, hogy szállodák, panziók következetesen jacuzziként tüntetik fel azt, hogy a szolgáltatásaik között pezsgőfürdő is található, nem ritkán a pezsgőfürdő és a jacuzzi szavakat felváltva, egymás kézenfekvő szinonimájaként használva.⁵⁸² Az is előfordul, hogy pezsgőfürdőket gyártó cég nevezi jacuzzinak az általa gyártott terméket.⁵⁸³ Máshol jacuzzi kiegészítőket és alkatrészeket árulnak, miközben már a kereskedelmi jellegű weboldal

⁵⁷⁸ Lásd: <http://www.answers.com/topic/jacuzzi-brands-inc?cat=biz-fin>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁷⁹ Lajstromszáma 132223

⁵⁸⁰ Lajstromszáma 132222

⁵⁸¹ A 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 35, 39, 42, 44 osztályokra terjed ki.

⁵⁸² Lásd <http://ozon.hotel-residence.hu/hu/szobaink/standard-superior-ketagyas>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

<http://www.szallashirdeto.hu/?view=showad&adid=5828&cityid=5>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁸³ Lásd: <http://www.wellis.hu/>

domain nevében is szerepel a jacuzzi elnevezés.⁵⁸⁴ Jellemző az ilyen típusú használatra, hogy a fajtanévként használt elnevezést kisbetűvel írják, ezzel is utalva arra, hogy nem tulajdonnévről van szó.

A Jacuzzi fajtanévként történő használata nemcsak Magyarországon jellemző, hiszen az angol nyelvű szakirodalom is a köznevesülés (angolul genericisation) egyik tipikus példjaként említi.⁵⁸⁵ Olyan forrás is található, amely a Jacuzzi termékek óriási sikerének tulajdonítja azt, hogy a márkanév néhány évtized alatt a vele megjelölt termék általános köznyelvi megjelölésének szinonimájává vált.⁵⁸⁶

A védjegyjogosult honlapján – minden bizonnyal a védjegyet fenyegető veszély ismeretében feltüntetve – olyan szekció is megtalálható, amely példákkal is megtámogatva a Jacuzzi védjegy megfelelő használatához ad iránymutatást, illetve kifejezetten lehetővé teszi a nem megfelelő védjegyhasználat bejelentését a védjegyjogosultnak.⁵⁸⁷

Összességében megállapítható, hogy a Jacuzzi elnevezés széles körben a pezsgőfürdők, masszázsmecencék általános elnevezéseként használatos, de a védjegyjogosult felismerte a kialakult helyzetet, és lépéseket tesz a fajtanévvé válás megelőzése érdekében. Kérdés, hogy ezek a lépések képesek lesznek-e még visszafordítani a láthatóan megindult folyamatot – jelenleg azonban csak találgatni lehet, hogy egy esetleges megszűnés megállapítására irányuló eljárás milyen eredményre vezetne a Jacuzzi esetében.

⁵⁸⁴ http://jakuzzi-kiegeszitok.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=34; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁸⁵ Lásd: <http://www.pinsentmasons.com/media/300313619.pdf>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_generic_and_genericized_trademarks; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁸⁶ Lásd: <http://www.wisegeek.com/what-is-the-difference-between-a-hot-tub-and-jacuzzi.htm>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁸⁷ Lásd: <http://en.jacuzzi.eu/trademark>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

5.2 Szolgáltatási védjegy - Google

A külföldi eredetű szolgáltatási védjegy fajtanévvé válására nem könnyű példát találni. Ennek az lehet az oka, hogy a szolgáltatások sokáig nehezebben lépték át a nyelvi és országhatárokat erősebb helyhez kötöttségük miatt. Ezen a helyzeten az internetes szolgáltatások elterjedése változtatott, hiszen ezek földrajzi kötöttségek nélkül hozzáférhetőek.

Tipikus esete az ilyen szolgáltatásoknak a Google internetes keresőszolgáltatás, amely – bár számos egyéb hasonló, de eltérő megnevezésű szolgáltatás létezik – olyannyira elterjedt az egész világon, hogy elnevezését kezdik azonosítani magával az internetes kereséssel, illetve az ezt lehetővé tevő szolgáltatással. A Google kereső népszerűsége 2008-ban már közel 60%-ra volt tehető az egyes internetes keresések között.⁵⁸⁸ Ez az arány egyes források szerint 2009-re már elérte a 80%-ot, igaz az utóbbi években némileg visszaesett, és újra 60% körülire tehető.⁵⁸⁹ A kereső népszerűsége annyiban töretlen, hogy 2014-ben is a legtöbbet használt keresőoldal a világon.⁵⁹⁰

Magyarországon a Google közösségi védjegyként⁵⁹¹ és nemzetközi bejelentés alapján hazai védjegyként⁵⁹² is lajstromozott a Google Inc. javára. Érdekes, hogy a védjegyoltalom előbbinél csak 2006. 03. 02-től (uniós elsőbbség alapján), utóbbinál 2005. 04. 28-tól áll fenn, tehát a Google Inc. sokáig nem tartotta fontosnak, hogy megjelölése Európában védjegyként oltalmazva legyen. A cég az Egyesült Államokban is csak 2006. március 2-án jelentette be megjelölését az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy Hivatalához.

A köznevesülés kérdése angol nyelvterületen merült fel, mert a Google név használata igeként kezd terjedni (to google vagy googling – azaz keresni az interneten). Nem sokkal a védjegybejelentést követően, 2006. júliusában a „to google” kifejezés bekerült az Egyesült

⁵⁸⁸ Lásd: http://www.nielsen-online.com/pr/pr_080619V.pdf; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁸⁹ <http://searchengineland.com/google-worlds-most-popular-search-engine-148089>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁹⁰ <http://www.ebizmba.com/articles/search-engines>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

⁵⁹¹ Ügyszáma: 005263868.

⁵⁹² Lajstromszám: 859851.

Államokban rendkívül tekintélyes Merriam – Webster Dictionary⁵⁹³ adatbázisába, mégpedig az internetes keresés általános igei megjelöléseként.

Ezt követően a Google Inc. számos médiumnak írt felszólító levelet, amiben arra figyelmeztette őket, hogy a Google szó igekénti használata jogsértő; egyben példálózóan azt is megjelölte, hogy milyen módon lehet jogszerűen használni a Google védjegyet.⁵⁹⁴

Jelenleg a Merriam – Webster Dictionary a google szó jelentésének kifejezetten a Google internetes kereső használatát adja meg, és külön kiemeli, hogy a Google szó védjegyoltalom alatt áll.

A Google köznevesülése jelen pillanatban nem dőlt el; kérdés, hogy hogyan alakul a szolgáltatás sorsa a jövőben, illetve egyéb nyelvterületeken. Nem nehéz megjósolni, hogy a köznevesülés be fog következni, ha a Google szolgáltatása tovább népszerűsödik és még nagyobb részt foglal el az internetes keresők piacán. Ugyanakkor arra is volt már példa, hogy egy korábban hasonlóan nagyon népszerű szolgáltatás nevével együtt szinte eltűnt a köztudatból, ahogy a korábban (a Google 2001-es megjelenését megelőzően) rendkívül népszerű Altavista keresőoldallal történt, amely már egyáltalán nem is működik.

6. A megkülönböztető képesség elvesztésének megelőzése

A védjegyjogosult számára a fentiekből következően alapvető fontosságú, hogy a védjegy ne veszítse el megkülönböztető képességét. Ehhez a Vt. kétféle segítséget nyújt.

6.1. A védjegybitorlás miatti fellépés lehetősége biztosítja a védjegyjogosult számára, hogy megakadályozza a védjegy jogosulatlan használatát.

⁵⁹³ Lásd: <http://www.merriam-webster.com>

⁵⁹⁴ Lásd: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/to-google-or-not-to-google-its-a-legal-question-411600.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/04/AR2006080401536.html>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

<http://rt.com/news/sweden-removes-word-google-856>; utolsó letöltés: 2014.10.18.

A Vt. 12.§ (1) bekezdése szerint a védjegyoltalom alapján a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van a védjegy használatára. Ugyanezen § (2) bekezdése szerint a kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

- a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel;
- b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; vagy
- c) a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést a védjegy árujegyzékében szereplőkkel nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, feltéve, hogy a védjegy belföldön jóhírnevet élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét.

A tilalmazott magatartások közül a fajtanévvé válás megelőzése szempontjából az *a)* pontnak van jelentősége, hiszen ez az az eset, amikor a releváns terméket (szolgáltatást) a védjegyjogosulttól különböző gyártó vagy forgalmazó (szolgáltató) olyan módon jelöli meg a védjeggyel, mintha a védjegy szöveleme az adott termék fajtaneve volna.

Amennyiben a védjegyjogosult a védjegybitorlás miatt pert indít, a Vt. 27.§ (2) bekezdése *a)–f)* pontjaiban, illetőleg a (3) bekezdésben meghatározott jogkövetkezmények alkalmazását kérheti a bíróságtól. Ezen jogkövetkezmények közül különös jelentősége van a *b)* pontnak, amely szerint a védjegyjogosult követelheti a védjegybitorlás vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását és a bitorló eltiltását a további jogsértéstől. Bár közvetve az egyéb jogkövetkezményeknek is lehet hatása a jövőbeni jogellenes védjegyhasználat megakadályozására, mégis a *b)* pontban foglalt szankció az, amelyik a védjegy fajtanévként való használatának a jövőre nézve elejét veheti.

6.2. A másik lehetőséget a Vt. 13.§-a kifejezetten a fajtanévvé válás megakadályozása érdekében biztosítja azáltal, hogy kimondja: ha a védjegynek szótárban, lexikonban, enciklopédiában vagy más kézikönyvben való megjelenítése azt a benyomást kelti, hogy a védjegy az árujegyzékben szereplő áru vagy szolgáltatás fajtaneve, a kiadó a védjegyjogosult

kérésére köteles - legkésőbb a következő kiadás alkalmával - feltüntetni, hogy a védjegyet lajstromozták és az oltalom alatt áll.

Utóbbi lehetőség biztosítása azért szükséges és jelentős, mert a védjegynek szótárban, lexikonban, enciklopédiában vagy más kézikönyvben való megjelenítése nem feltétlenül jelent önmagában védjegybitorlást még akkor sem, ha ahhoz a védjegyjogosult nem járult hozzá. Előfordulhat például, hogy egy adott terméktípus ismertetését egy szakmai kézikönyv gyakorlati példákkal egészíti ki, így védjegyo ltalom alatt álló elnevezésekkel hivatkozik az olvasó által ismerhető termékekre. Ez a védjegyjogosult számára feltehetőleg nem sérelmes, továbbá az ilyen bemutatás a Vt. 15.§-ban meghatározott védjegyo ltalmi korlátokhoz sorolható (így aztán ez ellen sikerrel nem léphet fel a védjegyjogosult). Abban az esetben azonban, ha az említett példában szereplő kézikönyv egy adott terméktípust azonosít egy o ltalom alatt álló elnevezéssel, azaz a terméktípust kizárólag a védjegy által nevezi meg, akkor a Vt. 13.§-ban szabályozott helyzetről van szó.

7. Összegzés

A jogszabályi rendelkezések és a bemutatott példák alapján az alábbi következtetések vonhatók le a megkülönböztető képesség elvesztése kapcsán.

7.1. A megkülönböztető képesség elvesztése nem gyakori, azonban - ahogy a bemutatott példák alapján látható - közismert jelenség, amely ugyanakkor konkrét joghatásokkal rendkívül ritkán jár. Ennek okaként különösen az alábbi tényezők jelölhetők meg.

Ahogy utaltam rá, a fajtanévvé válás útján elindult védjegyek kapcsán jellemzően nem indul a megszűnés megállapítására irányuló eljárás.

A lajstromozott ábrás védjegyek vonatkozásában azért is nehéz egyértelműen megállapítani a fajtanévvé válást, mert ha a védjegy részeként ismert szóelem köznevesül is, a hozzá kapcsolódó grafikai elemekkel biztosított vizuális összhatás ettől még továbbra is fenntarthatja a védjegy megkülönböztető képességét.

Ritkán alakul ki olyan monopolisztikus helyzet, amely egy adott termék vonatkozásában annyira jelentős egy adott nyelvi környezetben, hogy az a termék által hordozott védjegy fajtanévvé válását generálja. Szintén ritkán fordul elő, hogy egy korábban nem létezett, ismeretlen terméket adott nyelvi közegben a védjegyet képező megjelölése által, azzal együtt ismernek meg a fogyasztók.

7.2. A folyamat olyan megjelölések, illetve védjegyek esetében indul el, amelyek nagyon széles körben ismertté válnak; a fajtanévvé válás definitíve feltételezi azt, hogy az általános nyelvhasználat során az adott védjegyet a nyelvi környezetében a beszélők többsége ismeri és használja.

A fajtanévként való használatnak jellemzően két oka lehet. Az egyik, hogy egy adott termék vagy szolgáltatás piacán monopolhelyzetbe kerül a fajtanévvé váló védjegyet hordozó termék vagy szolgáltatás. A monopólium eredményezheti ezt attól függetlenül, hogy természetes módon, szabad piaci körülmények között vagy törvényi úton alakult ki. (Előbbire a dolgozatban említett példák közül leginkább a Google esete interpretálható, utóbbira a monista politikai és gazdasági rendszerben gyártott termékek, így a Mirelite vagy a Patyolat szolgáltatják a legjobb példákat). Amikor ez a monopolhelyzet kialakul, a fogyasztók a terméket vagy szolgáltatást elkezdik a nyelvhasználatban is azonosítani azzal a márkájú termékkel vagy szolgáltatással, amely számukra kizárólagosan, vagy az esetek túlnyomó többségében elérhető.

A másik ok az lehet, hogy a fajtanévvé váló védjegy olyan terméket jelöl, amelynek korábban, a védjegyet hordozó terméknek a piacon való felbukkanását megelőzően nem létezett köznyelvi elnevezése az adott nyelvben, mert a kérdéses termék ezt megelőzően nem volt ismert. Másképp megfogalmazva: egyéb elnevezés híján a fogyasztók az új találmány elnevezésével azonosítják az általuk újonnan megismert terméktípust (erre az esetre példa a Jacuzzi vagy éppen a Walkman).

XI. Következtetések

Mivel az egyes fejezetek végén összefoglaltam az adott részterülettel kapcsolatos következtetéseket, a dolgozat végén ezeket nem ismétlem meg, hanem csak a leglényegesebb, illetőleg a téma teljes áttekintését követően összegezhető gondolatokat írom le.

1. A védjegy törvényi fogalma régóta egységesnek tekinthető, a vizsgált jogrendszerek közül egyedül az USA védjegyjoga az, amely a grafikai ábrázolhatóság követelményét nem rögzíti. A dolgozatban több helyen hivatkozott amerikai jogesetek alapján megismert megengedő lajstromozási gyakorlat megítélésem szerint ennek tudható be.

Kérdés azonban, hogy grafikai ábrázolhatóság követelménye kapcsán nem következik-e be hamarosan változás: a 409. l. ábrázolhatóság kapcsán már hivatkozott, a Max Planck Szellemi Tulajdonjogi és Versenyjogi Intézet által készített tanulmányban már olyan álláspont fogalmazódik meg, amely szerint grafikai ábrázolhatóság elvárása elavult, és indokolt volna az azonosíthatóság és egyértelműség követelményét más, rugalmasabb módon rögzíteni. Mivel az Európai Bizottság elfogadta a Védjegyrendelet és a Védjegy-irányelv módosítására vonatkozó javaslatokat, és ezek az imént hivatkozott tanulmányon alapulnak, nem kizárt, hogy az európai védjegy-fogalom az állítólagos piaci igényeknek megfelelően változni fog.

Egy esetleges ilyen irányú változással a magam részéről nem értenék egyet. Véleményem nem valamiféle konzervatív szemléleten alapul, hanem azokon a gyakorlati szempontú aggályaimon és kétségeimen, amelyeket közelebbről az alábbi 11. pontban fogalmazok meg.

2. A megkülönböztető képesség tartalmi meghatározása a tételes jogi rendelkezésekben nem jelenik meg, ez a feladat a gyakorlati jogértelmezésre hárul. Ennek előnye az, hogy a gyakorlati igényeknek a lehető legtágabb teret biztosít a jogi szabályozás; hátránya viszont a bizonytalanság a lajstromozhatóság határait illetően, amit a viszonylag sok erre utaló jogeset is alátámaszt. Felmerül emiatt a jogbiztonság kérdése is: nemcsak a részben emiatt külön fejezetben tárgyalt árujegyzék kapcsán, hanem általánosságban is; a piaci szereplők nem tudhatják teljes biztonsággal, hogy az általuk használni kívánt megjelölés lajstromozható-e. Az OHIM-nak és az Európai Bíróságnak az illatokkal kapcsolatos lajstromozási gyakorlata jól illusztrálja ezt a bizonytalanságot. Megítélésem szerint a jogbiztonság szempontjából

egyáltalán nem szerencsés az, ha egy adott típusú megjelölésnek a védjegyoltalomból való kizártsága mindössze hatósági határozatok indokolásából vezethető le (még akkor sem, ha az indokolás szerint a kizártság nem kategorikus, hanem mintegy átmeneti).

3. A kontinentális, írott joghoz szokott jogász számára legalábbis szokatlan a precedensjog olyan mértékű térhódítása, mint ami a védjegyjog területén tapasztalható. Az EU védjegyjogi gyakorlatát évtizedek óta az Európai Bíróság alakítja, amely angolszász jogi jelleget kölcsönöz nemcsak a közösségi jognak, hanem azon keresztül a tagállamok jogrendszerének is. Noha a magyar jogban sem ismeretlen a precedensek felhívása, a jogalkalmazók által levont következtetések, absztrahált elvek figyelembe vétele, ezek álláspontom szerint nem hatnak olyan erővel, illetve átfogó jelleggel a joggyakorlatra, mint ami a közösségi jogalkalmazó szervek precedenseire jellemző. Megítélésem szerint ez a jelenség erősen relativizálja a „praetor ius facere non potest” elvének, illetőleg a hatalmi ágak elválasztásának alapelveit. (Érdemes megjegyezni, hogy ez a jelenség nem korlátozódik a védjegyjog területére.)

4. A tételes jog a megkülönböztető képesség hiányának eseteit határozza meg, negatív feltételként; ennek megfelelően a megjelölés vizsgálata negatív oldalról történik: az elbíráló hatóság a kizáró okok fennállását vizsgálja (az abszolút kizáró okokat, mint amilyen megkülönböztető képesség hiánya is, hivatalból). Emiatt sokkal könnyebb gyakorlati választ adni arra, hogy mi nem rendelkezik megkülönböztető képességgel, ugyanakkor konkrét megjelöléstípusok kapcsán a megkülönböztető képesség hiánya is inkább csak általánosítások szintjén lehetséges (pl. színek általában nem oltalomképesek, az illatok nem oltalomképesek).

5. A megkülönböztető képesség tetszőleges megjelölés kapcsán, egységes tartalommal nem határozható meg, mert az olyan összetett szempontok alapján állapítható meg, amelyek mindig csak egy adott megjelölés kapcsán vizsgálhatók. Röviden: a megkülönböztető képesség a puszta megjelölés saját, önmagában vett tulajdonságain túl függ

- az árujegyzéktől, amelynek tartalma, mint láttuk, egyébként is bizonytalan lehet,
- a megjelölést és a vele megjelölt terméket észlelő, illetve ismerő fogyasztótól, illetve a fogyasztóval szemben támasztott általános elvárásoktól;
- a kulturális közegtől (verbális megjelölések esetében elsősorban a nyelvi környezettől), amelyben a megjelölés feltűnik;

- további kérdés lehet a szerzett megkülönböztető képesség (bizonyítása).

A fentiek miatt a megkülönböztető képesség véleményem szerint elvi jellegű szabály, nem pedig egzakt tartalommal rendelkező, a jogalkalmazó mérlegelését kizáró norma. A saját megfogalmazásomban a megkülönböztető képesség meglétéhez a megjelölésnek az érintett termékekre és azok piacára tekintettel a szokatlanság, a különlegesség, az egyediség minimális szintjét kell elérnie.

A megkülönböztető képesség mint a védjegy megkülönböztető funkciójának alapja nem egzakt abban az értelemben sem, hogy az egyes megjelölések különböző mértékben képesek a velük jelölt termékek megkülönböztetésére: vannak „erősebb” és „gyengébb” védjegyek. Az egyes megjelölések megkülönböztető ereje és a védjegyfunkció „hatásfoka” eltérő;⁵⁹⁵ igaz, a lajstromozáshoz elégséges a megkülönböztető képesség minimális foka, azonban egyes „határesetekben” már csak az elbíráló hatóság pillanatnyi döntésén múlik, hogy megállapítja a megkülönböztető képesség fennállását, vagy elveti azt.

6. A védjegyjogi gyakorlatban a megkülönböztető képesség és a (más, hasonló megjelölésekkel való) összetéveszthetőség nem mereven elválasztható kategóriák, mert a megkülönböztető képesség gyakran csak a hasonló, konkurens termékek (megjelöléseik) és a hozzájuk kapcsolódó piaci gyakorlat ismeretében, az azokkal való összevetés alapján ítéltető meg.

7. Gyakorlati szempontból az USA védjegyjogi szabályozásánál említett Abercombie Osztályozást rendkívül jelentősnek tartom. Bár az ebben meghatározott kategóriák nem egzakt határok mentén rendeződnek el, az egyes megjelölések általában mégis jól beilleszthetők egyik vagy másik kategóriába, ennek alapján pedig a megkülönböztető képesség megléte, illetve ereje is felbecsülhető. Ennek az osztályozási rendszernek az átültetését de lege ferenda a magyar, illetve európai jogértelmezésbe indokoltnak tartanám, akár normatív szinten is.

⁵⁹⁵ REGŐCZY Sándor – Védjegyjog-védjegygyakorlat, Közgazdasági és jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973., 249. o.

8. Alapvetően egyetértek azzal, hogy elvileg bármi, ami eredet(jelzéseként) felfogható és grafikailag ábrázolható, az lajstromozható védjegyként; még ha egy másik áruosztályban is, mint amire a megjelölés esetleg utal. Ez talán ellentmond az Abercombie Osztályozásnak, amely szerint létezik az általános fogalmak (generic terms) kategóriája, amely olyan, egy adott nyelvben használt fogalmak körét öleli fel, amelyek messzemenően általános jellegűek, és szélesebb körben határoznak meg egy-egy fogalmat, akár elvontan vagy gyűjtőfogalomként. Mivel azonban az ilyen fogalmak köre sem határozható meg egyértelműen, elvileg mégis tartható az a tétel, hogy bármi, ami megjelölésként értelmezhető és grafikailag ábrázolható, az valamilyen osztályban védjegyként lajstromozható. Az eseti kivételek – pl. az általános fogalmak – egy másik abszolút kizáró ok, a megtévesztő jelleg miatt bizonyulhatnak oltalomképtelennek (pl. a sajtos szó ne szerepeljen olyan terméken, ami nem sajtos, vagy a bor szó ne utaljon a termékre egy söröscímén).

9. Az I. Fejezet 5. pontjában megfogalmazott célkitűzések kapcsán: a választott téma alapos megismerése érdekében határozott lépéseket tettem; a megismerési folyamat eredményét a fejezetek végén, illetve a jelen fejezet előző pontjaiban igyekeztem összefoglalni.

A Bevezetésben azt a kérdést is feltettem, hogy a védjegy jog tradicionális dogmatikai keretei alkalmasak-e egyes új típusú védjegyek befogadására, avagy ezek a modern igények a dogmatikai keretek módosítását, bővítését igénylik. A kérdést megítélésem szerint nem lehet kategorikusan megválaszolni, ugyanis az „új típusú megjelölések” olyan gyűjtőfogalom, amelynek egyes elemei elhelyezhetők a védjegy jelenlegi fogalmi keretei között, míg mások megítélésem szerint nem.

Álláspontom szerint elvileg kielégítik a védjeggyel szemben támasztott elvárásokat a térbeli, hologram-, pozíció- és fénymegjelölések, amennyiben a fogyasztók képesek azokat megjelölésként értelmezni. A hallás útján érzékelhető megjelölések lajstromozhatósága kapcsán felmerült kétségeimnek már a IV. Fejezet végén hangot adtam. Az illatok grafikai ábrázolhatósága jelenleg nem oldható meg a védjegykénti lajstromozáshoz elégséges módon, illetve a megkülönböztethetőségük is rendkívül kétséges; a két érzékelési modalitás hasonló vonásai⁵⁹⁶ alapján ugyanez elmondható az ízekre is. Álláspontom szerint az illatok és ízek

⁵⁹⁶ Izsó Lajos – BECKER György, id. mű, 149-051. o.

vonatkozásában elvi síkon is kizárható a lajstromozhatóság. Esetükben már a megjelölés-jelleg is kizárható, hiszen egy illat vagy íz vagy a termék elsődleges attribútuma, benne rejlő tulajdonsága (ekkor valamilyen élelmiszerről van szó), vagy pedig olyan másodlagos jellemzője (pl. egy gyógyszer vagy fogkrém ízesítése) amely szintén funkcionális a termék tulajdonképpeni rendeltetésével összefüggésben, és amelyből lehetetlen a termék gyártójára vagy forgalmazójára következtetni (tehát eredetjelző funkcióval ellátni).

11. Egyes új típusú megjelölések tehát nem férnek el a védjegy hagyományos dogmatikai keretei között; ezek az illatok és az ízek. Kérdés, hogy de lege ferenda szükséges, indokolt-e megváltoztatni a védjegy fogalmát akként, hogy befogadhassa az illatokat és ízeket, azaz fellazítható-e a grafikai ábrázolhatóság követelménye ennek érdekében? Álláspontom szerint ez nem indokolt, ugyanis – ahogy arra már korábban utaltam – ezek az észleletek nem megjelölésként tudatosulnak a fogyasztóban, hanem a termék immanens ismérveként, tulajdonképpeni sajátosságaként. Ezért a grafikai ábrázolhatóság hiánya nem az egyetlen ok, ami miatt ezek az észleletek nem lajstromozhatóak védjegyként; valójában ennél jelentősebb az az ok, hogy az illat és az íz nem megjelölések, így elvileg sem alkalmasak arra, hogy a védjegy eredetjelző és megkülönböztető funkcióit betölthessék.

További kérdésként merül fel az illatok és az ízek mellett az emberi gesztusok kapcsán az, hogy „kisajátíthat-e” bárki egy illatot, vagy egy mozdulatsort, esetleg egy meghatározott testtartást a védjegyoltalom eszközeivel? Nem túlzás, nem abszurd-e „tulajdonjogiasítani” valamit, amit pl. bárki bármikor megtehet, mutathat (pl. mert a jelbeszéd része)?

Ehhez a felvetéshez kívánkozik egy utolsó gondolatsor, amely a megkülönböztető képességhez távolabbról kapcsolódik. Arról van szó, hogy a szellemi alkotásokra vonatkozó tulajdonjog-szerű iparjogvédelmi oltalmak, illetve a szerzői jog azzal a kihívással néznek szembe, hogy a jogviszonyon keresztül képesek legyenek létrehozni a jogosult és az oltalom tárgya között valamiféle olyan tényleges kapcsolatot, amely lehetővé teszi a jogosult számára, hogy az oltalom tárgya felett ellenőrzést gyakoroljon. Ez a lehetőség volna hivatott helyettesíteni a tulajdonjog részjogosítványai közül a birtoklás jogát, lehetőségét. A birtoklás mint tényszerűség rendkívüli jelentőséggel bír a tulajdonjog gyakorlása kapcsán, hiszen alapvetően és eredendően ez teszi lehetővé a tulajdonjog mint legteljesebb dologi jog érvényesülését a dolog felett. Ugyanezt a tényszerű, közvetlen, és a külvilág számára is

érzékkelhető kapcsolatot az iparjogvédelem nem képes megteremteni, annál az egyszerű oknál fogva, hogy az iparjogvédelmi oltalom tárgya nem egy jogi értelemben vett dolog, hanem egy absztraktum. A védjegyoltalom esetében a megjelölés, bár látható, és esetleg valamely egyéb érzékszervünkkel is érzékelni tudjuk, nem egy egyedi, fizikai kiterjedéssel rendelkező tárgy, amely emberi uralom alá hajtható. Hiába képes a védjegyjogosult arra, hogy a védjegyével ellátott terméket a birtokában tartsa, hiszen erre elvileg bárki más is képes rajta kívül, aki a védjegylajstromból megismerte és kinyerte a megjelölést. Ez ténylegesen nem akadályozható meg, sőt, a védjegy esetében egyébként kifejezett cél, hogy reprodukálható legyen, hiszen ez a rendes használatához (pl. áruk sorozatgyártása során) az esetek többségében ez elengedhetetlen.

Egyes megjelölések esetében, így különösen a látható megjelöléseknél ennek ellenére többnyire lehetősége van a védjegyjogosultnak a tényleges kontroll gyakorlására, mert egy hagyományos szó- vagy ábrás védjegy bárki számára, jellemzően egyformán és egzakt módon látható. A védjegyjogosult emiatt képes észlelni védjegye jogosulatlan használatát, és fellépni azzal szemben; ez legfeljebb pénzügyi és logisztikai nehézségeket vethet fel.

A hangmegjelölések kapcsán ez már korántsem olyan reális lehetőség, míg az illatok és ízek kapcsán egyenesen abszurd volna azt feltételezni, hogy a védjegyjogosultnak tényleges lehetősége van azt észlelni, hogy valaki jogosulatlanul éppen az ő kizárólagos használati jogába tartozó illatot érzi. Ugyancsak abszurd bárki számára megtiltani, hogy egy bizonyos kézmozdulatot tegyen, vagy meghatározott módon tartsa a fejét. Az ilyen megjelölések esetében gyakorolható-e reálisan egy tulajdonszerű, azaz minimális tényszerű kapcsolatot feltételező jogosultság? Egyes megjelöléstípusoknál annyira „eltávolodik” egymástól a jogosult és a megjelölés, hogy a jogosult nem képes tényleges kontrollt gyakorolni a megjelölés használata felett; ekkor álláspontom szerint már a védjegykénti lajstromozás értelme kérdőkeleződik meg. Emiatt szükséges lehet általánosságban is megvizsgálni azt a kérdést, hogy a védjegyoltalom mint jogintézmény céljával egyáltalán összeegyeztethető-e az olyan absztraktumok védjegykénti oltalmazása, mint pl. a hangok vagy a kézmozdulatok. Erre további kutatások adhatnak választ, de a jogalkotás jövőbeli irányából is levonhatunk majd következtetéseket.

Felhasznált irodalom

Szakirodalmi források

1. ASHMEAD, Richard: International Classification class headings: illustrative or exemplary? The scope of European Union registrations, in Journal of Intellectual Property Law & Practice, Vol. 2., No. 2, 2007.;
2. ATKINSON, Rita L.; ATKINSON, Richard C.; SMITH, Edward E.; BEM, Daryl J.; NOLEN-HOEKSMA, Susan: Pszichológia; Osiris, Budapest, 1997.;
3. BECK Salamon: Magyar védjegyjog, Budapest, 1934.;
4. BOBROVSZKY Jenő: Új nemzetközi iparjogvédelmi szerződések a Szellemi Tulajdon Világszervezete keretében, Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő, 1989. évi 9. szám, Melléklet;
5. BOBROVSZKY Jenő - Az iparjogvédelem funkciói a piacgazdasági innovációs folyamatokban és helye az innovációs stratégiákban; Iparjogvédelmi Szemle, 1991. június;
6. BOGNÁR Istvánné, DEDICS Imre, TAKÁTS Endre, ZAKARIÁS Egon - Csomagolási megoldások, grafikák jogvédelme (MKK Védjegy- és Csomagolási Bizottságának kiadványa, Budapest, 1971.;
7. BOYTHA Györgyné - RÁCZ László - SZAMOSI Katalin - VIDA Sándor: Versenyjog és iparjogvédelem; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1997. október;
8. BUGÁN Antal – OLÁH Attila: Fejezetek a pszichológia alapterületeiből; ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2001.;
9. COOK, Trevor: EU Intellectual property law, Oxford University Press, Oxford, Nagy-Britannia, 2010;
10. CSÉCSY György: A szellemi alkotások joga, Novotni Alapítvány a Magánjog fejlesztéséért, Miskolc, 2000.;
11. CSÉCSY György: Védjegyjog és piacgazdaság, Novotni Alapítvány a Magánjog fejlesztéséért, Miskolc, 2001.;
12. DÜLL Andrea: Az érzékelés és az észlelés, in Bugán Antal – Oláh Attila: Fejezetek a pszichológia alapterületeiből, Eötvös Kiadó, Budapest, 2001.;
13. EYSENCK, Michael W. – KEANE, Mark T.: Kognitív pszichológia; Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.;

14. FAZEKAS Judit: Fogyasztóvédelmi jog, CompLex Kiadó, Budapest, 2007.;
15. FAZEKAS Judit - SÓS Gabriella: Fogyasztóvédelem az Európai Bíróság gyakorlatában; Fogyasztóvédelmi Szemle, 2005. március;
16. FEKETE Orsolya: A felügyeleti szervek tevékenysége Magyarországon a fogyasztóvédelem egyes területein - kitekintéssel a rendszerszintű problémák megoldási lehetőségeire, PhD értekezés, Szeged, 2011.;
17. Ficsor MIHÁLY: Védjegyjogunk és az európai integráció; Iparjogvédelmi Szemle 1997. évi augusztus;
18. GONDA Imre: A közösségi és a tagállami védjegyjog kapcsolata az Európai Unióban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 109. évf. 2. szám, 2004. április.;
19. HAJDÚ Mihály: Általános és magyar névtan, Osiris Kiadó, Budapest, 2003.;
20. HEALEY, Matthew: Mi az a branding?, Sclar Kiadó, Budapest, 2009.;
21. HIMER Zoltán és SZILVÁSSY Zoltán (szerk.): A magyar iparjogvédelem 75 éve., Országos Találmányi Hivatal, Budapest, 1970.;
22. Iparjogvédelmi Kézikönyv; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978.;
23. IZSÓ Lajos – BECKER György (szerk.): Termékélmény; Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011.;
24. J. SOLTÉSZ Katalin: A tulajdonnév jelentése és funkciója, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.;
25. KESERŰ Barna Arnold: Összetéveszhető? A védjegyek összetéveszhetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon c. dolgozatában (Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2012. február);
26. KOTLER, Philip: Marketing menedzsment, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.;
27. LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: Szerzői jog és iparjogvédelem, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012.;
28. NÁTHON Natalie: Az új típusú védjegyek az Európai Unióban, PhD értekezés, Pécs, 2009.;
29. NEFS, H.T. – On the visual appearance of objects; In: Schifferstein, H.N.J.- Hekkert, P. (szerk.): Product experience, Elsevier, Oxford, 2008.;
30. OSZTOVITS András: A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban, <http://ptk2013.hu/szakcikkek/osztovits-andras-a-fogyaszto-fogalma-az-uj-ptk-ban/2267>;
31. PATYI András – VARGA Zs. András: Általános közigazgatási jog. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2009.;

32. REGŐCZY Sándor: Védjegyjog-védjegygyakorlat, Közgazdasági és jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973.;
33. REKETTYE Gábor: A kereskedelmi márkák szerepe a versenyben, Magyar Tudomány 2009.06. szám;
34. SANDRI, Stefano – RIZZO, Sergio: Non-conventional trade marks and Community Law, Marques, Leicester (Anglia), 2003.;
35. SAPHERSTEIN, Michael: The Trademark Registrability of the Harley-Davidson Roar: A Multimedia Analysis;
http://www.bc.edu/bc_org/avp/law/st_org/iptf/articles/content/1998101101.html;
36. SEKULER, Robert – BLAKE, Randolph: Észlelés; Osiris, Budapest, 2004.;
37. SIKLÓS Kata: Védjegyjogszerzés 1000 évvel ezelőtt
(www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201004-pdf/05.pdf);
38. Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex Kiadó, Budapest 2008.;
39. SZIGETI Éva - Az Európai Bíróság és az OHIM egyes döntéseinek elemzése és azok hatása a hazai védjegyjogi gyakorlatra, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2007. május;
40. TATTAY Levente: A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése; Magyar Jog, 1993. évi 2. szám;
41. TATTAY Levente: A magyar védjegyjog száz éve; Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő 1990. okt. 29. 5. sz. melléklet;
42. TATTAY Levente: A szellemi alkotások joga; Szent István Társulat, Budapest, 2007.;
43. TATTAY Levente: A védjegyjogi normák egységesítése és közelítése a közös piac országában; Külgazdaság, Jogi melléklet, 1992. évi 8. szám;
44. TÁRCZY Edit Zsuzsanna: A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, PhD értekezés, Miskolc, 2012.;
45. TOSICS Nóra: A szerzői jog nemzeti, nemzetközi és regionális kimerülésének kérdései. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. évf. 1. szám, 2003. február.;
46. VÉKÁS Lajos: Parerga – Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez; HVG-ORAC, Budapest, 2008.;
47. VIDA Sándor: A védjegy pszichológiai és jogi megközelítésben; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.;

48. VIDA Sándor: A magyarországi védjegyoltalom története; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2012. 4. szám;
49. VIDA Sándor: Az Európai Bíróság gyakorlatának hatása a magyar védjegyjogra; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf., 5. sz., 2007. október;
50. VIDA Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata; Novotni Alapítvány, Miskolc, 2006.;
51. VIDA Sándor: Idegen nyelvű szó megkülönböztető képessége – A Matratzen-ügy az Európai Bíróság előtt; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle; 2007. augusztus;
52. VIDA Sándor: Nemzetközi trendek hatása a magyar védjegyjogban; Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő. 95. évfolyam 10. szám;
53. VIDA Sándor: A reklám és a gyermekek az EK és néhány tagállam jogában. (In. Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem, Egy európai irányelv átültetésének margójára, szerk.: Vörös Imre) MTA Jogtudományi Intézet, 2007.;
54. VIDA Sándor: Védjegy és vállalat, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982.;
55. VIDA Sándor: Hogyan kell az árukat meghatározni a védjegybejelentésben? Az EU Bíróságának ítélete; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle; 2013. február;
56. WHEELER, Alina - Designing Brand Identity: Designing Brand Identity: An Essential Guide for the Whole Branding Team; John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2009.;

Jogszabályok

57. Magyarország Alaptörvénye;
58. az 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről;
59. az 1890. évi II. törvénycikk a védjegyek oltalmáról;
60. A magyar szent korona országainak az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unio kötelékébe való belépéséről szóló 1908. évi LII. törvénycikk;
61. az 1911. évi XI. törvénycikk a szabadalmazható találmányoknak, a mintáknak és a védjegyeknek kiállításokon való időleges oltalmáról;
62. a 1913. évi XII. törvénycikk „a találmányi szabadalmakról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvényeknek az ipari tulajdon védelmére az 1911. évben létrejött nemzetközi megegyezése folytán szükséges módosítása és kiegészítése tárgyában”;

63. az 1920. évi XXXV. törvény a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről;
64. az 1921. évi XXII. törvénycikk a védjegyek oltalmáról rendelkező törvények módosításáról és kiegészítéséről;
65. az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról;
66. az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről;
67. a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény;
68. az 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról;
69. az 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról;
70. az 1997. évi XI. törvény a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról;
71. az 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről;
72. az 1999. évi LXXXII. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezetében létrejött Védjegyjogi Szerződés kihirdetéséről;
73. a 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól;
74. a 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról;
75. a 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról;
76. a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről;
77. a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről;
78. a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet;
79. a 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről;
80. az 1970. évi 18. tvr. az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről;
81. az 1973. évi 29. tvr. egyes iparjogvédelmi uniós megállapodások kihirdetéséről;
82. az egyes szellemi tulajdonjogokat sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről szóló 556/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet;
83. a védjegybejelentés és a földrajzi árujelzőre vonatkozó bejelentés részletes alaki szabályairól szóló 16/2004. (IV. 27.) IM rendelet;
84. 1983/1. Nemzetközi Szerződés az Országos Találmányi Hivatal elnökétől;

85. Az ipari tulajdon oltalmára létesült, 1883. március 20-án Párizsban aláírt, azóta többször felülvizsgált és módosított Párizsi Uniós Egyezmény;
86. A gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó 1957. június 15-én kelt Nizzai Megállapodás;
87. A védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló (kihirdette az 1973. évi 29. törvényerejű rendelet);
88. A védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó 1989. évi Jegyzőkönyv (kihirdette az 1999. évi LXXXIII. törvény);
89. A védjegyek ábrás elemeinek nemzetközi osztályozását létrehozó Bécsi Megállapodás;
90. a WIPO keretében 1994-ben aláírt Védjegyjogi Szerződés;
91. A GATT Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló Egyezménye (kihirdette az 1998. évi IX. törvény);

92. az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés, 1957;
93. Szerződés az Európai Unióról (Maastrichti Szerződés), az Amszterdami Szerződés által átszámozva és egységes szerkezetbe foglalva;
94. az Európai Unió működéséről szóló szerződést valamint jegyzőkönyveiket és mellékleteiket módosító Lisszaboni Szerződés, 2007.;
95. A Tanács 89/104/EGK Irányelve tagállamok védjegyjogszabályainak közelítéséről;
96. az Európai Parlament és a Tanács 2008/95/EK irányelve a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről;
97. a közösségi védjegyről szóló 40/94. EK rendelet (a ma hatályos kodifikált változat: 207/2009/EK rendelet);
98. az Európai Parlament és Tanács 1997. május 20-i 97/7/EK irányelve a távollévők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről;
99. az Európai Parlament és Tanács 1999. május 25-i 1999/44/EK irányelve a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól;
100. a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről;
101. a Tanács 1985. december 20-i 85/577/EGK irányelve az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről;
102. a Tanács 90/314/EGK számú irányelve a szervezett utazási formákról;

103. az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról; általánosan ismert elnevezéssel az UPC-irányelv);
104. a földrajzi jelzések és az eredetmegjelölések tárgyában kiadott 2081/92. EGK tanácsi rendelet;
105. a védjegyek és egyéb jelzések oltalmáról szóló 1994. október 25-i törvény (Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen, Németország);
106. az Osztrák Védjegyoltalomról szóló 1970. évi 260. törvény (Markenschutzgesetz, Ausztria);
107. az 1994. évi 26. törvény a védjegyekről (Trade Marks Act, Egyesült Királyság);
108. Védjegy törvény, 1992. augusztus 28. (Bundesgesetz über den Schutz von Marken und Herkunftsangaben [Markenschutzgesetz], Svájc);
109. az 1946. évi Védjegy törvény (Lanham Act, Amerikai Egyesült Államok)
110. a 2006. évi Polgári Törvénykönyv (Oroszország)
111. a Kínai Népköztársaság Védjegy törvénye (1982.)

Joggyakorlat

112. a Merz & Krell-ügy (C-517/99., az Európai Bíróság eseti döntése);
113. a Loendersloot v. Ballantine-ügy (C-349/95., az Európai Bíróság eseti döntése);
114. az IP Translator-ügy (C-307/10; Európai Bíróság eseti döntése);
115. a Prakter Bau- und Heimwerkermärkte AG-ügy (C-418/02; az Európai Unió Bíróságának ítélete);
116. a Das Prinzip der Bequemlichkeit-ügy (C-64/02 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
117. a Pentagone-ügy (T-304/05; az Elsőfokú Bíróság eseti döntése);
118. a Henkel-ügy (T-393/02; az Elsőfokú Bíróság eseti döntése);

119. a Chiemsee-ügy (C-108/97 és C/109/97; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés);
120. a Doublemint-ügy (C-191/01 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
121. a Postkantoor-ügy (C-363/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
122. a Multi Markets Fund MMF-ügy (C-90/11 és C-91/11; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés);
123. a Linde-ügy (C-53-55/01; az Európai Bíróság egyesített előzetes döntéshozatali eljárásaiban hozott döntés);
124. a BRAVO-ügy (C-517/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
125. a Bostongurka-ügy (C371/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása során hozott döntés);
126. a Philips-ügy (C-299/99; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
127. a Mag-ügy (C-136/02; az Európai Bíróság eseti döntése);
128. Colomer főtanácsos indítványa a Mag-ügyben, C-136/02;
129. a Companyline-ügy (T-19/99; az Európai Bíróság eseti döntése);
130. a BioID-ügy (C-37/03 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
131. a Vorsprung durch Technik-ügy (C-398/08 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
132. a Procter&Gamble-ügy (C-473/01 P és C-474-01-P; az Európai Bíróság egyesített eljárásaiban hozott eseti döntés);
133. a Baby-Dry-ügy (C-383/99 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
134. a Biomild-ügy (C-265/00; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
135. a Deutsche Grammophon GmbH v. Metro-SB-Grossmarkte GmbH ügyben (78/70. sz. 1971. június 8-án hozott ítélet);
136. az Európai Bíróság C-119/75. sz., Société Terrapin (Overseas) Ltd kontra Sociétés Terranova Industrie A Kapferer & Co ügyben 1976. június 22-én hozott ítélete;
137. a Hag-ügy (C-10/89. számú, az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
138. az Európai Bíróság T-547/08. sz. ügye 2010. június 15-i ítélete

139. a Hoffmann-La Roche-ügy (C-102/77; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
140. a Sieckmann-ügy (C-273/00; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
141. a Libertel-ügy (C-104/01; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
142. a SAT.2-ügy (C-329/02 P; az Európai Bíróság eseti döntése);
143. a Nichols-ügy (C-404/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
144. a Matratzen-ügy (C-421/04. az OHIM harmadik fellebbezési tanácsának 2003. január 30-i határozata);
145. A Heidelberger-ügy (C-49/02; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
146. az Ansul-ügy (C-40/01; az Európai Bíróság eseti döntése);
147. a Gut Springenheide-ügy (C-210/96; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
148. az Eden- ügy (T-305/04; az Európai Bíróság eseti döntése)
149. a Lloyd-ügy (C-342/97; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
150. a Picasso-ügy (T-185/02; az Elsőfokú Bíróság ítélete);
151. a Samar-ügy (T-115/03; az Elsőfokú Bíróság ítélete);
152. T-61/03., Irwin Industrial Tool Co. kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. május 27-i végzése;
153. T-117/03., T-119/03. és T-171/03. egyesített ügyek, New Look Ltd kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2004. október 6-i ítélete;
154. T-363/04., Koipe Corporación, SL kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, az Elsőfokú Bíróság 2007. szeptember 12-i ítélete;
155. a GB-INNO-ügy (C-362/88; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
156. a Clinique-ügy (C-220/98; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés);
157. a Mars-ügy (C-470/93.; az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott ítélet)

158. a Team4 Travel-ügy (C-435/11., az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)
159. a Ving Sverige-ügy (C-122/10., az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásában hozott döntés)
160. a Streamserve-ügy (T-106/00; az Európai Bíróság eseti döntése);
161. a Develey-ügy (C-238/06; az Európai Bíróság eseti döntése);
162. a Déclic-ügy R 1/1998-2.

163. MSZH, M0002577/11.
164. MSZH, M0105824/3.
165. MSZH, M9803741
166. SzTNH, M1103666/5.
167. SzTNH, M1200072/4.
168. SzTNH, M1201145/11.
169. SzTNH, A849319/9.
170. SzTNH, M0703479/12.
171. SzTNH, M1003664/14.
172. SzTNH, M1102540/8.
173. SzTNH, M1103666
174. SzTNH, M1200072
175. SzTNH, M1200079/11.
176. SzTNH, M1201145
177. SzTNH, M1201169/7.

178. Fővárosi Bíróság, 1. Pk. 24.972/2001/2.
179. Fővárosi Bíróság, 1.Pk.21.663/2002/6.
180. Fővárosi Bíróság, 1. Pk.26434/2003/3.
181. Fővárosi Bíróság, 3.Pk.28.173/2010/1.
182. Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.25.747/2012/3.
183. Fővárosi Törvényszék, 1.Pk.23.466/2012/3.
184. Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.22.494/2012/4.
185. Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.20.550/2013/3.
186. Fővárosi Törvényszék, 1.Pk.21.871/2013/3.

187. Fővárosi Törvényszék, 3.Pk.20.550/2013/3.

188. Fővárosi ítéltábla 8.Pkf.26.537/2010
189. Fővárosi ítéltábla 8.Pkf.25338/2011.
190. Fővárosi ítéltábla 8.Pkf.26.074/2010.
191. Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.837/2008.
192. Fővárosi Ítéltábla 8.Pf. 20.231/2003/2.
193. Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.619/2011/6.
194. Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.996/2012/3.
195. Fővárosi Ítéltábla, 8.Pkf.26.933/2012/3.

196. Legfelsőbb Bíróság, Pfv. IV. 21.031/2011.
197. Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 25.754/2002.
198. Legfelsőbb Bíróság, Pf. IV. 22.424/1998.
199. Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 20 948/1991.
200. Legfelsőbb Bíróság, Pkf. IV. 20 950/1991.
201. Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.521/2011.
202. Kúria Pfv.IV.20.903/2012/3.
203. a Legfelsőbb Bíróság 2/2011. (XII. 12.) kollégiumi véleménye
204. a Legfelsőbb Bíróság 3/2011. (XII. 12.) kollégiumi véleménye
205. a Legfelsőbb Bíróság2/2012. (XII. 10.) kollégiumi véleménye
206. a 2409/2011. számú polgári elvi határozat

207. 43/1995. (VI.30) AB határozat
208. 25/1992. (IV.30.) AB határozat
209. IV/487-10/2013 AB határozat

210. Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának Vj-11/2004/26. sz. határozata
211. Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának Vj-84/2009. sz. ügye
212. Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának Vj-30/2003. sz. ügye

213. In re General Electric Broadcasting 199 U.S.P.Q 560, 563 (T.T.A.B. 1978).

214. Ride the Ducks, L.L.C. v. Duck Boat Tours, Inc., 75 U.S.P.Q.2d 1269, 2005 WL 670302 (E.D. Pa. 2005)
215. Qualitex Co. v. Jacobson Products Co., Inc., 514 U.S. 159 (1995)
216. U.S. 159 (1995), QUALITEX CO. v. JACOBSON PRODUCTS CO., INC. (http://scholar.google.com/scholar_case?case=17905304466595211702&hl=en&as_sdt=2,33)
217. Abercrombie & Fitch Co. v. Hunting World, Inc., 537 F.2d 4 (2d Cir. N.Y. 1976).
218. Emi Catalogue Partnership Emi Robbins Catalog Inc v. Hill Holliday Connors; 228 F.3d 56; 28. pont; <http://openjurist.org/228/f3d/56/emi-v-hill>
219. In re Vertex Group LLC, 89 USPQ2d 1694 (TTAB 2009); <http://thettablog.blogspot.hu/2009/03/precedential-no-4-ttab-rules-that-sound.html>

Egyéb források (az internetes forrásoknál az utolsó letöltés időpontja egységesen 2014. október 18.)

220. a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény miniszteri indokolása;
221. A védjegy ügyintézés módszertana (a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának szakmai segédanyaga), http://www.sztnh.gov.hu/vedjegy/vedj_modszertan/vedj_modszertan.pdf
222. Egy európai iparjogvédelmi stratégia (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak), COM(2008) 465 végleges; Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2009/C 306/02;
223. A fogyasztó döntések szabadságára vonatkozó, a GVH által követett alapelvek (http://www.gvh.hu/alapelvek/4242_hu_a_fogyasztói_dontesek_szabadsagara_vonatkoz_o_a_gvh_altal_kovetett_alapelvek_2007.html);
224. Observation on the Communication No 4/03 of the President of OHIM of 16 June 2003, 2008 October, Marques;
225. Az OHIM elnökének 2/12. számú közleménye (Communication No. 2/12 of the President of 20/06/2012. Sec. IX.); <http://www.bechbruun.com/da/Videncenter/Rss/~~/media/Files/Videncenter/Nyheder/2012/OHIM%20Presidential%20Communication%202-12.pdf>
226. a Védjegyek és Formatervezési Minták Európai Hálózatának közös közleménye az „IP Translator” végrehajtásáról;

- http://sztnh.gov.hu/adatbazisok/pdf/HU_Common_Communication_1_updated_v1.2.pdf;
227. az SZTNH tájékoztatója a Nizzai Megállapodás szerinti osztályozás fejezetcímeinek alkalmazásáról az Európai Unió Bíróságának a C-307/10. számú ügyben hozott ítélete tükrében; http://sztnh.gov.hu/vedjegy/IP_translator_kozlemeny_final_6July2012.pdf;
228. Study on the Overall Functioning of the European Trade Mark System, Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law; 2011.02.15; http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/tm/20110308_allensbach-study_en.pdf;
229. http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/tm/index_en.htm;
230. A magyar származásra utaló jelzések használatának védjegyjogi kérdései; http://www.sztnh.gov.hu/hirek/kapcsolodo/Magyar_szarmazas_kozlemeny_final.pdf;
231. SCT/17/2: Methods of Representation and Description of New Types of Marks;
232. <http://www.piacutatasok.hu/2012/07/eurobarometer-az-europaiak-es-nyelveik.html>;
233. <http://www.mirelitaruhaz.hu/mirelitecom/index.php/hu/a-tortenet>;
234. <http://pottyos.hu/markatortenet.html>;
235. <http://egyeb.cegkapu.hu>;
236. <http://www.internettudakozo.hu>;
237. <http://cheapdeluxeblog.wordpress.com/2013/06/11/a-nagy-turo-rudi-teszt/>;
238. http://hvg.hu/plazs/20120704_turo_rudi_teszt;
239. <http://tudatosvasarlo.hu/cikk/term-kteszt-t-r-rudi>;
240. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Aspirin>;
241. http://en.wikipedia.org/wiki/Aspirin#cite_note-20;
242. <http://pubs.acs.org/cen/coverstory/83/8325/8325aspirin.html>;
243. <http://en.wikipedia.org/wiki/Walkman>;
244. <http://lowendmac.com/2013/the-story-behind-the-sony-walkman/>;
245. <http://archive.wired.com/politics/law/news/2002/06/53040>;
246. [http://en.wikipedia.org/wiki/Gillette_\(brand\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Gillette_(brand));
247. http://en.wikipedia.org/wiki/King_Camp_Gillette;
248. <http://www.answers.com/topic/jacuzzi-brands-inc?cat=biz-fin>;
249. <http://www.szallashirdeto.hu/kiado-szallas-jakuzzival/>;
250. <http://ozon.hotel-residence.hu/hu/szobaink/standard-superior-ketagyas>;
251. <http://www.wellis.hu/>;

252. http://jakuzzi-kiengeszitok.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=34;
253. <http://www.pinsentmasons.com/media/300313619.pdf>;
254. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_generic_and_genericized_trademarks;
255. <http://www.wisegeek.org/what-is-the-difference-between-a-hot-tub-and-jacuzzi.htm>;
256. <http://en.jacuzzi.eu/trademark>;
257. <http://www.ebizmba.com/articles/search-engines>;
258. <http://searchengineland.com/google-worlds-most-popular-search-engine-148089>;
259. <http://www.independent.co.uk/news/business/news/to-google-or-not-to-google-its-a-legal-question-411600.html>;
260. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/04/AR2006080401536.html>;
261. <http://rt.com/news/sweden-removes-word-google-856/>;
262. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/631781/vodka>;
263. <http://www.milka.hu/milka1/page?siteid=milka1-prd&locale=huhu1&PageRef=552>;
264. <https://oami.europa.eu/ohimportal/hu/manual-of-trade-mark-practice>;
265. http://piackutatas.blog.hu/2009/07/21/a_spring_research_uj_modszere_a_fogyaszto_k_erzelmeinek_meresere;
266. <http://www.origo.hu/tudomany/20091218-neuromarketing-reklam-vasarlas-a-tudatalattink-dont-magneses-rezonanciavizsgalat.html>;
267. http://www.sztnh.gov.hu/vedjegy/vedj_modszertan/;
268. http://hu.wikipedia.org/wiki/Log%C3%B3#cite_ref-1;
269. <http://www.marketingmagazine.co.uk/article/534969/mark-ritson-branding-norse-fire-smokes-bland-brands>;
270. http://www.marques.org/PositionPapers/Downloads/20081005_ClassHeadings.pdf;
271. http://www.sztnh.gov.hu/vedjegy/IP_translator_kozlemeny_final_6July2012.pdf;
272. http://www.wipo.int/classifications/nice/en/about_the_ncl/faq.html;
273. <http://classifications.mszh.hu/nice/index.htm#>;
274. http://www.sztnh.gov.hu/adatbazisok/nem_megfelelo_kifejezesek.rtf;
275. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/section/34>;
276. <http://www.marques.org/Teams/TeamPage.asp?PageID=95&TeamCode=TradTeam>;
277. http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2;
278. <http://www.wipo.int/ipdl/en/6ter/>;

279. <http://www.wipo.int/madrid/en/members;>
280. http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=12;
281. http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=13;
282. <http://www.gesetze-im-internet.de/markeng/index.html;>
283. [http://www.dpma.de/;](http://www.dpma.de/)
284. http://www.dpma.de/docs/service/veroeffentlichungen/broschueren_en/trademarks.pdf;
285. http://www.patentamt.at/Media/MScgG_2010Englisch.pdf;
286. <http://www.patentamt.at/Media/MA501.pdf;>
287. [http://www.patentamt.at/;](http://www.patentamt.at/)
288. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26;>
289. <http://www.ipo.gov.uk;>
290. <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19920213/index.html;>
291. <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2849;>
292. <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2849;>
293. [https://www.ige.ch/;](https://www.ige.ch/)
294. <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2849;>
295. https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/Juristische_Infos/d/rlma/rlma_d.pdf;
296. <https://www.ige.ch/en/trademarks/trademarks.html?type=%25#c2853;>
297. http://www.uspto.gov/trademarks/law/Trademark_Statutes.pdf;
298. [http://www.uspto.gov/;](http://www.uspto.gov/)
299. <http://definitions.uslegal.com/a/abercrombie-classification;>
300. http://www.rupto.ru/rupto/nfile/3b05468f-4b25-11e1-36f8-9c8e9921fb2c/Civil_Code.pdf;
301. <http://www.rupto.ru/rupto/portal/start?lang=en;>
302. http://www.saic.gov.cn/sbjEnglish/flfg1_1/flfg/201012/t20101227_103092.html;
303. <http://www.saic.gov.cn/sbjEnglish;>
304. http://ec.europa.eu/languages/policy/language-policy/official_languages_en.htm;
305. <http://www.piackutatasok.hu/2012/07/eurobarometer-az-europaiak-es-nyelveik.html;>
306. <https://oami.europa.eu/ohimportal/hu/trade-marks-examples;>
307. http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=291574;
308. oami.europa.eu/en/office/press/pdf/051107.pdf;
309. <http://tmep.uspto.gov/RDMS/mashup/html/page/manual/TMEP/Oct2012/TMEP-800d1e1656.xml;>

310. <http://www.inta.org/INTABulletin/Pages/ScopeofTrademarkProtectionforMusicalPerformancesClarified.aspx#>;
311. R 708/2006-4., www.tarzan.com/docs/yell.pdf;
312. http://www.autonavigator.hu/sztori/ujauto-szaggal_kinalja_hasznalt_autoit_a_spanyol_ford-7627;
313. http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_16/sct_16_2.pdf;
314. http://oami.europa.eu/legaldocs/boa/1998/EN/R0156_1998-2.pdf;
315. <http://oami.europa.eu/en/office/diff/pdf/JO-0209.pdf>;
316. http://tess2.uspto.gov/tmdb/tmep/1200.htm#_T120213,
317. <http://aromamedia.hu/>;
318. http://www.wipo.int/treaties/en/classification/nice/summary_nice.html;
319. www.sztnh.gov.hu/jogforras/1983_1.html;
320. <http://classifications.mszh.hu/nice/index.htm#>;
321. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/section/34>;
322. http://www.wipo.int/classifications/nice/en/about_the_ncl/faq.html;
323. <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2008/1797/article/8/made>;
324. http://www.marques.org/PositionPapers/Downloads/20081005_ClassHeadings.pdf;
325. <http://www.marques.org/Teams/TeamPage.asp?PageID=95&TeamCode=TradTea>;
326. http://www.sztnh.gov.hu/adatbazisok/nem_megfelelo_kifejezesek.rtf.;
327. <http://www.kislexikon.hu/neologizmus.html>;
328. <http://www.marketingmagazine.co.uk/article/534969/Mark-Ritson-branding-Norse-fire-smokes-bland-brands>